

Europeiska gemenskapernas officiella tidning

ISSN 1024-3046

C 36

fyrtiofemte årgången

8 februari 2002

Svensk utgåva

Meddelanden och upplysningar

Informationsnummer

Innehållsförteckning

Sida

I *Meddelanden*

.....

II *Förberedande rättsakter*

Ekonomiska och sociala kommittén

385:e plenarsession, 17 och 18 oktober 2001

2002/C 36/01

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om extra tillsyn över kreditinstitut, försäkringsföretag och värdepappersföretag i ett finansiellt konglomerat och om ändring av rådets direktiv 73/239/EEG, 79/267/EEG, 92/49/EEG, 92/96/EEG, 93/6/EEG och 93/22/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 98/78/EG och 2000/12/EG".....

1

2002/C 36/02

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Kommissionens meddelande om översynen av dess meddelande från 1997 om avtal av mindre betydelse som inte omfattas av artikel 81.1 i fördraget"

7

Pris: 22,00 EUR

SV

(Fortsättning på nästa sida)

2002/C 36/03	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om — "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiven 96/92/EG och 98/30/EG om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas", och — "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel"	10
2002/C 36/04	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om byggnaders energiprestanda"	20
2002/C 36/05	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 685/2001 av den 4 april 2001 för att fastställa fördelningen mellan medlemsstaterna av tillstånd som erhållits genom avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Rumänien om fastställande av vissa villkor för godstransporter på väg och om främjandet av kombinerade transporter"	27
2002/C 36/06	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Den nya ekonomin, kunskaps-samhället och landsbygdsutvecklingen. Framtidsperspektiv för unga jordbrukare"	29
2002/C 36/07	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok om den framtida gemensamma fiskeripolitiken"	36
2002/C 36/08	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om främjande av omställning av de fartyg och fiskare som fram till och med 1999 var beroende av fiskeavtalet med Marocko"	44
2002/C 36/09	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 2000/29/EG om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter eller växtprodukter förs in till gemenskapen och mot att de sprids inom gemenskapen"	46
2002/C 36/10	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om den gemensamma organisationen av marknaden för får- och getkött"	48
2002/C 36/11	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 2792/1999 om föreskrifter och villkor för gemenskapens strukturstöd inom fiskerisektorn"	51
2002/C 36/12	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Kommissionens meddelande till rådet, Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén om avskaffande av skattehinder för tillhandahållande av tjänstepensioner över gränserna"	53

<u>Informationsnummer</u>	Innehåll (Fortsättning)	Sida
2002/C 36/13	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares rättsliga ställning"	59
2002/C 36/14	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Kommissionens meddelande till rådet och Europaparlamentet – Handlingsplanen eLearning – Att planera morgondagens utbildning"	63
2002/C 36/15	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets beslut om Europeiska handikappåret 2003"	72
2002/C 36/16	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om ett övergripande ramverk för gemenskapens insatser för att underlätta genomförandet av ett europeiskt civilrättsligt område"	77
2002/C 36/17	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets beslut om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik"	81
2002/C 36/18	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förberedelser inför WTO:s fjärde ministerkonferens: ESK:s ställningstagande"	85
2002/C 36/19	Yttrande Ekonomiska och sociala kommittén om "Vitbok – Strategi för den framtida kemikaliepolitiken"	99
2002/C 36/20	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror" (framlagt av kommissionen enligt artikel 47.2 och artiklarna 55 och 95 i EG-fördraget)	104
2002/C 36/21	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ett åtgärdsprogram för gemenskapen för att främja icke-statliga organisationer som är aktiva främst inom miljöområdet"	108
2002/C 36/22	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 92/79/EEG, direktiv 92/80/EEG och direktiv 95/59/EG när det gäller strukturer och skattesatser i fråga om punktbeskattning av tobaksvaror"	111
2002/C 36/23	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om kvaliteten på bensin och dieselbränslen och om ändring av direktiv 98/70/EG"	115
2002/C 36/24	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Partnerskapet EU-Medelhavsländerna – Utvärdering och framtidsutsikter efter fem år"	117

II

(Förberedande rättsakter)

EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om extra tillsyn över kreditinstitut, försäkringsföretag och värdepappersföretag i ett finansiellt konglomerat och om ändring av rådets direktiv 73/239/EEG, 79/267/EEG, 92/49/EEG, 92/96/EEG, 93/6/EEG och 93/22/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 98/78/EG och 2000/12/EG"

(2002/C 36/01)

Den 11 maj 2001 beslutade rådet i enlighet med artikel 47.2 i EG-fördraget att rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som ansvarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 26 september 2001. Föredragande: Guido Ravoet.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande enhälligt.

1. Sammanfattning av kommissionens dokument

1.1. Vid sitt möte i Lissabon uttalade Europeiska rådet sin starka vilja att integrera de europeiska finansmarknaderna och fastställde att kommissionens handlingsplan för finansmarknaderna ⁽¹⁾ skulle genomföras senast 2005. I handlingsplanen för finansiella tjänster aviserar ett direktiv om tillsyn över finansiella konglomerat till början av 2001.

1.2. Genom direktivet skall man genomföra rekommendationerna från G-10:s gemensamma forum för kontroll av finansiella konglomerat i februari 1999, och från dess uppföljning i december 1999 om risker i samband med gruppernas interna transaktioner och riskkoncentration. Man kommer även att beakta slutsatserna i Brouwer-rapporten (Report on Financial Crisis Management, som publicerades av Ekonomiska

och finansiella kommittén den 21 april 2001, s. 30). Direktivet kommer att bidra till utvecklingen av en integrerad global finansmarknad. Det är därför nödvändigt att harmonisera reglerna för hur denna skall fungera. Andra initiativ strävar i samma riktning; det finns exempelvis planer på att inom EU anta de internationella redovisningsstandarder (IAS-standarder) som utarbetats i samarbete med International Accounting Standards Committee (IASC).

1.3. EU:s nuvarande regelverk på det finansiella området är främst sektorsbaserat och i första hand inriktat på homogena finansiella grupper vars aktivitet begränsar sig antingen till banker eller värdepappersföretag eller till försäkringsföretag. Inom finansiella konglomerat (dvs. grupperingar av försäkringsföretag, banker och värdepappersföretag) kan det emellertid inträffa att de befintliga risker som är utmärkande för en viss sektor blir större eller att det uppstår nya risker. Dessa risker bör övervakas på lämpligt sätt.

(1) KOM(1999) 232 slutlig, 11.5.1999.

1.4. I förslaget till direktiv föreslås därför nya regler för sektorsöverskridande innehav i företag liksom tillsynsregler för finansiella konglomerat som skall omfatta hela gruppen. Tillsynen av finansiella konglomerat kompletterar befintliga sektorsregler för kreditinstitut, försäkringsföretag och värdepappersföretag. Direktivet kommer (genom artiklarna 18–25) även att ändra befintliga direktiv på följande områden: rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut (2000/12/EEG), kapitalkrav för värdepappersföretag och kreditinstitut (93/6/EEG), samordning av lagar och andra författningar angående rätten att etablera och driva verksamhet med annan direkt försäkring än livförsäkring (73/239 EEG ändrat genom "tredje försäkringsdirektivet" (92/96/EEG)), samordning av lagar och andra författningar angående rätten att etablera och driva verksamhet med annan direkt försäkring än livförsäkring (79/267 EEG ändrat genom "tredje livförsäkringsdirektivet" (92/96/EEG)) och extra tillsyn över försäkringsföretag som ingår i en försäkringsgrupp (98/78/EG).

1.5. De övergripande målen för tillsynen av konglomerat är följande:

- Att säkerställa att det finansiella konglomeratet förfogar över ett tillräckligt stort kapital, främst genom att förhindra att samma kapital räknas in två gånger och samtidigt används som riskbuffert i flera olika företag ("dubbelräkning av tillgångar").
- Att utarbeta metoder för att beräkna ett finansiellt konglomerats solvensställning på gruppnivå.
- Att hantera risker som är förknippade med gruppernas interna transaktioner och riskkoncentrationer samt frågor som rör ledningens kompetens och professionalism i finansiella konglomerat.

2. Detaljerna i förslaget

2.1. De befintliga sektorsreglerna för kreditinstitut, försäkringsföretag och värdepappersföretag ("reglerade enheter") kompletteras av bestämmelser som syftar till att undvika orättvisa villkor eller tillsynsarbiter mellan olika sektorsregler (artiklarna 18–25). Med hänvisning till behovet av tillsyn inför man bland annat krav på att man från kapitalet eller solvensmarginalen skall dra av innehav i andra företag inom samma sektor när de uppgår till mer än 10 % av kapitalet eller solvensmarginalen, eller 10 % av kapitalet eller solvensmarginalen i det företag i vilket ägarposterna finns (artiklarna 18.3, 19.3 och 25.5). Medlemsstaterna kan emellertid välja att inte göra avdrag för innehav i företag som omfattas av tillsynen av konglomerat.

2.2. I artikel 1 fastställs att kreditinstitut, försäkringsföretag och värdepappersföretag är föremål för stabilitetstillsyn då de ingår i ett finansiellt konglomerat. I artikel 2 (definitioner) ges en allmän definition av begreppet finansiellt konglomerat, och i artikel 3 fastställs de olika tröskelvärden som skall tillämpas.

2.3. Enligt denna definition och dessa tröskelvärden är ett finansiellt konglomerat en grupp

- vars verksamhet huvudsakligen består i tillhandahållande av finansiella tjänster inom finanssektorn (som enligt årsboksluten skall överstiga 50 %),
- som inbegriper minst ett försäkrings- eller återförsäkringsföretag och minst en annan enhet som verkar inom en annan finansiell sektor,
- vars sektoröverskridande verksamhet är betydande. Förhållandet mellan solvenskraven på den minsta finansiella sektorn och de totala solvenskraven för gruppens enheter inom finanssektorn skall överstiga 10 %.

2.4. Det kan emellertid hända att de behöriga myndigheterna accepterar att sänka kvoterna i syfte att undvika ofta återkommande byten av tillämpligt regelverk för företag som står på gränsen till att uteslutas från definitionen, eller att de accepterar att ersätta balansomslutningen med intäktstruktur eller verksamhet som inte upptas i balansräkningen (artikel 3.3).

2.5. De reglerade enheter som ingår i ett finansiellt konglomerat måste respektera befintliga regler i fråga om sektorskapital samt ha en egen kapitalbas på det finansiella konglomeratets nivå (artikel 5). I bilaga I om kapitaltäckning beskrivs tre olika metoder för beräkningen av den extra kapitaltäckningen. De behöriga myndigheterna kan välja att tillämpa endast en av dessa metoder eller att kombinera dem.

2.6. Vid beräkningen får man endast ta med egna kapitalposter som är godtagbara enligt varje särregelverk ("sektorsöverskridande kapital"), vilket innebär att ett antal egna kapitalposter som är sektorsspecifika utesluts. Kapitalbasen är tillräcklig på det finansiella konglomeratets nivå om skillnaden mellan de egna kapitalposterna och summan av kapitalkraven på sektornivå är positiv, eventuellt med hänsyn till det bokförda värdet av ägarintressen i andra enheter i gruppen (bilaga 1).

2.7. De reglerade enheter som ingår i finansiella konglomerat skall inrätta lämpliga metoder för att hantera risker och mekanismer för intern kontroll i syfte att under rimliga förhållanden kunna identifiera, mäta, övervaka och kontrollera transaktioner inom det finansiella konglomeratet (dvs. mellan de företag som ingår i konglomeratet) och den befintliga riskkoncentrationen inom det finansiella konglomeratet (artikel 6.2). De skall regelbundet rapportera betydande interna transaktioner samt varje betydande riskkoncentration på det finansiella konglomeratets nivå till tillsynsmyndigheterna (artikel 6.3).

2.8. Medlemsstaterna kan fastställa kvantitativa gränser när det gäller dels de interna transaktionerna inom ett finansiellt konglomerat, dels riskkoncentrationen på det finansiella konglomeratets nivå (artikel 6.4).

2.9. I artiklarna 7 till 13 fastställs regler för samarbete och utbyte av information mellan behöriga myndigheter med ansvar för att utöva extra tillsyn över de reglerade enheterna i ett finansiellt konglomerat (artikel 7). Den centrala frågan är att utse en enda behörig myndighet som skall fungera som samordnare med ansvar för att samordna och utöva den extra tillsynen. Detta är avsett att underlätta samarbetet mellan tillsynsmyndigheterna och att klargöra deras respektive roller.

2.10. Andra artiklar handlar om lämpliga interna kontrollmekanismer för att ta fram uppgifter (artikel 10), tillgång till information (artikel 11) och kontroller på plats (artikel 12). Artikel 13 handlar om de behöriga myndigheternas vidare befogenheter; de har befogenhet att vidta varje tillsynsåtgärd som de anser vara nödvändig om särreglerna kringgås (artikel 14).

2.11. I artikel 14 fastställs motsvarande tillämpning av stabilitetstillsynen för finansiella konglomerat när det gäller reglerade enheter som har sin verksamhet i EU men tillhör en grupp med hemvist utanför EU (dvs. som har sitt huvudkontor utanför EU), om de inte är föremål för en likvärdig tillsyn.

2.12. Klargörande av definitionerna i artiklarna 2 och 3, harmonisering av terminologin och utformningen av definitionerna till följd av senare EU-lagstiftning samt klargörande och anpassning av kapitalkraven i artikel 5 och i bilaga I är ändringar som kan göras enligt kommitté-förfarandet (artikel 16). I sistnämnda fall krävs det att kommissionen lägger fram ett förslag och att en framtida "kommitté för finansiella konglomerat" ger sitt godkännande.

3. Allmänna kommentarer

3.1. Ekonomiska och sociala kommittén ställer sig positiv till direktivets förslag att fastställa ramar som skall tillämpas i hela EU för en effektiv extra tillsyn av kreditinstitut, försäkringsföretag och värdepappersföretag som ingår i finansiella konglomerat. De finansiella konglomeraten hör till de största finansiella grupperna i världen. Om dessa konglomerat, och särskilt kreditinstitut, värdepappersföretag och försäkringsföretag som ingår i ett sådant konglomerat, skulle stöta på finansiella problem kan de allvarligt destabilisera det finansiella systemet och påverka enskilda sparare, försäkringsstagare och investerare.

3.2. Enligt ESK:s uppfattning är förslaget tillvägagångssättet det rätta när det gäller att förebygga situationer där samma kapital används samtidigt för risktäckning inom två olika företag, eller till och med inom ett och samma finansiella konglomerat (s.k. dubbelräkning av lagstadgat kapital) samt situationer där ett moderföretag utfärdar obligationer och fördelar medlen som eget kapital till sina reglerade dotterföretag ("orimliga hävstångseffekter").

3.3. Även om ESK anser att förslaget innebär ett viktigt steg mot förverkligandet av en integrerad europeisk finansmarknad och mot ökad finansiell stabilitet, tvingas man påpeka att tillvägagångssättet trots allt är bristfälligt. Eftersom man grundar sig på tillsynsreglerna för de olika reglerade enheterna, saknas det en övergripande infallsvinkel i fråga om risker, och man kan inte ta hänsyn till effekterna av diversifiering och avsaknaden av samband mellan vissa verksamheter. I de studier som genomförts på internationell nivå framhålls emellertid fördelarna och de positiva effekterna av diversifiering över sektorsgränserna. Mot denna bakgrund anser ESK att det finns anledning att diskutera och vidareutveckla riskbedömningstekniken när det gäller finansiella konglomerat såväl i de miljöer där reglerna utarbetas som i de berörda sektorerna och bland övriga berörda aktörer. ESK anser därför att direktivet bör innehålla regler som syftar till att främja effekterna av diversifiering och åtskilda verksamheter, och på så vis uppmuntra de finansiella konglomeraten att stärka sin förmåga att bedöma och hantera risker.

3.4. I motsats till den metod som Baselkommittén valt att följa, förefaller det inte som om man i samband med utarbetandet av förslaget till direktiv företagit någon kvantitativ analys med hjälp av simulationer och inte heller någon bedömning av de särskilda risker som är kopplade till finansiella konglomerat. I vart fall har ESK inte fått ta del av några sådana resultat. Europeiska kommissionen har fått ta del av sådana beräkningar som genomförts på initiativ av det gemensamma forumet för tillsyn av finansiella institut (som inrättats inom ramen för Internationella regleringsbanken (BIS), och som omfattar Baselkommittén för banktillsyn, den internationella sammanslutningen av börsinspektioner (IOSCO) och IAIS (den internatio-

nella samarbets-organisationen för tillsynsmyndigheter på försäkringsområdet). ESK beklagar att resultaten av dessa beräkningar inte finns tillgängliga, eftersom de skulle göra det möjligt att avge ett mer välunderbyggt yttrande. Resultaten kan exempelvis ifrågasätta den kvantitativa tekniken med avdrag av innehav. Följaktligen måste man välja mellan att snabbt anta ett direktiv som i huvudsak är av kvalitativ karaktär, eller att anta ett direktiv som innehåller kvantitativa bestämmelser efter en grundligare analys av den verkliga situationen och i den utsträckning som simuleringar visar att det är motiverat.

3.5. Den tanke om samarbete och samordning mellan tillsynsmyndigheter som lagts fram är ett avsevärt framsteg. Om detta genomförs innebär det ett stort steg framåt mot en välorganiserad tillsyn som omfattar hela EU. Men det är inte bara genomförandet av detta som förbättrar informationsflödet och kvaliteten i övervakningen. Arbetsbördan för samtliga berörda kommer också att minska betydligt. Utnämningen av en samordnare kommer att bidra till förebyggande av behörighetskonflikter mellan olika nationella tillsynsmyndigheter och till en effektivare tillsyn. Det är särskilt viktigt att de företag som berörs av reglerna delger information endast till en instans i sin sektor och att samordnaren ser till att kommunikationen och samordningen löper mellan olika tillsynsmyndigheter.

3.6. I egenskap av rättsligt instrument är meddelandet utarbetat för att kunna tjäna som ramdirektiv som begränsar sig till ett nödvändigt minimum. I förslaget finns det inte många exakta referenser, eftersom medlemsstaterna och tillsynsmyndigheterna präglas av miniminormer, ett stort antal avvikelser och mycket begränsad insyn. Det kommer an på den framtida "kommittén för finansiella konglomerat" och på kommissionen att finslipa praxis i fråga om tillsyn och när det gäller att närmare förklara termerna i direktivet. I ett senare skede kan man tänka sig överensstämmelse mellan reglerna inom olika sektorer. Med tanke på de ifrågavarande problemen stora komplexitet och på grund av att man har begränsad erfarenhet på området för tillsyn över konglomerat, ställer sig ESK positiv till detta slag av smidiga åtgärder i fråga om tillsyn över konglomerat. Dessa åtgärder kommer att leda till välfungerande praxis och metoder som snabbt kan anpassas till tillsynsnormerna.

3.7. Det är dock anmärkningsvärt att medlemsstaterna och deras tillsynsmyndigheter tillförsäkras ett synnerligen brett spelrum, till och med när det gäller ett stort antal väsentliga aspekter. Detta skapar en onödigt stor spridning av regler och nationell praxis i fråga om tillsyn och kan leda till allvarliga snedvridningar i konkurrensen om man inte i ett tillräckligt tidigt skede kan börja arbeta på bättre överensstämmelse.

3.8. Det är därför som ESK allmänt rekommenderar inskränkningar i de valfria nationella lösningarna i direktivet, och särskilt i de lösningar som kan få allvarliga följder.

3.9. ESK understryker dessutom hur viktigt det är att skapa överensstämmelse mellan tillsynsmyndigheternas skönsmåssiga beslut. I ett stort antal frågor ger meddelandet inga utgångspunkter, till exempel när det gäller valet av metod för beräkning av relationstal för kapital — detta trots att metoderna kan leda till avsevärda skillnader mellan resultaten. Därför vore det lämpligt att till en början beakta de allmänna rättsprinciperna vid utövandet av oinskränkt behörighet och att i första hand beakta proportionalitetsprincipen. Det vore också i allmänhet lämpligt att tillsynsmyndigheterna håller sig till tillämpning av de minst begränsande åtgärderna för att uppnå de eftersträvade målen för tillsyn.

3.10. ESK är dock fast övertygad om att riktlinjer behöver utarbetas när det gäller möjligheten till skönsmåssiga beslut. Reglerna och tillämpningen av dessa måste tillåta insyn och vara förutsägbara. Därför är det tillrådligt att vidta lämpliga åtgärder som till exempel att offentliggöra beslut och fastställelse av omständigheter, inklusive allmänna slutsatser om enskilda fall. Utgående från dessa beslut kan man finslipa beräkningsmetoderna och utarbeta riktlinjer som förs in i direktivet genom ett kommittéförfarande.

3.11. ESK understryker att det är viktigt att tillsynsmyndigheterna idkar samarbete och står i dialog med varandra inom den framtida "kommittén för finansiella konglomerat". Detta skulle ha en mycket stor betydelse vid införandet av överensstämmande praxis på tillsynsområdet.

3.12. Överensstämmelsen kommer också att bli en följd av ökad erfarenhet genom ett så omfattande samråd som möjligt mellan tillsynsmyndigheter och berörda företag, på respektive nivå, och särskilt mellan huvudsamordnaren och konglomeratet. En viktig faktor i detta sammanhang är aktiv forskning om de mest lämpliga formerna med beaktande av tidigare regler för överensstämmelse. Man skall då särskilt stödja sig på sådant offentliggörande av tillämpade riktlinjer som nämndes ovan.

3.13. Vad gäller lagstiftningsbehörigheten för Europeiska kommissionen, som skall bistås av den framtida "kommittén för finansiella konglomerat", föreslår ESK även att man inför samrådsförfaranden. Man skall särskilt rådfråga de berörda sektorerna och andra intressenter i syfte att inrätta en ständig dialog. I dessa förfaranden skall ingå att kommissionen och

"kommittén för finansiella konglomerat" är skyldiga att å ena sidan bjuda in berörda parter för att dessa skall uttrycka sin ståndpunkt och å andra sidan i mån av möjlighet beakta de framlagda ståndpunkterna och motivera sina beslut. Detta förfarande skall läggas till liknande aspekter inom kommittéförfarandet och inom kontakterna mellan samordnarna och konglomeraten samt mellan de sektorsvisa tillsynsmyndigheterna och de företag dessa utövar tillsyn över. Därmed försäkras man sig om att överensstämmelsen ökar i en jämn takt, vilket är oundgängligt.

3.14. Även om konglomeraten först har uppstått i Europa och till dags dato särskilt har utvecklats i vår del av världen, tenderar de numera att utvecklas på annat håll, till exempel i Förenta staterna. Att utveckla en tillsynsram enkom för EU skulle innebära en synnerligen svår konkurrenssnedvridning som drabbar de egna finansinstituten. Därför får man inte i ett första skede ställa alltför höga krav i reglerna. Detta är så mycket viktigare som EU efter det att direktivet antagits kommer att klargöra för Baselkommittén att det är nödvändigt att införa jämförbara regler i övriga länder som företräds i Baselkommittén. Det är för övrigt lovande att Baselkommittén varit mycket aktiv inom det gemensamma forumet när det gäller utarbetande av regler för samarbete mellan tillsynsmyndigheter i fråga om konglomerat. Baselkommittén har dock understrukit att den inte har behörighet att se till att kapitalkrav införs på internationell nivå inom försäkringssektorn. Detta talar för att EU-reglerna inte får omfatta alltför stränga krav i ett första skede. Vidare bör Baselkommittén tas med i den överensstämmelseprocess som skall startas.

4. Särskilda kommentarer

4.1. Enligt förslaget skall innehav som överstiger en viss tröskel i ett företag som faller inom en sektor som inte omfattas av nuvarande regler för innehav dras av från kapitalinnehavet eller solvensmarginalen i ett företag som omfattas av reglerna (artiklarna 18.3, 19.3, 25.5). Om de företag som omfattas av reglerna överskrider den tillämpliga tröskeln för ett sådant avdrag har de inte nödvändigtvis rätt att beräkna sitt kapitalinnehav enligt reglerna för finansiella konglomerat eftersom det är möjligt att de inte i egenskap av grupper är sådana finansiella konglomerat som avses i artikel 2 och 3. I vissa fall kan detta innebära svåra nackdelar för en finansiell grupp och leda till snedvridning i konkurrensen. Därför anser ESK att konglomeraten skall ha möjlighet att tillämpa reglerna för kapitalkrav varje gång då tillämpliga trösklar för avdrag har överskridits men trösklarna för vad som kan anses vara ett finansiellt konglomerat inte har överstigits.

4.2. ESK anser det vara väsentligt att de finansiella konglomeraten är skyldiga att redovisa för en enda myndighet, det vill säga att en samordnare är deras direkta och enda motpart.

4.3. När det gäller definitionen av konglomerat rekommenderar ESK att man inte bara beaktar de aspekter som förs fram i artiklarna 2 och 3. Den bästa lösningen vore kanske att anta en smidig metod som tillåter att ett flertal kriterier används, till exempel inkomster, kapital, balansomslutning och eventuellt andra faktorer.

4.4. Enligt bilaga 1 kan man vid beräkningen av ett konglomerats solvensåligganden endast beakta sådant kapitalinnehav som tillåts enligt respektive regler för varje enskild sektor (sektorsöverskridande kapital). Vidare beaktas godtagbarheten av vissa kapitalinnehav liksom även i vilken grad kapitalet verkligen kan föras över och finns tillgängligt. Dessa krav kan leda till stora nackdelar i förhållande till konkurrenter som inte är underkastade tillsynen över konglomerat. Även sektorsvisa kapitalbaser kan utgöra ett skydd mot risker inom konglomeratet och bidra till att minska eventuell "smittorisik".

4.5. Förslaget beaktar inte minoritetsinnehav på proportionell basis förutom i den första beräkningsmetoden (se bilaga I). Detta skulle bland annat innebära en avsevärd nackdel för de företag som är underkastade extra tillsyn i enlighet med de övriga metoderna. I syfte att undvika en sådan obalans föreslår ESK att man håller fast vid nuvarande regler och tillåter att även de två övriga beräkningsmetoderna tas i beaktande på ett övergripande sätt.

4.6. I enlighet med artikel 6.5 är medlemsstaterna eller de nationella tillsynsmyndigheterna behöriga att fastställa kvantitativa begränsningar för interna överföringar i gruppen eller att vidta andra tillsynsåtgärder som når samma syfte. Det förekommer dock redan nu en rad sektorsvisa begränsningar. Dessutom varierar betydelsen av interna överföringar inom gruppen och koncentrationen av risker mellan olika konglomerat. Därför föreslår ESK smidigare metoder på detta område och rekommenderar att kvalitativa kriterier tillämpas.

4.7. För att kunna fastställa vilka kapitalinnehav som behövs för att täcka de verkliga riskerna som ett konglomerat löper borde direktivet i högre grad beakta minskningen av risker genom spridning samt tekniker som inrättats i detta syfte, till exempel kompensation för hedging. I ett första skede kommer de tekniska hindren utan tvivel att vara betydande,

men detta hindrar inte att man utformar ett klart mål och att man vidtar vissa mått och steg, till exempel sektorsövergripande kompensation för de innehav som olika företag inom konglomeratet har på valutamarknaden.

4.8. Enligt förslaget är det tillåtet för ett företag som omfattas av reglerna att tillhöra flera finansiella konglomerat utgående från att innehav på under 50 % är tillräckliga för att få ett betydande inflytande. I syfte att undvika alla överflödiga krav rekommenderar ESK dock att man fastställer vad som är interna överföringar inom gruppen på snävare grunder och att man endast inbegriper de företag som konglomeratet kan utöva ett avgörande inflytande över.

4.9. Det kommande direktivet om konglomerat avser även att förbättra direktiven om andra grupper, bland annat försäkringsgrupper, samtidigt som hänsyn tas till överensstämmelse med direktivet för konglomerat. Vad gäller beräkningen av solvensmarginalen i en försäkringsgrupp (det vill säga framför allt i fråga om kapitalbas), avser man genom artikel 24.5 i direktivet (om extra tillsyn över försäkringsföretag som ingår i en försäkringsgrupp) att överföra behörighet till de nationella tillsynsmyndigheterna för att dessa skall kunna avgöra vilken proportionell andel av denna marginal som skall tillskrivas företag som ingår i en försäkringsgrupp utan att det finns något kapitalsamband mellan dessa. Denna avsaknad av finansiellt samband leder till att de ömsesidiga överenskommelserna mellan dessa företag enbart följer av avtal som träffats mellan företagen i fråga. Därför föreslår ESK:

- Att berörda företag helst själva får fastställa den proportionella andelen med skyldighet att på förfrågan motivera sitt val för behörig myndighet.
- Att denna myndighet i annat fall beaktar de avtal och ömsesidiga överenskommelser som finns då den proportionella andelen slås fast, i syfte att inte ålägga företagen mer än nödvändigt. I detta fall kunde man i direktivet helt enkelt lägga denna paragraf i anslutning till sin motsvarighet i bilaga I i förslaget (det vill säga fjärde stycket i avsnitt I.1).

4.10. Tillämpningen av direktivet kommer att kräva betydande insatser av reglerade företag och tillsynsmyndigheter när det gäller organisation, förfaranden för delgivning av information samt IT. Vidare måste man beakta att den nya Baselöverenskommelsen snart kommer att innebära att

motsvarande regler tillämpas på internationella bankföretag i hela världen. Därför rekommenderar ESK att detta direktiv börjar tillämpas minst ett år efter det att det offentliggjorts i EGT, men inte före 2005 eftersom tillämpningen av Baselöverenskommelsen då blir obligatorisk.

5. Slutsatser

5.1. Föreliggande förslag till direktiv är positivt av följande skäl:

- Förslaget är ett led i globaliseringen av finansmarknaderna och svarar mot det behov av en översyn av harmoniseringen som följer på globaliseringen.
- Förslaget innebär ett bättre konsumentskydd. Som konsumenter räknas i detta sammanhang insättare, investerare och försäkringstagare.
- Förslaget skapar en allmän ram inom vilken en tillnärmning kan ske mellan de mycket olika förhållanden som råder i olika länder.

5.2. Det förväntas att de föreslagna bestämmelserna leder till en betydande ökning i kapitalbasen inom konglomeraten. Med hänsyn till både kapitalkostnader och ökade inre kostnader till följd av de nya tilläggsreglerna och därmed även ökade driftskostnader inom konglomeraten och de företag som hör till ett konglomerat, förväntas en viss ökning i de slutliga kostnaderna för de tjänster som tillhandahålls av berörda företag. Det är därför viktigt att på förhand utvärdera tillräckligt noggrant vilka specifika risker som finns och hur stora dessa risker är. Vidare skall man utreda hur stor kapitalbas som behövs för att täcka dessa risker innan man antar grova metoder som exempelvis avdrag av kapitalbasen.

5.3. Valet står mellan ett snart antagande av ett direktiv som snarast är kvalitativt och ett direktiv som innehåller kvantitativa bestämmelser (till exempel avdrag av kapitalbasen) och som antas efter en fördjupad utvärdering av den verkliga situationen och med hänsyn till resultaten av simuleringar. ESK uttalar sig därför till förmån för ett direktiv som är kvalitativt till sitt innehåll.

5.4. Förfaranden för att sätta i gång processen bör så fort som möjligt införas. Vidare bör man stödja och stegvis åstadkomma större överensstämmelse med tanke på det stora spelrum som ursprungligen givits medlemsstaterna. Ett stort spelrum är utan tvivel oundvikligt till en viss grad i ett första skede, men bör också vara så begränsat som möjligt. Dessa förfaranden skall styra förbindelserna mellan tillsynsmyndigheterna men också förbindelserna till de finansiella konglomeraten. En för svag överensstämmelse torde vara anledningen till betydande konkurrensnedvridning.

5.5. Med tanke på den redan nu snabba uppkomsten och utvecklingen av konglomerat i tredje länder måste EU efter att direktivet antagits klargöra för Baselkommittén nödvändigheten av att införa jämförbara obligatoriska regler och vidta åtgärder för större överensstämmelse på sin nivå. EU:s finan-

siella grupper drabbas annars av en stor konkurrensnackdel gentemot sina kolleger i tredje länder.

5.6. Samråd med de sektorer som är föremål för tillsyn är även väsentligt inom ett kommittéförfarande i syfte att uppnå så effektiva regler som möjligt.

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Kommissionens meddelande om översynen av dess meddelande från 1997 om avtal av mindre betydelse som inte omfattas av artikel 81.1 i fördraget"

(2002/C 36/02)

Den 16 maj 2001 beslutade Europeiska kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda meddelande.

Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som förberett ärendet, antog sitt yttrande den 26 september 2001. Föredragande var Antonello Pezzini.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande.

1. Inledning

1.1. Arbetet med att modernisera konkurrensreglerna och decentralisera ansvaret, som man enades om efter den debatt som inleddes i och med grönboken, förlöper friktionsfritt inom ramen för kommissionens verksamhet och behandlas i föreliggande meddelande från kommissionen. Genom att företa denna översyn av avtal av mindre betydelse beaktar kommissionen de domar som domstolen avgett under senare år, samt behovet – som ESK tidigare hänvisat till – av att bistå domare och myndigheter i medlemsstaterna med riktlinjer (inte nödvändigtvis bindande sådana).

1.2. Det bör även framhållas att föreliggande meddelande, trots att temat är "avtal av mindre betydelse" är av största vikt, både med hänsyn till det stora antal fall det täcker och när det gäller den svåra uppgiften att identifiera avtalens art.

2. Kommentarer

2.1. Kommittén välkomnar kommissionens nya meddelande om översynen av dess meddelande från 1997 om avtal av mindre betydelse. Meddelandet innehåller ett antal förbättringar i förhållande till föregående version. Kommittén anser dock att det vore fördelaktigt att betona och fästa särskild vikt vid vissa punkter.

2.2. Maximala marknadsandelar

2.2.1. I meddelandet från 1997 införde kommissionen en skillnad mellan "horisontella" och "vertikala" avtal. Kommissionen hävdade att vertikala avtal utgör ett mindre hot och en mindre risk för konkurrensen på inre marknaden och att de därför kan behandlas mindre strängt än horisontella avtal. I 1997 års meddelande definierade kommissionen "vertikala avtal" som avtal mellan företag som är verksamma på olika

nivåer i produktions- eller distributionskedjan, och fastställde en maximal marknadsandel på 10 %. Under denna tröskel ansågs sådana avtal inte falla under artikel 81.1 i EG-fördraget även om de påverkade handeln mellan medlemsstaterna. I meddelandet definierades "horisontella avtal" som avtal mellan företag som verkar på samma nivå i produktions- eller distributionskedjan, och man fastställde en maximal marknadsandel på 5 % för sådana avtal.

2.2.2. I det nya reviderade meddelandets punkt 8 ersätts definitionen av vertikala avtal av den bredare kategorin "avtal mellan icke-konkurrenter", definierad som avtal "mellan företag som inte är faktiska eller potentiella konkurrenter på någon av de berörda relevanta marknaderna". Denna nya definition är bredare eftersom den exempelvis omfattar två tillverkare som är verksamma inom två olika produktionsområden och som ingår ett distributionsavtal, förutsatt att bådas maskiner inte kan anpassas till de varor som avtalet omfattar.

2.2.3. Denna nya, bredare avtalskategori kommer enligt det nya meddelandet inte att begränsa konkurrensen märkbart enligt artikel 81.1 om varje avtalsparts marknadsandel inte överstiger 15 %.

2.2.4. Kommittén välkomnar både den bredare definitionen av lågriskavtal mellan företag och trösklarna för marknadsandelar, eftersom detta är ett erkännande av en ekonomisk verklighet där sådana avtal inte utgör något märkbart hot mot konkurrensen enligt artikel 81.1. Kommittén ser också positivt på beslutet att inte heller i detta sammanhang använda en maximinivå för omsättningen, eftersom det vid sidan av företagets storlek är förhållandet mellan företaget och den relevanta marknaden som kan väcka farhågor för konkurrensen med avseende på artikel 81.

2.2.5. Av samma skäl välkomnar kommittén förslaget i det nya meddelandet om en mer begränsad kategori av "avtal mellan konkurrenter", definierad som avtal "mellan företag som är faktiska eller potentiella konkurrenter på någon av de berörda relevanta marknaderna". Kommittén välkomnar också att man i meddelandet fastställer en högre maximal marknadsandel på 10 % av den sammanlagda marknadsandel som alla avtalsparterna innehar, eftersom avtal mellan konkurrenter med en sådan andel inte kan utgöra något märkbart hot mot konkurrensen enligt artikel 81.1.

2.2.6. Kommittén välkomnar även förslaget i meddelandets punkt 8 att höja tröskeln för marknadsandelen från 5 % till 10 % i fall där det är vanskligt att klassificera avtalet, eftersom detta är en logisk följd av tidigare ändringar.

2.3. Parallella nät och utestängningseffekter

2.3.1. Kommittén välkomnar också att man i meddelandets punkt 9 inför ett nytt kvantitativt tröskelvärde på 5 % för marknadsandelen för avtal som ingåtts av en enskild leverantör eller distributör i de fall där konkurrensen på en marknad kan vara begränsad av den kumulativa effekten hos parallella nät av avtal gällande försäljning av varor eller tjänster. Några exempel på sådana nät är de barer i Belgien och Storbritannien som är knutna till vissa bryggerier och de avtal om frysdiskar för glass som finns mellan leverantörer och försäljare i Tyskland och Irland. Ändringen utgör en avsevärd förbättring jämfört med de komplicerade kvalitativa kriterierna i meddelandet från 1997, som byggde på olika domar från EG-domstolen. Det nya kvantitativa kriteriet kommer att ge leverantörer och distributörer större rättssäkerhet.

2.3.2. Kommittén välkomnar kommissionens bestämmelse i punkt 10 att tillåta att marknadsandelarna i alla ovannämnda fall överskrids med en procentenhet under två på varandra efterföljande kalenderår. Kommittén undrar dock varför utrymmet för ökning har ändrats från de 10 % som tilläts i meddelandet från 1997, eftersom den nya bestämmelsen gynnar avtal mellan konkurrenter (en ökning av 15 % med 1 procentenhet ger 16 %, och en 10-procentig ökning av 15 % ger 16,5 %).

2.4. Relevant marknad

2.4.1. Kommittén konstaterar att när det gäller den viktiga frågan om beräkning av marknadsandelar, som behandlas i punkt 11, hänvisar kommissionen avtalsparterna (liksom de nationella domstolarna och de myndigheter som har befogenheter på konkurrensområdet) till kommissionens tillkännagivande om definitionen av relevant marknad i gemenskapens konkurrenslagstiftning⁽¹⁾. Däremot nämner inte kommissionen meddelandena "Riktlinjer om vertikala begränsningar"⁽²⁾ respektive "Riktlinjer för tillämpningen av artikel 81 i EG-fördraget på horisontella samarbetsavtal"⁽³⁾ i detta sammanhang, även om man i andra punkter i föreliggande dokument hänvisar till dessa båda riktlinjedokument.

(1) EGT C 372, 9.12.1997.

(2) EGT C 291, 13.10.2000.

(3) EGT C 3, 6.1.2001.

2.4.2. För tydlighetens skull anser kommittén att kommissionen bör precisera riktlinjernas eventuella relevans för dessa två gruppundantag.

2.5. Allvarliga begränsningar och definitioner av avtal

2.5.1. När det gäller de allvarliga begränsningar som tas upp under punkt 12 är ESK mest oroad över att det mitt i meddelandet plötsligt införs tre nya avtalskategorier: "horisontella avtal", "vertikala avtal" och "vertikala avtal som ingåtts mellan faktiska eller potentiella konkurrenter". Kommittén anser att begreppen relevant marknad, trösklar för marknadsandelar etc. är tillräckligt komplicerade utan att man inför olika avtalsdefinitioner i meddelandet.

2.5.2. ESK uppmanar kommissionen att se över sin strategi och använda samma definitioner av avtalskategorier i hela texten.

2.6. Små och medelstora företag

2.6.1. Kommittén stöder kommissionens behandling av små och medelstora företag i meddelandet, och uppskattar att kommissionen kontinuerligt uppmärksammar de små och medelstora företagen inom konkurrenspolitiken, eftersom denna sektor har så stor betydelse för Europas ekonomi. Vidare stöder kommittén den princip rörande allvarliga begränsningar som uttrycks i punkt 12 i det nya meddelandet, och som innebär följande: "Avtal mellan små och mellanstora företag, såsom de definieras i bilagan till kommissionens rekommendation 96/280 EG, är sällan kapabla att påverka handeln mellan medlemsstater". Om i undantagsfall avtal mellan små och medelstora företag skulle påverka handeln mellan medlemsstater återstår fortfarande möjligheten att tillämpa artikel 81 i

fördraget för de fall då avtalen överskrider de trösklar för marknadsandelar som anges i meddelandet. Kommittén vill dock påpeka att de flesta avtal mellan små och medelstora företag inte påverkar handeln mellan olika länder, samt att många av dem som gör det inte skulle komma att omfattas av tillämpningen av artikel 81, på grund av den höjning av marknadströsklarna som föreskrivs i meddelandet. För övrigt har kommissionen själv i Europeiska stadgan för småföretag argumenterat för och framhållit vikten av att inrätta nätverk och avtal mellan småföretagen för att förbättra tillverkningen och saluföringen av produkterna.

2.7. Meddelandet och den nationella lagstiftningen på konkurrensområdet

2.7.1. Kommittén vill framhålla kommissionens kommentar i punkt 7: "Detta tillkännagivande påverkar inte tillämpningen av nationell konkurrenslagstiftning". Denna formulering måste ses över när lagstiftningsreformerna rörande modernisering har slutförts.

3. Slutsatser

3.1. Föreliggande meddelande utgör ett led i en uppdatering av konkurrenspolitikens bestämmelser. Kommittén lyfter fram de förbättringar som gjorts i förhållande till tidigare meddelanden: indelningen i "kategorier", en höjning av trösklarna, tillkomsten av en ny tröskel samt ökad rättssäkerhet.

3.2. Kommittén anser att definitionen av "relevant marknad" bör övervägas ytterligare, att kategoriindelningen för avtal som ger upphov till allvarliga begränsningar i konkurrenspolitiken bör förenklas samt att det bör råda större homogenitet vad gäller utrymmet för ökningar i de fall då de fastställda marknadsandelarna överskrids.

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om

- ”Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiven 96/92/EG och 98/30/EG om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas”, och
- ”Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel”

(2002/C 36/03)

Den 22 maj 2001 beslutade rådet att i enlighet med artiklarna 47.2, 55 och 95 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslagen.

Sektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 25 september 2001. Föredragande var Bernardo Hernández Bataller.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande 84 röster för och 9 nedlagda röster:

1. Inledning

1.1. I fråga om regler togs de första stegen mot en inre marknad för el och gas i EU genom direktiven om transitering av gas och el, som antogs 1990 respektive 1991 ⁽¹⁾. I sina yttranden ställde sig Ekonomiska och sociala kommittén positiv till de preciseringar i direktiven som fokuserade på en försörjning på lång sikt.

1.2. Nästa steg på vägen kom sedan man efter en lång process med flera utkast från kommissionen antog direktiven om gemensamma regler för den inre marknaden för el och naturgas. Målet med direktiven var att öppna el- och gasmarknaden genom ett successivt införande av konkurrens för att på så sätt öka energisektorns effektivitet och konkurrenskraften hos den europeiska ekonomin.

1.3. ESK antog ett yttrande i frågan i januari 1993 ⁽²⁾, i vilket man på nytt gav sitt stöd åt direktiven, om än med

⁽¹⁾ EGT C 75, 26.3.1990.

⁽²⁾ ESK:s yttrande om förslag till direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el samt förslag till direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas av den 27 januari 1993 (ej officiell titel), EGT C 73, 15.3.1993 och ESK:s yttrande om förslag till ändring av direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el och förslag till ändring av direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas av den 28 april 1994 (ej officiell titel), EGT C 195, 18.7.1994.

viktiga reservationer. I nämnda yttrande framförde kommittén kritiska synpunkter på förslaget till direktiv på så viktiga områden som tidsschemat för tredjepartstillgång till nätet, tryggande av energiförsörjningen, kapaciteten hos de sammankopplade näten, harmonisering av medlemsländernas energipolitik samt skyldigheter avseende allmännyttiga tjänster.

1.4. Direktiven om gemensamma regler för den inre marknaden för el och naturgas antogs slutligen 1996 respektive 1998 och har sedan dess omsatts, inte utan vissa problem, i medlemsländernas nationella lagstiftning.

2. Bakgrunden till kommissionens förslag

2.1. Enligt kommissionens uppgifter har andelen av marknaden för gas och el som öppnats ökat betydligt i medlemsländerna sedan direktiven 96/92/EG och 98/30/EG trädde i kraft, och var vid slutet av 2000 betydligt större än de mål som satts upp i direktiven. Graden av marknadsöppnande varierar dock kraftigt mellan olika medlemsstater (ett spektrum som går från 30 % till 100 % för el och från 20 % till 100 % för naturgas). Dessa skillnader förväntas öka i framtiden i fall man inte vidtar åtgärder för att minska dem. Kommissionen anser att dessa skillnader mellan medlemsstaterna försvårar uppbyggnaden av en verklig inre marknad i EU.

2.2. Sedan avregleringen av marknaden inleddes i de olika medlemsländerna har man noterat en markant prisnedgång på el för de stora konsumenterna (enligt kommissionens uppgifter mellan 15 % och 35 %). I allmänhet har priserna sjunkit mer i

de länder där marknaden har öppnats i större utsträckning. Hushållen och de små och medelstora företagen har emellertid ännu inte i lika stor utsträckning märkt av prissänkningen på el, eftersom denna är kopplad till möjligheten att enkelt kunna byta leverantör, en möjlighet som är mycket begränsad för hushållen och de små och medelstora företagen så länge som processen för marknadsöppning inte fullföljs.

2.3. Utvecklingen av priset på naturgas har inte varit lika positiv, vilket framför allt beror på att producentpriset för naturgas är kopplat till oljepriset, som skiftar mycket. Även när det gäller gas är emellertid den genomsnittliga prisskillnaden enligt kommissionen förknippad med graden av marknadsöppning i vart och ett av länderna.

2.4. Genomförandet av direktiven har gett avsevärda återverkningar på åliggandena gällande tjänster i allmänhetens intresse som tidigare i stor utsträckning tillhandahölls av offentliga företag eller av företag som tilldelats offentlig koncession och som var skyldiga att distribuera gas och elektricitet. Marknadsöppningen har lett till privatisering av många av dessa företag och har tvingat de olika medlemsstaterna att lagstifta om vissa miniminivåer för tillhandahållande av allmännyttiga tjänster samt att utöva tillsyn över att sådana lagar efterlevs. Trots detta anser kommissionen att det behövs ytterligare åtgärder för att förstärka gällande regler på detta område.

2.5. Å andra sidan har majoriteten av medlemsländerna valt att reglera tillträde till nätet för tredje part, införa tillståndsförfaranden för att bygga nya produktionsanläggningar, göra fullständig åtskillnad mellan nätoperatörer när det gäller system för kraftöverföring och transport, samt inrätta oberoende tillsynsmyndigheter. I detta sammanhang anser kommissionen att vissa tidigare förslag till förfaranden kan slopas i fall där de inte utvecklats tillräckligt av medlemsstaterna, och att nätoperatörernas oavhängighet bör säkerställas i högre grad.

2.6. Ännu en följd av öppnandet av marknaden, som i sig utgör en viktig indikator för upprättandet av den inre marknaden, är den gränsoverskridande handeln. Den samlade handeln med el utgör enligt kommissionens uppgifter för närvarande 8 % av den totala elproduktionen i gemenskapen, en lägre siffra än i andra sektorer, och mycket lägre än vad man borde kunna förvänta sig av en europeisk integrerad marknad. För att öka den internationella elhandeln föreslår kommissionen en förordning som på EU-nivå reglerar konkreta problem inom denna handel.

2.7. Europeiska rådet gav vid sitt möte i Lissabon i mars 2000 kommissionen i uppdrag att utarbeta ett förslag om att påskynda avregleringsprocessen för att snarast möjligt uppnå en fullständigt fungerande inre marknad.

2.8. Vid Europeiska rådets möte i Nice i december 2000 framhöll man i sitt "uttalande om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse" att sådana tjänster "bör utföras med beaktande av legitima förväntningar hos konsumenterna och medborgarna som önskar rimliga priser i ett system med överskådliga priser och som är beroende av lika tillträde till kvalitetstjänster som är oundgängliga för den ekonomiska, sociala eller territoriella anpassningen".

2.9. Vid Europeiska rådets möte i Stockholm den 23-24 mars 2001 återkom man till nödvändigheten av att öppna marknaden för el och naturgas, "med beaktande av kravet att tillgodose användarnas behov och behovet av insyn på marknaden genom lämpliga regleringsinstrument".

3. Förslaget till direktiv

3.1. Det dokument som remitterats till ESK klargör vilka ändringar det rör sig om i de båda direktiven. Ändringarna i direktiven 96/92/EG och 98/30/EG är emellertid mycket likartade, och i dokumentets inledning föreslås att ändringarna kan struktureras genom en indelning i kvantitativa och kvalitativa förslag.

3.2. De kvantitativa förslagen omfattar en tidsplan för när det skall bli möjligt för alla el- och naturgaskunder oavsett hur stora eller små de är att fritt välja vilket företag som skall förse dem med produkten i fråga. Enligt förslaget skall alla icke-hushållskunder senast den 1 januari 2003 få möjlighet att fritt välja elleverantör, och marknaden skall öppnas fullständigt två år senare. För naturgassektorn skall tidsgränsen för avreglering av marknaden för icke-hushållskunder skjutas fram till den 1 januari 2004, men den 1 januari 2005 är fortfarande tidsgränsen för när samtliga kunder skall få möjlighet att fritt välja leverantör.

3.2.1. De kvalitativa förslagen gäller främst två aspekter: tredje parts tillträde till gas- och elnät samt åtskillnad mellan företagens olika typer av verksamhet i dessa sektorer.

3.2.2. Det förfarande som föreslås för tredjepartstillträde bygger på offentliggjorda reglerade tariffer som skulle gälla på lika villkor för alla användare av näten för överföring och distribution. Detta system skall ersätta de alternativa förfarandena i de gällande direktiven. Dessa bygger antingen på att leverantörer och behöriga kunder förhandlar om tillträdet eller på ensamköparmodellen.

3.2.3. Åtgärderna för att skilja olika verksamhetsgrenar åt syftar till att skapa en ram inom vilken den systemansvariga kan utöva sin verksamhet oberoende av de kommersiella intressen som gäller för resten av den koncern där det systemansvariga bolaget ingår. Därför utsträcks principen om åtskillnad mellan verksamhetsgrenar nu till att gälla alla systemansvariga, för såväl distributionssystem som överföringssystem för el och gas. Det fastställs kriterier som skall trygga att de systemansvarigas verksamhet blir oberoende av den koncern där bolaget ingår. I förslaget till direktiv sätts en tidsgräns för när åtskillnaden av verksamhetsgrenar skall genomföras för distributionssystemen. Gränsen för el sätts till januari 2003, och för naturgas ett år senare.

3.3. Föreliggande dokument går närmare in på hur skyldigheten avseende allmänna tjänster skall definieras, och det tar också upp tillsynsmyndigheterna för el- och gasssektorn. Några ändringar föreslås för vissa förfaranden, bland annat när det gäller anläggning av ny elproduktionskapacitet.

3.3.1. När skyldigheterna avseende allmänna tjänster definieras görs en detaljerad genomgång av de aspekter som detta begrepp kan omfatta. Bland dessa skyldigheter ingår definitivt samhällsomfattande tjänster för el (som innebär att el skall levereras med god kvalitet till samtliga kunder) och andra aspekter av gas- och eldistribution som berör konsumentskydd, ekonomisk och social sammanhållning, miljöskydd samt försörjningstrygghet.

3.3.2. I det nya direktivet förelås att oberoende nationella tillsynsmyndigheter skall utses och få i uppgift att fastställa taxor och villkor för tillträde till nätet samt införa mekanismer som förhindrar konkurrensnedvridning. I direktivet föreslås också att man inrättar ett organ som skall bevaka försörjningstryggheten i fråga om el och naturgas.

3.3.3. När det gäller förfaranden för anläggning av ny elproduktionskapacitet skall tillståndsförfarande vara den enda möjligheten enligt föreliggande dokument, och detta är ett förfarande som i dag tillämpas i samtliga medlemsstater. Anbudsförfarandet skall endast användas som en lösning när den kapacitet som täckts genom tillstånd visar sig otillräcklig för att tillmötesgå efterfrågan.

3.4. I förslaget till direktiv föreslås att direktiven om transitering av el respektive naturgas skall upphävas så att det inte samtidigt finns flera olika förfaranden som kan blandas ihop av aktörerna på marknaden⁽¹⁾.

4. Förslaget till förordning

4.1. Kommissionen har utarbetat en text som föreslår åtgärder som riktar in sig på följande tre områden:

- Att definiera mekanismer för kompensation för transitflöden.
- Att fastställa harmoniserade principer för avgifter för gränsöverskridande överföring.
- Tilldelning av kapacitet i en sammanlänkning mellan nationella överföringssystem.

4.2. Dokumentet utgår från att situationen på dessa områden förändras snabbt och att reglerna följaktligen snabbt måste kunna anpassas så att man undviker situationer där ett alltför långsamt godkännande av ändringar leder till snedvridningar på marknaden. Därför skall man enligt förordningen fastställa ett antal riktlinjer som kan antas och ändras utan att själva förordningen behöver ändras. Ändringarna av dessa riktlinjer skall naturligtvis alltid ske i enlighet med de principer som fastställs i förordningen och genomförs av kommissionen efter samråd med en "föreskrivande kommitté" där medlemmarna är företrädare för medlemsstaterna och ordföranden företräder kommissionen. Denna kommitté skulle inrättas i enlighet med artikel 5 (det föreskrivande förfarandet) i rådets beslut 1999/468/EG om de förfaranden som skall tillämpas vid utövandet av kommissionens genomförandebefogenheter.

4.3. I enlighet med detta förfarande ansvarar kommissionen för att genomföra de grundläggande aspekterna av förordningen, däribland ansvarsfördelning och det förfarande för utbetalning av ersättning för transitflöden som är kopplat till denna ansvarsfördelning, metoder för att fastställa vilka mängder el det rör sig om samt kostnaderna i samband med transiteringen, kriterierna för harmonisering av de nationella nätavgifterna, metoder för tilldelning av sammanlänkningskapaciteten, och även gemensamma regler för säkerhet och förvaltning av näten.

4.4. Kommissionen förbehåller sig också rätten att avgöra hur mycket som skall betalas som kompensation för de gränsöverskridande transitflödena av el. Den kan då ta hjälp av en rådgivande kommitté med utgångspunkt i det förfarande som beskrivs i artikel 3 (Det rådgivande förfarandet) i beslut 1999/468/EG. Denna kommitté skall liksom den föreskrivande kommittén bestå av företrädare för medlemsstaterna och ha kommissionens företrädare som ordförande.

⁽¹⁾ Direktiven 90/547/EEG och 91/296/EEG.

4.5. Förslaget till förordning slår fast vilka grundläggande principer som skall gälla för internationell handel med el och innehåller en bilaga med riktlinjer för hantering av överbelastningar. Bilagan innehåller kriterier för hantering av överbelastningar och utnyttjad överföringskapacitet, långtidskontrakt, informationsutbyte mellan systemansvariga samt förfarandet vid explicita auktioner för tillgänglig kapacitet. Riktlinjerna bygger på kriterier som en öppen marknad och icke-diskriminering och är tänkta att leda till bästa möjliga användning av den befintliga infrastrukturen.

5. Allmänna kommentarer

5.1. Ekonomiska och sociala kommittén vill peka på att de föreslagna initiativen ingår i den strategi för uppbyggnad av en europeisk gemensam marknad som kommittén vid upprepade tillfällen har ställt sig bakom, eftersom strategin i sin helhet bidrar till att genomföra principerna i fördraget när det gäller att stärka den ekonomiska utvecklingen, sysselsättningen, konkurrenskraften, livskvaliteten och den ekonomiska och sociala sammanhållningen.

5.2. ESK stöder alltså dessa förslag, eftersom man delar kommissionens strävan efter att uppnå en egentlig inre marknad för el och naturgas inom EU. En inre marknad är ett sätt att uppnå större konkurrens mellan företagen, och detta leder i sin tur till lägre energipriser för företag och hushåll. På så sätt blir den europeiska ekonomin mer konkurrenskraftig samtidigt som medborgarna får högre levnadsstandard och livskvalitet.

5.3. Öppnandet av marknaden och även förekomsten av en inre marknad för el och naturgas skapar emellertid viss osäkerhet, vilket framgår av erfarenheter som gjorts i vissa länder inom och utom EU, och de indirekta följder det får på det sociala och geografiska planet kräver särskilda kommentarer. Samtliga organ som berörs av avregleringen bör samarbeta för att uppnå målet om en gemensam marknad, och minimera de negativa följderna av denna. Det är därför viktigt att ge uttryck för de problem som uppkommer efter hand och lägga fram förslag om hur dessa skall övervinnas snarast möjligt. ESK hoppas att alla de aspekter som behandlas i detta yttrande kommer att tas upp i nästa utvärderingsrapport om den inre marknaden för el och gas.

5.4. ESK uppmanar kommissionen att noga övervaka öppnandet av marknaderna, för att hushållen verkligen skall gynnas och konkurrensen inte snedvridas. Det är särskilt viktigt att de leverantörer som tidigare hade monopolställning

på de nationella marknaderna, både enligt praxis och enligt lag, inte gynnas på ett otillbörligt sätt eller utnyttjar en dominerande ställning i egenskap av enskilda företag eller grupper.

5.5. ESK måste emellertid påpeka att förslaget till direktiv har vissa logiska brister. System och förfaranden som bör betraktas som ersatta finns fortfarande kvar, premisser som tas upp i inledningen behandlas inte längre fram i texten, man upprepar information som borde lagts fram i samband med att direktiven antogs, och hänvisningar görs till termer och även hela artiklar som inte finns kvar i den nya texten. De konkreta invändningarna till förslaget återfinns i avsnittet särskilda kommentarer.

6. Särskilda kommentarer

6.1. Fullständigt öppnande av marknaderna

6.1.1. ESK stöder helt och fullt kommissionens förslag om att fastställa så korta tidsfrister som möjligt, så att alla konsumenter fritt skall kunna välja leverantör senast den 1 januari 2005.

6.1.2. Genom ett fullständigt öppnande av el- och gasmarknaderna blir det enklare att förhindra förekomsten av skilda regler i de olika medlemsländerna, något som i dagsläget leder till en snedvridning av konkurrensen och dessutom hindrar upprättandet av en inre marknad.

6.1.3. Genom denna åtgärd kommer även nackdelarna att bli färre för små och medelstora företag, vilka många gånger tvingas betala mer för leverans av gas och el än de stora företagen. Anledningen är de stora företagens omfattande möjligheter att byta el- och gasleverantör på marknader som för närvarande bara är delvis öppna.

6.1.4. Samtidigt bör man vidta särskilda åtgärder så att ett påskyndat marknadsöppnande inte förvärrar situationen vad gäller sysselsättningen i berörda sektorer.

6.2. Säkerhetsföreskrifter för att garantera ett fullgott utbud

6.2.1. Kommittén är oroad över de problem som har förekommit i vissa delar av världen, t.ex. Kalifornien, där själva processen för öppnandet av marknaden uppvisar allvarliga brister. Detta har lett till en avsevärd minskning av kvaliteten på de tjänster som erbjuds kunderna, samt en betydande

ökning av de slutliga priserna. Även om situationen i Europeiska unionen är en annan, bör man under processen för att öppna marknaden lära sig av andras misstag och vidta de åtgärder som krävs för att hindra bristande leveranser eller framtvingad prispress.

6.2.2. Kommittén ställer sig därför positiv till kommissionens förslag om att fastställa säkerhetsföreskrifter som förhindrar att sådana situationer uppkommer. De flesta av dessa åtgärder återfinns i grönboken om en trygg energiförsörjning, som ESK⁽¹⁾ har gett sitt stöd till. Direktivet omfattar även konkreta åtgärder, såsom de oberoende tillsynsmyndigheternas åliggande att övervaka jämvikten mellan utbud och efterfrågan, upprätthålla anbudssystemet hos elcentraler i de fall då dessa inte uppfyller sin avtalade elproduktionskapacitet, eller reglera operatörernas ansvar för näten och för deras underhåll och utveckling.

6.2.3. För att elförsörjningssystemet skall fungera är det absolut nödvändigt att det finns en tillräcklig reservkapacitet. Denna outnyttjade kapacitet medför emellertid en kostnad som bör axlas av systemet som helhet, dvs. på nationell nivå eller eventuellt på gemenskapsnivå. I en riktig inre marknad, där den gränsöverskridande elhandeln är tillräckligt omfattande, blir det möjligt att optimera unionens reservkapacitet.

6.3. Åtskillnaden mellan olika verksamhetsgrenar

6.3.1. ESK ser positivt på att man i förslaget vill gå längre med åtskillnaden av el- och gasföretagens olika verksamhetsgrenar, dels genom att införa krav på att de systemansvariga skall vara oberoende av övrig verksamhet inom koncernen, dels genom att specificera vilka krav de systemansvariga måste uppfylla för att säkra detta oberoende.

6.3.2. Dessa krav bör emellertid stå i proportion till det mål man vill uppnå, och man bör även undvika att de medför orimliga administrativa belastningar för de ekonomiska aktörerna.

6.4. Skyldigheter beträffande samhällsomfattande tjänster

6.4.1. ESK uppskattar att kommissionen inser att det är möjligt att gå vidare med den inre marknaden samtidigt som man uppfyller målen för samhällsomfattande tjänster. ESK har understrukit detta sedan sitt yttrande 1993⁽²⁾.

6.4.2. Det gläder därför kommittén att en av kommissionens grundförutsättningar i denna fråga enligt förslaget är att vissa mål för samhällsomfattande tjänster uppnås. ESK uppskattar också att det klargörs vilka garantier som hänger samman med målen. Förutom skyldigheten att leverera el till samtliga hushåll omfattar dessa nöjda konsumenter, miljöskydd samt ekonomisk och social sammanhållning. Kommittén skulle dock vilja att direktivet också omfattade målet att införa el- och gastjänster som kan säkerställa hög kvalitet och konkurrenskraftiga priser samtidigt som de bidrar till de europeiska medborgarnas hälsa och ekonomiska välbefinnande samt till försörjningssäkerheten.

6.4.3. ESK anser att man för att uppfylla de viktigaste målen för samhällsomfattande tjänster bör vidta åtgärder som ger hushållen ett omfattande skydd, inklusive särskilda åtgärder för de mest sårbara. För detta ändamål bör man införa sociala åtgärder för sårbara grupper, som på så vis kan få tillgång till försörjning till ett rimligt pris.

6.4.4. Likaledes bör man införa vissa minimikrav för avtal och tydlig information, och säkerställa insyn i och tillgång till mekanismer för att lösa tvister. ESK vill därför understryka att det är viktigt att de instanser som är ansvariga för reglering av tvister uppfyller kriterierna i rekommendation 98/257/EG⁽³⁾ samt helst använder den europeiska reklamationsblankett som kommissionen utarbetat. Det vore också lämpligt om kommissionen för att underlätta för hushållen försökte att inom hela EU införa begreppet standardiserad belastningsprofil⁽⁴⁾.

6.4.5. Förslaget tar samtidigt hänsyn till de framsteg som gjordes genom direktivens ursprungliga text. Man behåller därför undantagen som gör det möjligt att vid inmatning i elsystemen prioritera energi från anläggningar som använder förnybara energikällor eller avfall eller som producerar kraftvärme. Det är dock viktigt att behålla de system för stöd till förnybara energikällor som föreskrivs i det aktuella direktivet

(1) EGT C 221, 7.8.2001, s. 45.

(2) EGT C 75, 26.3.1990.

(3) Rekommendation om principer som skall tillämpas på de instanser som är ansvariga för förfaranden för reglering av konsumenttvister utanför domstol, EGT L 115, 17.4.1998, s. 31–34.

(4) Enligt kommissionen innebär en standardiserad belastningsprofil att man gör ett antagande om elförbrukningen hos en typ av småförbrukare. Antagandet avser förbrukad mängd och tidsmönstret för förbrukningen. Eventuella avvikelser från profilen stäms av efter att den befintliga mätaren lästs av (görs med visst intervall). På så sätt slipper man dyrbar uppmätning minut för minut av förbrukarens faktiska förbrukning, och man slipper också räkna av den mot hans beräknade förbrukning enligt abonnentavtalet.

om främjande av el från sådana energikällor, system som gör att förnybara energikällor kan konkurrera på en avreglerad marknad. ESK påpekar detta i sitt yttrande ⁽¹⁾.

6.4.6. För att kunna garantera löpande tjänster av hög kvalitet är det av yttersta vikt att nätet underhålls. Detta gör det samtidigt möjligt att minska energiförlusterna vid överföring och distribution. ESK menar att den grundläggande princip som framgår av förslaget till direktiv och som består i att nätleverantörerna ansvarar för nätets underhåll, bör vara klart och tydligt utformad när direktivet överförs till medlemsländernas lagstiftning. Investeringarna bör vara så stora att de systemansvariga uppfyller användarnas ekonomiska krav och kan erbjuda den infrastruktur som gör det möjligt att uppnå överenskomna nivåer för försörjningstryggheten med tillräcklig konkurrenskraft.

6.4.7. Regional och social sammanhållning

6.4.7.1. Den regionala sammanhållningen är grundläggande för unionens existens, varför man bör lyfta fram de problem som kan uppstå i mindre gynnade eller isolerade områden, ömråden eller yttre randområden i samband med genomförandet av den inre marknaden.

6.4.7.2. Eftersom vissa av dessa regioner är mycket vidsträckt går det inte att förutse i vilken utsträckning hushållen kan dra nytta av de fördelar som konkurrensen ger. Energipri-serna kan med andra ord bli avsevärt högre i dessa regioner än i unionens centrala områden, där kostnaderna för infrastruktur och de enheter som levereras blir lägre på grund av befolkningstätheten. En sådan situation skulle skapa ytterst ogynnsamma konkurrensvillkor och dessutom upplevas som orättvis för slutkonsumenterna, som är vana vid att leveranskostnaderna är i stort sett desamma över hela landet.

6.4.7.3. För att undvika en sådan snedfördelning bör man på nationell nivå upprätta kompensationsmekanismer, som bygger på objektiva och fasta kriterier och är förenliga med statliga stöd på gemenskapsnivå. Som ESK framhöll redan i sitt yttrande om gemenskapens energipolitik från 1993, skulle man till en början kunna använda fonder med strukturpolitiska mål för att kompensera huvuddelen av kostnaderna för att utveckla infrastrukturen. På så sätt skulle man avsevärt minska behovet av kompensation under anläggningarnas livstid.

6.4.7.4. Redan i direktiv 96/92/EG förutses ett förfarande för mindre och isolerade elnät, enligt vilket medlemsländerna kan begära vissa undantag från direktivet, förutsatt att de kan

bevisa uppkomsten av omfattande problem på näten. ESK menar att det skall vara möjligt att utnyttja undantagen innan obalanser uppkommer, sedan man meddelat kommissionen som i samtliga fall skall kontrollera att situationen omfattas av gemenskapsrätten.

6.4.7.5. Även för naturgas fastställs det ett förfarande för undantag i direktiv 98/30/EG. Förfarandet riktar sig emellertid till nya marknader, och gäller enbart de länder som har distribuerat gas i högst tio år. Definitionen måste utvidgas till att omfatta även isolerade områden där det förekommit gasdistribution redan före denna tioårsperiod.

6.4.7.6. ESK anser att införandet av en inre marknad för el och gas inte får motverka de mål som uppnåtts med avseende på ekonomisk och social sammanhållning i gemenskapens mindre gynnade regioner.

6.4.8. För att undvika skillnader mellan medlemsländernas rättsliga föreskrifter i frågor som rör samhällsomfattande tjänster inom sektorerna för el och naturgas, bör kommissionen utarbeta ett särskilt regelverk som harmoniserar användarnas (särskilt företagens) rättigheter och energileverantörernas skyldigheter så att den inre marknaden kan fungera väl. Sådana skillnader kan annars komma att förvansa konkurrensvillkoren och leda till snedvridningar.

6.4.9. Miljökonsekvenser

6.4.9.1. Miljön verkar vara ett av de områden som påverkas mest av att marknaden öppnas, trots att EU och medlemsstaterna har vidtagit åtgärder för att minska energiproduktionens och energikonsumtionens miljöeffekter. En av dessa åtgärder har varit att bekämpa klimatförändringar genom att främja förnybara energikällor och energieffektivitet.

6.4.9.2. Om genomförandet av den inre marknaden leder till att priserna på el och gas sjunker kommer detta troligtvis att medföra en ökad konsumtion. Den förbättring av systemets effektivitet som kommer att ske genom konkurrensutsättningen av sektorn kommer knappast att kunna kompensera den ökade energikonsumtionen, varför slutresultatet kan bli en ökad användning av primärenergi. Detta skulle leda till att de förorenande utsläppen ökar, vilket försämrar möjligheterna att uppfylla kraven i Kyotoprotokollet.

6.4.9.3. För att främja en effektiv energianvändning och kompensera en eventuellt ökad efterfrågan måste man snarast möjligt vidta åtgärder, både på gemenskapsnivå och nationell nivå, i linje med de åtgärder kommissionen håller på att vidta genom direktivet om byggnaders energiprestanda och Save-programmet. En möjlig lösning skulle kunna vara att en del av de besparingar som uppkommer i samband med avregleringen

(1) EGT C 367, 20.12.2000, s. 5.

återförs till Save-programmet och till nya program för styrning av efterfrågan, för information och utbildning av hushållen samt för att minska energiförsörjningsprocessen. En annan lösning skulle kunna vara att bredda Save-programmet eller utarbeta nya program.

6.4.9.4. Miljön kommer att drabbas av den ökade överföringskapacitet som krävs för att utvidga den gränsöverskridande handeln med el och gas. Konsekvenserna av detta måste minimeras för att motverka de allt starkare protesterna från allmänheten, framför allt då det rör sig om områden som står under särskilt miljöskydd.

6.5. Konsekvenser för sysselsättningen inom sektorerna för gas och el

6.5.1. ESK är oroad över det minskade antalet sysselsättningstillfällen i sektorerna för el och naturgas, till följd av avregleringen av marknaden och företagens ökade tendens att lägga ut vissa kostnader på underleverantörer eller externa leverantörer.

6.5.2. Genom detta framgår det tydligt att det framför allt är de anställda i företag inom dessa sektorer som får betala övergången till en konkurrensutsatt marknad, eftersom det inte är bevisat att möjligheterna till sysselsättning inom de nya områden som uppkommer i samband med öppnandet av marknaden helt och hållet kompenserar de arbetstillfällen som försvinner från de traditionella företagen. För att arbetstagarna inom sektorn skall acceptera avregleringsprocessen måste systemen för social trygghet omfatta innovativa åtgärder. Även de personer som förlorat sina jobb bör kunna räkna med en stabil ekonomisk situation. Därför bör det även införas system för kontinuerlig utbildning inom sektorn och en effektiv politik för databaser med uppgifter om arbetsmarknaden.

6.5.3. Det eventuella problemet med minskad sysselsättning inom dessa sektorer är så omfattande att det bör tas med i beräkningen vid utformningen av den nationella sysselsättningspolitiken. På så sätt skulle det vara möjligt att vidta åtgärder för att minimera dess konsekvenser, i synnerhet som en stor del av de arbetstillfällen som försvinner har innehafts av högutbildad och kvalificerad personal, vars arbetslivserfarenhet kan tas till vara i andra sammanhang.

6.5.4. Det är under alla omständigheter utomordentligt viktigt att avregleringsprocesserna omgärdas av förebyggande åtgärder, framför allt genom att man använder bättre metoder i fråga om information, rådfrågning, medverkan och utbildning av arbetstagarna, så att en lämplig omplacering av övertaliga arbetstagare kan ske.

6.5.5. ESK uppmanar kommissionen att bemöda sig om att åtgärda dessa omständigheter och utveckla en strategi för att vid öppnandet av marknaden vidta åtgärder på gemenskapsnivå med målet att utveckla en samordnad strategi för att uppnå hög sysselsättning.

6.6. Konsekvenser för kandidatländerna

6.6.1. Kommittén ställer sig även tveksam till de efterverkningar som avregleringen av energimarknaden kan få för de länder som inom en snar framtid kommer att ansluta sig till Europeiska unionen.

6.6.2. Kandidatländernas sektorer för el och naturgas kännetecknas generellt sett av att de i stor utsträckning är föremål för statliga stödåtgärder samt att infrastrukturen och användningsmetoderna inte bygger på konkurrens.

6.6.2.1. De omedelbara konsekvenserna kan bli att ett stort antal sysselsättningstillfällen försvinner inom dessa sektorer, vilket kan leda till svåra sociala påfrestningar främst i kandidatländerna, för de länder som saknar system för social trygghet av den typ som finns i medlemsstaterna.

6.6.2.2. EU bör därför dela med sig av sina erfarenheter från unionens avreglering till dessa länder, och även ge stöd till en modernisering av företagen. Öppnandet av marknaden i dessa länder måste följaktligen anpassas till omstruktureringen av energisektorerna, så att företagen i kandidatländerna kan konkurrera på lika villkor.

6.7. Nationella tillsynsmyndigheter

6.7.1. Att inrätta nationella tillsynsmyndigheter i samtliga medlemsstater och ge dessa möjlighet att fastställa eller godkänna taxorna för tredjepartstillträde kan förhoppningsvis innebära en viktig garanti för att processen är öppen och icke-diskriminerande. Därför vill kommittén uttrycka sitt stöd både för detta och för inrättandet av ett organ som bevakar försörjningstryggheten i fråga om el och naturgas. Detta påverkar inte på något sätt förväntningarna på den rapport som skall läggas fram under Europeiska rådets möte i Barcelona.

6.7.2. Behovet av att inrätta en sådan myndighet stöds av det faktum att i stort sett samtliga medlemsländer har inrättat nationella tillsynsmyndigheter som gör det möjligt att agera i förväg och ibland på eget initiativ, till skillnad mot andra organ som agerar först då överträdelsen har skett.

6.7.3. De funktioner som de nationella tillsynsmyndigheterna tilldelas genom förslaget till direktiv omfattar fastställande eller godkännande av taxor för tillgång till nätet, en garanti för att företagen skall uppfylla de samhällsomfattande tjänsterna samt nationella åtgärder mot stockning.

6.7.4. Det skall emellertid framhållas att dessa myndigheter måste kännetecknas av större öppenhet och demokrati, och att berörda aktörer på marknaderna för el och naturgas (konsumenter, anställda och företag) skall kunna delta i beslutsprocessen.

6.7.5. ESK välkomnar inrättandet av rådet för europeiska tillsynsmyndigheter inom energiområdet (CEER), och uppmanar kommissionen att i framtiden och med utgångspunkt i de erfarenheter som görs omvandla detta råd till ett Europakontor eller en liknande enhet, med befogenheter rörande internationell överföring av el och naturgas.

6.8. *Konsekvenser för konsumenter och små och medelstora företag*

6.8.1. Genomförandet av en inre marknad för energi har inte gynnat hushåll och små och medelstora företag i samma utsträckning som de stora företagen. Som tidigare nämnts får denna situation särskilt stor betydelse under övergångsperioden, med ett gradvis öppnande för val av leverantör, där små och medelstora företag förfördelas vad gäller konkurrensmöjligheterna.

6.8.2. För att kompensera dessa skillnader menar ESK att det är nödvändigt att främja inrättandet av förvaltningsorganisationer för gemensam upphandling för små och medelstora företag samt hushåll. Dessa organisationer kan förhandla fram ett ramkontrakt med olika leverantörer för en hel kundkrets. På så sätt slipper leverantörerna förhandla med var och en av kunderna, som dessutom får bättre leveransvillkor.

6.8.3. I linje med detta bör man inrätta mer öppna mekanismer för att lösa tvister mellan leverantörer och kunder.

6.9. *System för tillträde till nätet*

6.9.1. Att det hos medlemsländerna förekommer olika förfaranden för tillträde till nätet kan leda till obalans vad gäller företagens ömsesidiga tillträde till de nationella näten.

6.9.2. Flertalet medlemsländer har antagit ett system för tillträde till nätet som regleras genom offentliggjorda tariffer, eftersom medlemsländerna anser att det är det system som med störst säkerhet ger fritt tillträde och förhindrar en snedvriden konkurrens eller risken för missbruk av dominerande ställning. Om dessa tariffer betraktas som högsta möjliga priser kan man bidra till att motverka den misstänksamhet som finns i vissa medlemsländer. Hittills har det dock inte gjorts någon utvärdering av hur de nuvarande systemen fungerar eller av konkurrenssituationen i de olika medlemsländerna. Kommissionen uppmanas därför att lägga fram en jämförande utvärderingsrapport vid toppmötet i Barcelona.

6.9.3. ESK menar att kommissionens förslag om att upprätta ett gemensamt system för tillträde till nätet som baseras på offentliggjorda tariffer kräver en harmonisering av sektorn. Kommittén ställer sig emellertid positiv till samtliga system för tillträde till nätet för tredje part så länge de är neutrala, öppna, jämlika och icke-diskriminerande.

6.9.4. Det är emellertid nödvändigt att vidta åtgärder för att garantera att tillträdet genomförs under icke-diskriminerande förhållanden. Bland annat bör man införa en tidsfrist vad gäller svar på förfrågan om tillträde och inrätta mekanismer för att lösa eventuella tvister.

6.10. *Konkurrensaspekter*

6.10.1. En förutsättning för genomförande av den inre marknaden är i många fall att de nationella monopolen försvinner och att sektorerna avregleras för att ge plats åt en marknad där företagen konkurrerar på lika villkor.

6.10.2. Företagens sökande efter nya marknader och stordriftsfördelar kan dock leda till en situation med företagskoncentration där småföretag, som till stor del är kommunalägda, försvinner. Den europeiska el- och gasmarknaden kan på så sätt förbli kontrollerad av ett litet antal stora företag som i praktiken verkar inom sina respektive inflytelsesfärer och snedvrider konkurrensen genom att utnyttja sitt marknadsinflytande som enskilt företag eller i grupp.

6.10.3. Även på en öppen och avreglerad marknad kan företag som befinner sig in en sådan monopolliknande situation försöka maximera sin vinst till priset av minskad tjänstekvalitet och prisökningar, vilket är till men för den europeiska ekonomins konkurrenskraft och i förlängningen för alla konsumenter.

6.10.4. För att undvika en sådan situation bör konkurrensmyndigheterna på både nationell nivå och gemenskapsnivå särskilt noga övervaka att principerna för en öppen marknad och fri konkurrens inte motverkas av processer som leder till företagskoncentration eller till situationer med enskilt eller kollektivt missbruk av en dominerande ställning.

6.11. Särskilda kommentarer om förslaget till förordning

6.11.1. Kommissionens förslag till direktiv är tänkt att uppmuntra den internationella handeln med el och att upprätta en ram med de bestämmelser som krävs för att reglera denna handel.

6.11.2. Kommittén är också medveten om att det krävs åtgärder för att öka den internationella handeln med el och tror att förslaget till förordning är ett bra redskap för detta. De principer som fastställs i förslaget är lämpliga och berör sådana aspekter av problemet som är grundläggande för att få till stånd en ordentlig ökning av den internationella handeln med el, under förutsättning att de träder i kraft samtidigt som det ändrade direktivet. Om så inte sker kan konkurrensen snedvridas på ett sätt som skulle leda till allvarliga störningar på grund av skillnaderna i öppenhet på marknaderna.

6.11.3. När bestämmelserna i artiklarna 3 och 5 i beslut 1999/468/EG återopas i så stor utsträckning, innebär det dock att kommissionen ges mycket större befogenheter än den egentligen har på detta område. Motivet för en så långtgående delegering av befogenheter är möjligen det faktum att de beslut som behöver antas är tekniskt komplicerade, och att det är nödvändigt att på ett effektivt sätt anpassa bestämmelserna till de förändringar som kan ske på detta område.

6.11.4. ESK instämmer i att det är nödvändigt att dessa befogenheter delegeras till kommissionen, även om befogenheterna endast bör omfatta möjligheten att ändra riktlinjer och bestämmelser som tidigare har antagits och införlivats i förordningen. Kommissionen bör inte ha befogenhet att utarbeta sådana bestämmelser utanför lagstiftningsförfarandena.

6.11.5. I detta sammanhang uppmanar ESK kommissionen att se till att subsidiaritetsprincipen beaktas i förslaget till förordning. Kommittén vill särskilt framhålla följande:

- Det område som här behandlas har gränsöverskridande aspekter som inte kan regleras på ett tillfredsställande sätt genom de enskilda medlemsstaternas agerande.
- Medlemsstaternas enskilda agerande eller avsaknaden av gemensamt agerande skulle strida mot bestämmelserna i fördraget (de som föreskriver att snedvridning av konkurrensen skall avhjälpas, att dolda restriktioner skall undvikas och att den ekonomiska och sociala samman-

hållningen skall stärkas), och det skulle kunna utgöra ett allvarligt hot mot medlemsstaternas intressen.

- Om man jämför med åtgärder på medlemsstatsnivå skulle gemensamma åtgärder ge klara fördelar i kraft av sin omfattning och sina effekter.

6.11.6. Kommissionen bör även beakta följande:

- Gemenskapens agerande bör vara så enkelt som möjligt och bidra till att det mål som satts upp för den enskilda åtgärden kan uppnås.
- De gemensamma åtgärderna bör lämna så stort utrymme som möjligt för beslutsfattande på nationell nivå, på ett sätt som är förenligt med den dubbla målsättningen att åtgärderna skall leda till de uppsatta målen samtidigt som bestämmelserna i fördraget följs.

6.11.7. ESK ställer sig dock positiv till att det i förslaget till förordning talas om att inrätta en rådgivande och en föreskrivande kommitté. Detta kan bidra till fullbordandet av den inre marknaden, även om det vore lämpligt med regelbundna rapporter till rådet, parlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén.

7. Särskilda kommentarer rörande ändringen av direktiv 96/92/EG

7.1. Såsom nämnts i flera punkter ovan omfattar förslaget till direktiv ett system för tredjepartstillträde som bygger på offentliggjorda reglerade tariffer, vilka skall fastställas eller godkännas av nationella tillsynsmyndigheter. Texten ger dock gång på gång uttryck för tvivel på att detta system kan vara exklusivt och fungera parallellt med de förhandlingar om tillträde som föreskrivs i artikel 20.1. Denna artikel, som inte har ändrats i kommissionens förslag, ger egenproducenter och oberoende producenter möjlighet att "förhandla om tillträde till systemet". I punkt 2 i samma artikel hänvisas återigen till dessa förhandlingar, men nu i allmänna ordalag. Det är nödvändigt att klargöra om dessa former för förhandlingar skall bibehållas, och vilka följder det i så fall får när det gäller diskriminering av nätanvändare.

7.2. Ordalydelsen i artikel 21, som inte är föremål för någon ändring i förslaget, är vilseledande eftersom den innehåller upprepade hänvisningar till artiklarna 17 och 18 i direktiv 96/92/EG. Dessa två artiklar har strukits i den nya versionen, och gäller just system som grundar sig på förhandlat tillträde eller förfarandet för ensamköpare. Det är därför viktigt att ändra ordalydelsen i artikel 21, genom att infoga kommissionens förslag till ändringar rörande systemet för tredjepartstillträde till nätet.

7.3. Begreppet "berättigad kund" återkommer åtskilliga gånger i texten, i artiklarna 3, 16, 19 och 21. I vissa av dessa artiklar har den ursprungliga ordalydelsen behållits, medan den ändrats i andra. I den nu gällande versionen av direktiv 96/92/EG, i artikel 19.3, åläggs medlemsstaterna att årligen offentliggöra kriterierna för definition av berättigade kunder. Denna punkt utgår dock i den nya versionen av direktivet, vilket innebär att begreppet "berättigad kund" inte får någon definition.

7.4. Enligt kommissionens förslag är det nödvändigt att medlemsstaterna garanterar att överförings- och distributionsoperatörer svarar på begäran om tillträde inom rimlig tid. Det vore dock lämpligt att fastställa en konkret tidsfrist i direktivet, så att godtyckliga bedömningar kan undvikas.

8. Särskilda kommentarer om ändringen av direktiv 98/30/EG

8.1. Det enda undantaget till det system för tillträde som föreskrivs i båda direktiven rör anläggningarna för lagring av naturgas. I detta fall tillåts förutom reglerat tillträde även förhandlat tillträde (artikel 15). Man kan tolka det som att anläggningarna för lagring av kondenserad naturgas (LNG) kan vara föremål för förhandlat tillträde eller ej, medan artikel 14 endast föreskriver förfarandet för reglerat tillträde för LNG-anläggningarna.

8.2. Precis som i direktiv 96/92/EG saknar begreppet "berättigad kund" definition, i och med att artikel 18 har

ändrats. Denna artikel innehöll tidigare vissa minimikrav och det var medlemsstaternas sak att fastställa dess räckvidd.

8.3. Direktivet innebär inte att medlemsstaterna får utse systemansvariga för försörjningsnäten för naturgas, vilket de däremot får när det gäller transportnäten och, i direktiv 96/92/EG, även näten för överföring och distribution av elektricitet. Kommissionens avsikt verkar vara att den systemansvariges uppgifter skall räknas till distributionsföretagets uppgifter. I artikel 10, punkterna 4 och 5, omnämns dock de systemansvariga för distributionsnäten, vilket kan tänkas betyda att dessa inte skall vara identiska med distributionsföretagen. För att texterna skall stämma överens krävs att de behandlar de systemansvarigas funktion på samma sätt.

8.4. I texten finns flera korshänvisningar som utgår från direktivets ursprungliga ordalydelse, men som i sin nuvarande form saknar giltighet och borde ändras. Man kan nämna de hänvisningar till artikel 18 som återfinns i artiklarna 20.1 och 23.1 och som i sin nuvarande ordalydelse är meningslösa, eftersom det återigen rör sig om hänvisningar till begreppet "berättigad kund". Likaså innehåller artikel 26, punkterna 1–3, hänvisningar till punkterna 3, 4 och 6 i artikel 18, vilka har utgått ur texten. Artikel 25 innehåller också en hänvisning till artikel 16, som har strukits i förslaget.

8.5. Direktivet om den inre marknaden för el slår vakt om anbudsförändringarna när det gäller försörjningstryggheten, genom att det införs ett system för anbudsförändring för uppbyggnad av ny produktionskapacitet i de fall då den befintliga kapacitet som godkänts i enlighet med tillståndsförfarandet inte täcker behovet. Det vore lämpligt att undersöka möjligheten att införa ett liknande förfarande för naturgasanläggningar.

Bryssel den 17 oktober 2001.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om byggnaders energiprestanda"

(2002/C 36/04)

Den 6 juni 2001 beslutade rådet att i enlighet med artikel 175 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som ansvarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 25 september 2001 (Föredragande: Philippe Levaux).

Vid sin 385:e plenarsession den 17:18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober) antog kommittén följande yttrande med 133 röster för och 2 nedlagda röster.

1. Kommissionens förslag

1.1. Förslaget till direktiv syftar till att skapa en gemensam ram för att främja energiprestanda i byggnader i gemenskapen. Här detaljredovisas de byggnadskategorier som berörs – bostadssektorn och den tertiära sektorn – medan vissa kategorier utesluts, exempelvis industribyggnader.

1.2. I förslaget fastställs krav på medlemsstaterna att de skall utarbeta gemensamma metoder för en integrerad beräkning av byggnaders energiegenskaper.

1.3. Medlemsstaterna måste tillämpa miniminormer för nya byggnaders energiprestanda.

1.4. I fråga om nya byggnader med en total yta överstigande 1 000 m² gäller att medlemsstaterna skall ansvara för att det sker en bedömning av genomförbarheten av att installera decentraliserade energisystem som baseras på förnybar energi, fjärrvärme osv.

1.5. Energiprestanda i befintliga byggnader med en total yta överstigande 1 000 m² skall vid renovering förbättras så att de uppfyller minimistandarder för energiprestanda. Denna princip skall tillämpas om den totala renoveringskostnaden överstiger 25 % av byggnadens försäkringsvärde.

1.6. I förslaget fastställs att ett energicertifikat som är högst fem år gammalt skall göras tillgängligt för dem som köper eller hyr nya och befintliga byggnader. I offentliga byggnader skall dessa certifikat anslås offentligt och förnyas vart femte år.

1.7. Medlemsstaterna skall fastställa nödvändiga åtgärder för inspektion av värmepannor som har en nominell effekt av mer än 10 kW och centrala luftkonditioneringsanläggningar med en nominell effekt på mer än 12 kW.

1.8. Medlemsstaterna skall försäkra att certifieringen av byggnader och inspektion av värme- och luftkonditionerings-system utförs av kvalificerad och oberoende personal.

2. Påminnelse om huvudlinjer och rekommendationer i tidigare yttranden

2.1. Kommittén har avgett åtskilliga yttranden på detta område. Vi skall här erinra om fyra från senare tid för att belägga att vår inställning är konsekvent och väl underbyggd.

2.1.1. En första åtgärd för att minska riskerna i samband med energiförsörjningen samt övriga risker är att använda olika energislag och energiformer så mångsidigt och balanserat som möjligt.

2.1.2. Byggnadsnormerna utgör ett verksamt styrmedel för energibesparing i byggnader, men gemensamma normer på EU-nivå kan inte komma i fråga p.g.a. de varierande förhållandena när det gäller t.ex. klimat ⁽¹⁾.

2.1.3. Kommittén menar att tvingande mål i fråga om el från förnybara energikällor skulle kunna strida mot subsidiaritetsprincipen om de tillämpas på åtgärder för att uppfylla Kyotomålsättningarna ⁽²⁾.

⁽¹⁾ ESK:s yttrande om "Grönbok – Mot en europeisk strategi för trygg energiförsörjning" (KOM(2000) 769 slutlig), EGT C 221, 7.8.2001, s. 7.

⁽²⁾ ESK:s yttrande om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av el från förnybara energikällor på den inre marknaden för el" (KOM(2000) 279 slutlig), EGT C 367, 20.12.2000.

2.1.4. I lagstiftningen om byggnader bör man göra en tydlig åtskillnad mellan nya byggnader – och på samma gång mellan subventionerade allmännyttiga bostäder och den privata sektorn – och existerande byggnader. Vad beträffar de sistnämnda bör särskilda villkor anges för renovering i gamla stads-kärnor ⁽¹⁾.

2.1.5. Det finns anledning att ge fullständig information för byggnader, såväl för nya byggnader som för existerande samt både när det gäller köp och hyra. Här gäller det att förstärka kontrollen och uppföljningen av gällande regler för material, isolering och byggnation i samtliga länder ⁽²⁾.

2.1.6. Det förebyggande underhållet av utrustning bör förbättras inom industrin, byggnads- och transportsektorn i syfte att bibehålla effektiviteten och kontrollera utsläppsnivåerna. Det finns anledning att främja införandet av skatteförmåner för investerare som inför mindre energikrävande system.

3. Allmänna kommentarer

3.1. Det är lämpligt att studera kommissionens förslag i det bredare perspektivet av gemenskapens energipolitik, och särskilt utifrån behovet av energibesparingar, med hänsyn till följande:

- De begränsade möjligheterna att påverka utbudet av importerad energi.
- EU:s beroende av dessa energikällor uppskattas i dag till 50 %.
- Om inte kärnkraftverken förnyas kommer utvidgningen att öka EU:s beroende till 70 % år 2030.
- Åtagandena från Kyoto skall respekteras.
- Den betydelse som energiförbrukningen i byggnaderna har ⁽³⁾.

⁽¹⁾ ESK:s yttrande om "Meddelande från kommissionen – Energieffektivisering i Europeiska gemenskapen – inför en strategi för rationell energianvändning" (KOM(1998) 246 slutlig), EGT C 407, 28.12.1998, s. 176.

⁽²⁾ ESK:s initiativytrande om "Inför en strategi för rationell energianvändning", EGT C 407, 28.12.1998, s. 160.

⁽³⁾ Jfr tabell 1 i bilagan: Slutlig energiefterfrågan i EU per sektor och bränsletyp.

4. Särskilda kommentarer

4.1. *Miniminormer*

4.1.1. För nya byggnader föreskrivs i förslaget att det skall vara obligatoriskt att uppfylla miniminormer för energiprestanda. Någon definition av dessa normer på gemenskaps- eller nationsnivå finns varken i direktivet eller i dess bilagor.

4.1.2. Kommittén är positiv till subsidiaritetsprincipen och håller med om att det är lämpligt att låta varje medlemsstat fastställa egna miniminormer utifrån sina geografiska och klimatmässiga förutsättningar. Kommittén menar emellertid att direktivet måste hänvisa tydligare till målen och åtagandena i samband med Kyotoprotokollet för att få medlemsstaterna att tillräckligt snart fastställa rimliga miniminormer som är förenliga med dessa åtaganden.

4.1.3. I anslutning till utvidgningen menar vi också att det är önskvärt att med varje kandidatland bestämma de mål som skall uppnås inom exakta tidsgränser samt att genom information och upplysning till allmänheten stötta dem i arbetet med att uppnå dessa mål inom de exakta tidsgränserna.

4.1.4. Kommittén konstaterar att förslaget till direktiv endast behandlar de energiaspekter som berör medlemsstaternas införande av miniminormer. Kommissionen borde emellertid eventuellt undersöka om det inte skulle vara fördelaktigt såväl ekonomiskt som för användarnas trivsel att anlägga ett helhetsperspektiv som även omfattar aspekter som ljudisolerering i samband med att byggnader uppförs eller renoveras ⁽⁴⁾.

4.2. *Undantag från tillämpningsområdet*

4.2.1. Medlemsstaterna kan enligt förslaget undanta historiska byggnader, tillfälliga byggnader, industribyggnader, verkstäder samt bostadshus som inte används regelbundet, som t.ex. fritidshus.

4.2.2. ESK är positiv till principen för dessa undantag, men skulle vilja att även jordbruksbyggnader omfattades. Kommittén frågar sig också hur relevanta undantagen är och hur de definierats, i den mån definitionerna ger alltför stort utrymme åt tolkningar. I vissa fall ges på så sätt möjlighet att inte tillämpa direktivet på exakt samma sätt i samtliga medlemsstater.

⁽⁴⁾ ESK:s yttrande om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om bedömning och hantering av omgivningsbuller", EGT C 116, 20.4.2001, s. 48.

4.3. Nya och befintliga byggnader

4.3.1. I förslaget skiljer man på nya och befintliga byggnader som måste uppfylla miniminormerna för energiprestanda. Kommittén önskar att dessa miniminormer kan fastställas separat för nya byggnader eller befintliga byggnader, varvid man gör skillnad mellan såväl tillståndet hos byggnadsbeståndet som de skiftande tekniker som kan användas för att förbättra dessa prestanda.

4.3.2. Distinktionen mellan bostadshus och offentliga byggnader är etablerad, men kommittén anser att det vore lämpligt att göra en tydlig åtskillnad mellan bostäder för enskilda hushåll och kollektiva bostadshus.

4.4. Tröskelvärdenas karaktär

4.4.1. I direktivförslaget fastställs tröskelvärden som uttrycks i m². Eftersom det handlar om att förbättra byggnadernas energiprestanda gör kommittén bedömningen att det inte alltid är befogat att hänvisa till lokalytan.

4.4.2. Vad beträffar uppvärmning och luftkonditionering, som är avgörande för energikalkylen, är prestandan knuten till lokalernas volym som är avhängig av två faktorer: höjden på byggnadernas olika plan och deras respektive yta.

4.4.3. För bostadshus är höjden mellan golv och tak i regel ungefär 2,5 m. Med hänsyn till att detta värde är homogent kan man godta tröskelvärden uttryckta i m².

4.4.4. För offentliga byggnader enligt definitionen i direktivförslagens artikel 2, där höjden på planen varierar, skulle det därför vara lämpligare att fastställa tröskelvärden med avseende på byggnadens volym.

4.5. Tröskelvärdena för ytor överstigande 1 000 m²

4.5.1. I förslaget inför man endast två tröskelvärden för ytor över 1 000 m², ett för nya och ett för befintliga byggnader. (Artiklarna 4 och 5).

4.5.2. I fråga om nya byggnader med en total yta överstigande 1 000 m² gäller att medlemsstaterna skall ansvara för att det sker en bedömning av den tekniska, miljömässiga och ekonomiska genomförbarheten av att installera decentraliserade energisystem som baseras på förnybar energi, kraftvärmeteknik, fjärrvärme eller, under vissa förhållanden, värmepumpar, innan byggnadslov beviljas.

4.5.2.1. ESK menar att det är rimligt att detta krav tillämpas även på offentliga byggnader enligt definitionen i direktivför-

slagets artikel 2, genom att ett tröskelvärde på 2 500 m³ införs för att beakta den aspekt som behandlades i punkt 4.4.4 ovan.

4.5.2.2. Kommittén ställer sig bakom att detta krav inte skall tillämpas på enfamiljshus, med tanke på tröskelvärdet 1 000 m².

4.5.2.3. För flerbostadshus bör tröskelvärdet höjas till 2 500 m² för att bara beröra större fastigheter som kan klara merkostnaderna.

4.5.2.4. Om man inte kan uppfylla de mål som direktivförslaget rekommenderar vid nybyggnation anser kommittén ändå att det bör vara obligatoriskt att projekten skall ge goda möjligheter att uppfylla målen i samband med senare större renoveringar.

4.5.3. För renoveringsarbeten i befintliga byggnader fastställer förslaget en tröskel på 1 000 m². Över detta värde skall åtgärder vidtas för att motsvara miniminormerna för energiprestanda.

4.5.3.1. Liksom tidigare menar kommittén att detta krav bör tillämpas

- på offentliga byggnader enligt definitionen i artikel 2, med tröskelvärdet 2 500 m³,
- på flerbostadshus med det höjda tröskelvärdet 2 500 m².

4.5.3.2. Den princip som definieras i direktivets artikel 5 skall tillämpas om den totala renoveringskostnaden överstiger 25 % av byggnadens försäkringsvärde. Vad gäller själva begreppet "försäkringsvärde" vill vi emellertid understryka att alla medlemsstater inte utgår från samma kriterier (i fråga om offentliga byggnader skiljer sig metoderna eftersom bedömningen av kulturvärdena inte bygger på jämförbara kriterier).

4.6. Energicertifikat (märkning)

4.6.1. Kommittén anser att man genom att använda ordet "certifikat" underförstår en obligatorisk kontroll eller ett erkännande av överensstämmelse med vissa regler. Kommittén föreslår att kommissionen för att bättre uttrycka sin avsikt skall byta ut ordet "certifikat" mot "märkning". Det ger möjlighet att beskriva prestandan genom att placera in den på en skala.

4.6.2. I direktivförslaget (artikel 6.1) föreskriver man att det skall finnas ett certifikat (märkning) om energiprestanda för byggnader när de konstrueras, säljs eller hyrs ut. Certifikatet får inte vara äldre än fem år och skall göras tillgängligt för köparen eller hyresgästen.

4.6.3. Detta krav, som är en garanti för fastighetsköparen eller hyresgästen, kan lätt uppfyllas när det gäller nya byggnader i samband med överlåtelsen. Om ett certifikat om att miniminormerna följts utfärdas när arbetet avslutas är det lätt att genomföra en märkning av energiprestandan utan några ytterligare formaliteter.

4.6.4. När det gäller nya byggnader anser ESK att den femåriga tidsgränsen är för kort. Vi föreslår att den höjs till 10 eller 15 år. Efter denna tidsrymd skall dessutom endast en renovering leda till uppdatering av certifikatet (märkningen).

4.6.5. För befintliga byggnader bör giltighetstiden för energicertifikatet (märkningen) också höjas till 10 eller 15 år ifall detta visar att byggnaden uppfyller miniminormerna. Endast en ändring av normerna skulle medföra en uppdatering av certifikaten (märkningen). I förslaget till direktiv förutses att utfärdande av ett certifikat (märkning) endast krävs vid en försäljning eller uthyrning. Annars finns inga krav på ett sådant certifikat (märkning). I energibesparingssyfte föreslår kommittén att utfärdande av certifikat (märkning) blir obligatoriskt inom en övergångstid på cirka 15 år för alla befintliga byggnader som omfattas av direktivet.

4.6.6. Om energicertifikatet visar att det finns brister som – med tillämpning av artikel 5 – inte kan rättas till förrän i samband med större renoveringar, är det inte motiverat med fem års giltighetstid för certifikatet.

4.6.7. Kommittén anser att certifikaten (märkningen) förutom referensvärden och normer även bör innehålla information om bästa metoder i fråga om energikonsumtion eller värmeförluster.

4.6.8. Kommittén vill framhålla att kommissionen i direktivförslaget artikel 6.2 föreslår att certifikatet (märkningen) skall åtföljas av rekommendationer för hur man kan förbättra energiprestanda. Kommittén anser att det inte räcker med detta förslag, eftersom medborgarnas kollektiva och individuella beteende måste förändras om man skall lyckas uppnå en verklig förbättring och en hållbar minskning av energikonsumtionen. Kommittén önskar därför att direktivet skall uppmana staterna att utveckla och kontinuerligt förnya informations- och utbildningskampanjer riktade till allmänheten, så att alla medborgare inser att deras sätt att hantera energin i byggnader kan bidra till att minska energikonsumtionen.

4.6.9. Kommittén påpekar att det i artikel 9 i direktivförslaget föreskrivs att certifieringen (märkningen) av byggnader och inspektion av värme- och luftkonditioneringsystem skall utföras av kvalificerad och oberoende personal. Kommittén

anser att denna personal inte nödvändigtvis måste vara oberoende, men däremot godkänd av en officiell instans på grundval av belagd kompetens som kan ha förvärvats genom särskild utbildning.

4.7. Kontroll av värmeanläggningar (artiklarna 7 och 8)

4.7.1. I förslaget till direktiv föreskrivs regelbunden inspektion av värmepannor som har en nominell effekt av mer än 10 kW och centrala luftkonditioneringsanläggningar med en nominell effekt på mer än 12 kW.

4.7.2. Dessa tröskelvärden är mycket låga och innebär att inspektion måste göras praktiskt taget systematiskt för samtliga byggnadstyper, även enfamiljshus. ESK konstaterar att direktivförslaget inte innehåller någon tidsgräns för att föranstalta om de första inspektionerna av det befintliga beståndet eller för hur länge de skall vara giltiga.

4.7.3. ESK vill att medlemsstaterna skall ha möjlighet att genomföra dessa kontroller under en femtonårsperiod. Under de fem första åren skulle man då inspektera installationerna med nominell eller verklig effekt på över 70 kW. Under de därpå följande tio åren skulle samtliga installationer med en effekt på över 10 kW och under 70 kW inspekteras.

4.7.4. I bilagan till direktivförslaget preciseras att inspektion skall göras vartannat år om värmepannorna har en effekt på mer än 100 kW.

Tidsgränser för kontroller av värmeanläggningar och luftkonditioneringsystem

Nominell eller verklig effekt	Värmepannor	Luftkonditioneringsystem
Lägre än 10 kW	Ej tillämpligt	Ej tillämpligt
10 till 70 kW	Inom 15 år	Inom 15 år
>70 kW	Inom 5 år	Inom 5 år
> 100 kW	Vartannat år	Ej tillämpligt

4.7.5. I fråga om värmeinstallationer som är äldre än 15 år och som har värmepannor med en nominell effekt på över 10 kW, skall medlemsstaterna fastställa de åtgärder som krävs för en engångsinspektion av hela värmeinstallationen såsom föreskrivs i bilagan till direktivförslaget. Kommittén önskar att dessa kontroller, som särskilt skall omfatta utsläppen av växthusgaser, skall företas enligt tidsfristerna i punkt 4.7.3. Inspektionerna kan utföras i samband med sedvanliga förebyggande underhållsåtgärder.

4.7.6. Från och med tidpunkten då det fastställts att rekommendationerna eller föreskrifterna från dessa inspektioner uppfyllts bör de gälla under en tioårsperiod.

4.7.7. När det gäller värmepannor och luftkonditionerings-system menar kommittén att det certifikat som visar att normerna följts vid installationen och som lämnats över i samband med överlåtelsen bör ha en giltighetstid på tio år, även om normerna ändras.

5. Skatteincitament för främjande av energisparande

5.1. ESK menar att man inte får utesluta några åtgärder för att främja forskning i energisparande, utveckla förnybart energiutnyttjande och minska utsläppen av växthusgaser. Det visar sig emellertid att direktivförslaget bara betonar fastighetsägarnas möjlighet att ta ut kostnaderna på hyrorna. Denna ambition har sina begränsningar redan på grund av systemet för hyressättning, som är reglerat i vissa länder.

5.2. ESK vill påminna om att kommittén i sitt yttrande av den 30 maj 2001⁽¹⁾ påpekade att "skatteincitament som främjar teknisk innovation och styr in de industriella processerna på mer miljövänliga spår är också ändamålsenliga, förutsatt att de inte medför störningar av marknaden".

5.2.1. Inom ramen för föreliggande yttrande föreslår kommittén att medlemsstaterna främjar åtgärder som bygger på skatteincitament, bland annat följande:

- Tillämpning av en reducerad mervärdesskattesats på "vissa arbetsintensiva tjänster", som tillåts genom rådets beslut av den 28 februari 2000. Bland dessa tjänster ingår upprustning av bostäder, även när det gäller energiprestandan.
- Avdragsrätt på hyresintäkterna för hyresvärdar som åsamkas kostnader för att tillämpa direktivet.

(1) ESK:s yttrande om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om gemenskapens miljöhandlingsprogram för perioden 2001–2010" av den 30 maj 2001; EGT C 221, 7.8.2001, s. 12.

Bryssel den 17 oktober 2001.

- Avdragsrätt för dessa kostnader mot den beskattningsbara inkomsten.

6. Slutsatser

6.1. ESK uppmärksammar kommissionen på att medlemsstaterna hela tiden systematiskt beskattar alla energiformer som används i dag, särskilt de fossila bränslena. Det är också så att all politik för att stimulera till energisparande eller övergång till andra energikällor (som ger lägre växthuseffekt) utgår från ekonomiska modeller som inte tar hänsyn till reduktionen av skattebasen. Ett exempel: För 160 000 bostäder i Danmark, där investeringarna ger 13 % avkastning, minskar skatten med lika mycket.

6.2. ESK stöder kommissionens projekt och vill utveckla en gemensam metod för energikalkyler och energianalys av byggnader, men erinrar om att det gäller att

- inte skapa oacceptabla begränsningar för medlemsstaterna i den internationella konkurrensen, utan att Europeiska unionen anpassar sin politik till viljan att samtliga berörda länder skall genomföra Kyotoprotokollet,
- att se till att kandidatländerna, särskilt vid nybyggnation, vidtar åtgärder som är förenliga med medlemsstaternas målsättningar att reducera ökningen av energiberoendet och att snabbt uppnå samma nivå som dessa,
- att hyresvärdarna eller egnahemsägarna inte belastas med kostnader som inte står i proportion till deras resurser, vilket skulle motverka direktivets mål och göra att medborgarna tar avstånd från Europeiska unionen.

6.3. ESK skulle vilja att artikel 3 i direktivet innebar att utarbetandet av en allmän ram för den beräkningsmetod för byggnaders energiprestanda som medlemsstaterna skall anta inte anförtros en kommitté som inrättats i enlighet med förfarandet i artikel 11 utan i stället behandlas i ett särskilt direktiv. Det ger möjlighet till en öppen och mer engagerande debatt i samband med att detta direktiv skall utarbetas.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

BILAGA 1

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

**Tabell 1: Slutlig energiefterfrågan i EU per sektor och bränsletyp under 1997
(miljoner ton) ⁽¹⁾**

Slutlig energiefterfrågan per sektor/slutlig energiefterfrågan per bränsletyp	Byggnader (bostäder + tertiära sektorn)	% av den totala slutliga energiefter- frågan	Industri	% av den totala slutliga energiefter- frågan	Transport	% av den totala slutliga energiefter- frågan	Totalt	% av den totala slutliga energiefter- frågan
Fasta bränslen	8,7	0,9	37,2	4,0	0,0	0,0	45,9	4,9
Olja	101	10,8	45,6	4,9	283,4	30,5	430,1	46,2
Gas	129,1	13,9	86,4	9,3	0,3	0,0	215,9	23,2
Elektricitet (inkl. 14 % från förnybara energikällor)	98	10,5	74,3	8,0	4,9	0,5	177,2	19,0
Fjärrvärme o. dyl.	16,2	1,7	4,2	0,5	0,0	0,0	20,4	2,2
Förnybara energikällor	26,1	2,8	15,0	1,6	0,0	0,0	41,1	4,4
Totalt	379,2	40,7	262,7	28,2	288,6	31,0	930,5	100,0

(¹) "Energy in Europe – European Union Energy Outlook to 2020", specialutgåva från november 1999, Shared Analysis Project, Europeiska kommissionen.

BILAGA 2

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

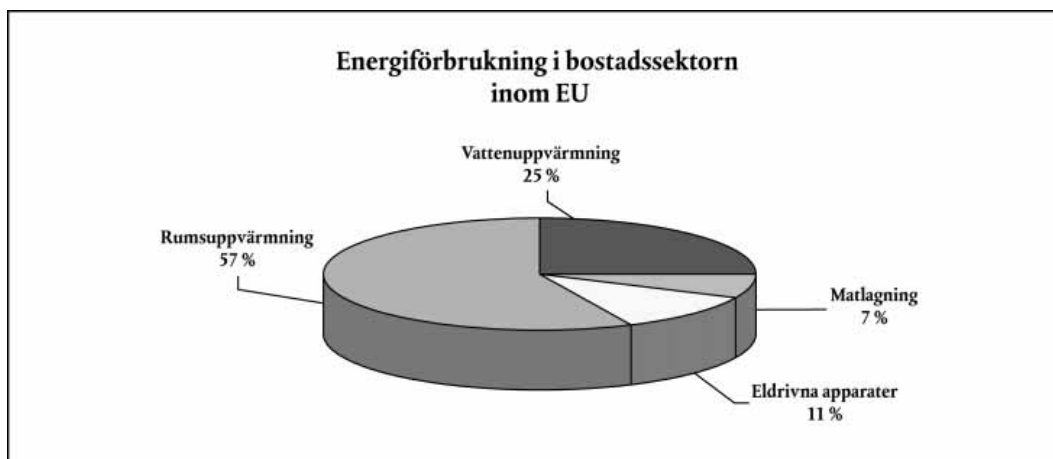

Illustration 1: Energiförbrukning i bostadssektorn (1)

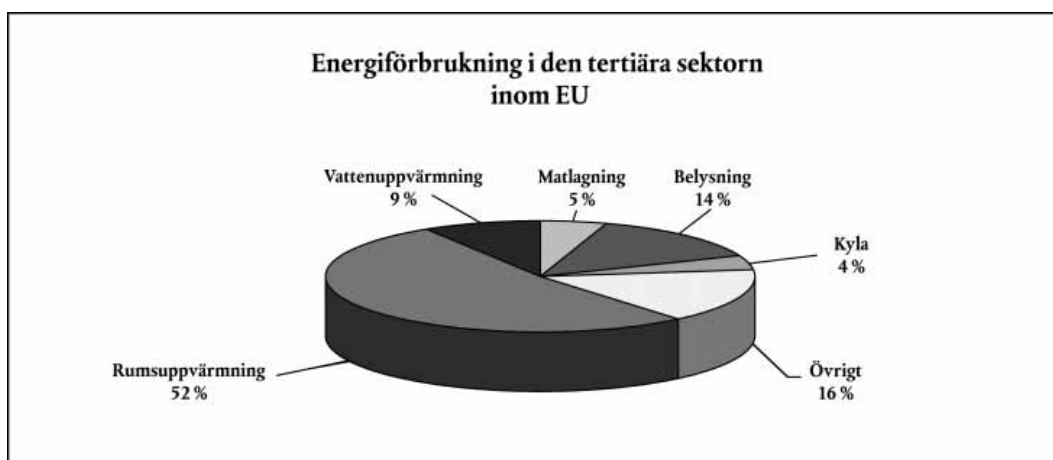

Illustration 2: Energiförbrukning inom den tertiära sektorn (1)

(1) KOM(2000) 769 slutig av den 29 november 2000.

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 685/2001 av den 4 april 2001 för att fastställa fördelningen mellan medlemsstaterna av tillstånd som erhållits genom avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Rumänien om fastställande av vissa villkor för godstransporter på väg och om främjandet av kombinerade transporter"

(2002/C 36/05)

Den 12 juli 2001 beslutade rådet att i enlighet med artikel 71 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén yttrande om ovan nämnda förslag.

Sektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som ansvarat för beredningen av ärendet, antog sitt yttrande den 25 september 2001. Föredragande var Dethmer Kielman.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 128 röster för och en nedlagd röst.

1. Inledning

1.1. Den 7 december 1995 bemyndigade rådet kommissionen att förhandla med Ungern, Rumänien och Bulgarien om ett eller flera avtal om vägtransit, för att lösa problemet angående godstransporter på väg mellan Grekland och de övriga medlemsstaterna. Detta problem skulle bland annat kunna lösas genom ett ömsesidigt utbyte av vägtransittillstånd

1.2. Den 19 mars 2001 fastställde rådet besluten om att ingå avtal med Ungern och Bulgarien.

1.3. I och med att Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 685/2001 antogs den 4 april 2001, fastställdes fördelningen mellan medlemsstaterna av tillstånd som erhållits genom avtal mellan Europeiska gemenskapen och Republiken Bulgarien samt mellan Europeiska gemenskapen och Republiken Ungern om fastställande av vissa villkor för godstransporter på väg och om främjandet av kombinerade transporter.

1.4. Enligt förslaget till rådets beslut om avtal med Rumänien kommer gemenskapen varje år att få 14 000 tillstånd från Rumänien, och fördelningen av dessa mellan medlemsstaterna måste regleras i en förordning.

1.5. Syftet med det aktuella förslaget är att fördela dessa transittillstånd genom att ändra Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 685/2001 av den 4 april 2001 ⁽¹⁾.

2. Allmänna kommentarer

2.1. Som beräkningsunderlag för fördelningen av transittillstånd har kommissionen använt statistik över antalet transitresor genom Ungern.

2.2. Med tanke på att EU:s förhandlingsmål är att underlätta godstransporterna på väg mellan Grekland och de övriga medlemsstaterna via en korridor genom Bulgarien, Rumänien och Ungern, är den ungerska transitstatistiken mest relevant. Utifrån den statistiken förefaller det som om transporter till "övriga medlemsstater" tillryggalägger hela sträckan genom denna korridor.

2.3. Den tillgängliga ungerska transitstatistiken möjliggör en uppdelning med hänsyn till

— avgångslandet,

— det land där fordonet är registrerat.

Med utgångspunkt i dessa uppgifter är det också möjligt att välja ut de transporter som

— påbörjas i Grekland,

— utförs av fordon som är registrerade i en medlemsstat.

2.3.1. Eftersom transitstatistiken för Ungern finns tillgänglig för de tre första kvartalen år 1998 och är användbar för det aktuella ändamålet, föreslår kommissionen att den skall utgöra underlag för fördelningen mellan medlemsstaterna.

2.3.2. Kommittén anser att valet att använda sig av den ungerska statistiken över de tre första kvartalen år 1998 är det mest relevanta alternativet, med tanke på bristen på tillförlitlig statistik om transittransporter på väg.

2.3.3. Kommissionen använder också denna statistik som underlag för fördelning av tillstånd som erhålls enligt avtalen med Bulgarien och Ungern.

⁽¹⁾ EGT L 108, 18.4.2001, s. 1.

2.3.4. Kommittén är överens med kommissionen om att det är lämpligt att använda samma statistik för fördelningen av de tillstånd som erhållits från Rumänien, eftersom den visar antalet transitresor genom hela korridoren, dvs. även genom Rumänien, med lastbilar som är registrerade i olika medlemsstater.

3. Särskilda kommentarer

3.1. Av den ungerska transitstatistiken drar kommissionen slutsatsen att det totala antalet transittransporter från Grekland genom Ungern med fordon som är registrerade i en av EU:s medlemsstater uppgick till 6 723 under de tre första kvartalen år 1998. Grekland svarar för egen del för 6 646 av dessa, dvs. nästan 99 %.

3.1.1. För fyra medlemsstater, nämligen Spanien, Irland, Luxemburg och Portugal, registreras inga transittransporter över huvud taget.

3.2. Med utgångspunkt i dessa uppgifter anser sig kommissionen nödsakad att konstatera att det inte är önskvärt att tilldela Grekland 99 % av tillstånden.

3.2.1. Kommittén anser dock att kommissionen inte får missgynna en medlemsstat på grundval av en fullständigt godtycklig och subjektiv åsikt, när objektiva kriterier används för att återge verkligheten. Vi pläderar följaktligen för att Grekland skall behandlas på samma sätt som alla andra medlemsstater.

3.3. Därefter föreslår kommissionen att alla medlemsstater schablonmässigt skall tilldelas 100 tillstånd, dvs. något mindre än 1 % av det totala antalet tillgängliga tillstånd, medan det återstående antalet tillstånd skall fördelas mellan medlemsstaterna i proportion till det verkliga antalet transitresor genom Ungern under de tre första kvartalen år 1998.

3.3.1. Eftersom fyra medlemsstater över huvud taget inte har utfört några transittransporter under de tre första kvartalen 1998 och ytterligare sex medlemsstater svarar för mindre än fem transitresor vardera, anser kommittén att ett schablonmässigt antal på 100 transittransporter per medlemsstat är alldeles för högt. Vi föreslår att den siffran ändras till 50. Mot bakgrund

av nya erfarenheter kan detta antal eventuellt komma att anpassas i framtiden. Det återstår 750 tillstånd som då kan fördelas i proportion till antalet transittransporter under de tre första kvartalen år 1998.

3.4. Enligt kommitténs mening är en sådan fördelning mer rättvis och återspeglar verkligheten bättre. Det finns vissa belägg för att det schablonmässiga antalet tillstånd skulle uppgå till 750 i stället för 1 500, som kommissionen föreslagit, och att Grekland dessutom skulle få 13 098 tillstånd i stället för 12 357. Kommittén anser att detta beräkningssätt är mer i linje med det skäl som kommissionen själv anför i ingressen till förordning (EG) nr 685/2001 av den 4 april 2001, nämligen att "tillstånden bör fördelas på grundval av kriterier genom vilka hänsyn tas till de nuvarande landtransporterna mellan Grekland och de övriga medlemsstaterna".

3.5. Om kommissionen delar kommitténs uppfattning att man bör komma fram till en bättre fördelningsgrund, kommer den bilaga där fördelningen redovisas att behöva anpassas i enlighet med detta.

4. Sammanfattning och slutsatser

4.1. Kommittén anser att kommissionen genom att välja den ungerska transitstatistiken i enlighet med förordning (EG) nr 685/2001 av den 4 april 2001 har tillämpat den bästa möjliga statistiska grunden för att nå fram till ett förslag om fördelning av tillstånden.

4.2. När det gäller själva fördelningsförslaget, vill kommittén framhålla att i de fall då ett medlemsland har rätt till en viss procentandel av tillstånden enligt den statistik som används skall detta land också i praktiken tilldelas dessa tillstånd.

4.3. Vidare anser kommittén att det – också med tanke på det ringa antalet tillstånd – inte är önskvärt att varje medlemsstat schablonmässigt tilldelas 100 tillstånd. Av de tillgängliga uppgifterna framgår att flera medlemsstater i ytterst begränsad omfattning – eller inte alls – utför transittransporter mellan Grekland och övriga medlemsstater. Enligt kommitténs mening räcker det med ett schablonmässigt antal på 50 tillstånd per medlemsstat.

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Den nya ekonomin, kunskapssamhället och landsbygdsutvecklingen. Framtidsperspektiv för unga jordbrukare"

(2002/C 36/06)

Den 1 mars 2001 beslutade Ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 23.3 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om "Den nya ekonomin, kunskapssamhället och landsbygdsutvecklingen. Framtidsperspektiv för unga jordbrukare".

Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 27 september 2001. Föredragande var María Candelas Sánchez Miguel.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001. (sammanträdet den 17 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 137 röster för och en nedlagd röst.

1. Inledning

1.1. I det europeiska samhället, som är stätt i snabb utveckling och konfronteras med globaliseringens och den s.k. nya ekonomins utmaningar, har man återigen börjat diskutera jordbrukets och landsbygdsens framtid och söka en utveckling som motsvarar de nya generationernas förväntningar.

1.2. En hållbar utveckling som grundar sig på en pakt med kommande generationer om resursbevarande förutsätter ett jordbruk och en landsbygdsutveckling som håller hög kvalitet och utgör ett sysselsättningsalternativ för de nya generationerna.

1.3. Bara om man bryter marginaliserings- och åldrandetenden-
densen inom jordbruket kan man skapa en pakt mellan jordbrukssektorn och samhället⁽¹⁾, utnyttja den nya informationsteknikens möjligheter och minska skillnaderna mellan de landsbygdsområden som släpar efter i utvecklingen och de som har en hög innovationsnivå. Enligt uppgifter från Eurostat utgör åldersfördelningen inom sektorn för närvarande en upphöjande pyramid som enligt framtidsprognoserna inte är hållbar, vilket innebär en allvarlig risk för kontinuiteten.

1.4. Jordbruket bör delta fullt ut i utvecklingen av kunskaps- och innovationssamhället och få del av de positiva sysselsättningseffekter som denna utveckling kan ge. De nya riktlinjer för utbildning ("eLearning") och främjande av den nya informationstekniken ("eEurope") som fastställdes vid råds-mötet i Lissabon bör ta sig uttryck i särskilda åtgärder för jordbrukssektorn, framför allt med inriktning på unga jordbrukare.

1.5. När man utformar utbildningen och forskningen inom jordbrukssektorn samt den konkreta organisationen av den gemensamma jordbrukspolitiken måste man i högre grad beakta andra politikområdens effekter på landsbygden, särskilt när det gäller införlivande av miljö-, livsmedelssäkerhets- och hälsoaspekterna i enlighet med de senaste ändringarna av fördragen.

1.6. Det är därför nödvändigt att överväga hur man bäst kan kombinera de befintliga politikområdena och instrumenten, framför allt de som rör utbildning, främjande av forskning och innovation samt informationsverksamhet, för att dessa skall få optimala effekter på jordbrukssektorn och i landsbygdsområdena genom att främst inriktas på unga jordbrukare. Ekonomiska och sociala kommittén har för avsikt att utarbeta sitt initiativytrande med beaktande av de synpunkter som Europaparlamentet och Regionkommittén redan formulerat på detta område, eftersom ESK vill föra en konstruktiv dialog om dessa frågor med de båda institutionerna och med deltagande av berörda organisationer⁽²⁾.

1.7. ESK:s mål är att reagera på ett bra sätt på de förändringar av de ekonomiska och de sociala strukturerna som ändringarna i Agenda 2000, och framför allt involverandet av de unga, för med sig. I detta sammanhang är det viktigt att framhålla det mänskliga kapitalet som förändringsfaktor.

1.8. Kommittén har tidigare tagit upp problemet med återväxten inom jordbrukaryrket och analyserat de olika faktorerna i ett initiativytrande från 1994⁽³⁾. Många av de problem som behandlas i detta yttrande är fortfarande aktuella.

⁽²⁾ Se Neil Parishs betänkande om situationen och framtidsutsikterna för unga jordbrukare i Europeiska unionen (PE 286.374) och Guido Gonzis yttrande om "Unga jordbrukare i EU" (CdR 417/2000).

⁽³⁾ EGT C 195, 18.7.1994.

⁽¹⁾ EGT C 393, 31.12.1994, s. 86.

Man bör därför utarbeta styrinstrument inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken och gemenskapens övriga politik som syftar till att lösa dessa problem.

1.9. Att de resultat som uppnåtts sedan 1994 är otillfredsställande bekräftas i revisionsrättens rapport nr 3/2000 ⁽¹⁾ om sysselsättningsfrämjande åtgärder riktade till ungdomar, i vilken man konstaterar att "Europeiska unionen har infört ett antal särskilda åtgärder i syfte att särskilt hjälpa unga jordbrukare", varefter man dock drar följande slutsats: "Revisionsrätten har inte funnit någon plan eller helhetsstrategi vad gäller de finansiella insatserna från ESF och EUGFJ:s utvecklingssektion till förmån för unga jordbrukare. Dess eventuella effekter sedan 1994 är fortfarande inte kända".

1.10. I sitt svar till revisionsrätten säger sig kommissionen ha tagit del av dessa synpunkter och tillstår att det krävs lämpligare instrument för att utvärdera de åtgärder som vidtas i enlighet med förordning (EG) nr 950/97 ⁽²⁾. Därför har kommissionen utarbetat en rad riktlinjer för medlemsstaterna. Det är nödvändigt att uppmuntra dessa initiativ, men man måste också förbättra samordningen av de åtgärder för unga som är utspridda över olika instrument.

2. Allmänna kommentarer

2.1. *En politik för mänskliga resurser som skall eftersträva ett mångfunktionellt jordbruk och framtidsperspektiv för unga jordbrukare*

2.1.1. Den europeiska jordbruksmodellen ⁽³⁾, som grundar sig på jordbrukets mångfunktionella karaktär, ekologisk och ekonomisk hållbarhet samt livsmedelssäkerhet, är en kulturell, teknisk, ekonomisk och social modell ⁽⁴⁾. Fram till för några decennier sedan var jordbruksproduktionens effektivitet i hög grad beroende av fysiska faktorer: jordens bördighet, orografiska faktorer, klimat. Även om dessa faktorer fortfarande beaktas blir andra allt viktigare, såsom mänsklig intelligens och kreativitet, grödornas mångfald och variation samt yrkeskunnande och tillämpade kunskaper.

2.1.2. Mål som integrerad landsbygdsutveckling, kvalitets-säkring, uppvärdering av lokala produkter, ekonomisk differentiering, modernisering av företagens strukturer etc. kan inte åstadkommas endast genom bestämmelser (stöd, skyldigheter och förbud). Det behövs därför en politik för mänskliga resurser som tillämpas även på jordbrukssektorn och landsbygden. Det handlar i själva verket om att tillämpa samma

principer som i Agenda 2000, som i den del som inte endast rör jordbruket och landsbygdsutvecklingen (utan "alla sektorer" inom näringslivet) tydligt visar att en av EU:s prioriteringar är att lyfta fram en kunskapspolitik (forskning, innovation och utbildning) som ett redskap för att stödja konkurrenskraften.

2.1.3. Det är nödvändigt att göra en ingående analys av jordbrukssektorns strukturutveckling och mänskliga resurser om man skall kunna utforma instrument som kan ge unga människor utvecklingsmöjligheter som motsvarar samhällets nya krav, särskilt i ett skede när det ställs krav på att reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken skall påskyndas.

2.2. *De viktigaste strukturella förändringarna av det europeiska jordbruket och deras följder för människorna inom jordbruket*

2.2.1. Den nuvarande tendensen inom jordbrukssektorn, en tendens som dock är olika stark i de olika medlemsstaterna, är en allmän minskning av antalet jordbruksföretag, jordbruksmarkens yta och antalet arbetstillfällen ⁽⁵⁾. Denna process, som inneburit en minskning av antalet produktionsenheter, har lett till en polarisering bland jordbruksföretagen. De professionella jordbruket och de ekonomiskt inriktade aktörerna har fått allt större betydelse. Gemenskapens jordbruk karakteriseras dock fortfarande, och framför allt i Sydeuropa, av ett stort antal små och mycket små jordbruksföretag som av samma skäl har en stark, betydande och allmänt utbredd social bas ⁽⁶⁾. Det är dock viktigt att påpeka att dessa små företag fortfarande står för ett stort antal jobb. Många av dessa jordbrukare driver jordbruksföretaget som en bisyssla, i andra fall är det ofta fråga om dold arbetslöshet, med alla sociala konsekvenser det medför.

⁽¹⁾ EGT C 100, 7.4.2000, se särskilt punkterna 64 och 87.

⁽²⁾ Denna förordning har sedermera ändrats genom Agenda 2000.

⁽³⁾ Se yttrandena (EGT C 368, 20.12.1999, s. 68 och EGT C 368, 20.12.1999, s. 76).

⁽⁴⁾ En definition av dess särdrag finns i punkt 7 i yttrandet EGT C 368, 20.12.1999, s. 76 om "En politik som främjar den europeiska jordbruksmodellen".

⁽⁵⁾ När EU hade tio medlemsstater minskade antalet jordbruksföretag från 6,5 miljoner 1982–1983 till drygt 5,5 miljoner 1989–1990, och antalet små och mycket små företag minskade avsevärt. Utvecklingen fortsatte under 1990-talet, när EU hade tolv medlemsstater. 1993 var antalet jordbruksföretag närmare 7,3 miljoner, och 1997 hade det minskat till 6,9 miljoner. Minskningen var under denna period kraftigast i Frankrike, Portugal och Spanien (ungefär – 8 %), medan antalet företag var praktiskt taget oförändrat i Nederländerna. Totalt sett lämnade över en miljon personer sina jordbruk mellan 1990 och 1997.

⁽⁶⁾ I det nuvarande EU med 15 medlemsstater har över hälften av jordbruksföretagen mindre yta än fem hektar. I vissa länder (Italien, Grekland och Portugal) har tre fjärdedelar av jordbruket mindre yta än fem hektar. I andra länder (Storbritannien, Irland och de nordiska länderna) utgör jordbruk med mindre yta än fem hektar en mycket liten andel (mellan 3 och 13 %).

2.2.2. Uppgifter från Eurostat för 1980 visar att 47 % av jordbrukarna vid den tidpunkten var över 55 år. Under de senaste tjugo åren har denna andel ökat, till 55 % 1997. I vissa Medelhavsländer, t.ex. Grekland, Italien, Spanien och Portugal, är en tredjedel av jordbrukarna över 65 år. Dessa siffror återspeglar jordbrukarkårens markanta åldrande. För närvarande är bara 7,8 % av jordbrukarna yngre än 35 år.

2.2.3. Ett nytt fenomen är ökningen av antalet kvinnor inom jordbruket. En rapport från Eurostat⁽¹⁾ visar att 37 % av jordbrukarna i EU är kvinnor, och att deras andel är störst i de sydeuropeiska länderna. Kvinnor som är verksamma i jordbruksföretag som omfattar mindre än 8 hektar har "chefsställning" i 82 % av fallen, medan detta procenttal är lägre inom jordbruk med större yta.

2.2.4. När det gäller kandidatländerna är det svårt att jämföra statistiken över ungdomar som är sysselsatta inom jordbrukssektorn. Det pågår dock viktiga strukturförändringar i dessa länder, och det är därför inte lätt att förutse EU-anslutningens effekter på den demografiska strukturen inom denna sektor.

2.2.5. I en studie från Europaparlamentet om unga jordbrukares framtid inom EU⁽²⁾ kan man konstatera att andelen unga jordbrukare i kandidatländerna är högre än den genomsnittliga andelen inom EU.

2.3. Jordbrukssektorn och landsbygdsutvecklingen

2.3.1. Eftersom jordbruket, beredningsindustrin och systemet för logistik och distribution är så nära förbundna med varandra, krävs ett mer heltäckande synsätt som förutom den rena jordbruksproduktionen omfattar hela livsmedelssystemet.

2.3.2. Livsmedelsindustrin är för närvarande en av de viktigaste grenarna inom den europeiska industrin, efter el- och elektronikindustrin (Eurostat 1999). Den sysselsätter nästan tre miljoner personer och står för en produktion som är större än den interna konsumtionen och uppgår till ett värde av över 600 000 miljoner EUR. Denna sektor kännetecknas, precis som jordbrukssektorn som den är nära förbunden med, av att den omfattar ett stort antal kooperativ och små och medelstora företag (mindre än 2 % av företagen har fler än 100 anställda; 90 % av dem har färre än 20 anställda).

2.3.3. Jordbruket är i detta hänseende en av hörnstenarna i dagens ekonomier, och för att det skall kunna utvecklas är det viktigt att dess mänskliga resurser håller hög kvalitet. Det är också en sektor som inte bara omfattar produktion, utan även har en vidare betydelse när det gäller skydd av naturresurser och landskap samt landsbygdsutveckling.

2.3.4. När EU en gång utvidgats genom central- och östeuropeiska länders anslutning kommer jordbrukets och landsbygds sociala och ekonomiska roll antagligen att få ännu större tyngd. Kandidatländernas demografiska struktur och arbetsmarknadsstruktur påminner ju i mångt och mycket om Västeuropa på 50- och 60-talet. Därför är det nödvändigt att först och främst undersöka hur tillämpningen av den gemensamma jordbrukspolitikens skulle påverka gemensamma arbetsmarknad.

2.4. Utbildningsnivån inom jordbrukssektorn

2.4.1. Det är komplicerat att få en helhetsbild över utbildningsnivån, utbildningspolitiken och utbildningsutbudet inom jordbrukssektorn. Det saknas nämligen fullständig och jämförbar information som gör det möjligt att undersöka förhållandet mellan utbildningsnivån inom jordbruket och exempelvis de totala ekonomiska resultaten eller produktiviteten räknad i arbete eller mark, fördelat på yta, jordbruksföretag, familj, ålder och kön. Uppgifter om jordbrukarnas utbildningsnivå samlades tidigare in genom enkäter, men sedan flera år tillbaka är detta inte längre obligatoriskt och i vissa fall har denna praxis helt upphört på begäran av medlemsstaterna själva. Det är därför svårt att uppskatta jordbrukarnas utbildningsnivå.

2.4.2. Statistik från Eurostat som bara rör vissa medlemsstater gör det möjligt att analysera situationen i dessa länder när det gäller utbildningsnivån för personer i ansvarig ställning inom jordbruksföretagen. Denna statistik innehåller dock inga uppgifter om ålder och återspeglar därför inte situationen för de unga jordbrukarna, som ofta har mer utbildning. Dessutom bygger statistiken på en enkel distinktion mellan "högre lantbruksutbildning" (full agricultural training), "grundutbildning" (basic training) och "endast praktisk erfarenhet" (only practical experience), och tar inte tillräcklig hänsyn till skillnaden i villkor (se tabell 1 i statistikbilagan).

2.4.3. Situationerna skiljer sig mycket åt mellan olika länder, och till och med mellan olika regioner i ett och samma land. I vissa fall är utbildningsnivån för de personer som arbetar inom jordbrukssektorn (företagare och arbetstagare) ungefär lika hög som inom andra näringsgrenar. I andra fall är

⁽¹⁾ EG:s statistikkontor – 30 april 2001.

⁽²⁾ AGRI 134, april 2000, PE 290.358, s. 24.

utbildningsnivån inom jordbruket klart lägre än inom andra sektorer, såsom livsmedelsindustrin, distributionssektorn och den offentliga förvaltningen.

2.4.4. Till och med de examina och utbildningsbevis som krävs för att skaffa och administrera ett jordbruksföretag eller få startbidrag varierar mellan länderna (se tabellerna 2 och 3 i statistikbilagan). Denna brist på enhet bidrar inte till en balanserad utveckling av jordbrukets ekonomi och hela landsbygdssamhället.

2.4.4.1. Ett annat problem som är mycket mer komplicerat både ur teoretisk och praktisk synvinkel är överensstämmelse vad gäller utbildningsbevis, yrkeskompetens och grundläggande färdigheter.

2.4.4.2. Även om man som ung har fått ett utbildningsbevis behöver det inte betyda att man verkligen har en tillräckligt hög kunskaps- och kompetensnivå som vuxen. Detta problem gäller alla vuxna, men framför allt dem som arbetar inom jordbruket. Som bekant är jordbrukare ett yrke som mer än andra bygger på kunskaper och kompetens som man tillägnar sig "på fältet".

2.4.5. Utifrån denna utgångspunkt har OECD genomfört en rad internationella jämförande undersökningar av kunskaps- och kompetensnivån hos vuxna (International Adult Literacy Survey), som inte bara grundar sig på utbildningsbevis utan mer allmänt på förmågan att behandla och skaffa sig information genom läsning, skrivning och räkning, en förmåga som är nödvändig för att använda det skriftliga material som i allmänhet sprids på arbetsplatsen och i det dagliga och sociala livet (OECD 1999).

Dessa källor, som bland annat gör det möjligt att jämföra kunskaps- och kompetensnivån hos personer som arbetar inom jordbruket, industrin och tjänstesektorn i 13 OECD-länder, visar att nivån inom jordbrukssektorn är klart lägre jämfört med de övriga sektorerna (se tabell 4 i statistikbilagan).

2.5. Negativa faktorer

2.5.1. Bilden av jordbruk som ett tungt arbete med små inkomster och 365 arbetsdagar om året lockar inte unga människor. En annan nackdel är att allmänheten delvis håller jordbrukarna ansvariga för de problem som uppstått i livsmedelskedjan.

2.5.2. Faktorer som dessa får knappast unga människor att välja en framtid inom jordbruket. Till denna bild bidrar både den förhärskande sociala modellen, som sprids genom

medierna, och uppfattningen om jordbrukssektorn, som ofta förknippas med föroreningar och hälsoproblemen i livsmedelssektorn.

2.5.3. I många landsbygdsområden har unga människor i likhet med dem i de fattigaste stadsområdena inte tillgång till god utbildning. Den begränsade rörligheten (såväl geografisk som social), avsaknaden av sociala tjänster och strukturer för fritidsaktiviteter bidrar tillsammans med de lokala arbetsmarknadernas begränsade möjligheter, till att skapa ett sämre utgångsläge och svårigheter som får återverkningar livet igenom och som i en ond cirkel för med sig andra strukturella nackdelar.

2.5.4. En annan negativ faktor är att nivån i fråga om tjänster till privatpersoner, hushåll och företag blir allt lägre i landsbygdsområdena. Det saknas skolor, daghem, bra transporter och fritidslokaler.

2.5.5. Problemet förvärras ofta både av det begränsade utbildningsutbudet i landsbygdsområdena och av skillnaderna mellan landsbygd och stad när det gäller såväl utbildningsnivå som kulturutbud. Detta gäller särskilt kontinuerlig utbildning livet igenom, och det börjar redan på grundskolenivå i och med avfolkningen och koncentrationen av elever från glesbygd.

2.5.6. I samband med detta bör man framhålla att ett stort problem i många av EU:s landsbygdsområden är att det saknas infrastruktur för ny teknik. Det saknas kabelförbindelser och särskild utbildning, och i många fall begränsas användningen av den nya tekniken av bristande språkkunskaper.

2.5.7. Dessutom bör man se till att åtgärderna inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken inte försvårar för unga jordbrukare att ta över jordbruksföretag. Åtgärder som innebär utbudsreglering, t.ex. kvotbestämmelser, fyller en viktig funktion när det gäller att stabilisera marknaden men kan skapa problem vid företagsöverlåtelser. Dessa problem bör uppmärksammas i högre grad, med hänsyn till de unga jordbrukarna.

2.6. Avsaknad av politik och åtgärder som kan motverka de negativa faktorerna

2.6.1. Det saknas samordning mellan politiken för jordbruk och landsbygdsutveckling och EU:s politik för sysselsättning, utbildning samt forskning och innovationer (kunskapsamhället). I den gemensamma jordbrukspolitiken underskattas behovet av kompletterande åtgärder i form av utbildning och tekniskt stöd i samband med reformerna.

2.6.2. Genom införandet av den andra pelaren utgör Agenda 2000 en lämplig utgångspunkt, men de tillgängliga medlen är alltför begränsade. Det finns möjlighet till stöd i samband med att jordbruk startas, men detta stöd är inte obligatoriskt utan beror på nationella och regionala prioriteringar. Det innebär att planerna för landsbygdsutveckling i vissa medlemsstater inte omfattar något stöd till unga jordbrukare. Subsidiaritetsprincipen skall inte fråntas sin vikt, men det är lämpligt att undvika att skillnader i tillämpningen av gemenskapsåtgärderna snedvrider konkurrensen mellan medlemsstaterna och dessutom motverkar ett entydigt budskap om att Europa vill satsa på sitt jordbruk.

2.6.3. EUGFJ:s strukturpolitik utesluter alla möjligheter att finansiera forskningsinsatser genom fonden. Däremot kan EUGFJ finansiera utbildningsåtgärder och stödtjänster för förvaltning. Efter det att nya gemenskapsregler för statligt stöd antogs har emellertid kommissionen tenderat att endast godkänna utgifter i samband med inrättandet av dessa tjänster. Denna inskränkning, som inte finns med i bestämmelserna för vare sig ESF eller ERUF, förklaras av kommissionen med att det krävs en fullständig samordning av forskning och utveckling på gemenskapsnivå och att forskningen i jordbrukssektorn måste fortsätta inom GD Forsknings samordnande ramprogram.

2.6.4. Denna situation har redan visat sig ha två negativa följder: Dels går det inte att integrera forskning på regional nivå i programmen för jordbruks- och landsbygdsutveckling, dels har de ekonomiska resurserna för jordbruksforskning minskat drastiskt. Samtidigt som det görs principuttalanden om hur viktigt det är med t.ex. livsmedelssäkerhet eller om att EU måste göra sitt jordbruk konkurrenskraftigare, är det i praktiken så att forskningsprojekten inom området jordbruk, fiske, skogsbruk och landsbygdsutveckling i rent ekonomiska termer sammantaget utgör endast 3,4 % av budgeten för femte ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling (perioden 1999–2002). Den nya förordningen innehåller emellertid en del innovativa aspekter som lätt hade kunnat integreras i en sammanhängande politik för att utveckla kunskapen inom jordbrukssektorn, och bland de nya kriterierna för stöd till investeringar återfinns kravet på bevis på att den stödberättigade företagaren har adekvat kompetens.

2.6.5. Samhället ställer hela tiden nya krav på jordbruket. Det förväntas nu inte bara garantera kvalitet, säkerhet, miljöskydd och välbefinnande för djuren, utan anmodas också att bevara landskapet och landsbygdens traditioner. Vi bör försäkra oss om att landsbygdsutvecklingen fortsätter att vara ett stöd för jordbrukarna och leva upp till dessa förväntningar. Landsbygdsutvecklingen bör därför kontinuerligt anpassas till

nya förhållanden. Unga jordbrukare har visat sig vara mycket bra på att följa nya strömningar, och därför borde de få mer ekonomiskt stöd. Många studier visar faktiskt att deltagande från unga människor främjar uppkomsten av innovativa tillvägagångssätt och aktiva företagsstrategier, även om gårdens ägare är äldre, och särskilt när det rör sig om välutbildade yngre människor.

2.6.6. En annan aspekt som betyder mycket är tillämpningen av ny teknik i jordbruket samt tekniska framsteg som genetiskt modifierade organismer, vilka redan i dag används men som bör studeras och kontrolleras noggrant i och med att det inte är säkert att de är ofarliga. Det är mycket viktigt att medborgarna får reda på vilka resultat innovationerna ger, så att de upplever att de får tillräckligt med information.

2.6.7. ESK har med intresse följt de ansträngningar som DG Jordbruk gjort för att förbättra samordningen av de olika instrument som finns tillgängliga inom ramen för initiativet Leader, programmen för landsbygdsutveckling samt miljöåtgärderna och ställer sig positiv till gemenskapsåtgärder till förmån för unga jordbrukare. Dessa ansträngningar stärker vår övertygelse om att det krävs särskilda åtgärder för unga jordbrukare. Åtgärderna bör vara horisontella och genomföras såväl på EU-nivå som i de enskilda medlemsstaterna.

2.7. Programmen eLearning och eEurope

2.7.1. Om de möjligheter som informationsområdet erbjuder för konkurrenskraften utnyttjas på rätt sätt kan de främja ekonomisk tillväxt och skapa många fler nya arbetstillfällen än det antal som försvinner till följd av den tekniska utvecklingen på andra områden. Alla har ännu inte tillgång till informationsområdet, och om inledningsskedets problem permanentas kan de innebära ännu en faktor som bidrar till utestängning från den ekonomiska och sociala utvecklingen ⁽¹⁾.

2.7.2. En av landsbygdens mest kännetecknande svaga punkter är bristen på informationsutbredning och att så få är med och skapar och utvecklar ett innovativt europeiskt samhälle byggt på möjligheten till utveckling genom kunskap. Särskilt informationsområdet är i grunden ett storstadsfenomen, och om den nya informations- och kommunikationstekniken (IKT) inte fått tillräcklig spridning i Europas landsbygdsområden kan detta inte objektivt förklaras endast med

⁽¹⁾ Enligt uppgifter från kommissionen har Internet mycket olika spridning i de olika medlemsstaterna, och skillnaderna är främst kopplade till geografiskt läge, inkomster och kön. På landsbygden är 8 % av hushållen uppkopplade till Internet, vilket kan jämföras med 15 % i städerna.

ekonomiska problem och otillräcklig infrastruktur. En annan orsak är att det saknas innehåll och lösningar som anpassats till de produktionsrelaterade och kulturella behoven hos företag och befolkning på landsbygden. Problemet är snarare socialt än tekniskt. Just i avlägsna områden kan emellertid IKT bidra avsevärt till att minska de relativa nackdelar som uppstår genom stora avstånd till centrum för information, kultur och produktion (universitet, företag, politiska institutioner). Faktum är att vissa aspekter av avståndet till storstadsområdena, och därmed till trafikproblem, befolkningstäthet och föroreningar, skulle kunna vändas till en intressant faktor för konkurrenskraft och utveckling under förutsättning att telekommunikationsnäten utvecklas i tillräcklig mån.

2.7.3. Skall landsbygdsområdena integreras i det europeiska informationssamhället eller hamna utanför? Detta är en viktig utmaning för oss alla. Om det europeiska informationssamhället verkligen skall kunna tillvarata alla ekonomiska och sociala fördelar med den tekniska utvecklingen bör utgångspunkten vara principerna om lika möjligheter, deltagande och integrering. Detta är ett mål som endast kan uppnås om alla garanteras tillträde (som producenter eller användare) till åtminstone en del av de möjligheter som informationssamhället erbjuder.

2.7.4. ESK har med intresse noterat att GD Sysselsättning och socialpolitik tagit initiativ för "eInclusion", alltså integrering i informationssamhället, och då riktar sig till grupper som riskerar att drabbas av denna nya form av utanförskap ("Digital Divide"), särskilt befolkningen i landsbygdsområden och perifera områden. Exempelvis har man i Finland startat projekt i isolerade landsbygdsområden (eCottages), och i Grekland har man inrättat Internetcentrum på öarna. Ett annat intressant instrument är utvecklingen av virtuella grupperingar och lokala eller regionala portaler. Sådana har utvecklats med gott resultat i flera medlemsstater, där man utgått från erfarenheter i Kanada och Australien. Dessa initiativ skulle behöva samlas och samordnas bättre med programmen för landsbygdsutveckling och projekten för unga jordbrukare.

2.7.5. De instrument som skapats för programmen eLearning och eEurope skall inte bara användas av myndigheterna, som tar emot utbildning och information. Också jordbrukarna måste använda sig av dem som verktyg för att förbättra och vidarebefordra de kunskaper som dagens strukturella och mänskliga förändringar kräver.

2.7.6. På så sätt skulle den nya informationstekniken kunna främja kommunikationen mellan jordbrukare och konsumenter, såväl när det gäller e-handel och marknadsföring av produkter som informationskampanjer om livsmedlens kvalitet och säkerhet. Det kommer att ge unga jordbrukare lockande möjligheter att bredda sin verksamhet.

3. Slutsatser

3.1. ESK anser att det krävs ett antal instrument som gör det möjligt att ur flera olika synvinklar efter en lägesanalys fastställa orsaken till problemen och bidra till att finna lösningar på dem. I samband med detta skulle man särskilt bedöma vilka följder både jordbrukspolitiken och annan politik får för unga människors närvaro i jordbrukssektorn.

3.2. För det första, för att politiken på ett mer verksamt sätt skall kunna inriktas på mångfunktionaliteten, måste GD Jordbruk utveckla särskild kompetens för "den mänskliga faktorn" (sysselsättning, utbildning, fortbildning, tekniskt stöd, stigande ålder, lika möjligheter, generationsbyte etc.).

3.3. Dessutom bör man studera möjligheterna att införa en arvsbeskattning som verkligen främjar att unga människor börjar eller fortsätter att arbeta i jordbrukssektorn och som alltså gör det lättare att ta över en gård i sin helhet.

3.4. Med tanke på att EU:s statistik bygger på uppgifter från medlemsstaterna måste staterna uppmuntras att satsa mer organisatoriska krafter och ekonomiska medel på denna uppgift.

3.5. Det är nödvändigt att utveckla ett snabbt och aktuellt system för statistik på gemenskapsnivå som gör det möjligt att följa det europeiska jordbrukets utveckling och särskilt hur många unga jordbrukare som tillkommer och försvinner inom sektorn. Dagens system inskränker sig till att vart tredje år uppskatta antalet jordbrukare i olika åldrar, men det som egentligen behövs är ett register som gör det möjligt att iakttä utvecklingen i sektorn och beräkna slutbalansen mellan antalet nya jordbrukare och antalet jordbrukare som lämnar sektorn. Samtidigt som ett sådant system för statistik utvecklas bör en studie genomföras för att undersöka hur många jordbrukare som saknar efterträdare eller inte vet vem som skall ta över eller köpa deras gård när de drar sig tillbaka. I den kommande halvtidsöversynen bör man väga in de statistiska uppgifterna om de faktiska utvecklingstendenserna inom den europeiska jordbrukssektorn.

3.6. Unga människor måste uppmuntras att vara innovativa, men också redo att anpassa sig till förändrade marknadsförhållanden och samhällets förväntningar på jordbruksproduktionen. Avslutningsvis rekommenderar ESK därför kommissionen och medlemsstaterna att främja följande genom de vanliga kanalerna för gemenskapsstöd (strukturfonderna, gemenskapsprogram som Leonardo och Sokrates, sjätte ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling etc.):

- Stöd till gränsöverskridande projekt för samarbete och utbyte mellan företag, skolor och centrum för forskning kring jordbruk och landsbygd.
- Stöd till decentraliserade handlingsplaner på regional och lokal nivå.
- Att inrätta nya lokala kontor för att utveckla jordbruk och landsbygdssamhällen, samt stärka de kontor som redan finns.
- Inkludera jordbruket som en målgrupp i initiativet *eEurope*, i syfte att förbättra dialogen mellan jordbruket och samhället och underlätta för jordbrukssektorn att dela med sig av sina åsikter och erfarenheter via Internet. Detta skulle ha följande syften:
 - Främja europeisk jordbruks- och livsmedelskultur hos allmänheten och särskilt hos unga människor samt uppmuntra till permanent information om detta i skolorna.
 - Stärka företagarkapaciteten hos unga människor på landsbygden.
 - Se till att företagen i jordbruks- och livsmedelssektorn får tillgång till adekvata tjänster vad gäller

utbildning, rådgivning och tekniskt stöd (genom jordbrukskonsulenter) eller stimulera att de utnyttjar befintliga kunskapskanaler inom alla näringsgrenar.

- Främja att aktörer inom jordbruk och på landsbygden får tillgång till informationssamhällets instrument, teknik och språk, exempelvis genom att de självständigt utvecklar nytt passande innehåll.
- Stimulera större investeringar i utbildning för jordbrukssektorn och landsbygdssamhällen, för att uppfylla ett antal mål i fråga om social och kulturell kompetens, skydd av inkomster och sysselsättning, samt bättre miljöskydd och respekt för miljövärden. Dessa åtgärder bör först och främst riktas till unga människor mellan 18 och 40 år (som nyligen etablerat sig som jordbrukare).
- Upprätthålla och utveckla ett nät med tjänster som gör det möjligt för unga jordbrukare att regelbundet vara lediga och ta semester.
- Delta i arbetet för unga jordbrukares rörlighet inom EU, så att de kan utbyta och jämföra erfarenheter.

3.7. ESK uppmanar kommissionen att göra följande:

- Ge allmänheten mer information om vikten av att behålla det europeiska jordbrukets mångfunktionella karaktär och att säkra den europeiska jordbruksmodellen för att motverka den delvis negativa bilden av jordbruksproduktionen.
- Öka ungdomars intresse för jordbruket, bland annat genom bättre och lämpligare information inom utbildningsväsendet etc.

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok om den framtida gemensamma fiskeripolitiken"

(2002/C 36/07)

Den 22 mars 2001 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om: "Grönbok om den framtida gemensamma fiskeripolitiken".

Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som ansvarade för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 28 september 2001. Föredragande var Eduardo Chagas.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 129 röster för och 5 nedlagda röst.

1. Inledning

1.1. Grönboken om den framtida gemensamma fiskeripolitiken är tänkt att väcka en bred debatt i alla gemenskapens instanser, i fiskerinäringen och alla andra organisationer som är engagerade i denna sektors framtid. Grönboken kan visa sig vara en bra utgångspunkt för dialogen, med målsättningar som att ställa en lägesdiagnos och skapa samförstånd kring åtgärder och riktmärken för den framtida utvecklingens rammar.

1.2. Denna viktiga sektor befinner sig nu i ett mycket utsatt läge. Den är försvagad av den allt större bristen på råvaror, av den kontinuerliga minskningen av antalet arbetstillfällen samt av de dystra framtidsutsikterna i vissa områden som är särskilt beroende av fiske. I dessa områden står man inför en söndervittrande social struktur kombinerad med en brist på vettiga alternativ för att ge ny fart åt den lokala ekonomin.

1.3. Förändringarna i sektorn har skett mycket snabbt, och detta har tillsammans med brister i tillämpningen av befintliga rättsliga instrument och ett ohämmat utnyttjande av fiskeresurserna lett till de strukturella, sociala, regionala och politiska problem som i dag finns i sektorn och som berör oss alla.

1.4. Översynen av den gemensamma fiskeripolitiken är ett tillfälle som måste tas till vara. Det krävs politiskt mod av medlemsstaterna och kommissionen för att dels anta utmaningarna och hantera det motstånd som alltid uppstår, dels lägga fram balanserade och målinriktade åtgärder i samråd med sektorn. Åtgärderna måste särskilt omfatta sådant stöd som kan behövas för att mildra eventuella socioekonomiska följder.

1.5. Tyvärr saknar dokumentet en fördjupad behandling av flera viktiga frågor, som vattenbruk, den gemensamma organisationen av marknaden för fiskeriprodukter och olagligt fiske. Kommissionen får inte underlåta att fördjupa sig i dessa frågor inom ramen för de formella förslag som skall läggas fram i ett senare skede.

2. Allmänna kommentarer

2.1. ESK kan med glädje konstatera att kommissionen i grönboken betonar de grundläggande principer som den gemensamma fiskeripolitiken skall bygga på enligt fördraget, nämligen att höja produktiviteten, tillförsäkra arbetskraften i sektorn rimliga inkomster, främja tekniska framsteg, trygga försörjningen och tillförsäkra konsumenterna tillgång till varor till skäliga priser.

2.1.1. Den lista med mål som presenteras i kapitel 4 tycks utgöra ett komplement till de grundläggande principer som uttrycks i fördraget. En av de stora utmaningarna med reformen är just att nå fram till en kompromiss mellan dessa principer, det nuvarande läget för bestånden och en ansträngning att i möjligaste mån begränsa reformernas ekonomiska och sociala återverkningar. Samtidigt skall man respektera det övergripande målet för en fiskeripolitik enligt definitionen i FAO:s uppförandekod för ansvarsfullt fiske.

2.1.1.1. I sin översyn av den gemensamma fiskeripolitikens nuvarande mål förbiser kommissionen fullständigt den sociala aspekt som alltid bör uppmärksammas, oavsett om analysen har ett kortsiktigt eller långsiktigt perspektiv.

2.1.2. Fisket kan inte analyseras endast ur en rent ekonomisk synvinkel. Skälet till detta har ESK framhållit i ett tidigare yttrande⁽¹⁾: "Fisket och all den närliggande ekonomiska verksamhet som är beroende av fisket har för de berörda regionerna en mycket större betydelse än dess värde uttryckt i BNP. Denna verksamhet utgör navet kring vilket olika befolkningsgrupper utför ett arbete som har en så stor betydelse för den sociala jämlikheten och den lokala resursförvaltningen att den är svår att beskriva i ekonomiska termer." Detta är särskilt viktigt i de yttersta randområdena. Kommissionen bör av denna anledning och i linje med ESK:s ståndpunkt ge dessa regioner ett starkare stöd i form av konkreta åtgärder.

⁽¹⁾ Tilläggsyttrande på eget initiativ om "Gemensamma fiskeripolitiken" (EGT C 139, 11.5.2001).

2.2. Att bevara bestånden

2.2.1. Vikten av att bevara fiskebestånden erkändes mycket tidigt i gemenskapsrätten, där denna princip införlivades i systemet för förvaltning av bestånden och gavs högsta prioritet. Den gemensamma fiskeripolitiken var därför i grund och botten ett steg i rätt riktning, eftersom den gjorde fisket mer ordnat och disciplinerat. Att vissa nackdelar kvarstår och att huvudaktörerna inte är helt nöjda innebär alltså inte att värdet av denna viktiga gemensamma politik ifrågasätts.

2.2.2. ESK har vid upprepade tillfällen under årens lopp påpekat att såväl en hållbar verksamhet i sektorn som framtiden för många fiskesamhällen är beroende av den politiska inställningen till hur man skall lösa dagens problem med alltför små bestånd och utfiskning⁽¹⁾. Dagens situation beror inte så mycket på att det saknas rättsliga instrument som på att dessa inte tillämpats i tillräcklig utsträckning. Vi har därför noterat att man i grönboken uttryckligen medger att tillämpningen av den gemensamma fiskeripolitikens olika instrument varit bristfällig och att instrumenten av någon oförklarlig anledning antingen inte tillämpats alls eller inte tillämpats i tillräcklig utsträckning. Rådet har medgett att dagens alltför hårda utnyttjande av resurserna inte är hållbart, men ändå underlåtit att anta vissa förslag från kommissionen som varnat för detta.

2.2.3. ESK håller med om att det krävs en förstärkning och förbättring av bevarandepolitiken genom att tillämpa hela arsenalen av tillgängliga verktyg, som flerårsförvaltning inriktad på flera arter, och fullt utnyttja de tekniska åtgärderna. ESK har redan påpekat att "trots lagstiftningsproblemen i fråga om tekniska åtgärder kan man fortfarande göra framsteg inom detta område. Det är en fråga om politisk vilja och stöd till forskning om exempelvis striktare val av fiskeredskap⁽²⁾". I grönboken överväger man nu att ta till vissa åtgärder som ännu inte prövats eller endast vidtagits i liten omfattning. Det har ännu inte förklarats varför dessa möjligheter inte tillvaratagits tidigare trots att de till större delen stått till buds.

2.2.3.1. En annan fråga som bör utredas är den egentliga omfattningen av det så kallade sportfisket, eftersom det finns fall där omfattningen är större än vad som är normalt för hobbyverksamhet. Det är lämpligt att rekommendera medlemsstaterna att förvalta fiskemöjligheterna inom denna nisch.

2.2.3.2. ESK stöder och rekommenderar en grundligare analys, med stöd i vetenskapliga yttranden, av ett i möjligaste mån allmänt förbud mot att fisk kastas över bord, samt möjligheterna att försöka minska bifångster och ta hjälp av fredningsperioder och stängda områden. ESK håller med om att en ansvarsfull och hållbar bevarandepolitik innebär att man måste vidta försiktighetsåtgärder på grundval av strikt vetenskapliga rekommendationer. Beslutsfattare/förvaltare måste ha möjlighet att vidta åtgärder i ett senare skede med utgångspunkt i tillgänglig information. Framför allt måste man undvika avbrott som kräver drastiska åtgärder, som det nuvarande förbudet mot fiske av torsk och kummel i Nordsjön. Detta förbud har allvarliga ekonomiska och sociala följder.

2.2.3.3. ESK vill påminna om sin tidigare ståndpunkt i fråga om fiske av arter som inte används som livsmedel. Fisket för fiskmjölsproduktion inriktas visserligen främst på arter med litet kommersiellt värde, men det påverkar ändå oundvikligen näringskedjan för andra arter. Denna påverkan borde analyseras.

2.2.4. ESK stödjer införandet av ett system för att utvärdera framstegen i den gemensamma fiskeripolitiken för en hållbar utveckling samt de förvaltningssystem och åtgärder som genomförts. Det skulle vara ett sätt att komma till rätta med sådana luckor som nämnts ovan.

2.2.5. När det gäller tillträdet till vatten och bestånd bekräftar ESK sin ståndpunkt från tidigare yttranden⁽²⁾ beträffande principen om relativ stabilitet och tillträdet till Nordsjön och Sjetlandsboxen. Begränsningen av tillträdet till Nordsjön för Spaniens, Finlands, Portugals och Sveriges flottor upphörde den 31 december 2002. Det rör sig emellertid endast om en formell rättighet, eftersom de arter som är av kommersiellt intresse redan regleras genom TAC och kvotssystem. Med tanke på framtida utvidgningar av EU är det viktigt att säkerställa att nya medlemsstater inte får förmånligare villkor än de nuvarande medlemsstaterna.

2.2.5.1. 6–12-milsgränsen är en kärnfråga i reformen av den gemensamma fiskeripolitiken. ESK stöder fortfarande att man bibehåller begränsningen av tillträdet till denna zon och/eller att de nuvarande undantagen förlängs eller institutionaliseras för en lång period.

(1) Yttrande om "2002 – Den gemensamma fiskeripolitiken och läget för fisket i Europeiska unionen" (EGT C 268, 19.9.2000). Tilläggsyttrande på eget initiativ om "Gemensamma fiskeripolitiken" (EGT C 139, 11.5.2001).

(2) Citat från yttrande CES 244/2001 (EGT C 139, 11.5.2001), punkt 2.7.1.

2.2.6. I och med att fiske innebär fångst av naturliga förnybara tillgångar bör det vara medlemsstaterna som fördelar fiskerätterna och väljer modell för förvaltning av kvoterna och hur de skall användas och fördelas.

2.2.7. Även om kommissionen formellt sett ännu inte lagt fram något förslag vill ESK redan nu ta avstånd från idén att införa individuella överförbara kvoter (ITQ) som förvaltas direkt av kommissionen och tilldelas producenterna utan deltagande från medlemsstaterna, inom ramen för ett marknadssystem där rätterna erhålls mot betalning. Att institutionalisera ett sådant system skulle innebära att fiskerätterna koncentreras till stora företag och skulle vara slutet för det småskaliga fisket och de små och medelstora företagen. Det skulle också vara förödande för samhällena i vissa regioner som är beroende av fisket.

2.3. Miljödimensionen

2.3.1. I grönboken medger man visserligen att fisket är beroende av en biologisk verklighet som påverkas kraftigt av olika miljöparametrar och att miljöskydd måste införlivas i den gemensamma fiskeripolitiken. I avsnitten om bestämmelser klargörs emellertid inte hur miljöskyddet skall införlivas. Man inskränker sig till att hänvisa till ett kommande meddelande om "En strategi för att integrera miljöskyddskraven i den gemensamma fiskeripolitiken". Hur kommer denna strategi att genomföras? Kommer gemenskapsinstitutionerna och medlemsstaterna att få tillgång till redskap för att sätta stopp för dem som betraktar havet som en soptipp och dumpar alla slags föroreningar i vattnet?

2.3.1.1. För en verkligt integrerad politik krävs det att man antar och tillämpar en politik för förvaltning av kustområden. ESK stöder ansträngningarna för att genomföra en europeisk strategi för förvaltning av kustområden. En sådan bör också omfatta fiskesektorns behov. Det är viktigt att också på detta område säkerställa att den mänskliga verksamheten utövas med respekt för jämvikt i miljön.

2.3.2. Kommer principen om att förorenaren betalar att tillämpas i praktiken, så att de som drabbas av skadan kan få ersättning? Detta är en viktig fråga i den gemensamma fiskeripolitiken, eftersom den har att göra med trovärdigheten i sådana sammanhang som folkhälsa och tilltro till marknaden. Man bör också undersöka mekanismer för ersättning till dem som investerar i förbättringar av miljöförhållandena.

2.3.3. Planerna på att införa en miljömärkning för fiskeriprodukter är intressanta i och med att de kan ge konsumenten en garanti för att produkterna är hälsosamma och fångade i enlighet med gällande regler samt uppfyller lagstiftningens krav i hygieniskt hänseende. Denna fråga har emellertid ännu inte utvecklats ordentligt, och det är därför viktigt med en viss

försiktighet när det gäller andra aspekter än goda fångstmetoder och respekt för ekosystemen. Det finns ännu ingen modell för ekologisk märkning, och ESK vill passa på och föreslå att den för fiskeprodukter skulle kunna innehålla information bland annat om var och när produkten fångats, fiskelicensens nummer och typen av fångstredskap.

2.4. Djurens hälsa, folkhälsan och livsmedelssäkerheten

2.4.1. Slutproduktens kvalitet i ordets vidaste bemärkelse är något som man i fiskerinäringen alltid måste ha för ögonen. Den pågående översynen av gemenskapens livsmedelstiftning kommer att medföra striktare normer eller nya krav.

2.4.2. På dagens marknad ställs det högre krav på kvaliteten, och gemenskapen bör se till att alla utan undantag respekterar dessa krav.

2.4.3. För att uppnå målet att förbättra fiskeriprodukternas kvalitet och säkerhet bör EU först och främst satsa på god vattenkvalitet för att undvika eventuella föroreningar, på att hanteringen och förvaringen av fisk under fångsten och i följande led skall vara av hög kvalitet samt på att höga hygienkrav tillämpas. Allt detta måste ingå i en politik för fiskeriprodukternas kvalitet och säkerhet. Dessa produkter är kända för sina näringsmässiga egenskaper och för att de kan förebygga hjärt- och kärlsjukdomar.

2.5. Flottpolitik

2.5.1. Vid en analys kan man konstatera att gemenskapens nuvarande flotta är alltför stor. ESK håller med kommissionen om att ansträngningarna för att förändra gemenskapens flotta måste fortsätta, och även anpassas till den senaste utvecklingen.

2.5.1.1. Ansträngningarna att anpassa fiskeflottan bör även i fortsättningen ske genom fleråriga utvecklingsprogram (FUP). Programmen måste granskas från fall till fall, och varje medlemsstat bör bedömas utifrån sin egen situation och sina insatser för att uppnå utvecklingsprogrammets mål. Ytterligare minskningar av flottan bör utgå från tidigare satta mål, och ansträngningarna för att uppfylla dessa måste fortsätta innan man sätter upp nya mål om minskning. Man bör överväga att införa hårdare sanktioner vid överträdelser, framför allt med tanke på att kommissionen har föreslagit att det fleråriga utvecklingsprogrammet skall förlängas med ett år.

2.5.2. Precis som kommittén har betonat i ett tidigare yttrande, så får man vid insatserna för att minska gemenskapens fiskeflotta inte glömma att "gemenskapens fiskeflotta behöver förnyas och moderniseras, och att man då skall satsa på kvalitet vid förpackningen av fångsten, bättre arbetsförhållanden ombord och större säkerhet för besättningen".

2.5.3. ESK beklagar att man i grönboken inte tar upp detta problem i samband med den nya flottpolitiken, med tanke på att fisket är ett av både Europas och världens mest riskfyllda yrken, med störst antal olyckor i arbetet. Kommittén vill understryka det som sagts i tidigare yttranden ⁽¹⁾ samt i ESK:s yttrande om förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 2792/1999 ⁽²⁾.

2.6. Styrningen inom den gemensamma fiskeripolitiken

2.6.1. ESK välkomnar kommissionens förslag om att uppmuntra samtliga intresserade att i större utsträckning delta i debatten samt att göra fiskerisektorn mer delaktig i beslutsfattandet och förvaltningen på lokal nivå. ESK har efterfrågat detta i flera av sina tidigare yttranden. Vidare stöder kommittén ansträngningarna för en decentralisering av ansvaret genom att ge medlemsstaterna större befogenheter när det gäller att besluta om och genomföra åtgärder för att bevara bestånden. Man måste emellertid se till att beslut som fattas i unionens namn av en medlemsstat gäller samtliga länder och inte får diskriminerande följder för fiskare i andra medlemsstater.

2.6.1.1. Inrättandet av nya plattformar för en institutionell dialog i form av regionala rådgivande kommittéer skulle föra politiken närmare fiskerisektorn, som i större utsträckning skulle kunna delta i processen. Detta skulle bli mer effektivt.

2.6.1.2. Samtidigt skulle man behöva göra en utvärdering av orsakerna till att den nuvarande modellen med Rådgivande kommittén för fiske och vattenbruk inte fungerar. Kanske skulle man ännu en gång komma fram till att själva modellen inte är förlegad, utan att dess funktion måste anpassas till de ursprungliga målen.

2.6.1.3. ESK föreslår att inrättandet av regionala rådgivningskommittéer skall utgå från de viktigaste europeiska fiskerizonerna och följa ICES:s geografiska uppdelning ⁽³⁾.

2.6.2. ESK har alltid hävdats att förslag om ändring av den gemensamma fiskeripolitiken och till systemet om total tillåten fångstmängd måste bygga på strikt vetenskapliga uppgifter. Här skulle Europeiska livsmedelsmyndigheten i framtiden kunna fungera som samordnare. ESK har också under lång tid påpekat att en politik för att bevara fiskeresurserna måste stödja sig på vetenskapliga uppgifter och teknisk utveckling.

2.6.3. Att som i grönboken konstatera, tjugo år efter det att den gemensamma fiskeripolitiken inrättades, att de vetenskapliga uppgifter som finns uppvisar tydliga brister, minskar trovärdigheten hos de många gånger svåra beslut som fattats inom den gemensamma fiskeripolitiken.

2.6.4. En ordentlig satsning krävs för att höja nivån på det vetenskapliga stödet när det gäller EU:s fiskerisektor. Det blir intressant att se hur medlemsstaternas ekonomiska resurser på området kommer att fördelas inom unionen.

2.7. Kontroll

2.7.1. Kommittén har i ett tidigare yttrande ⁽⁴⁾ konstaterat att "kontrollen av den reglerade verksamheten är nyckeln till en lämplig politik för att bevara fiskeresurserna". Det kommer inte att ske några större framsteg inom den gemensamma fiskeripolitiken så länge kommissionen inte får ökade kontrollbefogenheter eller så länge skillnaderna mellan medlemsstaternas sanktioner kvarstår. Kommissionens förslag om utvärdering av kontrollerbarheten, om bättre utnyttjande av ny teknik och om harmonisering av sanktioner har länge förordats av ESK, som ger förslagen sitt fulla stöd.

2.7.2. Kommittén beklagar att kommissionen ännu inte har förtydligt vare sig målen med det gemensamma kontrollsystemet eller dess funktion och verksamhetsområde.

2.7.3. ESK uppmanar kommissionen att lägga fram förslag om en mer omfattande kontrollpolitik när det gäller olagligt fiske eller fartyg med bekvämlighetsflagg. Hela fiskerisektorn bör vara tydlig i sitt ställningstagande i denna fråga, och inte delta i sådan verksamhet vare sig direkt eller indirekt. ESK välkomnar därför (under förutsättning att detta yttrande antas av Ekonomiska och sociala kommittén) kommissionens förslag ⁽⁵⁾ om ändring av förordning (EG) nr 2792/1999 (FUP IV) som innebär "förbud mot beviljande av statligt stöd för

⁽¹⁾ EGT C 139, 11.5.2001.

⁽²⁾ KOM(2001) 322 slutlig – 2001/0129 CNS.

⁽³⁾ Internationella havsforskningsrådet.

⁽⁴⁾ Yttrande om "2002 – Den gemensamma fiskeripolitiken och läget för fisket i Europeiska unionen" (EGT C 268, 19.9.2000). Tilläggsyttrande på eget initiativ om "Gemensamma fiskeripolitiken" (EGT C 139, 11.5.2001).

⁽⁵⁾ KOM(2001) 322 slutlig.

överförande av fartyg till tredje länder som av relevanta fiskeorganisationer har identifierats som länder som tillåter att fiske sker på ett sätt som riskerar att hindra de internationella bevarandeåtgärderna från att vara effektiva”.

2.8. Den ekonomiska och sociala dimensionen av den gemensamma fiskeripolitiken

2.8.1. Förslag till förändringar av den politik som avser en viss sektor, i det här fallet den gemensamma fiskeripolitiken, riskerar att inte uppnå önskad effekt eller att få allvarliga konsekvenser såvida de inte grundar sig på precisa undersökningar och analyser som bedömer vilken inverkan denna politik kan få i de olika medlemsstaterna.

2.8.1.1. Kommissionen föreslår att såväl det småskaliga kustfisket som de yttersta randområdena skall särbehandlas. Det småskaliga kustfiskets betydelse för samhället är särskilt påtaglig och spelar en avgörande roll för att bevara dynamiken i kustområdenas lokala ekonomi.

2.8.1.2. Kommittén stöder denna uppfattning, men menar att det är viktigt att man klart och tydligt definierar begreppet småskaligt fiske för att undvika en snedvridning av konkurrensen.

2.8.1.3. I områden som i stor utsträckning är beroende av fiske bör man göra särskilda investeringar inom andra sektorer. I andra rapporten om ekonomisk och social sammanhållning, som antogs i januari 2001, kan man konstatera att de regioner där beroendet av fiske ökade under perioden 1990–1997 är de områden som är minst utvecklade.

2.8.2. ESK vill understryka det som sagts i ett tidigare yttrande om strukturåtgärder för att lösa problemen med överdimensioneringen av gemenskapens flotta, nämligen att ”man bör ändå fortsätta med dessa insatser och inte glömma att gemenskapens fiskeflotta behöver förnyas och moderniseras, och att man då skall satsa på kvalitet vid förpackningen av fångsten, bättre arbetsförhållanden ombord och större fartygssäkerhet. I detta syfte är det lämpligt att omdefiniera begreppet kapacitet och i stället för att endast ta hänsyn till flottans totala tonnage och motoreffekt skilja mellan aktiv kapacitet som knyts till fisket och passiv kapacitet som inte berör denna aspekt. Denna förändring skulle kunna innebära ett ökat mervärde när det gäller förbättrade arbetsförhållanden ombord och skulle kunna leda till stora säkerhetsmässiga vinster”.

2.8.3. ESK anser att kommissionens förslag om ett nytt grepp på den ekonomiska förvaltningen av fiskerisektorn är alltför inriktat på problemet med överdimensioneringen av befintlig kapacitet (som i och för sig är ett viktigt problem) och på att ge stöd till fiskare som vill byta ekonomisk verksamhet (som även det är ett viktigt problem).

2.8.4. Med tanke på omprövningen av befintligt stöd genom FFU är det emellertid viktigt att inte glömma dels att gemenskapens fiskeflotta behöver förnyas, dels att man inom ramen för en integrerad och sammanhängande politik endast kan kräva att stöd- och moderniseringsåtgärder upphör till fiskeflottor eller medlemsstater som inte uppfyller de mål som fastställts genom de fleråriga utvecklingsprogrammen (FUP).

2.8.5. En minskningsåtgärd där man inte tar hänsyn till de fleråriga utvecklingsprogrammen för fiskerisektorn skulle kunna slå mot mindre problematiska områden eller mot regioner som är ekonomiskt beroende av fisket, och i värsta fall sätta sektorns produktionskapacitet ur spel. Det skulle även kunna drabba medlemsstater som har uppfyllt de mål som fastställts av kommissionen eller, som i vissa fall, överträffat målen.

2.8.6. Samma sak kan sägas om stöden till vattenbruket. Kommissionens påstående om att produktion och efterfrågan när det gäller odlade arter nu är i god balans är helt ogrundat. Situationen varierar snarare från land till land. Den tydliga minskningen av vilda arter och den av hälsoskäl ökade efterfrågan på havsprodukter motsäger kommissionens påstående, åtminstone vad gäller vissa arter och vissa regioner. Vid beviljande av stöd genom FFU måste man beakta situationen i var och en av medlemsstaterna.

2.8.7. En hållbar förvaltning av fiskeriet gynnar självfallet hela sektorn. Om antalet anställda och verksamma fartyg minskar kommer det att leda till ekonomiska fördelar för dem som fortsätter att arbeta inom sektorn, samt till att det blir möjligt att bättre förvalta fiskeresurserna. Trots att det i vissa länder finns en överkapacitet betyder inte det nödvändigtvis att det i samma utsträckning finns ett överskott på arbetskraft. I vissa medlemsstater råder det till och med brist på arbetskraft.

2.8.8. En aktiv socialpolitik bör komplettera de förändringar och nedskärningar som måste genomföras i samtliga medlemsstater för att anpassa fiskeflottorna till de begränsade fiskeresurserna. Genom kompletterande sociala och ekonomiska stödåtgärder bör en sådan politik lösa problemen med

nedsärningar och förlorade arbetstillfällen, samtidigt som den skall innehålla åtgärder för att nya yngre fiskare skall ta över efter dem som förtidspensioneras. Sektorns hållbarhet bygger ju även på att nya yrkesverksamma utbildas.

2.8.8.1. Därför är det också nödvändigt att redan yrkesverksamma fiskare vidareutbildas. Vidareutbildningen bör framför allt fokusera på säkerhet och fisketeknik, men även ta upp andra områden som kan göra de yrkesverksamma inom fiskesektorn mindre beroende av fiskeriet i strikt bemärkelse, och förbereda dem för annan kompletterande verksamhet.

2.8.8.2. Gemenskapsprogrammet Pesca har inte visat sig vara särskilt lyckat. ESK anser ändå att det är bra att det finns ett specialanpassat instrument som täcker in den sociala delen av fiskeripolitiken. Att stödet har fördelats på program som täcker större områden har gjort det svårare för yrkesverksamma att ta del av det.

2.8.9. Kommissionens förslagsåtgärder bör sträcka sig längre än till att minska fiskekapaciteten och erbjuda yrkesverksamma hjälp med att hitta andra yrken. ESK delar inte kommissionens övertygelse om att lösningen på problemet med att det finns alltför många fiskare är att de skall byta yrke, eftersom många av dem på grund av ålder och utbildning skulle få svårigheter med detta, även om de under en övergångsperiod skulle erbjudas hjälp.

2.8.9.1. Det finns andra lösningar som inte har fått tillräcklig uppmärksamhet. En planering av antalet fiskedagar och genomförande av direktivet om arbetstidens längd ombord på fartyg kan vara ett effektivt sätt för yrkesverksamma fiskare att fortsätta sin verksamhet.

2.8.10. Den senaste tidens kris, orsakad av den oerhörda ökningen av bränslepriserna, har gjort det än mer nödvändigt att reflektera över ersättningssystemet inom fiskerinäringen, eftersom det inte bara utgör ytterligare en orsak till att eventuella intresserade avstår från att ge sig in i yrket, utan också motverkar ansträngningarna att hushålla med fiskeresurserna. I vissa av de vanligt förekommande ersättningssystemen inom sektorn påverkar en sådan prisökning direkt beräkningen av lönen, och följaktligen många fiskares inkomster, vilket leder till att fiskeansträngningen ökar.

2.8.11. ESK har sedan länge förespråkat sociala och reglerande stödåtgärder eftersom sektorns hållbarhet, och då även flera av unionens regioner, bygger på att det finns värdiga arbetsförhållanden och välutbildad och välavlönad arbetskraft. Institutionaliseringsen av en garanterad minimilön inom sektorn skulle dels kunna bidra till att ge yrkesverksamma fiskare en rimlig levnadsstandard, dels minska trycket på resurserna. Även om detta inte ligger inom kommissionens kompetensområde, utan är en fråga för arbetsmarknadens parter, skulle kommissionen kunna utforma en informationsrapport i syfte att uppmantra parterna att ta itu med problemet.

2.9. Yttre förbindelser

2.9.1. Detta område är en viktig del av den gemensamma fiskeripolitiken och får inte betraktas lösryckt från sitt sammanhang, vilket förefaller ha skett i kommissionens grönbok. Det huvudsakliga syftet med den gemensamma fiskeripolitiken i samband med yttre förbindelser är att ge EU:s fiskeflottor tillträde till fiskeresurser utanför gemenskapens vatten, med målet att minska bristen på fiskeriprodukter och säkerställa jämvikten på den inre marknaden. Detta får emellertid inte innebära att vi glömmer bort att våra partner i tredje land också har legitima intressen. De framtida fiskeavtalen måste följa dessa principer om de över huvud taget skall gå att få till stånd.

2.9.2. Tillträdet till dessa fiskeresurser bygger på handelsavtal som även kan omfatta andra aspekter av gemenskapens utvecklingspolitik. Rådet har vid ett flertal tillfällen betonat behovet av att stärka EU:s internationella roll på fiskeriområdet.

2.9.3. EU bör slå vakt om de principer som ligger till grund för de yttre förbindelserna inom den gemensamma fiskeripolitiken.

2.9.4. Kommittén stöder inte en dubbel strategi vid internationella avtal. De olika typerna av fiskeavtal måste bygga på samma principer. Olika eller särskilda villkor bör endast vara en följd av faktiska reella skillnader.

2.9.5. Det är också viktigt att bevara och stärka avtalen med AVS-länderna eftersom de är nödvändiga för EU och utgör en viktig utvecklingsfaktor med betydande sociala och ekonomiska effekter för de länder som undertecknat avtalen.

2.9.6. ESK välkomnar också kommissionens föresats att med arbetsmarknadens parter diskutera införandet av en arbetsrättslig klausul i fiskeavtal för att garantera efterlevnaden av en rad av ILO:s normer och grundprinciper.

2.9.7. Kommittén välkomnar kommissionens avsikt att stärka det multilaterala samarbetet och EU:s viktiga roll på detta område. Denna målsättning förtjänar odelat stöd. Det gäller bland annat strävan att stärka regionala fiskeorganisationers roll i kampen mot skadliga effekter av vissa attityder och aktiviteter som allvarligt hotar sektorns framtid och fiskeriföretagens bärkraft.

2.10. *Medelhavsområdet och den gemensamma fiskeripolitiken*

2.10.1. ESK delar kommissionens uppfattning att man måste fortsätta att fullt ut försöka integrera Medelhavsländerna i den gemensamma fiskeripolitiken genom att förbättra eller anpassa gällande lagstiftning. De speciella arrangemangen för denna region har också bidragit till försvagningen av bestånden och bör ingående ses över för att gradvis anpassas till andra gemenskapsområden.

2.10.2. Kommittén är medveten om att en gemensam rättslig ram skulle möjliggöra ett mer balanserat och rationellt fiske i Medelhavet och hoppas därför att man snarast skall vidta lämpliga rättsliga åtgärder. Detta är ett villkor för näringens överlevnad och kustbefolkningens framtid.

2.10.3. Om de åtgärder som medlemsstaterna vidtar i denna region skall bli effektiva måste EU kraftfullt verka för att de andra Medelhavsländerna ansluter sig till denna strategi. Vissa steg har tagits i denna riktning – till exempel i Adriatiska havet – men det är nödvändigt att få med resten av Medelhavsområdet. Annars skulle åtgärder som vidtagits av EU och inte respekteras av de andra länderna i regionen bli helt verkningslösa. Man måste särskilt uppmärksamma fartyg som inte är hemmahörande i Medelhavsområdet och som fiskar helt utan kontroll.

2.11. *Hållbar förvaltning av den gemensamma fiskeripolitiken*

2.11.1. Den gemensamma fiskeripolitikens framtid avgörs i hög grad av de medel och resurser som kommissionen, medlemsstaterna och sektorn förfogar över för att genomföra denna viktiga gemensamma politik på ett framgångsrikt sätt.

2.11.2. Den gemensamma fiskeripolitiken måste i dag, men framför allt i framtiden, samordnas med EU:s andra politikområden, däribland miljöpolitiken, handelspolitiken och utvecklingspolitiken.

2.11.3. Budgetanslagen måste också vara i nivå med behoven och med EU:s internationella åtaganden.

3. **Slutsatser**

ESK välkomnar alla positiva inslag i grönboken men vill understryka följande aspekter som bör utvecklas ytterligare:

- Det behövs konkreta politiska åtaganden för att åtgärda den bristfälliga tillämpningen av den gemensamma fiskeripolitikens olika instrument.
- De förslag som skall läggas fram senare bör omfatta vattenbruk, GOM för fiskeriprodukter och bekämpning av olagligt fiske.
- Det behövs en särskild infallsvinkel på det småskaliga fisket och gemenskapens perifera områden.
- Det behövs en analys av möjligheten att i princip förbjuda att fisk kastas överbord, samt av möjligheterna att försöka minska bifångster och utnyttja fredningsperioder och stängda områden.
- 6–12-milsgränsen är en kärnfråga i reformen av den gemensamma fiskeripolitiken. ESK anser att man bör bibehålla begränsningen av tillträdet till denna zon och/eller att de nuvarande undantagen bör permanentas eller utökas för en längre period. Man bör ta hänsyn till EU:s utvidgning i detta avseende.
- ESK tar avstånd från idén att införa ett system med individuella överförbara kvoter och alla system som uteslutande bygger på marknadsorienterade strategier.
- Fritidsfisket bör regleras strikt av medlemsstaterna i enlighet med EU:s lagstiftning.
- Avsikten att införa miljöfaktorer vid förvaltningen av den gemensamma fiskeripolitiken är fortfarande något oklar. Några exempel på denna oklarhet är förvaltningen av kustzoner, ersättning till skadelidande och miljömärkning.
- Marknaden kräver striktare normer för livsmedelskvalitet, och gemenskapen måste se till att dessa normer respekteras av alla genom att verka för bättre vattenkvalitet, bättre förvaring av fisk och tillämpning av höga kvalitets- och hygienkrav. Ansvariga EU-organ bör i detta sammanhang bistå med rigorös vetenskaplig information. Frågan om fiskmjöl måste behandlas ingående.

- Anpassningen av fiskeriflottan bör även i fortsättningen ske genom fleråriga utvecklingsprogram, men bara om man kan konstatera positiva resultat. Man bör överväga att införa hårdare sanktioner vid överträdelser.
- Man måste lägga stor vikt vid att skapa kvalitetsmässigt goda villkor för att bearbeta råmaterial, förbättra livskvaliteten ombord och öka säkerheten för besättningen.
- I fråga om styrningen måste man säkerställa att EU:s regler tillämpas på ett övergripande och väl avvägt sätt. Inrättandet av regionala rådgivande kommittéer bör utgå från de viktigaste europeiska fiskezonerna och följa ICES:s geografiska uppdelning.
- Det kommer inte att ske några större framsteg inom den gemensamma fiskeripolitiken så länge kommissionen inte får ökade kontrollbefogenheter och så länge skillnaderna mellan medlemsstaternas påföljdssystem kvarstår. Kommittén beklagar att kommissionen ännu inte har förtydligat målen med det gemensamma kontrollsystemet. ESK uppmanar kommissionen att lägga fram förslag om en skärpt kontrollpolicy när det gäller olagligt fiske eller fartyg under bekvämlighetsflagg.
- Det är viktigt att klart och tydligt definiera begreppet småskaligt fiske för att undvika en snedvridning av konkurrensen.
- Sociala och ekonomiska stödåtgärder som yrkesutbildning, investeringar i sysselsättning inom alternativa branscher, planering av antalet fiskedagar och genomförande av direktivet om arbetstidens längd ombord på fartyg skulle kunna vara ett effektivt förvaltningsverktyg. Institutionaliseringsen av en garanterad minimilön inom sektorn skulle dels kunna bidra till att ge yrkesverksamma fiskare en rimlig levnadsstandard, dels minska trycket på bestånden.
- Kommittén stöder inte en dubbel strategi vid internationella fiskeavtal. Den gemensamma fiskeripolitiken måste samordnas med EU:s andra politikområden, däribland miljöpolitiken, handelspolitiken och biståndspolitikerna.

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om främjande av omställning av de fartyg och fiskare som fram till och med 1999 var beroende av fiskeavtalet med Marocko"

(2002/C 36/08)

Den 7 september 2001 beslutade rådet att i enlighet med artiklarna 36 och 37 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda förslag.

Ekonomiska och sociala kommittén gav huvudföredragande Clemente Muñoz Guardado i uppdrag att förbereda yttrandet.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 18 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 49 röster för, 1 röst emot och 2 nedlagda röster.

Kommittén stöder kommissionens förslag, med reservation för följande kommentarer:

1. Allmänna kommentarer

1.1. Även om man i motiveringen tar upp de skäl som ligger till grund för förslaget till förordning, görs inga tydliga referenser till följande aspekter:

- Det faktum att avtalet mellan Europeiska unionen och Konungariket Marocko, som har varit EU:s viktigaste fiskeavtal, inte har förnyats innebär att gemenskapsflottan förlorar "historiska" fiskevatten, vilket kommer att få såväl ekonomiska som sociala efterverkningar.
- Kommittén anser att förslaget till förordning bör omfatta särskilda insatser för diversifiering i samtliga regioner, och inte enbart i de tre spanska regioner som särskilt tas upp i dokumentet. Även andra regioner kommer indirekt att beröras av omställningen av flottor, nämligen regionerna Alentejo (Sesimbras hamn) och Algarve (Olhãos hamn) i Portugal, samt regionen Valencia och staden Ceuta i Spanien.
- Kommittén menar att man vid en omställning med så omfattande följder för såväl fiskare och fartygsägare som samtliga direkt eller indirekt drabbade sektorer (förädlare, varvsindustrin, etc.) bör överväga särskilda insatser i de drabbade områdena.
- I motiveringen tillstår man att ett betydande antal fiskare inte kommer att kunna finna ny verksamhet ombord på andra fartyg. Trots detta har de särskilda stöd som riktar sig till fiskarna och som anges i artikel 12 i förordning (EG) nr 2792/1999 inte ökat, vilket är diskriminerande med tanke på att man har föreslagit en ökning till fartygsägarna. Denna ökning nämns inte i motiveringen men däremot i artikel 2 i förordningen.

- De särskilda åtgärder som övervägs vid omställningen av fartyg och fiskare bör fungera som modell inför eventuella framtida situationer som kan uppstå inom ramen för unionens fiskeavtal.

2. Särskilda kommentarer

2.1. Inledning

2.1.1. Den framställning som görs i de inledande utgångspunkterna lägger mycket riktigt grunden för förslaget till förordning, även om man i punkt 8 inte nämner det faktum att det med tanke på de speciella omständigheterna krävs ökade ekonomiska anslag för fall med förtidspensionering eller omställning av fiskare.

2.1.2. Under punkt 11 hade det varit lämpligt att föreskriva en särskild insats för diversifiering inom kustområden som särskilt berörs av att avtalet inte förnyas.

2.1.3. Ekonomiska och sociala kommittén uppmanar kommissionen att begrunda kommentarerna i det yttrande som håller på att utarbetas beträffande reformen av den gemensamma fiskeripolitiken.

2.2. Avdelning I – Allmänna bestämmelser

2.2.1. Artikel 1

För att fiskare och ägare till fartyg skall kunna bli föremål för exceptionella stödåtgärder krävs det enligt punkt 1 i artikeln att fisket tillfälligt upphör under en ackumulerad period på minst nio månader. Emellertid finns det ingen grund för fastställandet av denna period, som enligt kommittén är diskriminerande gentemot de fiskare och ägare till fartyg som återupptagit sin verksamhet (många gånger endast under en kortare period, vilket sparar pengar för både EU och berörda

medlemsstater med tanke på att de inte uppbär stöd) eftersom deras situation kan vara likvärdig med den som övriga fiskare och ägare till fartyg befinner sig i.

2.3. Avdelning II – Undantagsbestämmelser

2.3.1. Artikel 2

2.3.1.1. I artikel 2.1 a, underrubriken i, fastställs det att de värden som avses i artikel 7.5 i förordning (EG) nr 2792/1999 skall höjas med 20 %. En höjning med ytterligare 30 eller 40 % hade varit önskvärd, dels med tanke på de särskilda omständigheter som omger omställningen, dels med tanke på den hänvisning som görs i punkt 1 c, underrubriken ii, om en höjning med 30 %.

2.3.1.2. I punkt 1 b, underrubriken iii, fastställs att den minimiålder på fartyg som avses i artikel 7.2 i förordning (EG) nr 2792/1999 skall minskas med fem år, medan den i förordningen fastställts till tio år. Kommittén ställer sig positiv till denna minskning, men menar att det borde finnas undantag för att ta bort eller ytterligare minska nämnda period.

2.3.1.3. Man får inte glömma att det finns nya fartyg som har byggts i syfte att fiska i Marocko, och som nu har förlorat sina fiskevatten. Var och en av de berörda medlemsstaterna bör förflytta dessa fartyg såvida man inte hittar ett enkelt sätt att exportera dem.

2.3.1.4. På sidan två i motiveringen till förslaget till förordning, i avsnittet "Undantagsbestämmelser", uppger man i andra stycket att det är nödvändigt att underlätta det definitiva upphörandet genom att fartygen överförs till ett tredjeland "oavsett fartygens ålder", trots att man i slutet av avsnittet "Särskilda åtgärder" i motiveringen föreslår en procentfördelning av de ekonomiska medlen per åtgärd (högst 28 % för export av fartyg).

2.3.1.5. Denna fördelning bör vara så flexibel att eventuella särskilda fall av export av nybyggda fartyg täcks av förordningen, framför allt med tanke på att fartygets ålder, vilket man tillstår i motiveringen, inte är ett grundläggande kriterium för dessa särskilda åtgärder.

2.3.1.6. Kommittén ställer sig positiv till uttalandet i punkt 1 c om att det vid omställning till annan fiskeverksamhet är möjligt att byte av fiskeredskap kan bli föremål för offentligt stöd. Detta kan ske genom en höjning av värdena och utan krav på minsta väntetid sedan moderniseringen genomförts.

2.4. Avdelning III – Särskilda åtgärder

2.4.1. Artikel 3

2.4.1.1. I punkt 2 b, underrubriken iii, tas ökningarna när det gäller åtgärder av socioekonomisk karaktär inte i beaktan.

2.4.1.2. I punkt 3 gör man en ungefärlig uppdelning med minst 40 % vid slutgiltig omställning, 28 % vid slutgiltig överföring och modernisering av fartyg, och 32 % för åtgärder av socioekonomisk karaktär.

2.4.1.3. Man borde i så stor utsträckning som möjligt försöka se till att den större delen av budgeten går till att försöka behålla verksamheten genom modernisering av fartyg, varför det är viktigt att EU ingår nya fiskeavtal och söker nya fiskevatten, etc.

2.4.2. Artikel 4

2.4.2.1. I punkt 1 d fastställs det att bestämmelserna i förordning (EG) nr 2792/1999 skall tillämpas utan ändringar när det gäller den övre gränsen för bidraget till en given fiskare eller ett givet fartyg. Emellertid borde fiskarna ha rätt till en ökning av värdena för bidrag i likhet med de höjningar som gäller fartygsägare i enlighet med artikel 2.1 a, underrubriken i, och 2.1 b, underrubriken i.

2.4.2.2. I punkt 2 fastställs det att den sökande, för att beviljas bidrag för upprättande av ett gemensamt företag, skall inlämna bevis för att det har ställts en bankgaranti på 40 % av bidraget. Detta förfarande gynnar emellertid inte upprättandet av den här sortens företag eftersom det, oberoende av den ekonomiska kostnad som en bankgaranti innebär, inte är ett rimligt krav vid särskilda åtgärder som dessa.

2.4.2.3. I punkt 3 nämns att stöden för modernisering av fartyg skall lyda under artikel 9 i förordning (EG) nr 2792/1999. I enlighet med den version av artikel 9 som förekommer i förslaget till ändring av förordningen, och som Ekonomiska och sociala kommittén håller på att utarbeta ett yttrande⁽¹⁾ om, föreslår man att inga som helst fartyg i de medlemsstater där delar av fiskeflottan inte uppfyller kraven skall få stöd.

⁽¹⁾ EGT C 311, 7.11.2001, s. 3.

2.4.2.4. Om någon del av fiskeflottan i de medlemsstater som berörs av avtalet med Marocko inte skulle uppfylla målen i de fleråriga utvecklingsprogrammen (FUP), bör detta inte påverka de särskilda åtgärderna i samband med Marocko.

2.4.2.5. I punkt 3 står fastställandet av stöd, när det gäller fiskarna, inte i proportion till de höjningar som fartygsägarna har fått.

2.4.3. Artikel 5

2.4.3.1. I artikel 5 är det viktigt att hålla fast vid att regleringen av förfarandet för utbetalning av stöd skall vara smidig och att tidsfristen skall minskas så mycket det går, eftersom majoriteten av fartygen för närvarande har sin verksamhet nedlagd och de stöd de erhåller endast sträcker sig fram till den 31 december 2001. Därför behövs det ett särskilt förfarande för att undvika förseningar i samband med utbetalningar.

Bryssel den 18 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 2000/29/EG om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter eller växtprodukter förs in till gemenskapen och mot att de sprids inom gemenskapen"

(2002/C 36/09)

Den 24 april 2001 beslutade rådet att i enlighet med artikel 37 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som ansvarade för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande enhälligt den 27 september 2001. Föredragande: Johannes M. Jaschick

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 78 röster för, inga röster emot och 3 nedlagda röster.

1. Inledning

Handeln med växter och växtprodukter internationaliseras alltmer och därmed ökar även risken för att skadegörare sprids. Därför är det särskilt viktigt att samordna skyddsåtgärderna inom gemenskapen. Kommissionen föreslår speciella åtgärder som syftar till samarbete mellan växtskyddsmyndigheten och tullen samt en harmonisering av avgiftsuppbörden. En omarbeting av direktiv 2000/29/EG är i princip nödvändig och ESK förordar en sådan revision. Kommittén vill dock rikta uppmärksamheten på följande kommentarer, för att på så sätt hjälpa till att förbättra direktivförslaget.

2. Kommentarer

2.1. ESK ser positivt på att definitionerna i direktivet så långt som möjligt har harmoniserats med begreppen i tullkodexen med avseende på t.ex. "avgångskontor", "bestämelsekontor" eller "transitering". På grund av samarbetet med tullen vid t.ex. transitering eller import/export av träförpackningar⁽¹⁾ är en samordning absolut nödvändig.

2.2. När det gäller avsiktlig införsel av skadegörare för vetenskapliga ändamål, t.ex. för forskning vid universiteten, måste det krävas tillstånd. Ett system för detta förfarande finns

⁽¹⁾ KOM(2001) 183 slutlig, artikel 1.2.

inte i dag. Det är känt sedan tidigare att karantänsjukdomshär-
dar från forskningsinstitut har nått inhemska växter och de
utgör på så sätt en fara ⁽¹⁾.

2.3. Detta "växtpasssystem" bör bli obligatoriskt även för
utsäde. En kontroll är bara möjlig när det är möjligt att
identifiera varan med hjälp av ett växtpass eller märkning och
intyg ⁽²⁾.

2.4. Rutinerna för arkivering av originalintyg efter genom-
förd införselkontroll bör regleras. En möjlighet skulle vara att
arkivera originalen på införselplatsen, såvida inte kontroll först
sker i ursprungslandet eller på bestämmelseorten. En annan
möjlig åtgärd kan vara att använda en enhetlig stämpelblankett
för ankomststämpeln ⁽³⁾.

2.5. För att hjälpa inspektörerna vid ankomstorten när det
gäller att fatta beslut i fråga om begreppet "mindre kvantiteter

⁽¹⁾ Artikel 1.3.

⁽²⁾ Artikel 1.5 a.

⁽³⁾ Artikel 1.8, ny artikel 13.2.

växter" krävs en tydligare definition. I praktiken är det oftast
importen av mindre mängder frukt (t.ex. mango) som orsakar
problem vid ankomstorten ⁽⁴⁾.

2.6. Den registrering av importörer som genomförs av
medlemsstaternas växtskyddstjänst är i stort sett avslutad och
blir kontrollerad vid gränsövergångsorten. Skulle registrerings-
numret inte vara igenkännbart, utan möjligheten finns att
använda vilka nummerkombinationer som helst som "officiella
registreringsnummer" vid ankomstorten, är denna registrering
meningslös. Därför måste ett enhetligt kodsysteem införas ⁽⁵⁾.

2.7. ESK stöder i princip införandet av ett enhetligt avgifts-
system, vilket i sin tur kräver att avgifterna harmoniseras.

2.8. ESK rekommenderar att man undersöker i vilken
omfattning direktivet kan utvidgas till att omfatta Europeiska
ekonomiska samarbetsområdet (EES).

⁽⁴⁾ Artikel 1.8, ny artikel 13 a, 2 c.

⁽⁵⁾ Artikel 1.8, ny artikel 13 a, 7.

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om den gemensamma organisationen av marknaden för får- och getkött"

(2002/C 36/10)

Den 22 maj 2001 beslutade rådet att i enlighet med artiklarna 6 och 37 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 27 september 2001. Föredragande var José Manuel de las Heras Cabañas.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 75 röster för och 10 nedlagda röster.

1. Sammanfattning av gruddokumentet

1.1. Förslaget till förordning innehåller ett antal stora förändringar av denna gemensamma organisation av marknaden (GOM). Den viktigaste förändringen gäller synen på stödet till producenterna. Det bidrag som föreslås skall inte längre syfta till att minska eller helt ersätta producenternas inkomstbortfall. Producenterna får i stället ett fast bidrag, oavsett utvecklingen under regleringsåret.

1.2. De viktigaste ändringarna är följande:

1.2.1. Ett fast bidrag på 21 EUR per tung tacka och 16,8 EUR per mjöltkacka eller get införs. Skillnaden mellan bidragen är även fortsättningsvis omkring 20 %.

1.2.2. Landsbygdsbidraget⁽¹⁾ döps om till tilläggsbidrag och höjs till 7 EUR. Någon skillnad görs inte längre mellan uppfödning av tunga tackor och uppfödning av mjöltkackor. Tilläggsbidraget skall under vissa förutsättningar även beviljas för producenter som tillämpar växling av betesområde.

1.2.3. Producenter som saluför fårmjolk eller produkter av fårmjolk skall inte längre beviljas bidrag för tunga tackor även om de göder över 40 % av de lamm som föds.

1.2.4. Ett garanterat minimum per medlemsstat fastställs på grundval av antalet bidragsrättigheter före reformen.

1.2.5. Stöd till privat lagring behålls som interventionsåtgärd.

2. Allmänna kommentarer

• Marknadsöversikt

2.1. Den internationella dimensionen: Omkring 80 % av EU:s konsumtion av får- och getkött täcks av den egna produktionen. Övrig efterfrågan tillgodoses genom import. Den största delen av importen omfattas av nolltullsats. Importen med nolltullsats får uppgå till 226 700 ton från Nya Zeeland, 23 000 ton från Argentina och 18 650 ton från Australien. Nya medlemsstater i östra Europa kommer inte att påverka denna GOM särskilt mycket, dels eftersom produktionen i dessa länder minskat kraftigt, dels för att konsumtionen är stor endast i Rumänien och Bulgarien. I samband med utvidgningen kommer man att ta hänsyn till den nuvarande produktionsnivån i de olika kandidatländerna. De länder som kan påverka marknadsordningen mest är nog Bulgarien och Rumänien, eftersom de är de enda kandidatländer som i dag utnyttjar hela sin tullkvot med nolltullsats för export till EU (8 050 ton för Rumänien och 7 000 ton för Bulgarien). Även andra kandidatländer har tullkvoter, men utnyttjar inte hela kvoten. Polen har 9 200 ton, Ungern 14 832,5 ton, och Tjeckien har 2 150 ton.

• Läget i EU

2.2. Enligt den nuvarande marknadsordningen beviljas bidrag till får- och getköttproducenter på grundval av inkomstbortfallet under varje regleringsår och beräknat utifrån marknadspriset inom EU. Synsättet bakom detta stöd är mycket välgrundat, eftersom det nuvarande bidraget ersätter producenter av får- eller getkött för en eventuell förlust av köpkraft och inkomst i samband med att marknadspriset sjunker. Det nya förslaget går ut på att fastställa ett bidrag på 21 EUR per tacka som inte påverkas av läget i sektorn. ESK anser att detta bidrag i dagens läge är alldeles för lågt, eftersom det inte gör det möjligt för producenterna av får- och getkött att komma upp i samma inkomster som andra köttproducenter.

(1) Stöd till producenter i mindre gynnade områden i enlighet med rådets förordning (EEG) nr 493/90.

2.3. Producenterna av får- och getkött har under de senaste tio åren fått lägre inkomster trots tillämpningen av den

nuvarande marknadsordningen för får- och getkött. Inkomsten per uppfödare är i denna sektor fortfarande lägre än genomsnittsinkomsten för andra köttproducenter. Att inkomsterna sjunkit innebär inte att det är principiellt fel med ett bidrag som ersätter inkomstbortfall, utan beror snarare på att formerna för att tillämpa bidraget inte är de bästa.

2.3.1. I dag beräknas grundpriset med hänsyn till följande faktorer: marknadsläget under det innevarande året, förväntad utveckling av produktion och konsumtion av får- och getkött, produktionskostnader, marknadsläget för andra animaliska sektorer, särskilt när det gäller nötkreatur, samt tidigare erfarenheter. Grundpriset har inte ändrats sedan denna GOM antogs 1998. Faktum är att det har varit detsamma sedan 1993. Får- och getköttproducenterna har fått se sina inkomster minska i och med att grundpriset inte justerats och produktiviteten inte ökat i samma grad som i andra sektorer. Ökad produktivitet kunde åtminstone delvis ha kompenserat de ökade kostnaderna. Inkomsterna har inte alls kommit i fas med dem i andra produktionssektorer, tvärtom har klyftan ökat.

2.3.2. I och med att en nedsättningskoefficient på 7 % hittills har tillämpats på grundpriset har producenternas slutliga bidrag minskat med omkring 25 %.

2.3.3. Om man gör en jämförelse i euro per djur mellan bidraget för am- och dikor och det fasta bidrag som kommissionen vill införa visar det sig att bidraget för får och getter under 2002 skulle bli 30 % lägre än det för am- och dikor. Just denna jämförelse har valts på grund av att uppfödningsskillnaden för am- och dikor är mycket lik den för får och getter. Om inte denna situation förändras blir det mycket svårt att trycka samma inkomster för får- och getuppfödare som för andra uppfödare.

2.4. Att erbjuda en rimlig ersättning för denna produktion och hindra inkomstförluster gagnar också industrin och handeln eftersom det skapar möjligheter att arbeta med en produkt som uppfyller ett antal krav som blivit alltmer avgörande för konsumenterna och samhället.

2.5. ESK anser att uppfödare av mjölkackor och getter bör få lika högt bidrag som uppfödare av tunga lamm. Så fungerar bidragen till uppfödare av am- och dikor. Uppfödaren är berättigad till bidraget så länge gårdens årliga mjölkproduktion inte överstiger en viss mängd, som fastställs av varje medlemsstat. En liknande åtgärd bör skapas för mjölkackor, så att det blir möjligt att få ett lika högt bidrag utan att minska produktionen, så länge det rör sig om ett begränsat antal djur. Det skulle innebära ett erkännande av att uppfödningen är mångfunktionell.

2.6. Med tanke på att denna sektor är så känslig bör bidragssumman regelbundet ses över så att den kan anpassas efter läget i sektorn. Det är olämpligt att fastställa bidragssumman fram till 2006, eftersom det skulle leda till att producenterna återigen hamnar i ett läge där inkomsten sjunker.

2.7. En annan interventionsåtgärd i förslaget är att behålla stödet till privat lagring, som hittills i princip inte haft någon effekt alls inom sektorn. Åtgärden har oftast endast krävt omkring 0,15 % av budgetmedlen. Detta kan till stor del förklaras med EU:s höga grad av självförsörjning när det gäller får- och getkött (80 %), och med att sektorn inte varit direkt inblandad i någon livsmedelskris.

2.8. Ett fast bidrag som inte anpassas efter inkomstförluster under regleringsåret skulle försätta sektorn i en mycket svår situation vid en negativ marknadsutveckling, eftersom det föreslagna bidraget inte påverkas av prisförändringar. Den senaste tidens livsmedelskriser har alla åtföljts av prisras på marknaderna. Förutom de åtgärder som kommissionen föreslår i artikel 26 krävs det därför också en mekanism som automatiskt utlöses som ett komplement till det nuvarande bidraget om marknadspriserna sjunker under ett visst tröskelvärde.

2.9. Fler studier måste genomföras för att göra det möjligt att införa identifikation och registrering av djuren, så att de går att spåra från producent till konsument. Det skulle ge insyn i produktionsförhållanden och handel med får- och getkött, vilket i sin tur skulle öka konsumtionen, förbättra konsumenternas förtroende för produkterna samt motverka eventuella bedrägerier. I sina senaste yttranden om livsmedelssäkerhet och spårbarhet har ESK pekat på att dessa system måste tillämpas i större utsträckning om ovan nämnda mål skall uppnås. ESK anser därför att det är mycket viktigt att genomföra direktiv 92/102/EEG⁽¹⁾ om identifikation och registrering av djur. Detta direktiv tar fasta på hur den nya tekniken kan underlätta den identifikation och registrering som krävs för fullständig spårbarhet (exempelvis elektronisk identifikation).

2.10. ESK föreslår att den gemensamma organisationen av marknaden för får- och getkött skall stärka producentorganisationernas roll och erbjuda incitament till de uppfödare som säljer sina produkter genom dessa organisationer. Producentorganisationerna kan verka för genomförandet av åtgärder för att höja produktkvaliteten, underlätta spårbarheten, främja miljövänliga metoder och förebygga smittsamma sjukdomar.

⁽¹⁾ EGT L 355, 5.12.1992 samt Kommissionens rapport om identifikation och registrering av djur (KOM(98) 207 slutlig).

- *Landsbygdsutveckling*

2.11. Även om får- och getkött utgör en liten del av den totala köttproduktionen (motsvarande 10 % av griskötsproduktionen och 12 % av nötköttproduktionen) är det av stor betydelse i de landsbygdsområden som står för största delen av produktionen, det vill säga framför allt bergiga och mindre gynnade områden. Detta är något som kommissionen konstaterar och som ESK håller med om. Omkring 80 % av bidragsansökningarna gäller verksamhet i denna typ av områden. ESK menar därför att det föreslagna tilläggsbidraget inte är tillräckligt högt, eftersom det bör fungera som ett incitament till producenterna att fortsätta sin verksamhet i dessa områden.

2.12. De får- och getuppfödare som är verksamma i mindre gynnade områden bevarar och stärker landsbygdens befolkningsstruktur och därmed en levande landsbygd. De får därigenom en social funktion som handlar om så mycket mer än själva produktionen. Det rör sig om ett produktionssystem som gör det möjligt att bevara landsbygdens struktur i områden där avfolkning utgör ett verkligt hot. Befolkningstätheten i dessa områden inom EU är under 80 invånare per km², och i Medelhavsområdet (som står för över 90 % av getkötsproduktionen och tillsammans med Storbritannien för över 80 % av fårkötsproduktionen) är befolkningstätheten under 25 invånare per m². Sektorn konsoliderar befolkningsstrukturen, och denna funktion måste få ett erkännande genom en omvärdering av tilläggsbidraget, som tidigare kallades landsbygdsbidrag. Får- och getuppfödning är i dessa områden dessutom en av förutsättningarna för bisysslor som landsbygdsturism.

- *Miljö*

2.13. Att bevara miljön är grundläggande inom denna extensiva djurhållning. Får- och getuppfödning är därigenom samhällsnyttig, och bör därför kompenseras för ekologiskt värde och bevarande av miljön. Bete i lågskog och bergsområden förhindrar skogsbränder och underlättar skogens återväxt utan att den biologiska mångfalden går förlorad. Väl avvägt bete förhindrar också att marken försämras av erosion och hårt packad jord.

2.13.1. Det extensiva produktionssystemet är inte bara en miljövänlig produktionsmodell utan garanterar också livsmedelssäkerhet och djurens välbefinnande, eftersom djuren livnär sig genom naturligt bete. Det utsluter användning av substanser för artificiell gödning av lamm och killingar. Om producenterna skall kunna behålla denna modell måste de få en ersättning som står i proportion till den insats de gör.

2.13.2. Om förslaget antas i sin nuvarande form är risken stor att dagens produktionssystem ersätts med intensiva produktionssystem där det främsta målet är att minska kostnaderna och där de ovannämnda målen åsidosätts.

3. Särskilda kommentarer

3.1. Det finns en rad nackdelar med att låta ett fast bidrag ersätta det nuvarande systemet, där bidraget anpassas efter uppfödarens inkomstbortfall och därmed garanterar en rimlig inkomst. Däremot bör det nuvarande systemet förbättras genom lösningar på de problem som upptäckts under de år det tillämpats. Det är dock mycket svårt att ersätta förlorade inkomster enbart med hjälp av ett fast bidrag om detta inte är tillräckligt högt och inte kombineras med en skyddsmekanism som utlöses vid en kris i sektorn.

3.2. Ett fast bidrag skulle kunna minska byråkratin och förbättra de behöriga myndigheternas kontrollmöjligheter. Dessutom skulle bidraget bli enklare att beräkna, och uppfödarna skulle kunna planera regleringsåret i förväg. Trots dessa fördelar är det nödvändigt att skapa ett skydds nät som gör det möjligt att ersätta uppfödarnas inkomstbortfall i samband med en kris. Ett fast bidrag som inte påverkas av vad som sker på marknaden skulle kunna innebära kraftigt försämrade slutinkomster för uppfödarna under en kris.

3.3. De bidrag som införs genom reformen motsvarar inte de behov som finns i sektorn i dagsläget. Bidragsnivån bör vara så hög att uppfödarna kan komma upp i samma inkomster som andra köttproducenter och också behålla denna inkomstnivå på längre sikt. Det skulle bidra till att uppnå sammanhållningspolitikens övergripande mål i de mindre gynnade landsbygdsområdena.

3.4. Att Världshandelsorganisationen (WTO) inte uppskattar stöd som bygger på priser eller produktion bör inte anföras som ett skäl för att ändra den nuvarande organisationen av marknaden för får- och getkött. Innan en sådan förändring genomförs bör man ha uppnått en rimlig inkomstnivå för denna typ av produktion.

4. Slutsatser

4.1. ESK anser att får- och getkötssektorn är mycket känslig, inte bara på grund av läget på marknaden utan också på grund av dess samband med andra viktiga områden som miljö, landsbygdsutveckling, livsmedelssäkerhet och djurens välbefinnande. Detta är viktiga värden som den gemensamma jordbrukspolitikens bör stödja på ett betydligt mer flexibelt och effektivt sätt.

4.2. ESK anser alltså att de bidrag som kommissionen föreslår inom ramen för denna reform bör vara högre och följaktligen få större budgetutrymme. Bidragen bör anpassas till dagens läge i sektorn och stimulera uppfödarna att behålla sina traditionella metoder. Uppfödarna bör få en rättmätig ersättning för sin sociala insats.

4.3. Dessutom måste en skyddsmekanism skapas och införas i rådets förordning. Denna mekanism skall i samband med kriser utlösas automatiskt och säkerställa ersättning för inkomstbortfall. I och med att sektorn är så känslig kan nämligen en kris annars innebära att ett stort antal uppfödare upphör med sin verksamhet, och det skulle få drastiska följder.

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 2792/1999 om föreskrifter och villkor för gemenskapens strukturstöd inom fiskerisektorn"

(2002/C 36/11)

Den 27 juni 2001 beslutade rådet att i enlighet med artikel 37 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som ansvarade för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 28 september 2001. Föredragande var Clemente Muñoz Guardado.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 79 röster för och 7 nedlagda röster.

Kommittén kan stödja kommissionens förslag med reservation för följande kommentarer som även gäller det förslag till ändring av rådets beslut 97/413/EG som finns i kommissionens dokument.

1.3. Ändringen av artikel 3 i beslut 97/413/EG drabbar främst flottor som bedriver fiske i liten skala. Detta beror på att kapacitetsökningen för icke-trälade fartyg under 12 meter inte innebär någon verklig ökning av fiskeansträngningen, utan har som syfte att förbättra viktiga aspekter som säkerhet, sjöduglighet, fartygets utrymme, bättre förhållanden för behandlingen av fångsten ombord, uppfyllande av åliggandena i internationella regelverk etc.

1. Kommentarer till förslaget till rådsbeslut

1.1. Genom ändringen av beslutet förlängs tillämpningen av de fleråriga utvecklingsprogrammen (FUP IV), utan att det införs nya åtgärder om medlemsstaterna inte efterlever FUP-bestämmelserna. Sådana åtgärder föreskrivs dock i förslaget till förordning (ändring av artikel 9).

1.2. Tillämpningen av FUP IV förlängs med ett år, men man inför nya procentsatser för de mål som fastställts för fyra år (artikel 1.1 b).

2. Kommentarer till förslaget till förordning

2.1. Det tredje skälet i förslaget till förordning innebär en olycklig ändring som kan drabba den småskaliga kustfiskeflottan, vars betydelse erkänns i sjunde skälet i förordning (EG) nr 2792/1999:

"Det småskaliga kustfisket har en särskild ställning när det gäller målet för anpassning av fiskeansträngningarna. Det är

viktigt att denna särställning tar sig uttryck i konkreta åtgärder i denna förordning (1).”

2.1.1. Förordning (EG) nr 2792/1999 innehåller sådana åtgärder, särskilt i artikel 6.2 om förnyelsen av flottan och moderniseringen av fiskefartygen och i artikel 7.4 om anpassning av fiskeansträngningen.

2.2. I fjärde skälet i förslaget till förordning fastställs att offentligt stöd inte bör beviljas för definitivt överförande av fiskefartyg till vissa tredje länder.

2.2.1. I samband med att man fastställer vilka tredje länder det rör sig om är det viktigt att man beaktar vad ESK framförde i sitt yttrande (2) om rådets förordning (EG) nr 2792/1999 av den 17 december 1999 om föreskrifter och villkor för gemenskapens strukturstöd inom fiskerisektorn.

2.3. Artikel 1

2.3.1. Punkt 1: ESK godtar den föreslagna ändringen att tillämpningen av FUP IV förlängs med ett år.

2.3.2. Punkt 2: Artikel 6.2 bör inte utgå, eftersom detta i synnerhet drabbar den småskaliga kustfiskeflottan (se punkt 2.1 ovan). Man bör komma ihåg att artikel 11 i förordning 2792/1999 innehåller särskilda åtgärder för det småskaliga kustfiske, definierat som fiske som bedrivs av fartyg med en total längd på under tolv meter. Även i avsnitt 5.4 i grönboken om den framtida gemensamma fiskeripolitiken (3) framhålls att särskilda åtgärder måste vidtas för att främja småskaligt fiske.

2.3.3. Punkt 3: En komplettering av artikel 7.3 b föreslås, men utan att man klargör frågan om tredje land. Här måste vi ännu en gång hänvisa till ESK:s kommentarer i det yttrande som nämndes tidigare, samt be kommissionen att regelbundet tillhandahålla en förteckning över dessa länder.

(1) EGT L 337, 30.12.1999.

(2) EGT C 209, 22.7.1999. ESK framhåller följande i detta yttrande: "Det bör för överensstämmelsens skull antingen klargöras att kommissionen gör upp en förteckning över länder utanför unionen dit fiskefartyg kan överflyttas eller att medlemsstaterna ges kriterier för hur de kan avgöra till vilka länder fiskefartyg inte kan överflyttas." (Särskilda kommentarer, punkt 3.1.2.1 – punkt 2 b). "Kommissionen bör göra upp en lista över de länder utanför unionen dit fartyg inte kan överflyttas permanent med offentligt stöd, eller en förteckning över de länder utanför unionen som inte berörs av ifrågasvarande åtgärd." (Särskilda kommentarer, punkt 3.1.2.2.1).

(3) KOM(2001) 135 slutlig.

2.3.4. Punkt 4: Man föreslår en ändring av artikel 9.1, så att artikel 9.1 a fastställer att de årliga målen i alla segment av det fleråriga utvecklingsprogrammet skall uppfyllas. Detta skall inte inverka på de åtgärder för omställning av flottan som ingår i det senaste fiskeavtalet med Marocko. Kommissionen bör ompröva om det är så brådskande att lägga till en sådan genomgripande åtgärd, och bör ta tid på sig för denna granskning. Ett välorganiserat flottsegment som uppfyller målen kan ta skada om andra segment av flottan inte uppfyller dem, eftersom man inte heller kan ansöka om stöd för de laglydiga fartygen i detta segment.

2.3.4.1. I förslaget till ändrad utformning av artikel 9.1 a anses det grundläggande kriteriet vara kapacitetsminskning och inte minskad aktivitet. Men i de allra flesta fall bör kapacitetskriteriet inte ses som en ökning av fiskeansträngningen, utan som ett moderniseringskriterium som direkt gynnar fartygets säkerhet och dess utrymmen (bättre förhållanden för behandlingen av fångsten ombord, uppfyllande av åliggandena i internationella regelverk etc.).

2.3.4.2. Den ändrade utformningen av artikel 9.1 b och 9.1 c bör beakta det undantag som fastställs i artiklarna 6.2 och 7.4 i förordning 2792/1999. Det är också viktigt att följande tas under övervägande:

— ESK:s kommentarer i sitt yttrande om förordning 2792/1999 (4):

”Då man granskar hur fiskeflottan förnyats de senaste åren, märker man att fartygen numera skall ha fler bruttoton än fartyg som tagits ur bruk, för att de skall vara konkurrenskraftiga inom fiskeriet och ha utrymmen för att kunna uppfylla åliggandena i internationella regelverk och för att kunna behandla fångsten ombord under bättre omständigheter än tidigare.”

”Man skulle kunna utgå från principen att då ett gammalt fiskefartyg (gammalt enligt den gamla bruttotonenheten) byts ut mot ett nytt (nytt enligt den nya bruttotonenheten), borde man på basis av den gamla bruttotonenheten ta fram en koefficient med vilken bruttotonenheten kan räknas ut.”

— Att minskningen enbart fokuserar på minskad kapacitet och inte minskad aktivitet kan skada de flottsegment som snarare än att minska antalet fartyg organiserar sitt fiske genom att införa begränsning av antalet timmar till sjöss, fiskeförbud vissa tider, fångstgränser etc.

2.3.5. Punkt 5: Kommittén godtar den föreslagna ändringen avseende artikel 10.1 d, även om den fortfarande inte specificerar nya åtgärder om medlemsstaterna inte efterlever FUP-

(4) EGT C 209, 22.7.1999 (punkterna 2.4.1 och 2.4.2).

bestämmelserna, förutom kravet att de årliga målen "i alla segment" uppfylls. Även om detta är en viktig bestämmelse, kan den inverka negativt på de flottor som uppfyller målen.

2.3.6. Punkt 6: innebär en ändring av artikel 16.2. Här bör man tydligare förklara varför ett rådsbeslut skall ersättas med "gemenskapslagstiftningen".

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Kommissionens meddelande till rådet, Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén om avskaffande av skattehinder för tillhandahållande av tjänstepensioner över gränserna"

(2002/C 36/12)

Den 19 april 2001 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda meddelande.

Kommitténs arbete förbereddes av sektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som antog sitt yttrande den 24 september 2001. Föredragande var Harry Byrne.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 88 röster för, en emot och 2 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Kommissionen publicerade sitt förslag till direktiv om tjänstepensionsinstituts verksamhet i oktober 2000⁽¹⁾. Kommittén antog sitt yttrande om direktivförslaget i mars 2001⁽²⁾.

1.2. I föreliggande meddelande behandlas de skatteaspekter av tillhandahållande av tjänstepensioner över gränserna som inte omfattas av utkastet till direktiv.

2. Bakgrund

2.1. Pensioner är en angelägenhet för alla men särskilt för enskilda EU-medborgare som vill ha en väl fungerande pensionslösning efter sin pensionering. Pensionsutbetalningar i EU sker under tre grundpelare:

— Första pelaren: Sociala trygghetssystem på grundval av lagstiftning, antingen de förvaltas av staten eller avgiftsbetalarna eller på annat sätt (i regel "pay-as-you-go", där inbetalade avgifter används löpande för utbetalningar).

— Andra pelaren: Tjänstepensionssystem (fonderade, oftast knutna till arbetsgivaren).

— Tredje pelaren: Individuella pensionslösningar (vanligen med livförsäkringsbolag).

2.2. Det föreslagna pensionsdirektivet och detta meddelande behandlar båda i första hand frågor som rör pensionslösningar över gränserna under andra pelaren, även om förslaget rent allmänt är betydelsefullt även för lösningar under tredje pelaren, särskilt ifråga om beskattning.

2.3. Skälet till att direktivet inte behandlade skattefrågor är att de måste beslutas med enhällighet. Att ta med beskattning i direktivet skulle sannolikt ha försenat eller omöjliggjort antagandet av direktivet.

⁽¹⁾ KOM(2000) 507 slutlig.

⁽²⁾ EGT C 155, 29.5.2001, s. 26.

2.4. I föreliggande meddelande

- är avsikten att komma fram till ett samordnat förhållningssätt anpassat till den mångfald som kännetecknar medlemsstaternas regler snarare än att försöka uppnå en harmonisering,
- krävs det att oskäligt begränsande eller diskriminerande skattebestämmelser skall avskaffas,
- föreslås det åtgärder för att hjälpa medlemsstaterna att säkra sina skatteintäkter.

3. Beskattning av tjänstepensioner i medlemsstaterna

3.1. Tjänstepensionslösningar kan bli föremål för beskattning på tre nivåer: på pensionspremien till fonden, på fondens avkastning på investeringarna och på de pensionsförmåner som betalas ut till förmånstagaren.

3.1.1. De flesta medlemsstater medger i viss utsträckning skatteavdrag för arbetstagarnas pensionsavgifter, och betraktar inte de avgifter som arbetsgivaren betalar som skattepliktig inkomst för den anställde. Pensionspremier är således oftast skattebefriade.

3.1.2. De flesta medlemsstater tar inte ut skatt på pensionsfondernas avkastning på investeringar men några tar dock ut en "avkastningsskatt". Avkastning på investeringar är således vanligtvis skattebefriade.

3.1.3. De flesta medlemsstater tar ut skatt på pensionsförmåner, även om ett antal medlemsstater beskattar engångsbelopp enligt mer förmånliga villkor eller undantar dem från skatt helt och hållet (upp till en viss gräns). Pensionsförmåner är således oftast beskattade.

3.1.4. Tabellen i bilaga 1 visar medlemsstaternas grundsystem för beskattning av pensioner inom den andra pelaren. Det finns betydande skillnader mellan dem när det gäller nivå på avdragen för avgifter och beskattningen av förmåner. Det är viktigt att notera att denna tabell endast ger en grov fingervisning.

3.1.4.1. Tabellen visar grovt sett att elva medlemsstater har system där ingen skatt tas ut på pensionspremier eller fondens avkastning på investeringar men att pensionsförmåner beskattas (EET = Exempt, Exempt, Tax). Tre medlemsstater tar inte ut skatt på pensionsförmåner men beskattar avkastning på investeringar och pensionsförmåner (ETT), medan två medlemsstater beskattar pensionspremier och undantar avkastning på investeringar och pensionsförmåner från beskattning (TEE).

3.1.5. En konsekvens av dessa system är att det är tekniskt möjligt att en person som flyttar till en annan medlemsstat vid pensionering i själva verket kan bli föremål för dubbelbeskattning eller ingen beskattning alls.

4. Kommissionens beskattningsstrategi

4.1. Som redan konstaterats skulle eventuella försök på detta stadium att harmonisera skattebestämmelserna orsaka problem för medlemsstaterna och med stor sannolikhet inte uppnå enhällighet.

4.2. Kommissionen koncentrerar sig därför på diskriminerande behandling vid tillhandahållande av pensioner över gränserna. Kommissionen tar upp två speciella problem:

- En person som är ansluten till en pensionsplan i en medlemsstat flyttar till en annan medlemsstat och vill kvarstå i samma pensionsplan.

- En enskild arbetsgivare eller grupp av arbetsgivare och företrädarna för de anställda kan vilja införa ett gemensamt pensionssystem för alla anställda i olika medlemsstater genom gemensamma europeiska pensionsinstitut.

4.3. Kommissionen anser att EG-fördraget förpliktar medlemsstaterna att avskaffa eventuella diskriminerande regler och citerar ett antal beslut av EG-domstolen i denna riktning, däribland Safir (1998) och Wielockx (1995).

4.4. Kommissionens allmänna uppfattning är att medlemsstaterna, när personer bosatta i det egna landet nyansluter sig till pensionsplaner, har rätt att kräva att de uppfyller den nationella lagstiftningen. För en migrerande arbetstagare som redan är ansluten till en pensionsplan utanför landet i fråga skulle en sådan bestämmelse emellertid på ett otillbörligt sätt begränsa den fria rörligheten för arbetstagare.

4.5. Om en EU-medborgare som redan har en pensionsplan som godkänts skattemässigt i medborgarens hemland flyttar till en annan medlemsstat, kan värdlandet därför inte vägra skatteavdrag för avgifter som betalas till den utländska planen om sådan skattelättnad gäller för dem som tillhör dessa system.

4.6. När arbetstagare flyttar till en annan medlemsstat vill de kanske inte kvarstå i hemlandets pensionssystem utan ansluta sig till en pensionsplan i värdlandet. De vill eventuellt överföra sitt pensionskapital från hemlandets system till värdlandets system. Kommissionen tillstår att sådana överföringar kan medföra svårigheter men hävdar att ingen skatt bör påföras om inte en liknande överföring inom medlemsstaten skulle beskattas.

4.7. Kommissionens slutsatser är sammanfattningsvis att artiklarna 39, 43, 49 och 56 garanterar

- fri rörlighet för arbetstagare,
- etableringsfrihet,
- frihet att tillhandahålla tjänster och
- fri rörlighet för kapital.

4.8. Det bör noteras att möjligheten att en migrerande arbetstagare kvarstår i sitt hemlands pensionssystem i det flesta medlemsstater kräver medgivande från den arbetsgivare som betalar avgifter till pensionsplanen i hemlandet.

5. Att säkerställa tillämpningen av medlemsstaternas skattebestämmelser

5.1. Kommissionen hävdar att direktivet om ömsesidigt bistånd räcker för att skydda medlemsstaternas skatteintäkter. Kommissionen anser att automatiskt informationsutbyte, i likhet med det som redan föreslagits för inkomster från sparande, är bästa vägen att uppnå detta.

6. Gemensamma europeiska pensionsinstitut

6.1. Kommissionen tar upp ett förslag som framförts av näringslivet om gemensamma pensionsinstitut inom gemenskapen. Avsikten med förslaget är att ge de anställda på ett multinationellt företag möjlighet att vara försäkrade hos samma pensionsinstitut i en medlemsstat oberoende av i vilken medlemsstat de arbetar.

6.2. Grundprincipen i förslaget är att varje medlemsstat skulle kunna behålla sitt eget system för beskattning av pensionslösningar för dem som är bosatta i medlemsstaten. Detta skulle uppnås genom att det inom pensionsinstitutet finns separata sektioner för anställda i varje medlemsstat.

6.3. En anställd som flyttar från en medlemsstat till en annan skulle fortsätta att betala avgifter till samma pensionsinstitut, men till en annan sektion. Institutet skulle driva varje sektion i enlighet med skattelagstiftningen och andra bestämmelser i den berörda medlemsstaten.

7. Hur skall mångfalden i medlemsstaternas skattesystem hanteras?

7.1. Kommissionen förespråkar EET-systemet eftersom det redan har bredast stöd (det är värt att notera att Tyskland, trots att det är ett TEE-land med fonderade pensionssystem, har föreslagit införandet av ett nytt skattegynnade individuellt pensionssystem som ett led i reformen av sitt sociala trygghetssystem), men konstaterar att det omedelbart krävs en lösning på beskattning över gränserna, som i teorin skulle kunna leda till dubbelbeskattning eller skattebefrielse för en pensionsmottagare (se punkt 3 ovan).

7.2. Kommissionen anser att en lösning på problemet skulle kunna vara bilaterala dubbelbeskattningsavtal. Avtalet skulle till exempel kunna ange att, när en pension från stat A betalas till en person bosatt i stat B, endast den andel skall beskattas som skulle ha beskattats i stat A.

8. Allmänna kommentarer

8.1. Ekonomiska och sociala kommittén anser att det är ytterst viktigt att snarast möjligt lösa skatteproblem i samband med tillhandahållande av tjänstepensioner över gränserna. Grundläggande friheter i fördraget står på spel: arbetstagare hindras från att utnyttja sina rättigheter att röra sig fritt för att arbeta, tjänsteproducerande inrättningar kan inte verka över gränserna och storföretag drabbas ofrånkomligen av extrakostnader på grund av uppsplittringen av deras pensionsplaner.

8.2. Kommittén betonar att alla diskussioner om pensioner ytterst måste syfta till en rättvis skattemässig behandling av samtliga tre pelare. Kommittén vill också påpeka att även om pensionslösningar inom andra pelaren står i centrum i detta meddelande så är meddelandet också i hög grad relevant för pensionslösningar inom tredje pelaren.

8.3. Den lösning som kommittén tidigare förespråkade är antagande av ett direktiv⁽¹⁾ för att reglera detta område. Kommittén inser dock att denna lösning innebär praktiska

(1) EGT C 155, 29.5.2001, s. 26.

svårigheter. Kommittén välkomnar därför kommissionens meddelande och uppskattar kommissionens beslutsamhet att försöka garantera respekt för friheterna enligt fördraget.

8.4. ESK noterar också att EG-domstolen har en viktig roll för att värna om fördraget och att rättspraxis redan visar vägen framåt.

8.5. Kommissionen har gjort en betydande insats för att driva på utvecklingen på detta område samtidigt som den fortfarande försöker minska de problem som de nationella förvaltningarna anser finns. Kommittén hoppas att kommissionens väl avvägda strategi gör det möjligt att snabbt göra framsteg.

8.6. Kommittén har tidigare uttryckt sitt stöd för EET-systemet för att beskatta pensioner⁽¹⁾. EET-systemet är att föredra av följande skäl:

- (a) Det är mer rättvist eftersom det beskattar faktiska förmåner och inte avgifter som kommer att resultera i olika förmåner för olika pensionsmottagare beroende på till exempel deras livslängd.
- (b) Det ger skattelättnader på avgifter och uppmuntrar därför pensionsinbetalningar.
- (c) Det bidrar till att lösa demografiska problem eftersom det ger mindre skatteintäkter i dagens läge men i utbyte kommer att ge högre skatteintäkter när den demografiska situationen är mycket ogynnsammare.

8.6.1. Kommittén medger dock att det på grund av skattesystemens skiftande utformning i medlemsstaterna är svårt att förutse när EET skulle kunna införas i hela EU. Kommittén konstaterar emellertid att det rent tekniskt skulle vara relativt enkelt för ETT-länder att skifta till EET-system, men att man måste diskutera konsekvenserna för medlemsstaternas skatteintäkter.

8.6.2. Kommittén rekommenderar kommissionen att kandidatländerna skall uppmuntras att införa EET-systemet för att undvika ytterligare skillnader i en utvidgad union.

8.7. ESK stöder kommissionens strävan att försöka hantera olikheterna i medlemsstaternas skattesystem, men konstaterar att kommissionen inte har behandlat denna komplexa fråga särskilt ingående. Exempelvis frågan om ETT-länderna har uppenbarligen inte behandlats tillräckligt.

8.7.1. Om en arbetstagare i ett EET-land flyttar till ett ETT-land och väljer att kvarstå i sitt befintliga pensionssystem, hur tar värdlandet upp den skatt på avkastningen på investeringarna som det skulle ha tagit ut från sina egna medborgare?

8.7.2. Om en arbetstagare flyttar från ett TEE-land till ett EET-land men därefter återvänder till sitt hemland och går i pension där utan att ha lämnat sitt ursprungliga pensionssystem, kommer TEE-landet att beskatta den andel av pensionen som tjänats in under perioden i EET-landet. I annat fall åtnjuter arbetstagaren skattelättnad på både avgifter och pension. Självfallet skulle också det motsatta kunna inträffa.

8.7.3. Kommittén välkomnar därför kommissionens avsikt att samarbeta med medlemsstaterna för att utforma regler som kan lösa tolkningskonflikter och mekanismer för att skattebetalarna skall behandlas enhetligt av berörda myndigheter. Även om debatten i stor utsträckning kommer att vara bilateral hoppas kommittén att kommissionens medverkan kommer att utmynna i gemensamma lösningar.

8.8. Kommittén ser positivt på att man nu aktivt överväger gemensamma europeiska pensionsinstitut.

8.8.1. Förslaget strider inte mot medlemsstaternas intressen eftersom varje nationell sektor i de gemensamma europeiska instituten kommer att administreras i enlighet med skattelagstiftningen och arbetsmarknadslagstiftningen i respektive medlemsstat.

8.8.2. Även om kommissionen inte rekommenderar användandet av skatteombud anser den att medlemsstaternas skattemyndigheter skulle kunna känna sig lugnade av att den multinationella finansören av pensionsinstitutet utser en person i ett lokalt företag som är bosatt i berörd medlemsstat. Denne tjänsteman, det vill säga den lokala pensionsförvaltaren, skulle vara ansvarig inför de lokala skattemyndigheterna för uttagande av skatt från lokalt bosatta utländska medborgare som inte ingår i den nationella pensionsplanen.

⁽¹⁾ EGT C 368, 20.12.1999, s. 57.

8.8.3. Kommittén anser dock att man ingående måste studera alla konsekvenser av förslaget, särskilt när det gäller avtal mellan arbetsmarknadens parter i vissa medlemsstater som kräver anslutning till befintliga tjänstepensionssystem. Detta krav har godkänts i flera domar av EG-domstolen. Kommittén anser att diskussioner mellan arbetsmarknadens parter skulle kunna bidra till en lösning som tar hänsyn till dessa avtal, samtidigt som man slår vakt om arbetstagares rörlighet och garanterar pensionsrättigheterna.

8.8.4. Kommittén vill också påpeka att man ofta utgår från att bara de största företagen kommer att kunna utnyttja dessa arrangemang. ESK hoppas att detta inte kommer att bli fallet och förväntar sig att pensionsförvaltare, när de inledande problemen har lösts, kommer att kunna erbjuda sådana lösningar till åtminstone medelstora företag till en rimlig kostnad. Det bör också vara möjligt för företagsgrupperingar att informellt gå samman för att kunna utnyttja dessa lösningar.

8.8.5. Kommittén noterar med tillfredsställelse att kommissionen planerar att utprova en pensionsplan med medverkan av ett begränsat antal medlemsstater. Detta pilotprojekt kommer att göra det möjligt att utvärdera denna typ av lösning ur allas synvinkel – medlemsstaternas, arbetsgivarnas och löntagarnas.

8.8.6. Vi konstaterar emellertid att det fortfarande saknas tillräckliga detaljuppgifter för att kommittén skall kunna göra en fullständig utvärdering av förslaget. ESK skulle gärna studera förslaget närmare när detaljerna finns tillgängliga.

8.9. När man diskuterar pensioner får man inte glömma bort att det i vissa medlemsstater finns särskilda bestämmelser som innebär skattelättnader på pensioner till fysiskt eller

mentalt handikappade. ESK anser att man alltid måste vara särskilt uppmärksam på dessa gruppers behov.

9. Slutsatser

9.1. ESK välkomnar kommissionens förslag som syftar till att undanröja skattehinder för tillhandahållandet av tjänstepensioner över gränserna.

9.2. Kommittén stöder kommissionens målsättning att övervaka medlemsstaternas pensionslagstiftning och vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att medlemsstaterna respekterar de grundläggande friheterna i EG-fördraget.

9.3. Kommittén instämmer i att direktivet om ömsesidigt bistånd är en lämplig grundval för att uppmuntra det informationsutbyte som krävs för att medlemsstaterna skall tillämpa sin skattelagstiftning korrekt.

9.4. Kommittén välkomnar förslaget om att skapa gemensamma europeiska pensionsinstitut, men konstaterar också att det krävs ytterligare arbete och samråd för att genomföra denna målsättning.

9.5. Kommittén instämmer i att det långsiktiga målet bör vara att införa EET-systemet för beskattning av pensioner som standardsystem i EU. Detta bör anges i förväg för kandidatländerna.

9.6. Kommittén stöder målsättningen att undanröja omotiverade hinder för arbetstagares fria rörlighet. Kommittén stöder därför också de principer som kommissionen arbetar efter i sitt meddelande, men anser att kommissionen måste etablera ett nära samarbete med enskilda medlemsstater för att ta fram lösningar på dessa invecklade frågor.

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

BILAGA

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Tabellen nedan visar de olika medlemsstaternas grundsystem för beskattning av pensioner inom den andra pelaren ⁽¹⁾. Det finns betydande skillnader mellan medlemsstaterna när det gäller nivån på avdragen för avgifter och beskattningen av förmåner. Denna tabell ger endast en summarisk översikt.

Tabell: Översikt av systemen för beskattning av tjänstepensioner

	EET	ETT	TEE
Belgien	X		
Danmark		X	
Tyskland	X		X
Grekland	X		
Spanien	X		
Frankrike	X		
Italien		X	
Irland	X		
Luxemburg			X
Nederländerna	X		
Österrike	X		
Portugal	X		
Finland	X		
Sverige		X	
Storbritannien	X		

⁽¹⁾ Medlemsstaterna kan ha mer än ett system, särskilt i ett internationellt sammanhang.

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares rättsliga ställning"

(2002/C 36/13)

I enlighet med artikel 63 i EG-fördraget beslutade rådet den 5 juni 2001 att rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda förslag.

Sektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som förberett ärendet, antog sitt yttrande den 3 oktober 2001. Föredragande var Luis Miguel Pariza Castaños.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 87 röster för, 1 emot och 7 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Det direktiv som lagts fram av kommissionen innebär startpunkten för utformningen av en gemenskapslagstiftning om invandring när det gäller tredjelandsmedborgares inresa, vistelse och rättigheter, i enlighet med de kriterier som kommissionen formulerat i sitt meddelande om en invandringspolitik för gemenskapen. Gemenskapens lagstiftning om invandring kommer att vila på två grundläggande regelverk: bestämmelserna om varaktigt bosatta personers rättigheter samt bestämmelserna om inresa, vistelse och de första rättigheterna för tredjelandsmedborgare. ESK uppskattar att kommissionen har börjat lägga fram dessa direktiv så snabbt.

1.2. Rent generellt är kommittén positiv till innehållet i direktivet, eftersom det motsvarar de förväntningar som kommissionen själv skapat. Direktivet har anpassats både till kommissionens meddelande om en invandringspolitik för gemenskapen och till de bidrag som Ekonomiska och sociala kommittén tillfört detta meddelande.

2. Sammanfattning av grunddokumentet

2.1. Ställning som varaktigt bosatt beviljas efter fem års laglig vistelse i landet och på den berörda personens begäran, under förutsättning att vissa villkor uppfylls. De viktigaste villkoren är att tidsfristen för frånvaro (högst 6 månader) från det land där personen är bosatt inte har överskridits, att personen har tillräckliga försörjningsmedel och sjukförsäkring, och att han eller hon inte utgör ett hot mot allmän ordning eller nationell säkerhet.

2.2. Man gör skillnad på ställning som varaktigt bosatt och det uppehållstillstånd som skall beviljas för den person som har denna rättsliga ställning. Det bör påpekas att uppehållstillståndet kan förnyas (med tio år i taget), medan den rättsliga

ställningen däremot är permanent. Att uppehållstillståndet inte förnyas kan utgöra en administrativ brist, men detta hindrar inte att ställningen som varaktigt bosatt kvarstår.

2.3. Trots att denna rättsliga ställning är permanent, kan den dras in under vissa omständigheter, dvs. om personen i fråga uppehåller sig utanför medlemsstatens territorium längre än två år i sträck, om det konstateras att ställningen som varaktigt bosatt i en medlemsstat har förvärvats genom bedrägeri, eller om sådan rättslig ställning har förvärvats i en annan medlemsstat.

2.4. Vissa rättsliga garantier ges: om ansökan om ställning som varaktigt bosatt avslås, skall detta avslag motiveras och sökanden ha rätt att utnyttja överklagandemöjligheterna i medlemsstaten i fråga.

2.5. De varaktigt bosattas rättigheter på vissa områden slås fast, enligt den allmänna principen om att dessa personer skall behandlas på samma sätt som medborgare. Här omnämns rätten till arbete, utbildning, social trygghet och hälsovård, tillgång till varor och tjänster, föreningsfrihet och frihet att ansluta sig till en fackförening samt fri rörlighet inom statens territorium.

2.6. Den varaktigt bosatte skyddas mot utvisning, även om en sådan kan ske i de fall då denna person utgör ett hot mot allmän ordning eller nationell säkerhet.

2.7. Den varaktigt bosattes rätt att bosätta sig i en annan medlemsstat är en viktig aspekt i direktivet som behandlas i ett särskilt kapitel. Denna rättighet gäller i olika situationer, t.ex. om det föreligger ett erbjudande om arbete i en annan stat, om personen skall fullgöra studier eller om han eller hon har egna ekonomiska tillgångar. I dessa fall har en person som är varaktigt bosatt i en stat rätt att bosätta sig tillfälligt i en annan stat.

2.8. Anhöriga till den som har rätt att bosätta sig i en annan stat skall ha samma rättighet, så att de kan följa med eller återförenas med denna person.

2.9. Det uppehållstillstånd som den andra staten beviljar skall vara tillfälligt och kunna förnyas, eftersom ställning som varaktigt bosatt endast kan förvärvas i en medlemsstat. Under vistelse i en andra medlemsstat behålls ställningen som varaktigt bosatt i den första staten.

2.10. Enligt förslaget till direktiv är de rättigheter som beviljas i den andra staten inte exakt desamma som i den första. Här omnämns två rättigheter som inte beviljas: rätten till socialt bistånd och rätten till stipendier avsedda för studerandes försörjning.

2.11. Ställning som varaktigt bosatt i den andra medlemsstaten kan förvärvas efter fem års vistelse, men det innebär att denna rättsliga ställning upphör i den första staten.

3. Allmänna kommentarer

3.1. Varaktigt bosattas rättigheter

3.1.1. Uppräkningen av rättigheter i artikel 12.1 är nödvändig men inte tillräcklig, eftersom den kan leda till problem i samband med åtnjutandet av andra rättigheter som inte nämns. Det vore lämpligt att införa en allmän klausul om att samma rättigheter skall gälla som för EU-medborgare, utom i de fall då rättigheterna regleras på annat sätt, såsom när det gäller fri rörlighet, bosättning i en annan medlemsstat och rösträtt.

3.1.2. På så vis ökar rättigheterna i takt med bosättningsstiden, såsom kommissionen föreslagit i meddelandet, och varaktigt bosatta personer får samma rättigheter som EU-medborgare utom i de två ovannämnda fallen.

3.2. Rösträtt

3.2.1. I dokumentets motivering hänvisar kommissionen till den politiska utvecklingen och konstaterar att rösträtt och medborgarskap har stor betydelse för integreringen, men hävdar samtidigt att det saknas rättslig grund för att inbegripa båda områdena i direktivet (motiveringen, punkt 5.5). Vi anser att dessa två frågor bör behandlas på olika sätt och inte ingå i samma paket. Medan frågan om medborgarskap givetvis ligger inom medlemsstaternas exklusiva behörighet, kan rätten att

rösta i lokalval och val till Europaparlamentet utvecklas genom gemenskapslagstiftning. Denna fråga bör behandlas vid nästa regeringskonferens om reformerna av fördragen.

3.2.2. Kommittén anser att de varaktigt bosattas rätt att rösta i lokalval och val till Europaparlamentet bör behandlas i gemenskapslagstiftningen, eftersom den är en mycket viktig integreringsfaktor

3.3. Möjlighet att förflytta sig mellan bosättningslandet och ursprungslandet

3.3.1. I sitt meddelande om en invandringspolitik för gemenskapen är kommissionen klart positiv till att utveckla invandrares möjlighet att förflytta sig mellan de europeiska bosättningsländerna och ursprungsländerna, som ett sätt att stärka initiativen för att ekonomiskt stödja utvecklingen i dessa länder. ESK anser att direktivet går i denna riktning men inte uppnår målet, eftersom den tid som den varaktigt bosatte får vistas utanför landet är begränsad till två år (artikel 10.1 a föreskriver att ställningen som varaktigt bosatt skall återkallas om frånvaron överstiger två år). Medlemsstaterna får bevilja längre frånvaro vid "utstationering på grund av arbete", vilket i första hand innebär att arbetstagaren i fråga är utsänd av ett företag, och de har även möjlighet att förlänga tidsfristen utöver två år.

3.3.2. För att personer som har ställning som varaktigt bosatta i EU skall uppmuntras i sin näringsverksamhet i ursprungsländerna, bör tidsfristen för tillåten frånvaro förlängas.

3.3.3. När personer med ställning som varaktigt bosatta reser till sina ursprungsländer för att delta i samarbetsprojekt som finansieras med fondmedel från det land där de är bosatta, eller med gemenskapsfondsmedel, bör de få behålla sin ställning som varaktigt bosatta så länge detta projekt och därmed deras frånvaro varar.

3.3.4. Samma kriterier bör tillämpas för tillåten frånvaro under de fem första åren då en person tillfälligt vistas i ett land, innan han eller hon förvärvat ställning som varaktigt bosatt (i artikel 5.3 a sägs det att ingen frånvaro längre än sex månader kan tillåtas). Enligt ESK:s åsikt bör tidsfristen för tillåten frånvaro utökas. Likaså bör det införas en flexibel mekanism för frånvaro som beror på deltagande i gemensamma utvecklingsprojekt.

3.4. Familjemedlemmars rättsliga ställning som varaktigt bosatta

3.4.1. I förslaget till direktiv sägs ingenting om hur familjemedlemmar förvärvar denna rättsliga ställning. Man bör utforma en mekanism som gör att dessa personer kan förvärva en permanent rättslig ställning när en familjemedlem redan har gjort det.

3.4.2. Kommitténs förslag är att maken eller maken, och de övriga personer som enligt bestämmelserna om familjeåterföring⁽¹⁾ ingår i familjen, bör få samma permanenta rättsliga ställning som redan beviljats den första familjemedlemmen. Det villkor som kan uppställas är att de skall ha vistats lagligt i landet i minst två år. När det gäller familjemedlemmar skall det alltså inte krävas fem års vistelse, utan en tvåårig vistelse skall räcka för att berättiga till permanent rättslig ställning.

4. Särskilda kommentarer

4.1. Två av villkoren för att förvärva ställning som varaktigt bosatt är att personen i fråga har tillräckliga försörjningsmedel och sjukförsäkring (artikel 6). Dessa villkor bör ses över, eftersom beviljande av denna rättsliga ställning med hänsyn till kriterierna från Europeiska rådets möte i Tammerfors endast bör grunda sig på den lagliga vistelsens längd (fem år).

4.1.1. När den person som ansöker om denna rättsliga ställning är en arbetstagare som har vistats tillfälligt i landet av arbetsskäl (som egenföretagare eller anställd) de senaste fem åren, borde det enda kravet vara att denna person är aktiv på arbetsmarknaden, dvs. har eller söker arbete. Detta krav kan dock inte ställas på familjemedlemmarna.

4.1.2. Den definition av tillräckliga försörjningsmedel och deras permanenta karaktär som finns i förslaget till direktiv är dessutom tvetydig, vilket kan leda till att medlemsstaterna handlar godtyckligt.

(1) ESK:s yttrande om återföring av familjer, EGT C 204, 18.7.2000, samt ESK:s yttrande om massiv tillströmning av fördrivna personer, EGT C 155, 29.5.2001.

4.1.3. En sjukförsäkring bör inte heller krävas, eftersom tillfälligt bosatta skall ha samma tillgång som medborgare till det offentliga sjukvårdssystemet.

4.2. Formuleringen om allmän ordning och nationell säkerhet i artikel 7 får inte leda till godtyckliga åtgärder. Det behövs en bättre definition av den grad av hot mot allmän ordning och säkerhet som kan innebära att ansökan om rättslig ställning avslås. Man måste särskilt beakta EG-domstolens alla domar i sådana mål.

4.3. Enligt förslaget till direktiv skall den behöriga myndigheten i varje stat äga skyldighet att inom sex månader ge ett tydligt svar till den som ansöker om permanent rättslig ställning (artikel 8.2). ESK rekommenderar emellertid att tidsfristen i praktiken begränsas till tre månader. Hela det administrativa förfarandet skall vara gratis för sökanden. I de stater där man tillämpar s.k. administrativ tystnad, dvs. där ett uteblivet svar på ansökan automatiskt betraktas som negativt eller positivt, skall uteblivet svar vara till sökandens fördel och alltså betraktas som ett beviljande. Vi föreslår att en ny punkt om detta läggs till i direktivet.

4.3.1. När en varaktigt bosatt tredjelandsmedborgare ansöker om tillfälligt uppehållstillstånd i en annan stat bör staten äga skyldighet att svara inom sex veckor, inte inom tre månader, som kommissionen föreslår i artikel 21 i förslaget till direktiv. En så lång tidsfrist är negativ för sysselsättningen, företagen och rörligheten för personer.

4.4. Artikel 13.1, som handlar om skydd mot utvisning av personer med ställning som varaktigt bosatta, får inte leda till godtyckliga åtgärder. Man måste särskilt beakta EG-domstolens alla domar i sådana mål.

4.5. I artikel 13.5 bör det förtydligas att möjligheterna att överklaga utvisning alltid skall syfta till att upphäva utvisningen i samtliga medlemsstater.

4.6. Kommittén vill här framföra samma synpunkter som i punkt 4.3, dvs. att det skall vara obligatoriskt att besvara ansökningar, att svaret skall vara tydligt, att uteblivet svar skall betraktas som positivt och att hela förfarandet skall vara gratis för sökanden när det är fråga om en varaktigt bosatt person som ansökt om tillstånd att få bosätta sig i en annan stat (artikel 21).

4.7. Såväl medlemsstaternas medborgare som varaktigt bosatta tredjeland-medborgare bör få samma rättigheter i den andra medlemsstaten (artikel 24) som i den första, även om de anpassas till den andra statens lagstiftning, seder och bruk. Därför bör man i förslaget till direktiv stryka det undantag för socialt bistånd samt bidrag och stipendier för studerandes uppehälle som syftar till att inte belasta den andra statens offentliga finanser.

5. Avslutande kommentarer

5.1. Trots att detta direktivs tillämpningsområde inte omfattar legalisering av situationen för de tredjeland-medborgare

som uppehåller sig olagligt inom EU, vill ESK påminna om att detta problem måste lösas. Kommissionen bör ta initiativ både till att verkligen tillerkänna dessa personer grundläggande rättigheter och till att vidta de åtgärder som krävs för att legalisera deras situation.

5.2. Det är viktigt att det direktiv som är föremål för detta yttrande tillämpas i hela EU. Därför uppmanar ESK uttryckligen Storbritanniens, Irlands och Danmarks regeringar att fatta beslut om att tillämpa direktivet. Kommittén tror att detta verkligen skulle bidra till att varaktigt bosatta personers rätt till fri rörlighet fick större verkan.

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Kommissionens meddelande till rådet och Europaparlamentet – Handlingsplanen eLearning – Att planera morgondagens utbildning"

(2002/C 36/14)

Den 19 april 2001 beslutade rådet i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget att rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda meddelande.

Sektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 5 september 2001. Föredragande var Bernd Rupp och medföredragande var Christóforos Koryfidis.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 85 röster för och 2 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Initiativet eLearning (e-lärande) kompletterar, analyserar och fokuserar på utbildningskomponenten i kommissionens meddelande eEurope (1).

1.2. Initiativet antogs av kommissionen i form av ett meddelande (2) i maj 2000 och är ett viktigt styrinstrument som syftar till att man skall kunna uppnå det strategiska mål som antogs vid Europeiska rådets möte i Lissabon den 23–24 mars 2000, nämligen "att bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning (3)".

1.3. Initiativet knyter också an till kommissionens rapport "Konkreta framtidsmål för utbildningssystemen (4)".

1.4. Ovannämnda meddelande konkretiseras genom handlingsplanen om e-lärande (5).

1.5. Handlingsplanen om e-lärande kommer också att vara av stor betydelse i dagens samhällsdebatt om kommissionens memorandum om livslångt lärande (6).

2. Kommissionsdokumentets huvudsakliga innehåll

2.1. Handlingsplanen omfattar perioden 2001–2004 och innehåller allmänna utbildningsrelaterade mål och åtgärder för perioden 2001–2002. Handlingsplanens syfte är att bidra till att uppnå följande mål:

— Utbyggnad av infrastruktur (7): Utbyggnaden av en digital infrastruktur av hög kvalitet till rimliga kostnader i Europeiska unionen skall påskyndas.

— Nya kunskaper och färdigheter (8): Syftet är att öka utbildningsinsatserna på alla nivåer inom ramen för den europeiska sysselsättningsstrategin och de nationella strategierna för livslångt lärande, genom att bland annat

(1) KOM(2000) 330 slutlig av den 14 juni 2000. http://europa.eu.int/comm/information_society/europe/news/index.htm; <http://ue.eu.int/el/Info/eurocouncil/index.htm>. Initiativet eEurope (elektroniskt Europa) lanserades av Europeiska kommissionen i december 1999. Initiativet avser att påskynda introduktionen av digitala produkter i Europa samt försäkra att européerna har de nödvändiga kunskaperna att använda dessa teknologier. Till följd av en ökad medvetenhet om den avgörande roll som den digitala tekniken spelar för den ekonomiska utvecklingen och sysselsättningen blev det uppenbart att en ny, elektronisk ekonomi håller på att växa fram med Internet i centrum. Användningen av datorer och Internet i Europa ligger dock fortfarande kvar på en låg nivå trots Europas delvis ledande roll inom den digitala tekniken, t.ex. inom mobiltelefoni och digital-TV (punkterna 1.1, 1.2 och 1.3 i EGT C 123, 25.4.2001; http://www.ces.eu.int/pages/avis/01_01/op_January_en.htm).

(2) KOM(2000) 318 slutlig av den 24 maj 2000: Meddelande från kommissionen – eLärande – "Att planera morgondagens utbildning"; http://europa.eu.int/comm/education/eLearning/doc_en.html.

(3) Europeiska rådet i Lissabon (23–24 mars 2000). Ordförandeskapets slutsatser (punkt 5), se relevant Internet sida (fotnot 1).

(4) KOM(2001) 59 slutlig av den 31 januari 2001.

(5) KOM(2001) 172 slutlig av den 28 mars 2001. Kommissionens meddelande till rådet och Europaparlamentet – Handlingsplanen eLearning – Att planera morgondagens utbildning. http://europa.eu.int/comm/education/eLearning/doc_en.htm.

(6) SEK(2000) 1832 slutlig av den 20 oktober 2000 – debatten måste resultera i fastställandet av en handlingsplan före utgången av 2001.

(7) Se punkt 1.1 i KOM(2001) 172 slutlig;

http://europa.eu.int/comm/education/eLearning/doc_it.html.

(8) För konkreta målsättningar se KOM(2001) 172 slutlig, punkt 1.1.

- främja en "digitalkultur",
 - ge alla lärare lämplig utbildning, framför allt i den pedagogiska användningen av teknik och i hanteringen av förändringar,
 - ge skolor, universitet och högskolor samt andra utbildningsinstanser en ny utformning såsom "lokala och mångsidiga centrum för kunskapsförvärv som är tillgängliga för alla (1)".
- Utveckling av innehåll, tjänster och inlärningsmiljöer som är pedagogiskt avancerade och relevanta: I initiativet om e-lärande läggs särskild tonvikt vid att skapa förutsättningar för utvecklingen av innehåll, tjänster och inlärningsmiljöer som är pedagogiskt avancerade och relevanta, både för marknaden och för samhället i stort.
- Stärkt samarbete och dialog: Initiativet om e-lärande syftar slutligen till att stärka samarbetet och dialogen och förbättra sambandet mellan åtgärder och initiativ på alla nivåer – lokal, regional, nationell och europeisk – och mellan alla berörda aktörer.

2.2. Initiativet om e-lärande bidrar till att utbildningsmålen i meddelandet "Europe uppnås och utvecklas genom att man skapar en ram och utarbetar ett program för samarbete mellan berörda gemenskapsinstanser och medlemsstaterna. Gemensamma prioriteringar och rekommendationer kommer därför att fastställas, undervisningspersonalen kommer att involveras och man kommer även att använda gemenskapens styrinstrument för att uppnå målen.

2.2.1. Efter en första genomgång av de åtgärder som hittills vidtagits och som ligger i linje med målen i handlingsplanen om e-lärande står det klart att det råder stora skillnader på såväl nationell nivå som gemenskapsnivå.

2.3. Medel för gemenskapsåtgärder: Initiativet om e-lärande skall genomföras utan att ytterligare budgetmedel anslås. Initiativet kommer i stället att finansieras inom ramen för befintliga program och genom att man utnyttjar tillgängliga styrinstrument och resurser (2).

(1) Se KOM(2001) 172 slutlig (3:e stycket) punkt 1.1.

(2) För mer information se KOM(2001) 172 slutlig, punkt 2. Se dessutom kommissionens publikation om vägledningen till relevanta program och instrument (SEK(2001) 526 slutlig) som gör det avsevärt enklare att förstå de olika programmen. Dessutom står det även hur de fungerar och villkoren för att delta i dem.

2.4. Gemensamma insatser (3). Fyra huvudsakliga handlingslinjer har fastställs för initiativet om e-lärande på följande områden: infrastruktur, utbildning, multimediatjänster och multimediamnehåll av hög kvalitet samt dialog och samarbete på alla nivåer.

3. Allmänna kommentarer

3.1. ESK stöder initiativet om e-lärande (4), och ser det som det moderna, alternativa inlärningssättet att närma sig, undersöka och lösa den digitala tidsålderns problem. Kommittén uppmanar därför samtliga gemenskapsinstitutioner, medlemsstaternas regeringar samt regionala myndigheter, det organiserade civila samhället och näringslivet att verka för att vi tillsammans kan genomföra denna handlingsplan.

3.1.1. För att initiativet om e-lärande skall bli framgångsrikt och man skall kunna ta tillvara alla möjligheter på bästa sätt samtidigt som våra konventionella undervisningsmetoder berikas, måste kommissionen på ett tydligare sätt visa hur initiativet kan utgöra ett positivt bidrag till dagens undervisning, framför allt i skolundervisningen.

3.1.1.1. ESK vill i detta hänseende särskilt uppmärksamma den didaktiska och pedagogiska ram inom vilken e-lärandet skall ta form. Det är viktigt att man på ett övergripande plan och med stort allvar försöker att definiera denna ram genom exakta och detaljrika studier. Att utarbeta läromedel, material och undervisningsmetoder som lämpar sig för alla former av undervisning är också av högsta prioritet.

3.1.1.2. Av samma anledning anser ESK att det bör skapas en offentlig plattform för dialog och garantier, så att denna nya utbildningsform blir trovärdig.

(3) För vidare information se KOM(2001) 172 slutlig, punkt 3.

(4) I sitt yttrande om utbildningens europeiska dimension (EGT C 139, 11.5.2001, punkt 4.5) framhåller kommittén följande: "Kommittén betraktar 'eLearning'-initiativet som en hörnsten i Europas ansträngningar att föra in medborgarna i den digitala tidsåldern, och mer specifikt att främja Internetutnyttjande, nätverk mellan utbildningsinstitutioner och utveckling av den virtuella rörligheten. Vi rekommenderar följaktligen att man snarast eliminerar hindren för en verksam utveckling av detta initiativ, där de viktigaste är den elektroniska infrastrukturens kostnad och kvalitet, anslutningskostnaderna, det digitala programinnehållet och Internets språkliga realiteter".

3.1.1.3. Kommittén anser att det under alla omständigheter är viktigt att man förhåller sig kritisk till användningen av nya media, framför allt ur användarsynpunkt. Det är dock ännu viktigare att man – genom undervisning – verkar för att varje enskild individ lär sig att filtrera information och kontrollera dess giltighet⁽¹⁾, vilket krävs om man effektivt skall kunna lösa de problem som uppstår när informationssamhället tar form.

3.2. I sitt yttrande om eEurope⁽²⁾ framhöll kommittén att "Europa reagerat för sent på den nya utmaning som Internet innebär" och att "denna eftersläpning måste avhjälpas". Handlingsplanen om e-lärande tenderar att beakta dessa synpunkter från ESK, och inger helt klart förhoppningar om att EU:s medborgare snabbt skall kunna finna sig till rätta i informationssamhället.

3.3. Övergången till informationssamhället får inte leda till någon form av utslagning⁽³⁾.

3.3.1. ESK anser att risken redan är stor att vissa människor, grupper eller regioner redan stängts ute från informationssamhället, framför allt inom undervisningen:

- Vissa lärare och utbildare är av en eller annan anledning inte förtrogna med eller saknar tillgång till den digitala tekniken.
- En klyfta kan uppstå mellan barn som har respektive inte har tillgång till dator i hemmet.
- Tekniska orsaker kan också ligga bakom problemet, vilket innebär att man inte kan följa med de tekniska förändringarna i den takt som de inträffar.
- Slutligen förstoras också svårigheterna med tillgång till kunskaper och moderna utbildningsformer för personer med särskilda behov.

3.3.1.1. I samma yttrande efterlyser ESK även ett "gratis tillhandahållande av elektronisk infrastruktur för lärare på alla

nivåer (persondatorer med gratis tillgång till Internet)⁽⁴⁾". Detta förslag bör förverkligas så snart som möjligt i nuvarande eller ändrad form (med starkt stöd från medlemsstaternas förvaltningar), så att man kan komma till rätta med lärarnas bristfälliga IT-medvetenhet och främja användningen av Internet inom en samhällsgrupp, vilket kommer att få en omedelbar multiplikatoreffekt.

3.3.1.2. EU måste underlätta för allmänheten (ungdomar, vuxna och äldre) att få tillgång till IT på lika villkor. Målsättningarna från Lissabon avseende datorer i skolan kan definitivt komma att utgöra ett viktigt bidrag på detta område. På medellång sikt krävs att samhället och näringslivet ändrar sin syn på elektronisk infrastruktur som läromedel. Detta nya synsätt vara integrerat på samma sätt som i fråga om skolböcker och på allmänna bibliotek. I första hand gäller det dock att skapa en medvetenhet bland ungdomar som inte har tillgång till informationsteknik i hemmet. Detta kommer att ställa krav på stora – men fullt genomförbara – förändringar i skolan, både i fråga om organisation och personal. Denna problemställning bör enligt kommittén behandlas inom ramen för medlemsstaternas allmänna tjänster.

3.3.1.2.1. En annan idé som kan lämpa sig för mer övergripande åtgärder handlar om att premiera duktiga elever i enlighet med den digitala tidsålderns krav. ESK rekommenderar att man stärker och anpassar incitamenten för duktiga elever. Stipendianslagen på olika förvaltningsnivåer, men även andra källor bör i högre grad inriktas på att tillgodose studenternas IT-behov. Unionen skulle kunna agera som en pådrivande kraft i detta hänseende.

3.3.1.3. ESK vill också understryka att EU bör satsa mer på att göra elektronisk information och kommunikation snabbare, billigare och mer tillförlitlig.

3.3.2. En annan viktig aspekt av e-lärandet, som påverkar både unga och gamla, gäller frågan om ny kompetens. ESK anser att man på ett effektivt sätt måste komma till rätta med den kompetensklyfta som skiljer olika grupper åt, i syfte att främja rörligheten för samtliga arbetstagare och på så sätt höja deras produktivitet – både inom näringslivet och rent generellt i ekonomin – vilket ligger i linje med EU:s sysselsättningsstrategi. En intensifierad IT-utbildning kommer utan tvekel att få mycket positiva effekter på sysselsättningsstrategin, förutsatt att alla arbetstagare och jobbsökande får en adekvat fortbildning.

(1) Se EGT C 157, 25.5.1998 (punkt 2.3.8) – "I ett läge där det finns obegränsade möjligheter för informationsöverföring bör vi ta oss tid att fråga oss hur vi utbildningsvägen skall kunna skapa en informationskultur som möjliggör en sovring av informationsflödet och som ger verklig kunskap".

(2) EGT C 123, 25.4.2001 (punkt 1.5).

(3) Se även EGT C 123, 25.4.2001 (punkterna 3.2.2 och 5.1.3).

(4) Se EGT C 123, 25.4.2001 (punkt 3.4.3, förslag 2).

3.3.2.1. I detta hänseende kan arbetet med att förverkliga begreppet livslångt lärande vara av stor betydelse ⁽¹⁾.

3.4. ESK finner det särskilt oroande att en digital klyfta kan komma att skilja generationer åt (generationsklyfta). Kommittén noterar ånyo att "förmågan att tillägna sig denna kompetens i allmänhet står i ett omvänt proportionellt förhållande till elevens ålder", vilket i praktiken innebär att "olika stora anpassningsinsatser måste göras allt efter åldern ⁽²⁾".

3.4.1. I detta hänseende och med hänsyn till den demografiska utvecklingen i Europa bör e-lärande bland vuxna ges särskild uppmärksamhet ⁽³⁾. Incitament bör skapas för vuxna, oavsett om de är yrkesverksamma eller ej, i syfte att öka deras kunskap och medvetenhet avseende e-lärandets fördelar inom ramen för ett livslångt lärande.

3.4.1.1. För att den äldre befolkningen, som lämnat sitt yrkesverksamma liv bakom sig, skall kunna dra fördel av och delta aktivt i den digitala tidsåldern, bör de uppmuntras att skaffa sig de IT-färdigheter som behövs för att få tillgång till den nya tekniken.

3.5. ESK noterar med tillfredsställelse att telekommunikationskostnaderna för näringslivet och allmänheten inom EU har sjunkit kraftigt under de senaste åren, även om avgiftssänkningarnas omfattning varierat från land till land och inte kan jämföras med prissänkningarna i USA. Om målen i handlingsplanen om e-lärande skall kunna uppnås, måste avgifterna sänkas ytterligare, även för Internet-anslutning.

3.6. Så länge som EU prioriterar alla EU-medborgares rätt till utbildning och kommunikation i det moderna samhället, bör målet vara att ge alla medborgare tillgång till Internet (och en personlig e-postadress) i framtiden. Höghastighetsuppkopplingar bör därför vidareutvecklas och befintlig teknik förbättras

(framför allt digital-TV och radio, satellitteknik och ADSL). Det nya Internet-protokollet version 6 (Ipv6) bör dessutom tillämpas så snart som möjligt.

3.6.1. Kommitténs rekommendationer gäller också det allmänna företagsklimatet för tillverkare av denna teknik. ESK anser att det är viktigt att man verkar för ökad konkurrens i fråga om produktion och spridning av ny teknik och nya produkter, och kommittén är emot alla former av monopol på detta område.

3.7. ESK vill betona undervisningens centrala mål och lärarnas roll med hänsyn till de sätt på vilka den moderna digitala miljön förändrar förhållandet mellan lärare och elever.

3.7.1. I informationsrapporten "Utbildningens europeiska dimension: karaktär, innehåll och framtidsutsikter" framhåller ESK "familjens och lärarens oersättliga roll som fostrare och lärarens förändrade förhållande till sina kunskaper; i stället för innehavare och förmedlare av vissa begränsade kunskaper skall han eller hon vara en mänsklig mellanhand, en samordnare och förvaltare av de mekanismer som skapar tillgång till vårt samlade vetande. Denna förändring ger läraren en central roll i den kollektiva processen för vetenskaplig, teknisk, social och ekonomisk utveckling. Likaså kräver den ett nytt förhållnings-sätt till utbildning, urvalsprocesser, vidareutbildning och lärarlöner".

3.7.1.1. I synnerhet vad beträffar lärarnas löner erkänner ESK behovet av en omedelbar lösning på problemet och vill i sammanhanget understryka följande:

— I vissa medlemsländer kan löneskillnaden mellan lärare och arbetstagare med samma kvalifikationer men inom andra sektorer uppgå till 300 procent.

— Det är förhållanden som dessa som resulterar i att de bästa lärarna flyr utbildningsväsendet.

— Det finns ingen tillströmning av unga begåvade lärare i utbildningssystemen, vilket påverkar moderniseringen av dessa system och deras förmåga att leva upp till den digitala tidsålderns förväntningar.

⁽¹⁾ Se SEK(2000) 1832 slutlig och ESK:s initiativyttrande om denna fråga.

⁽²⁾ Se EGT C 123, 25.4.2001 punkt 4.2.1.1 (anmärkning 3); se även EGT C 117, 26.4.2000 (ESK:s analys och rekommendationer om hur man gör medborgarna mer förtroga med informationssamhället).

⁽³⁾ "ESK föreslår att det genomförs studier i hur försöken med att göra den vuxna delen av befolkningen förtrogen med informationssamhället bemöts av denna. Studierna skall framför allt rikta in sig på personer i politiskt, socialt och ekonomiskt högt uppsatta positioner och kräver särskild uppmärksamhet, eftersom barn och ungdomar för första gången i mänsklighetens historia kunskapsmässigt befinner sig i en gynnsammare sits (i fråga om informationsteknik) än stora delar av den yrkesverksamma generationen (i synnerhet de som för närvarande befinner sig i ledande positioner)." (Förslag 1, EGT C 123, 25.4.2001, punkt 3.4.3).

3.7.2. I fråga om lärarrollen konstaterar ESK att utbildningen även fortsättningsvis bör bygga på "de övergripande humanistiska värderingarna", och kommittén rekommenderar följaktligen att "alla planeringsalternativ inom utbildningen skall ligga i linje med dessa värderingar⁽¹⁾", vilket innebär att det huvudsakliga ansvaret för att kontrollera och garantera att dessa principer tillämpas naturligtvis bör ligga hos lärarna. Denna överensstämmelse måste dessutom utvärderas i ljuset av EU:s aktuella prioriteringar som exempelvis hållbar utveckling.

I detta hänseende anser ESK att det är både omotiverat och farligt att den tidtabell avseende lärarnas IT-utbildning som slogs fast i Lissabon fördröjs. Det går inte att tala om e-lärande i organiserad form om det saknas lärare med kunskaper i informationsteknik och teknikens roll i det moderna samhället. ESK uppmanar därför medlemsstaterna och kandidatländerna att anstränga sig ytterligare på detta område. Mot bakgrund av slutsatserna från Europeiska rådets möte i Stockholm den 23–24 mars 2001 och i synnerhet åsikten att informationsteknik och digitalkompetens borde vara prioriteringar av högsta dignitet för unionen, och med beaktande av de etiska problem som är förknippade med e-lärande och e-utbildning, uppmanar kommittén också kommissionen att göra en utvärdering samt en rapport om problemets art och omfattning. En dylik åtgärd från kommissionens sida skulle utan tvivel ge ny drivkraft åt medlemsstaternas åtgärder på detta område, särskilt om man samtidigt sprider kunskap om bästa praxis.

3.8. ESK:s kommentarer och iakttagelser är ett uttryck för en djup oro inom det organiserade civila samhället, där man undrar om medlemsstaternas utbildningssystem någonsin kommer att utformas med hänsyn till det moderna samhällets krav och utmaningar.

3.8.1. Vi befinner oss redan i den digitala tidsåldern och står inför förändrade inlärningsprocesser. Morgondagens utbildning kommer utan tvivel att påverkas av förändrade metoder och möjligheter att få tillgång till information och kunskap (med risk för utslagning, såsom nämnts ovan). Utbildningen kommer också att präglas av en ny syn på tiden (förändrad hastighet när det gäller att få fram information), ett nytt avståndsbegrepp (videokonferenser, distansstudier m.m.) och ett förändrat förhållande mellan lärare och elever. Dessa förändringar påverkar utan tvivel även dagens undervisning.

3.8.2. Kommittén rekommenderar att kommissionen försöker dra största möjliga nytta av de kommentarer avseende e-lärande och livslångt lärande som framförts av det organiserade civila samhället på europeisk nivå. Rent konkret bör kommissionen dra (större) nytta av

- stödet för utvecklingen av ett livslångt lärande⁽²⁾,
- förslaget att inkludera e-lärande (och livslångt lärande) i det europeiska området för utbildning och kultur⁽³⁾,
- stödet för att främja flerspråkighet och europeiskt multimediainnehåll på Internet⁽⁴⁾,
- stödet för åtgärder som motverkar utslagning, och rent konkret, åtgärder som riktar sig till personer med särskilda behov⁽⁵⁾.

4. Särskilda kommentarer

4.1. ESK stöder helhjärtat förslaget om att utrusta skolor och andra utbildningsinstanser med datorer och att verka för att skolorna snabbt kopplas upp mot Internet. Kommittén vill dock peka på de skillnader som råder mellan unionens medlemsstater och uppmanar kommissionen att göra allt som står i dess makt när det gäller att reglera detta område.

4.2. ESK uppmanar Europaparlamentet, rådet och kommissionen å ena sidan och medlemsstaternas regeringar och förvaltningar på nationell och regional nivå å andra sidan att skapa incitament för ökade investeringar i mänskliga resurser, så att skolor och andra utbildnings- och forskningsinstanser kan utnyttja nätverken till fullo. Våra utbildningsinstanser måste bli "mångsidiga lokala utbildningscentrum⁽⁶⁾", med uppdraget att bl.a. ge medborgarna möjlighet till livslångt lärande.

4.3. Det är viktigt att omedelbart råda bot på den osäkerhet som många lärare som följer program för yrkesutbildning och praktik känner, liksom de brister som kan konstateras i fråga om användningen av IT, genom att tillhandahålla en solid IT-utbildning.

⁽²⁾ Se EGT C 311, 7.11.2001 – punkt 3 (ESK:s initiativyttrande är under utarbetande).

⁽³⁾ Se EGT C 139, 11.5.2001 (punkt 2.5).

⁽⁴⁾ Se EGT C 116, 20.4.2001 (punkt 7.3).

⁽⁵⁾ Se EGT C 123, 25.4.2001 (punkt 5.1.3).

⁽⁶⁾ Se EGT C 311, 7.11.2001 (punkt 4.3.1.1). (ESK:s yttrande om "Livslångt lärande" är under utarbetande).

⁽¹⁾ Se EGT C 139, 11.5.2001 (punkt 4.7).

4.3.1. Informationsteknik är ett verktyg för kunskapsinhämtning som skall användas på lämpligt sätt och får inte ersätta lärarledd undervisning.

4.3.2. Målet är att radikalt förändra undervisningen och att presentera undervisningsmaterialet på ett bättre sätt. Detta betyder bland annat att man i högre grad måste rikta in sig på elevernas behov.

4.3.3. För att inlärningsprocessen skall bli mer effektiv måste utbildningsprogrammen kompletteras med undervisning i den teknik som krävs för att hantera datorer å ena sidan och olika tillämpningsprogram å andra sidan (Internet, multimediamjukvara m.m.).

4.4. Vid sidan av den tekniska utbildningen är det särskilt viktigt att lyfta fram exempel på lyckade undervisningsmetoder (riktmärkning, bästa praxis), vilket kan vara till gagn för både lärare och elever.

4.4.1. Denna process bör i synnerhet inbegripa både elever och lärare. För att man skall kunna tillhandahålla elektroniskt undervisningsmaterial av högsta pedagogiska kvalitet bör man beakta elevernas konkreta IT-behov och önskemål i fråga om inlärningsform (enligt principen nedifrån-och-upp) samt lärarnas och undervisningspersonalens nya möjligheter att planera undervisningen (enligt principen uppifrån-och-ned med hjälp av IT). Man bör också skapa pedagogiskt inriktad programvara för e-lärande.

4.4.2. Riktmärkningsen bör inte begränsas till Europa. Erfarenheter i andra länder bör också beaktas (t.ex. USA, genom statistik från OECD).

4.5. Utvecklingen av elektroniska hjälpmedel är av stor betydelse för att man på ett målinriktat sätt skall kunna utarbeta gemensamma ramar och utbildningsprogram i Europa. Det är mycket viktigt att man i första hand tar fram indikatorer för e-lärande som visar på de framsteg som görs i fråga om IT-användningen. Kommissionen bör presentera dessa indikatorer före 2001 års utgång.

4.5.1. ESK vill betona vikten av att EU:s kulturella mångfald bevaras i det nya digitala samhället. Vi måste slå vakt om vår kulturella mångfald, som kommer att öka i samband med EU:s utvidgning. Det måste vara möjligt att tillämpa olika undervisningsmodeller i olika regioner. E-lärandet bör således utvecklas och främjas inom en ny ram för tvärkulturell forskning och kommunikation.

4.5.2. Det är nödvändigt att i detalj studera på vilka konkreta områden det är mest lämpligt att vidta åtgärder inom ramen för initiativet om e-lärande. Man måste göra en åtskillnad mellan olika undervisningsmetoder och olika ämnesområden med hjälp av nya undervisningsformer, eftersom detta möjliggör en mer intensiv inläring⁽¹⁾.

4.6. ESK anser det vara nödvändigt att skolor och andra utbildningsanordnare anställer IT-experter med lämplig (kompletterande) pedagogisk utbildning och att dessa ges ansvar för användningen av multimedia, nätverksunderhåll m.m.

4.7. ESK ställer sig bakom kommissionens planer på att påskynda nätverksanslutningen av skolor och andra utbildningsanordnare, i syfte att underlätta åsiktsutbyte i virtuella diskussionsforum via lämpliga portaler. Ett brett åsiktsutbyte i dessa forum och en omfattande nätverksanslutning kommer på ett effektivt sätt att ge alla som omfattas av initiativet om e-lärande möjlighet att delta i debatter, utbyta erfarenheter, samla in uppgifter och i slutändan vidareutveckla bästa möjliga metoder och program.

4.7.1. Kommissionen kan i ett sådant sammanhang påskynda processen genom att inrätta väl strukturerade expertforum på webbplatsen eLearning. Dessa portaler bör vara fullständiga och öppna för alla.

4.7.2. Dagens erfarenheter ger vid handen att en bred europeisk allmänhet endast kan få tillgång till undervisningsmodeller och läromedel genom ett nära samarbete på flerspråkig basis.

4.8. ESK anser att det finns ett stort behov av att uppmuntra språkstudier, för att deltagarna i virtuella forum och virtuell undervisning skall kunna kommunicera. Europaåret för språk (2001) och gemenskapens program på språkområdet (Leonardo da Vinci, Lingua) har utgjort positiva bidrag i detta hänseende. För att kunskapsinhämtningen på IT-området skall vara effektiv måste dock studenterna ha tillgång till pedagogisk programvara på sitt modersmål. Detta innebär höga kostnader, framför allt eftersom man även måste ta hänsyn till minoritetsspråk, och kommittén vill därför betona vikten av riktmärkning.

⁽¹⁾ Möjligheter till e-lärande tycks vara färre vid studier av samhällsorienterade ämnen än vid studier av vetenskapliga. Studerande erbjuds oftast integrerade studiemetoder p.g.a. att de tillåter mer flexibla undervisningsmetoder som är anpassade till särskilda behov och till varje studerandes studietakt (samspel mellan "computer-based training (CBT), web-based training (WBT)", lektioner i vilka de studerande deltar ,on-line-tester etc.

4.9. Förutsatt att EU:s medborgare inser nyttan av och hyser förtroende för Internet kommer man att använda Internet och följaktligen se på lärandet med nya ögon. Det krävs därför åtgärder för att stärka allmänhetens förtroende för nätverkssystemet och göra systemet godtagbart och tillgängligt (europeiskt och flerspråkligt innehåll).

4.9.1. E-lärandet innebär också en klart större flexibilitet när det gäller att leva, studera och arbeta i ett modernt arbetssammanhang, eftersom hänsyn kan tas till människors varierande livssituation och arbetsförhållanden. Arbetsmarknadens parter uppmanas att skapa förutsättningar för att e-lärandet på lämpligt sätt skall kunna integreras på arbetsplatsen i enlighet med gällande arbetsplats- och branschavtal.

4.10. ESK anser också att man på europeisk nivå bör fastställa de baskunskaper som varje EU-medborgare bör besitta eller ha möjlighet att inhämta (kunskap om kunskapsinhämtning, självstudier, livslångt lärande med hjälp av olika läromedel, utbildning utanför arbetet m.m.). Allmänhetens syn på e-lärandet kommer i stor utsträckning att avgöras av om läromedlen och läromiljöerna uppfattas som attraktiva. Det krävs också ekonomiska incitament för att skapa positiva attityder, t.ex. skatteavdrag för pedagogisk programvara på licens och lägre moms för denna typ av mjukvara.

4.10.1. Kommittén anmodar också kommissionen att påskynda inrättandet av ett integrerat europeiskt certifieringssystem för kvalifikationer och färdigheter på detta område och skapa kanaler som underlättar rörligheten mellan konventionell utbildning och nya utbildningsformer.

4.11. E-lärandet kommer att vara av stor betydelse för Europas framtid i en globaliserad värld och kommissionen anmodas därför att vidta övergripande åtgärder internt, i form av relevanta arbetsgrupper för e-lärande. Åtgärderna bör också samordnas på ett effektivt sätt (eftersom e-lärandet omfattar alla verksamhetsområden och stödåtgärdsprogram samt kommissionens samtliga generaldirektorat). Åtgärderna bör också utvärderas objektivt utifrån de faktorer som anges i handlingsplanen (med särskild hänsyn till de framsteg som görs i medlemsstaterna).

4.11.1. EU:s fortbildningsorgan Cedefop, i egenskap av europeiskt centrum för utveckling av yrkesutbildning, och Gemensamma forskningscentrets institut för framtidsstudier i Sevilla bör kunna spela en viktig roll i detta hänseende.

4.12. Det är särskilt viktigt att värna om jämställdheten inom IT-branschen. Åtgärder måste vidtas för att öka antalet

kvinnor inom branschen och för att skapa nya karriärmöjligheter och förutsättningar för ett framgångsrikt arbetsliv för kvinnor på detta område. Kommittén stöder därför uttryckligen de förslag i handlingsplanen som syftar till att skapa ett ökat intresse för vetenskap och teknik bland yngre och till att förbättra framför allt kvinnornas ställning ⁽¹⁾.

4.13. ESK välkomnar beslutet att inrätta en arbetsgrupp för etiska frågor (riktlinjer för innehåll och tjänster).

4.13.1. På denna punkt anser kommittén det vara särskilt viktigt att lyfta fram skyddet av barn på Internet ⁽²⁾ (pornografi, våld, hasardspel).

4.14. Enligt ESK är det mycket viktigt att slå vakt om den intellektuella äganderätten och att se till att upphovsmän ges skälig ersättning. Det måste alltid vara värt mödan att utföra denna typ av arbete, så att man är villig att erbjuda sina tjänster även på lång sikt. Frågan om garanterad tillgång till allmänt tillgängliga gratisprogram får därför inte stå i motsatsställning till upphovsmännens skäliga intressen.

4.15. Frågan om uppgiftsskyddet inom ramen för e-lärandet är också viktigt. Detta gäller framför allt företag och offentliga förvaltningar. Särskilda avtal i fråga om e-lärande bör ingås internt inom respektive företag eller förvaltning innan utbildningen påbörjas. Avtalen måste uppfylla de minimikrav som fastställs i medlemsstaternas lagstiftning om uppgiftsskydd.

4.16. ESK betonar slutligen fördelarna med offentlig-privata partnerskap. För den offentliga sektorn innebär dessa partnerskap budgetbesparingar, kvalitetsgaranterade tjänster och produktkvalitet genom konkurrens. För den privata sektorn kan partnerskapet leda till ökat stöd från allmänheten och fungera som en bra förtida utbildning för framtida personal. Det är dock viktigt att betona att det krävs rättsliga bestämmelser för användningen av mjukvara (t.ex. förbud mot olämplig reklam i mjukvaran eller på datorskärmen), och att ansvaret för den certifierade elektroniska mjukvaran alltid ligger hos den offentliga myndigheten eller förvaltningen.

4.16.1. ESK anmodar kommissionen att så snart som möjligt göra en inventering av befintliga kvalitetscertifieringssystem, i syfte att stärka konsumentskyddet inom EU. Endast produkter som verkligen lämpar sig för undervisning bör ställas till elevernas förfogande.

(1) Publikationen "Kvinnor och Forskning" från GD Sysselsättning och socialpolitik är användbar i detta avseende.

(2) Se kommitténs yttrande "Ett program för skydd av barn på Internet" som är under utarbetande.

4.16.2. Det är också viktigt att främja utarbetandet av modeller för små och medelstora företag som redan använder sig av e-lärande i stor utsträckning⁽¹⁾. Små och medelstora företag skulle dra stor nytta av att använda effektiva och standardiserade produkter, eftersom det inte är ekonomiskt lönsamt för företag i denna storleksordning att utveckla egen mjukvara⁽²⁾.

4.16.3. En särskild standard för e-lärande bör tas fram i samarbete med den privata sektorn och med hjälp av lämpliga medel. Denna standard bör därefter tillämpas inom hela Europa, så att alla berörda parter kan få tillgång till och dra nytta av standardiserade läromedel oberoende av språk. Kommissionen anmodas att påskynda sitt arbete på området, så att detta mål kan uppnås år 2002.

4.17. ESK efterlyser ett närmare samarbete med näringslivet, i syfte att komma till rätta med den eftersläpning som råder i Europa (framför allt i förhållande till USA) när det gäller att utarbeta och tillhandahålla uppdaterade läromedel och att erbjuda läromedel vars innehåll anpassats till den europeiska marknadens krav och till europeiska utbildningsmål.

4.18. Kommittén medger att ansvaret för utbildningsfrågor ligger hos medlemsstaterna. Kommissionen bör dock uppmana medlemsstaterna att prioritera och genomföra initiativet om e-lärande i de egna utbildningssystemen.

4.18.1. ESK anmodar å sin sida samtliga medlemsstater och kandidatländerna att införliva begreppet e-lärande i de nationella utbildningssystemen och att genomföra initiativet så snabbt som möjligt.

4.19. Kommissionen bör samtidigt utnyttja samtliga strukturpolitiska och utbildningspolitiska stödprogram i största möjliga utsträckning. Huvudsyftet bör vara att genomföra och utvärdera ytterligare projekt för att på så sätt få fram ett tillräckligt stort antal exempel på goda lösningar, vilka bör göras tillgängliga för samtliga berörda parter i lämpliga forum, så att de får så stor genomslagskraft som möjligt på europeisk nivå.

4.20. ESK efterlyser en bredare representation för samordningen och utvecklingen av åtgärderna under perioden 2001–2002. Kommittén anser sig bland annat kunna ta del av ansvaret för att utveckla "gemensamma insatser för att stärka samarbetet och dialogen" (punkt 3.4 i handlingsplanen).

(1) Se (ESK:s yttrande på temat "Att hjälpa små och medelstora företag att bli digitala" som är under utarbetande). Se dessutom Cedefops publikation om: eLärande, "Vilken spridning har eLärande i Europa?" – Studie, särskild rapport till det europeiska toppmötet om eLärande i La Hulpe (www.trainingvillage.gr).

(2) Också från ekonomisk synvinkel blir sådana investeringar lönsamma endast i företag med minst 2 000 anställda.

5. Rekommendationer

Kommittén stöder kommissionens initiativ om e-lärande och vill optimera genomförandet av handlingsplanen genom att framföra följande förslag:

5.1. Initiativets bidrag till undervisningen bör förtydligas (se punkt 3.1.1). Detta innebär att man bör

- tydliggöra e-lärandets roll på olika nivåer inom undervisningen,
- utveckla säkerhetsventiler för problem som hänger samman med det framväxande informationsområdet,
- skapa förutsättningar för att hela systemet skall kunna fungera på ett tillförlitligt sätt.

5.1.1. ESK vill särskilt framhålla skolundervisningens speciella förhållande till den digitala tekniken. Kommittén rekommenderar därför att man riktar särskild uppmärksamhet mot de beslut som fattas på detta område (se punkt 3.1.1.1).

5.2. Metoder bör utarbetas för att motverka att olika grupper stängs ute från informationsområdet när initiativet genomförs. ESK betonar (se punkt 3.3) bland annat vikten av att man

- kommer till rätta med den eftersläpning som kännetecknar lärarkårens satsningar på att tillgodogöra sig en digital kultur och skaffa sig relevant kompetens,
- stöder barn som inte har dator i hemmet, genom att låta skolor tillhandahålla relevanta tjänster, stärka stipendiesystemen och minska infrastrukturkostnaderna,
- utvecklar ett system för observation av tekniska förändringar och sprider relevant information till lärare och användare.

5.3. Kunskapsklyftan i fråga om IT-kompetens bör angräpas på ett beslutsamt sätt och inom ramen för ett livslångt lärande, i syfte att främja sysselsättningen (se punkt 3.3.2).

5.4. Man bör särskilt studera initiativet om e-lärande ur de vuxnas synvinkel (se punkt 3.4).

5.5. Det är viktigt att försöka sänka kostnaderna för Internet-anslutning ytterligare, förbättra dagens teknik med målet att om möjligt ge alla i EU gratis tillgång till Internet och effektivt motverka monopol på detta område (se punkterna 3.5, 3.6 och 3.6.1).

5.6. Läraren är oersättlig i undervisningen av unga människor och fler åtgärder bör vidtas för att tidtabellen för IT-utbildning av lärare skall respekteras. Särskild hänsyn bör tas till att undervisningen även fortsättningsvis "skall grunda sig på humanistiska värderingar" (se punkt 3.7).

5.7. Det civila samhällets syn på e-lärande och livslångt lärande skall beaktas i största möjliga utsträckning (se punkt 3.8.2).

5.8. Europas kulturella mångfald bör upprätthållas genom livslångt lärande i det nya digitala samhället (se punkt 4.5.1).

5.9. Studier i främmande språk, virtuell rörlighet, samarbete och flerspråkiga undervisningsmodeller och läromedel bör främjas ytterligare (se punkt 4.8).

5.10. Åtgärder bör vidtas för att stärka allmänhetens förtroende för Internet (se punkt 4.9).

5.11. ESK rekommenderar att kommissionen utan dröjsmål främjar inrättandet av ett övergripande gemenskapssystem för certifiering av kvalifikationer och färdigheter och skapar

kanaler som möjliggör rörlighet mellan konventionell utbildning och nya utbildningsformer (se punkt 4.10.1).

5.12. ESK stöder uttryckligen kommentarerna i handlingsplanen om att unga människors intresse för teknik och vetenskap måste stimuleras och att det måste bli lättare för kvinnor att söka sig till branschen (se punkt 4.12).

5.13. ESK är mycket medveten om de problem som gäller skyddet av barn på Internet och uppmanar kommissionen att hitta effektiva lösningar på detta problem. Kommittén avser att delta i debatten genom att presentera sin syn på frågan⁽¹⁾ (se punkt 4.13.1).

5.14. ESK ställer sig positiv till ett samarbete mellan den offentliga och privata sektorn i fråga om forskning kring samt tillverkning, spridning och användning av elektroniska läromedel. Kommittén betonar dock att man samtidigt bör stödja utvecklingen av modulbaserad, kostnadsfri och anpassningsbar mjukvara. Denna strategi kommer att uppfylla den europeiska marknadens krav och tillfredsställa de europeiska utbildningsmålen. Kommittén noterar samtidigt att användningen av elektroniska läromedel måste regleras i lag och att medlemsstaternas regeringar i framtiden måste ta ansvar för den certifierade mjukvarans innehåll.

5.15. ESK anmodar medlemsstaterna och gemenskapens politiska institutioner, i synnerhet kommissionen, att utnyttja varje tillfälle respektive möjlighet att utveckla e-lärandet. En metod som kan visa sig vara effektiv är att koppla e-lärande till gemenskapspolitiken och främja det genom den. En sådan möjlighet ESK är redo att göra allt som står i kommitténs makt för att detta mål skall kunna uppnås.

⁽¹⁾ ESK utarbetar för närvarande ett yttrande på eget initiativ i denna fråga.

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets beslut om Europeiska handikappåret 2003"

(2002/C 36/15)

Den 28 juni 2001 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén yttrande om ovannämnda förslag.

Sektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 3 oktober 2001. Föredragande var Miguel Ángel Cabra de Luna.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande enhälligt.

1. Inledning

1.1. Det finns idag 37 miljoner funktionshindrade personer inom EU⁽¹⁾ som ständigt ställs inför miljörelaterade, sociala, ekonomiska och kulturella hinder i det dagliga livet. Dessutom kommer pressen att skapa ett Europa fritt från hinder att öka i takt med att befolkningens genomsnittliga ålder ökar. År 2002 kommer var femte EU-medborgare att vara över 60 år gammal.

1.2. Europeiska handikappåret 2003 kommer att ge ett viktigt tillfälle att öka medvetenheten om handikapprelaterade frågor och om mångfalden inom handikapprelateradheten. Det innebär ett tillfälle att göra personer med funktionsnedsättning och de hinder de ställs inför mer synliga i samhället⁽²⁾. Handikappåret kommer att göra allmänheten uppmärksam på vilka betydande och allmänt förekommande hinder i miljö, förfaranden och attityder som funktionshindrade ställs inför i vardagen. Europeiska handikappåret kan leda till bättre attityder i samhället och förstärka det politiska åtagandet att vidta konkreta åtgärder för att främja lika möjligheter för funktionshindrade i EU.

1.3. För att funktionshindrade verkligen skall integreras i samhället krävs det att alla europeiska aktörer är engagerade, särskilt arbetsmarknadens parter som har en viktig roll att spela för att förbättra samhällets attityder, i synnerhet när det gäller arbetsmarknaden och andra närliggande områden som utbildning och yrkesutbildning.

Utbildning är nyckelfaktorn i en garanterat lyckad social integration av en person, även på arbetsmarknaden. Handikappade barn och ungdomar diskrimineras i tillgången till utbildning och yrkesutbildning på alla nivåer och får därför sämre

utbildning. Detta problem måste lösas och politiker och yrkesverksamma på utbildningsområdet måste arbeta hårdare för att främja integrationen av funktionshindrade barn och ungdomar i den reguljära utbildningen. En helhetsstrategi främjar alla barn, med och utan funktionshinder, och är ett viktigt verktyg för att undanröja attitydrelaterade hinder för handikappade i samhället.

1.4. År 2003 utgör en viktig milstolpe för handikappade eftersom det då är tio år sedan FN antog sina standardregler för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet⁽³⁾, vilka ledde till politiskt erkännande av och stöd för handikappades mänskliga rättigheter och den sociala handikappmodellen, i motsats till den medicinska modellen som framställde funktionshindrade som passiva bidragstagare.

1.4.1. Handikappades mänskliga rättigheter och den sociala handikappmodellen bekräftas i rådets resolution⁽⁴⁾ och kommissionens meddelande från 1996 om lika möjligheter för funktionshindrade personer⁽⁵⁾ och får stöd i kommitténs rapport från november 1996⁽⁶⁾.

1.4.2. FN:s standardregler och EU:s ståndpunkter till stöd för dessa tydliggör det grundläggande behovet att verka för att representanter för funktionshindrade och deras familjer deltar fullt ut i alla beslut som berör dem. Inga beslut eller åtgärder som rör funktionshindrade bör fattas eller vidtas utan att de och deras familjer engageras och rådfrågas via de handikapporganisationer som representerar icke-statliga organisationer på lokal, regional, nationell och europeisk nivå, utan att inverka på andra representativa organs relevanta roll.

(1) Kommissionens meddelande "För ett Europa fritt från hinder för personer med funktionsnedsättning", KOM(2000) 284 slutlig.

(2) En rapport som presenterades vid Europiska handikappdagen 1995 beskrev de handikappades ställning inom EU som en tillvaro för osynliga medborgare.

(3) FN:s resolution 48/96, 20 december 1993.

(4) EGT C 12, 13.1.1997.

(5) KOM(96) 406 slutlig.

(6) EGT C 66, 3.3.1997.

1.5. Kommissionen publicerade nyligen en Eurobarometerundersökning (april 2001)⁽¹⁾ där det framgår att sex av tio européer känner någon med ett funktionshinder och att 97 % av dem som svarade på enkäten anser att mer bör göras för att garantera att handikappade integreras bättre i samhället.

1.6. Målen och syftet med förslaget om Europeiska handikappåret 2003 är också förenliga med målen för EU:s strategier för sysselsättning och social integration, som skall främja åtgärder som påskyndar en fullständig och jämlik integration av handikappade på arbetsmarknaden och i samhället.

1.7. Artikel 13 i EG-fördraget om icke-diskriminering utgör den uppenbara rättsliga grunden för förslaget till Europeiska handikappåret 2003. I artikel 13 stadgas att "rådet [kan] genom enhälligt beslut på förslag av kommissionen och efter att ha hört Europaparlamentet vidta lämpliga åtgärder för att bekämpa diskriminering på grund av kön, ras, etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning".

1.7.1. Kommittén menar att Europeiska handikappåret 2003 kommer att underlätta ett effektivt genomförande av rådets direktiv 2000/78/EG om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet⁽²⁾ och att det kompletterar de insatser som stöds via det gemenskapsprogram för att främja lagstiftningsåtgärder på medlemsstats- och gemenskapsnivå som inrättades genom rådets beslut 2000/750/EG⁽³⁾.

1.7.2. Europeiska handikappåret 2003 kommer att främja de principer som fastställs i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna⁽⁴⁾. I artikel 21 i denna stadga förbjuds diskriminering på grund av bland annat funktionshinder och i artikel 26 erkänns uttryckligen funktionshindrade personers rättigheter och behovet att säkerställa deras oberoende, sociala och yrkesmässiga integrering och deltagande i samhällslivet.

1.7.3. I kommissionens meddelande "För ett Europa fritt från hinder för personer med funktionsnedsättning"⁽⁵⁾, görs åtaganden att utarbeta och stödja en heltäckande och integr-

rad strategi för att angripa sociala, byggnadstekniska och designrelaterade hinder som begränsar funktionshindrades möjligheter på det sociala och ekonomiska området. Europaparlamentet begärde i sin resolution⁽⁶⁾ om detta meddelande att kommissionen skulle förstärka sina åtaganden gentemot handikappade på områden som lagstiftning om fri rörlighet, byggnaders tillgänglighet samt varor och tjänster. Europeiska handikappåret 2003 kommer att utgöra ett viktigt verktyg för att omsätta de åtaganden kommissionen gör i ovan nämnda meddelande i praktiken.

2. Sammanfattning av kommissionens förslag

2.1. I kommissionens förslag till Europeiska handikappåret 2003 stadgas att syftet med detta handikappår är att öka människors medvetenhet och förstärka det politiska åtagandet att vidta åtgärder för att främja lika möjligheter för handikappade inom EU.

2.1.1. Målen för Europeiska handikappåret 2003 är följande:

- Att öka medvetenheten om funktionshindrades rätt till skydd mot diskriminering och rätt till lika möjligheter enligt EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna.
- Att uppmuntra till idéer och initiativ för att främja lika möjligheter för funktionshindrade i Europa.
- Att stärka samarbetet mellan alla berörda parter, dvs. myndigheter, den privata sektorn, sammanslutningar, frivilligorganisationer samt funktionshindrade och deras familjer.
- Att främja erfarenhetsutbyte, goda lösningar och verkningfulla strategier på lokal, nationell och europeisk nivå för att främja en fullständig och jämlik integration av handikappade i samhället.
- Att uppmärksamma vilken positiv resurs funktionshindrade utgör för samhället.
- Att öka medvetenheten om att funktionshindrade är en heterogen grupp och att funktionshindrade diskrimineras på många olika sätt.

⁽¹⁾ Eurobarometer – rapport 54.2 (april 2001).

⁽²⁾ EGT L 303, 2.12.2000, s. 16.

⁽³⁾ EGT L 303, 2.12.2000, s. 23.

⁽⁴⁾ EGT C 364, 18.12.2000, s. 1–22.

⁽⁵⁾ KOM(2000) 284 slutlig.

⁽⁶⁾ Resolution om "För ett Europa fritt från hinder för personer med funktionsnedsättning", A5-0084/2001.

2.2. Medlemsstaterna skall ansvara för att på nationell nivå samordna och genomföra insatserna under Europeiska handikappåret 2003, och de skall utse ett nationellt samordningsorgan som ansvarar för genomförandet av insatser på nationell nivå. Detta nationella organ skall se till att det representerar ett brett spektrum av handikapporganisationer och andra relevanta aktörer.

2.3. Kommissionen skall i sitt arbete med att leda arbetet med Europeiska handikappåret 2003 biträdas av en rådgivande kommitté bestående av företrädare för medlemsstaterna och med en företrädare för kommissionen som ordförande. Denna rådgivande kommitté kommer regelbundet att få information från kommissionen om genomförandet av åtgärder och kommer att utvärdera hur genomförandet utvecklas.

2.4. Europeiska handikappåret 2003 kommer att vara öppet för Efta/EES-länderna och kandidatländerna i enlighet med bestämmelserna i EES-avtalet respektive Europaavtalen.

2.5. Resultatet av en slututvärdering av Europeiska handikappåret skall lämnas in senast den 31 december 2004. Denna utvärdering skall göras av externa utvärderare vars arbete skall inledas i början av år 2003.

3. Allmänna kommentarer

3.1. Kommittén välkomnar förslaget till Europeiska handikappåret 2003 som en viktig idé som kommer att äga rum vid en historiskt sett lämplig tidpunkt i utvecklingen av arbetet för funktionshindrade i EU.

3.2. Aktiviteterna under Europeiska handikappåret bör garantera ett starkt engagemang från funktionshindrade och föräldrar till funktionshindrade som inte kan företräda sig själva. Aktiviteterna bör också garantera att icke-statliga handikapporganisationer involveras i beslutsprocesserna kring Europeiska handikappårets aktiviteter.

3.3. Kommittén anser att det är mycket viktigt att man framhåver att funktionshindrade är en mångskiftande och heterogen grupp och att man erkänner de särskilda problemen med att funktionshindrade utsätts för diskriminering på flera grunder. Allmänheten är ofta okunnig om att funktionshinder består av ett antal olika grupper av funktionsnedsättningar och att det som skapar problem för personer med sensorisk funktionsnedsättning inte är detsamma som för personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning. Europeiska

handikappåret måste öka allmänhetens kunskap om detta och även öka medvetenheten om den diskriminering på olika grunder som drabbar handikappade från exempelvis etniska minoriteter eller funktionshindrade kvinnor, och som få känner till.

3.4. Kommittén är medveten om att integrationen av funktionshindrade på den reguljära arbetsmarknaden gynnar hela arbetsmarknadens dynamik, minskar efterfrågan på stöd från det sociala trygghetssystemet och utvidgar rekryteringsbasen genom att ta vara på en mycket underutnyttjad resurs i yrkeslivet. Genom att sysselsättningsmöjligheterna ökar växer även de funktionshindrades köpkraft och konsumenternas kapacitet breddas.

3.5. Kandidatländerna och deras respektive handikapporganisationer måste delta fullt ut i det Europeiska handikappårets aktiviteter. Eftersom de inom kort skall gå med i EU är det absolut nödvändigt att de deltar för att de funktionshindrades integration, kapacitetsutbyggnad, civila dialog och representation skall främjas i dessa länder.

3.6. Kommittén stöder helhjärtat kommissionens betoning på att bygga partnerskap, som är absolut nödvändiga om resultaten av Europeiska handikappårets aktiviteter skall få långsiktiga effekter. Kommittén inser att det krävs starka åtaganden från och partnerskap mellan alla samhällets nyckelaktörer – EU:s institutioner, medlemsstaternas regeringar, regionala och lokala myndigheter, arbetsmarknadens parter och icke-statliga organisationer – i fråga om genomförandet av Europeiska handikappårets aktiviteter. Kommittén vill även betona att det är särskilt viktigt att engagera sektorer och aktörer, inklusive offentliga myndigheter, som inte brukar vara inblandade i handikapprelaterade frågor.

En av de största utmaningarna för Europeiska handikappåret är att nå ut till alla medborgare, och här kan regionala och lokala nätverk spela en mycket viktig roll.

3.7. Kommittén anser att Europeiska handikappåret bara kan bli framgångsrikt om arbetsmarknadens parter engageras fullt ut i processen, och det är också ett krav för att garantera att den positiva utveckling som handikappåret leder till blir hållbar. Arbetsmarknadens parter har en viktig roll att spela när det gäller att forma attityder och underlätta integrationen av utsatta grupper. Därför är arbetsmarknadsparternas åtaganden absolut nödvändiga i fråga om aktiviteter som främjar integrationen av funktionshindrade och skapar positiva attityder gentemot dem.

3.8. Kommittén välkomnar EU:s stöd till en ministerkonferens som anordnas i samarbete med Europarådet inom ramen för Europeiska handikappåret. Detta är ett viktigt sätt att få länder utanför EU att göra åtaganden för att integrera funktionshindrade fullt ut i samhället.

3.9. Kommittén är medveten om det arbete som utförs av FN:s kommission för mänskliga rättigheter för att främja skyddet av handikappades mänskliga rättigheter. Kommittén ger sitt stöd till att EU diskuterar och överväger en FN-konvention om funktionshindrades rättigheter. En sådan FN-konvention skulle kunna få betydande positiva effekter, politiskt och praktiskt, för handikappade över hela världen, särskilt i utvecklingsländer och de minst utvecklade länderna.

3.10. Kommittén håller med om att det behövs förberedande åtgärder under 2002 inför Europeiska handikappåret och stöder även kommissionens förslag att en utvärdering av Europeiska handikappårets resultat och hur det lyckats skall vara slutförd år 2004.

3.11. Kommittén anser att Europeiska handikappåret 2003 kommer att ge ett utmärkt tillfälle att utveckla nya, konkreta initiativ för att främja icke-diskriminering och lika möjligheter för funktionshindrade i enlighet med artikel 13 i EG-fördraget. Handikappåret bör innebära ett väsentligt steg framåt i utvecklingen av politiken både i fråga om handikapps specifika initiativ och ökad integration av ett handikappersperspektiv på alla allmänna politikområden. Europeiska handikappåret måste ge konkreta resultat och framsteg både på EU-nivå och nationell nivå för funktionshindrade, så att detta år blir startpunkten för en dynamisk process som fortsätter långt efter det att själva handikappåret är till ända. I detta sammanhang välkomnar kommittén att man i förslaget till beslut föreslår undersökningar om fri rörlighet och om framtidsperspektiv för handikappolitiken, och ESK hoppas att det genererar betydande nya politiska initiativ på detta område.

3.12. Kommittén vill säkerställa att åtgärderna under Europeiska handikappåret för fram de frågor som är viktiga för funktionshindrade och för föräldrar till funktionshindrade som inte kan företräda sig själva, och främjar integrationen av handikappfrågor över hela det politiska spektrumet. Kommittén noterar att integrationen av handikappfrågor i politiken har gjort goda framsteg på vissa områden, som EU:s arbete med informationssamhället och transporter, men att man inte eller i ringa omfattning beaktat funktionshindrades intressen när det gäller EU:s arbete på områdena för mänskliga rättigheter och utvecklingssamarbete.

3.13. Handikappades tillträde till informationssamhället är ett viktigt exempel på hur integrationen av ett handikappersperspektiv är av yttersta vikt för att säkerställa funktionshindrades sociala och ekonomiska integration. I detta nya kunskaps- och informationsbaserade samhälle, där social och ekonomisk integration i allt större utsträckning är beroende av användningen av ny informations- och kommunikationsteknik, måste funktionshindrade helt och fullt involveras i utvecklingen av den nya informationsåldern och inte bli akterseglade.

3.14. Tillgången till utbildning av hög kvalitet spelar en grundläggande roll för en framgångsrik integration av handikappade i samhället. En lyckad integration kräver att man kan undanröja kulturella och attitydrelaterade hinder och att tillgången till informationssamhället, byggnaders tillgänglighet och transporter förbättras. Kommittén begär att alla EU-initiativ på utbildningsområdet för fram åtgärder för att göra handikappade till en av de huvudsakliga målgrupperna.

3.15. Med tanke på de funktionshindrades låga sysselsättningsgrad måste man som ett led i Europeiska handikappåret 2003 arbeta för att främja positiva exempel på hur handikappade bidrar till arbetsmarknaden, till den europeiska ekonomin och till samhället som helhet. Direktivet om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet⁽¹⁾ utgör ett viktigt framsteg i kampen mot diskriminering av handikappade på arbetsmarknaden. Kommittén önskar att villkoren i direktivet skall vara helt genomförda av medlemsstaterna år 2003. Ramdirektivet kompletteras av stimulansåtgärder för att bekämpa diskriminering av handikappade som ett led i den europeiska sysselsättningsstrategin. Vid det särskilda toppmötet om sysselsättning i Luxemburg erkände man betydelsen av sådana åtgärder och framhöll behovet av att i högre grad bekämpa diskriminering. I riktlinjerna för medlemsstaternas sysselsättningspolitik nämns funktionshindrade uttryckligen i riktlinje 7.

3.16. Kommittén erkänner att företagens och arbetsgivarernas sociala ansvar främjas genom att man på allvar tar itu med det som hämmar funktionshindrades sysselsättning och deras tillgång till varor och tjänster. Att en sådan strategi är av värde för samhället och affärsvärlden erkänns i kommissionens nyligen publicerade grönbok om företagens sociala ansvar⁽²⁾. Man behöver i nära samarbete med arbetsgivare och nationella

(1) EGT L 303, 2.12.2000, s. 16.

(2) KOM(2001) 366 slutlig.

regeringar utveckla och förbättra modeller för att göra det attraktivare för arbetsgivare att anställa funktionshindrade.

3.17. Europeiska handikappåret ger också EU:s medlemsstater incitament att garantera att deras nationella handlingsplaner inom strategin för social integration 2003 tar större hänsyn till handikappades situation.

4. Särskilda kommentarer

4.1. Bland de möjliga konkreta initiativen under Europeiska handikappåret anmodar kommittén kommissionen att presentera ett förslag till ett direktiv om likabehandling och icke-diskriminering på grund av funktionshinder som är förenligt med det nyligen antagna direktivet om ras och etniskt ursprung ⁽¹⁾.

4.2. Kommittén ser som det främsta målet med Europeiska handikappåret att garantera att funktionshindrade beaktas inom alla sektorer och politikområden, och att handikappåret kan göra det möjligt att påbörja insamling av data och göra en fortlöpande övervakning av mekanismer för att integrera handikappades intressen inom alla politik- och programområden. Som en del av denna process skulle Europeiska handikappåret kunna inleda en öppen metod för politisk samordning och ett utbyte av välfungerande metoder mellan EU:s medlemsstater. Denna process skulle kunna få ekonomiskt stöd av EU genom ett handlingsprogram i fråga och funktionsnedsättningar som en uppföljning av Europeiska handikappåret, vilket Europaparlamentet föreslog i sin resolution om "För ett Europa fritt från hinder för personer med funktionsnedsättning ⁽²⁾".

4.3. Kommitténs roll som ett organ som företräder de olika ekonomiska och sociala grupperingarna i det organiserade

⁽¹⁾ EGT L 180, 19.7.2000, s. 13.

⁽²⁾ A5-0084/2001.

civila samhället ⁽³⁾ ger den ett stort ansvar för att garantera att det Europeiska handikappåret blir en framgång. Det är mycket viktigt att de nationella organ som spelar samma roll som Ekonomiska och sociala kommittén, där sådana finns, engageras i de nationella kommittéerna.

4.4. Kommittén välkomnar förslagen om att engagera arbetsmarknadens parter i ett brett nationellt forum under Europeiska handikappåret för att öka medvetenheten och mobilisera verksamhet inom ramen för handikappåret, men också för att bidra till den nationella kartläggningen av funktionshindrades situation och bygga upp relationer med handikapporganisationer i syfte att utveckla långsiktiga strategier som främjar lika möjligheter för funktionshindrade.

4.5. Kommittén begär att få delta direkt i arbetet inom den rådgivande kommittén för Europeiska handikappåret 2003.

4.6. Kommittén anser att den som en del i sitt åtagande gentemot Europeiska handikappåret bör genomföra en oberoende översyn av sina byggnader och av tillgången till information och aktiviteter och anställningsförfaranden för att fastställa hur tillgängliga de är för funktionshindrade, i syfte att gradvis göra de anpassningar som behövs där sådana krävs, särskilt för att eliminera de byggnadstekniska hindren i den nya byggnad som Ekonomiska och sociala kommittén skall flytta till. Kommittén anmodar dessutom de andra EU-institutionerna att göra ett liknande åtagande som ett sätt att föregå med gott exempel gentemot medlemsstaterna.

4.7. Kommittén bör utarbeta ett initiativyttrande om funktionshindrade under 2002 för att utvärdera hur integrationen av handikappade i samhället fortskrider och hur denna utveckling kan främjas. Yttrandet kommer att utgöra ett viktigt bidrag från kommittén inför Europeiska handikappåret 2003. Slutsatserna i denna rapport bör ges stor spridning genom ett evenemang som kommittén arrangerar.

⁽³⁾ Artikel 257 i Nicefördraget.

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om ett övergripande ramverk för gemenskapens insatser för att underlätta genomförandet av ett europeiskt civilrättsligt område"

(2002/C 36/16)

Den 13 juni 2001 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 3 oktober 2001. Föredragande var Manuel Ataíde Ferreira.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 92 röster för, 1 emot och 4 nedlagda röster.

1. Den allmänna ramen för att underlätta genomförandet av ett europeiskt civilrättsligt område

civilrättsliga området för perioden 2000–2006, föreslås följande mål:

1.1. Rättslig grund

1.1.1. I Maastrichtfördraget fastställdes att Europeiska unionen skall ha som ett av sina viktigaste mål att upprätta ett område med frihet, säkerhet och rättvisa. Med utgångspunkt i detta mål fick rådet i och med Amsterdamfördraget till uppgift att besluta om åtgärder som rör civilrättsligt samarbete, enligt bestämmelserna i artiklarna 65 och 67 i EG-fördraget (artikel 61 i det konsoliderade fördraget).

1.1.2. Tolkningen av målens räckvidd och möjligheterna att uppnå dem samt de åtgärder som syftar till att uppfylla målen tog successivt form genom olika dokument och förklaringar från rådet och kommissionen. Ur detta utkristalliserades en handlingsplan i december 1998 (i Wien) om det bästa sättet att tillämpa Amsterdamfördragets bestämmelser inom detta område, slutsatserna från Europeiska rådet i Tammerfors i oktober 1999 och resultatavlor för framstegen när det gäller att skapa ett område med frihet, säkerhet och rättvisa. Den senaste av dessa resultatavlor härrör från maj 2001 (KOM(2001) 278 slutlig).

1.1.3. Som kommissionen mycket riktigt påpekar i motiveringen till förslaget till förordning, är det övergripande målet med dessa åtgärder "att skapa ett europeiskt civilrättsligt område, där medborgarna har en gemensam känsla av rättssäkerhet i hela unionen", och "rättsväsendet skall underlätta medborgarnas dagliga liv". Det skall också "trygga rättssäkerheten för enskilda och ekonomiska aktörer". Dessutom "måste bättre överensstämmelse och ökad konvergens uppnås mellan medlemsstaternas rättssystem".

1.2. Förordningens målsättningar

1.2.1. I det aktuella förordningsförslaget, vars syfte är att skapa en rättslig grund för finansiering av insatser på det

a) Att främja det civilrättsliga samarbetet.

b) Att förbättra den ömsesidiga förståelsen för rättssystemen.

c) Att säkra korrekt genomförande av och tillsyn över gemenskapens instrument på området.

d) Att framstegen i upprättandet av ett område med frihet och säkerhet görs mer tillgängliga och kända för allmänheten, särskilt när det gäller möjligheter till rättslig prövning, rättsligt samarbete och medlemsstaternas rättssystem.

1.2.2. Enligt förordningen skall finansiellt stöd kunna ges till följande typer av insatser:

a) Sådana åtgärder från kommissionens sida som är inriktade på att säkra korrekt genomförande av och tillsyn över gemenskapens instrument inom området för rättsligt samarbete med hjälp av handböcker, databaser, publikationer och utredningar.

b) Stöd till den löpande verksamheten hos icke-statliga ideella organisationer.

c) Stöd till samfinansiering av särskilda projekt tillsammans med andra offentliga eller privata organ.

1.3. Förordningens rättsliga ram

1.3.1. Utifrån den ovannämnda rättsliga grunden är målsättningen med förordningsförslaget att skapa förutsättningar för ett effektivt genomförande av en serie åtgärder inom ramen för de nya uppgifter och behörighetsområden som Europeiska unionen fått på området för rättsligt samarbete i och med Amsterdamfördraget, antingen på rådets eller kommissionens initiativ – åtgärder som man nyligen beslutat om eller är på väg att fatta beslut om.

1.3.2. ESK stöder bland annat följande civilrättsliga instrument som redan antagits:

- a) Rådets förordning (EG) nr 1346/2000 av den 29 maj 2000 om insolvensförfaranden ⁽¹⁾.
- b) Rådets förordning (EG) nr 1347/2000 av den 29 maj 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldransvar för makars gemensamma barn ⁽²⁾.
- c) Rådets förordning (EG) nr 1348/2000 av den 29 maj 2000 om delgivning i medlemsstaterna av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur ⁽³⁾.
- d) Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstolsbehörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område ⁽⁴⁾.
- e) Rådets förordning (EG) nr 1206/2001 av den 28 maj 2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur ⁽⁵⁾.
- f) Rådets beslut nr 2001/470/EG av den 28 maj 2001 om inrättande av ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område ⁽⁶⁾.

1.3.3. Följande förslag är under utarbetande:

- a) Förslag till förordning om ömsesidig verkställighet av domar i mål om umgängesrätt när det gäller barn ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ EGT L 160, 30.6.2000. ESK antog sitt yttrande om den förordningen den 26 januari 2000 (CES 79/2000). Föredragande var Guido Ravoet.

⁽²⁾ Se ovan. ESK antog sitt yttrande om förordningen den 20 oktober 1999 (CES 940/99). Föredragande var Paolo Braghin.

⁽³⁾ Se ovan. ESK antog sitt yttrande om förordningen den 21 oktober 1999 (CES 947/99). Föredragande var Bernardo Hernández-Bataller.

⁽⁴⁾ EGT L 12, 16.1.2001. ESK antog sitt yttrande om förordningen den 1 mars 2000 (CES 233/2000). Föredragande var Henri Malosse.

⁽⁵⁾ EGT L 174, 27.6.2001. ESK antog sitt yttrande den 28 februari 2001 (CES 228/2001). Föredragande var Bernardo Hernández-Bataller.

⁽⁶⁾ EGT L 174, 27.6.2001. ESK antog sitt yttrande den 28 februari 2001 (CES 227/2001). Föredragande var Daniel Retureau.

⁽⁷⁾ EGT C 234, 15.8.2000. ESK antog sitt yttrande den 19 oktober 2000 (CES 1190/2000). Föredragande var Daniel Retureau.

- b) Utkast till åtgärdsprogram för genomförande av principen om ömsesidigt erkännande av domar på privaträttens område ⁽⁸⁾.

1.3.4. Flera andra områden inom civilrätten och processrätten öppnar sig dock för den nödvändiga harmoniseringen, med utsikter till ett ständigt förbättrat samarbete i rättsliga frågor, vilket påpekas i det tidigare nämnda meddelandet från kommissionen till rådet av den 23 maj 2001 ⁽⁹⁾. Ett annat område som är lika viktigt – även om det inte nämns i meddelandet – är förfaranden vid överskuldssättning och insolvens för fysiska personer och hushåll, en fråga som kommittén redan arbetar med sedan en tid tillbaka ⁽¹⁰⁾. Vid sitt möte i Luxemburg den 13 april 2000 betonade också rådet (konsumentfrågor) vikten av att man tar upp denna fråga på gemenskapsnivå.

1.3.5. Vidare måste också kommissionens meddelande till rådet och Europaparlamentet om "Europeisk avtalsrätt" betraktas som synnerligen viktigt ⁽¹¹⁾.

1.3.6. Vikten av att skapa ett europeiskt rättsligt område för privaträttsliga frågor framstår ännu tydligare mot bakgrund av de tragiska händelserna i USA, som ett sätt att förebygga terrorism och kriminalitet.

2. Allmänna kommentarer

2.1. Av ovanstående framgår det tydligt att man bör skapa förutsättningar för att på ett program- och planerligt sätt säkerställa de resurser som är oundgängliga för utveckling av insatser som på ett långsiktigt och stabilt sätt kan konkretisera lagstiftningsinitiativen på detta område, både med avseende på ett effektivt inrättande, genomförandet och spridningen till samtliga berörda parter.

2.2. I detta sammanhang ställer sig kommittén positiv till det initiativ som föreliggande förordning innebär. Den kan motsvara dessa behov genom att bygga upp solida och strukturerade grunder på ett planerligt och långsiktigt sätt, vilket är motsatsen till det som hänt med de punktvisa och isolerade initiativen, exempelvis dem som utvecklades inom ramen för programmen Grotius, Grotius (civilrätt) eller Schuman.

2.3. ESK menar också, som kommissionen mycket riktigt noterar, att förordningens mål inte kan uppnås av medlemssta-

⁽⁸⁾ EGT C 12, 15.1.2001.

⁽⁹⁾ KOM(2001) 278 slutlig.

⁽¹⁰⁾ Se ESK:s informationsrapport CES 212/2000 fin (föredragande: Manuel Ataíde Ferreira).

⁽¹¹⁾ KOM(2001) 398 slutlig, 11.7.2001.

terna utan hellre bör uppfyllas på gemenskapsnivå, i enlighet med subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

2.4. Det meddelande från maj månad som nämnts föranleder följande kommentar: Man understryker inte tillräckligt kraftigt att de berörda rättsliga instituten måste harmoniseras, vilket är viktigt för inre marknaden och den fria rörligheten för personer. Det är exempelvis nödvändigt att åstadkomma en bättre anpassning av Genèvekonventionerna 1930/31 (växlar, checkar osv.) till gemenskapens område. Tillämpningsområdet måste vidgas.

3. Särskilda kommentarer

3.1. Villkor för stöd till frivilligorganisationer (artikel 5)

3.1.1. Artikelns punkt 2 medför speciella svårigheter med avseende på kravet på minst två tredjedelar av medlemsstaterna, som är en alltför hög andel. Även om texten justeras till "deltagande medlemsstater" är proportionen två tredjedelar (åtta medlemsstater) fortfarande överdriven. ESK föreslår formuleringen "hälften av de deltagande medlemsstaterna".

3.1.2. Även punkt 3 kan i alltför hög grad begränsa tillämpningsområdet för denna artikel, vilket får beklagliga – och av kommissionen helt oönskade – konsekvenser när det gäller möjligheterna till insyn i förfarandena och i de instanser där man hoppas på medverkan. Vi föreslår att den befintliga texten ersätts med följande formulering:

"som syftar till att uppmuntra till rättsligt samarbete inom civilrätten".

3.2. Specifika projektförslag (artikel 6.3)

I förslaget till förordning sägs följande:

"Projektförslag får inlämnas av institutioner och offentliga eller privata organisationer, däribland yrkesorganisationer, forskningsinstitut och institutioner för juridisk grundutbildning och vidareutbildning av rättstillämpare."

Uppenbarligen är universiteten uteslutna ur denna uppräkningslista, och det är bara rättstillämpare som kan åtnjuta utbildningsåtgärder. Skrivningen här strider för övrigt mot definitionen av målgruppen i finansieringsöversiktens punkt 9.1.4.

Vi föreslår att man i artikel 6.3 för in den definition av målgruppen som ges i finansieringsöversiktens punkt 9.1.4.

Det bör också tydligt framgå att organisationerna inom den sociala ekonomin skall kunna delta i programmet.

3.3. Minsta antal deltagande länder (artikel 6.4)

Kravet att minst tre länder skall delta kan medföra oönskade inskränkningar med avseende på prestation av projektet. Kommittén föreslår därför att i stället kräva att två länder deltar och att finansieringsnivån varierar alltefter antalet länder som deltar i det framlagda projektet.

3.4. Andelen ekonomiskt bidrag från gemenskapsbudgeten (artikel 7.3)

Till skillnad från Grotius-programmet, som ställde upp en gräns på 80 % för interventionerna, fastställer den föreslagna förordningen i princip att denna gräns skall vara 50 %, och den redovisar inte vilka kriterier som skall kunna motivera ett undantag. ESK menar att denna gräns är alltför snäv. Om den ändå fastställs måste möjligheter ges till insyn i förfarandena genom tydliga kriterier som slår fast när gränsen kan överskridas, så att besluten om detta inte blir godtyckliga.

3.5. Kriterier för utvärdering och urval (artikel 8.3)

De kriterier som räknas upp i artikel 8.3 bör enligt kommitténs uppfattning kompletteras med att projekten skall ligga i linje med de prioriteringar som definierats i artikel 8.1.

3.6. Genomförande- och utvärderingsrapporter (artikel 14)

Utifrån praxis i andra likartade situationer föreslår ESK att man gör det till rutin att översända genomförande- och utvärderingsrapporter till kommittén för kännedom.

3.7. Bedömning av budgetresurserna

3.7.1. Med tanke på de planerade initiativens tillämpningsområde och räckvidd befarar ESK att totalbeloppet 15 miljoner EUR är otillräckligt.

3.7.2. Kommittén ifrågasätter fördelningen av beloppen mellan de planerade aktiviteterna, särskilt att två tredjedelar av totalsumman (10 miljoner EUR) anslås till kommissionens egna verksamheter (målen 1 och 3 i den anslagsfördelning som redovisas under finansieringsöversiktens punkt 7.2).

3.7.3. Det finns inga garantier för att inte vissa anslag, särskilt de som avser kommissionens egna aktiviteter, tar slut under den berörda perioden. ESK befarar att andra anslag kan påverkas av detta.

3.7.4. Kommittén föreslår att förordningen skall fastställa en minimiprocent, 40 %, för de budgetmedel som går till insatser som inte utförs direkt av kommissionen.

4. Slutsatser

4.1. Skapandet av ett civil- och handelsrättsligt område bör vara en framträdande ambition inom unionens olika organ, särskilt med hänsyn till de tragiska händelserna på senare tid,

som visar att det behövs ett europeiskt rättsligt område för att förebygga terrorism och kriminalitet.

4.2. ESK ställer sig positiv till "Förslag till rådets förordning om ett övergripande ramverk för gemenskapens insatser för att underlätta genomförandet av ett europeiskt civilrättsligt område" med förbehåll för de invändningar som anförts ovan:

- a) Anslagen till programmet bör höjas så att det verkligen kan gå att förverkliga ett europeiskt civilrättsligt område, med tanke på att det utöver de frågor som tas upp i meddelandet finns andra som är minst lika angelägna och som förtjänar att behandlas (se punkterna 1.3.4 och 2.4).
- b) Villkoren för godkännande av instanser för deltagande i och finansiering av programmet bör ses över, med hänsyn till följande:
 - Minimiantalet för deltagande medlemsstater (punkt 3.1.1 ovan).
 - Minimiantalet deltagande länder (punkt 3.3).
 - Nivån på det finansiella bidraget (punkt 3.4).
 - Minimiprocent för tilldelning till insatser som utförs av andra aktörer än kommissionen (punkt 3.7.4).

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets beslut om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik"

(2002/C 36/17)

Den 12 oktober 2001 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 3 oktober 2001. Föredragande var Jan Jacob van Dijk.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 75 röster för och 6 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. I enlighet med artikel 128 i EG-fördraget fastställer Europeiska kommissionen de årliga riktlinjerna för sysselsättningspolitiken för 2002.

1.2. År 2000 ägde toppmötet i Lissabon rum, vilket kommissionen såg som ett tillfälle att genomföra en grundlig översyn av riktlinjerna för 2001. Kommissionen planerar att företa en omfattande effektbedömning 2002, eftersom en del av riktlinjerna måste ha genomförts före utgången av 2002. Av den anledningen har inga genomgripande ändringar införts i riktlinjerna för 2002.

1.2.1. Efter de genomgripande ändringar som kännetecknade sysselsättningsriktlinjerna för 2001 och med tanke på den pågående utvärderingen av den europeiska sysselsättningsstrategin, vars resultat kommer att återspeglas i sysselsättningsriktlinjerna för 2003, rekommenderar kommissionen en mindre översyn av riktlinjerna där man begränsar ändringarna till de nya politiska prioriteringar som följer av kommissionens senaste meddelanden, Europeiska rådets senaste möten och av bedömningen i den gemensamma rapporten om sysselsättningen 2001⁽¹⁾.

Nedan återges de främsta ändringarna i förhållande till sysselsättningsriktlinjerna för 2001:

- Vid Europeiska rådets möte i Stockholm enades man om att komplettera de mål för 2010 som fastställdes i Lissabon med delmål för 2005 i fråga om den totala sysselsättningsintensiteten (67 procent) och sysselsättningsintensiteten för kvinnor (57 procent) samt om ett

mål på en sysselsättningsintensitet på 50 procent för äldre personer (55–64) som skall uppnås 2010. Dessa mål har införlivats i det övergripande målet A.

- Vid sitt möte i Stockholm enades Europeiska rådet också om att rådet skulle inbegripa kvalitet i arbetet som ett allmänt mål i sysselsättningsriktlinjerna för 2002. Detta återspeglas nu som ett nytt övergripande mål B⁽²⁾. Dessutom har nya hänvisningar till kvalitetsaspekten införlivats i en rad tematiska riktlinjer (nummer 3, 7, 10, 11 och 13).
- I riktlinje 6 om rörlighet understryks behovet av att främja arbetskraftens rörlighet på de öppna arbetsmarknaderna i EU⁽³⁾.
- Med tanke på medlemsstaternas begränsade respons på uppmaningen att fastställa nationella mål för sysselsättningsintensiteten enligt slutsatserna från toppmötet i Lissabon har ordalydelsen i det övergripande målet A skärpts och gjorts mer bindande.
- En skärpning av riktlinje 17 om skillnaderna mellan könen: Det har fastställts att de betydande löneskillnaderna mellan kvinnor och män i många medlemsstater kan begränsa incitamenten för kvinnor att ta anställning eller stanna kvar i arbetslivet. Begäran från Europeiska rådets möte i Stockholm att man skall utveckla indikatorer inom detta område understryker också denna frågas betydelse.

⁽¹⁾ Dessutom har ingressen uppdaterats och mindre ändringar gjorts för att återspegla den pågående utvärderingen av strategins effekter (det övergripande målet F), de mindre gynnsamma ekonomiska utsikterna (som beaktas rent allmänt) och industrins omstrukturering (riktlinje 13).

⁽²⁾ Ändringar gjorda på grundval av kommissionens meddelande KOM(2001) 313, 20.6.2001 ("Sysselsättningspolitik och socialpolitik – En ram för investeringar i kvalitet").

⁽³⁾ Ändringar gjorda på grundval av kommissionens meddelande KOM(2001) 116, 28.2.2001 som lades fram med beaktande av toppmötet i Stockholm samt meddelandet om ett europeiskt område för forskningsverksamhet, KOM(2000) 6, 18.1.2000.

1.3. Kommittén önskar lägga upp sitt arbete på följande sätt: Kommittén anser att det är lämpligt att först och främst peka på tidigare relevanta yttranden och se i vilken utsträckning rekommendationerna i dessa yttranden beaktats i riktlinjerna för sysselsättningspolitiken för 2002. Därefter vill kommittén framföra ett antal kommentarer, som efter effektbedömningen bör beaktas vid utformningen av sysselsättningsriktlinjerna för 2003.

2. Tidigare yttranden

2.1. I oktober 2000 antog Ekonomiska och sociala kommittén ett yttrande om riktlinjerna för sysselsättningspolitiken 2001⁽¹⁾. Särskild vikt fästes vid följande:

- Huvudmålet om full sysselsättning.
- Det nödvändiga livslånga lärandet.
- Ett närmare samarbete mellan arbetsmarknadens parter för att stödja processen.
- Behovet av ett balanserat genomförande av de olika huvudpunkterna.
- Behovet av kvantitativa och kvalitativa indikatorer.

I sitt yttrande ställde sig kommittén positiv till huvuddragen i de föreslagna sysselsättningsriktlinjerna. Kommittén välkomnade att en särskild strategi utarbetats för hälsa och säkerhet på arbetsplatsen⁽²⁾. Kommittén önskade emellertid att man skulle rikta särskild uppmärksamhet åt sårbara grupper på arbetsmarknaden, exempelvis äldre arbetstagare, kvinnor, ungdomar som avslutar sin skolutbildning och långtidsarbetslösa. För att kunna uppnå målsättningarna från toppmötet i Lissabon – att bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsekonomi – måste man framför allt inrikta sig på investeringar i forskning, utveckling och utbildning.

2.2. År 2000 utarbetade ESK ett yttrande om äldre arbetstagare⁽³⁾. I detta yttrande konstaterar kommittén att sysselsättningsstalet hos arbetstagare mellan 50–64 i ett antal medlemsstater är betydligt lägre än hos yngre arbetstagare. I yttrandet framförs ett antal rekommendationer som skulle kunna bidra

till att öka de äldre arbetstagarnas sysselsättningstal, samtidigt som kommittén är medveten om att en sänkning av pensionsåldern kan vara motiverad i vissa fall:

- Förändra mentaliteten hos arbetstagare och företagare.
- En personalpolitik som inte begränsar sig till ålderskategorierna från 45 år och uppåt utan tar hänsyn till alla åldrar är av stor betydelse för äldre arbetstagare, exempelvis i samband med anställning och anställningens upphörande, yrkesutbildning, vidareutbildning och befordran, flexibel arbetsorganisation, ergonomi och ändrat beteende inom företaget.
- Fästa särskild vikt vid lönesystemen och låta löneutvecklingen ske i snabbare takt i början av karriären för att sedan avta i slutet, för att på så sätt minska äldre arbetstagares utsatthet. Kommittén riktade främst denna rekommendation till arbetsmarknadens parter, utan att på något sätt försöka inkräkta på deras självbestämmande när det gäller lönesättning.

2.2.1. För att ge form åt politiken för äldre arbetstagare föreslår kommittén att man utarbetar riktlinjer på detta politikområde. Vidare framhåller kommittén den viktiga roll Europeiska socialfonden (ESF) kan spela i samband med genomförandet av denna politik.

2.3. I sitt yttrande om halvtidsöversynen av de tre processer som ligger till grund för den europeiska sysselsättningsstrategin⁽⁴⁾ ställde kommittén sig positiv till riktlinjerna för sysselsättningspolitiken. En viktig aspekt var det ökade intresset för denna fråga och de berörda parternas delaktighet i detta sammanhang. För att förbättra processen föreslog kommittén att man efter kommissionens utvärdering skulle eftersträva färre riktlinjer, effektivare samordning med andra processer (Cardiff-, Köln- och Lissabonprocesserna), utveckling av indikatorer, förbättrad övervakning och spridning av goda förebilder. Slutligen kan även arbetsmarknadens parternas engagemang och roll förbättras. Kommittén tillade att man efter den femåriga periodens slut bör överväga ett ettårigt uppehåll för att verkligen engagera alla berörda aktörer.

2.4. I sitt yttrande om EU:s invandringspolitik⁽⁵⁾ har kommittén konstaterat följande:

”De nationella sysselsättningsplanerna bör innehålla kriterier för att hantera migrationsströmmarna. Man bör också överväga att på ett flexibelt sätt införa invandringsprognoser i dessa planer för att garantera väl fungerande arbetsmarknader.

(1) Yttrande om förslag till rådets beslut om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik 2001, 18–19.10.2000 (EGT C 29, 30.1.2001).

(2) Se även ”Gemenskapsstrategi för hälsa och säkerhet på arbetsplatsen”, EGT C 260, 17.9.2001, s. 97 och ”Hälsa och säkerhet på arbetsplatsen”, EGT C 51, 23.2.2000.

(3) Yttrande om äldre arbetstagare (initiativytrande) 18–19.10.2000 (EGT C 14, 16.1.2001).

(4) Yttrande på eget initiativ om ”Halvtidsöversyn av de tre processer som ligger till grund för den europeiska sysselsättningsstrategin”, EGT C 139, 11.5.2001.

(5) Yttrande om kommissionens meddelande om en invandringspolitik för gemenskapen, EGT C 260, 17.9.2001, s. 104.

Riktlinjerna för sysselsättningen, som utarbetas varje år utifrån fyra grundstenar (anställbarhet, företagaranda, anpassningsförmåga och jämställdhet), bör ta hänsyn till den nya invandringspolitiken. Riktlinjerna skall främja arbetstillfällen av högre kvalitet både för medborgare och invandrare i medlemsstaterna.”

2.5. I sitt yttrande om lönemässig jämställdhet mellan män och kvinnor ⁽¹⁾ förespråkar kommittén framför allt ökad insyn i lönesättningen. Medlemsstaterna bör ta egna initiativ och statistiken bör anpassas. I riktlinjerna för sysselsättningspolitiken bör de enskilda länderna uppmanas att vidta särskilda åtgärder för att främja kvinnors tillgång till arbetsmarknaden och bekämpa lönediskriminering.

2.6. I ett nyligen framlagt yttrande har Ekonomiska och sociala kommittén dessutom pekat på behovet av att stärka kvaliteten i sysselsättnings- och socialpolitiken ⁽²⁾.

3. Bedömning av riktlinjerna 2002

3.1. Kommittén välkomnar att större uppmärksamhet riktas åt äldre arbetstagare, något som kommittén också efterlyste i sitt yttrande om äldre arbetstagare.

3.2. Både kommissionen och kommittén betraktar bekämpning av lönediskriminering mellan män och kvinnor som en högt prioriterad fråga. Av den anledningen stöder kommittén förstärkningen av denna riktlinje, genom vilken medlemsstaterna uppmanas att i samarbete med arbetsmarknadens parter utveckla en strategi för att avlägsna befintliga skillnader.

3.3. I riktlinjerna anges enbart marginella ändringar i förhållande till riktlinjerna för 2001. Kommittén kan godkänna ett sådant agerande efter den genomgripande ändringen i riktlinjerna för 2001. Kommittén konstaterar med glädje att kommissionen inte föreslagit några redaktionella ändringar.

3.4. Däremot ifrågasätter kommittén strykningen av de kvantitativa målsättningar som ingick i riktlinjerna för 2001. Å ena sidan har kommittén förståelse för att kommissionen valt att stryka dessa uppgifter, med tanke på att kommissionen

ännu inte förfogar över indikatorer som är enhetliga i hela EU. Å andra sidan blir riktlinjerna effektivare och får större genomslagskraft om de kompletteras med tydligt mätbara målsättningar. Kommittén utgår från att riktlinjerna kommer att kompletteras med sådana kvantitativa målsättningar med utgångspunkt i användbara EU-indikatorer efter det att effektbedömningen genomförts.

3.5. Kommittén påpekar att de osäkra ekonomiska utsikterna sätter extra press på medlemsstaterna att genomföra de föreslagna riktlinjerna med bästa möjliga resultat. Kommittén vill därför framhålla att det just nu är angeläget med en aktiverande arbetsmarknadspolitik.

4. Utgångspunkter för riktlinjerna för sysselsättningspolitiken efter effektbedömningen

4.1. Effektbedömningen av riktlinjerna för sysselsättningen har nu inletts. I mars 2002 skall kommissionen lägga fram en teknisk rapport för de övriga institutionerna med de viktigaste resultaten från denna utvärdering. Även kommittén kommer att rådfrågas om utvärderingen. I avvaktan på det önskar kommittén formulera ett antal utgångspunkter för denna utvärdering.

4.2. Enligt fördraget måste kommissionen årligen granska sysselsättningspolitiken och utarbeta riktlinjer. Kommittén är osäker på om en årlig översyn av riktlinjerna är att rekommendera. Att utarbeta och integrera riktlinjerna i nationella handlingsplaner innebär omfattande arbete för medlemsstaterna. Dessutom förändras prioriteringarna inte i någon större utsträckning från ett år till ett annat. Det kommer dessutom att ta någon tid innan effekterna av den inledda politiken blir synliga och mätbara. Av den anledningen föreslår kommittén att riktlinjerna ses över med några års mellanrum för att få till stånd en effektiv åtgärds cykel. Därvid måste man se till att möjligheterna att anpassa politiken till förändrade förhållanden inte förbises. En sådan politikändring förutsätter dock att artikel 128 i fördraget anpassas. Som alternativ, innan fördraget anpassats, skulle man kunna tänka sig ett system som bygger på en grundlig översyn vartannat år och marginella ändringar vartannat år. På så sätt får medlemsstaterna mer tid att bedöma sysselsättningsriktlinjernas effekter inom ramen för den egna politiken.

4.2.1. Medlemsstaternas årliga rapportering till Europeiska kommissionen skulle också kunna anpassas. Det bör räcka att medlemsstaterna redogör för hälften av riktlinjerna årligen.

⁽¹⁾ Yttrande på eget initiativ om lönediskriminering av kvinnor, EGT C 155, 29.5.2001.

⁽²⁾ EGT C 311, 7.11.2001.

4.3. Kommittén är bekymrad över arbetsmarknadsparternas deltagande i utarbetandet av riktlinjerna för sysselsättningspolitiken och införlivandet av dessa riktlinjer i de nationella handlingsplanerna. Trots att kommissionen är relativt optimistisk är arbetsmarknadsparterna ofta missnöjda. Ofta måste de inom mycket snäva tidsramar diskutera riktlinjerna internt, och på basis av dessa diskussioner utarbeta yttranden som organisationerna kan godta. Det visar sig bland annat i det sätt på vilket ESK måste utarbeta sina yttranden: Efter enbart ett sammanträde måste studiegruppen formulera ett yttrande, som dessutom skall väcka intresse och engagemang.

4.3.1. Ännu mer bekymrad är kommittén över arbetsmarknadsparternas medverkan i samband med införlivandet av riktlinjerna i de nationella handlingsplanerna. Ofta översänds planerna först i sista minuten till arbetsmarknadernas parter, som på ett par dagar måste kunna formulera sin ståndpunkt. Enbart i ett fåtal medlemsstater får arbetsmarknadens parter möjlighet att på ett tillfredsställande sätt delta i utarbetandet av planerna.

4.3.2. För att öka arbetsmarknadsparternas delaktighet i utformningen av de nationella handlingsplanerna bör rådfrågas av medlemsstaterna i ett tidigare skede. För närvarande rådfrågas de ofta först när regeringarna redan utarbetat handlingsplanerna. Arbetsmarknadsparterna känner sig på så sätt inte delaktiga i utformningen och genomförandet av de nationella handlingsplanerna. Arbetsmarknadsparterna borde

även involveras mer i samband med genomförandet av de landspecifika rekommendationerna.

4.4. Utöver ett antal kommentarer beträffande processen vill kommittén även lägga till ett antal frågor som man bör ta hänsyn till i framtida riktlinjer.

4.4.1. I riktlinjerna riktar kommissionen och rådet befogad uppmärksamhet åt sårbara grupper på arbetsmarknaden. Med sårbara grupper menas här kvinnor, äldre arbetstagare, långtidsarbetslösa och ungdomar som avslutar sin skolutbildning. Kommittén vill lägga till ytterligare två grupper: funktionshindrade och etniska minoriteter. Funktionshindrade omnämns redan i riktlinje nr 7, men borde även omfattas av andra riktlinjer. Etniska minoriteter är oerhört sårbar grupp och bör ägnas extra uppmärksamhet. De landspecifika rekommendationer som riktats till Tyskland, Österrike och Sverige ser kommittén som en mycket lovande signal.

4.4.2. För att tydligt kunna mäta effekterna av riktlinjerna är det nödvändigt att fastställa jämförbara indikatorer. Det kommer att öka medlemsstaternas och arbetsmarknadsparternas engagemang inom ramen för Luxemburgprocessen.

4.4.3. Slutligen vill kommittén erinra om de diskussioner som förs beträffande invandringspolitiken. Kommittén har redan tidigare framfört önskemål om att riktlinjerna för sysselsättningspolitiken kompletteras med ett avsnitt om invandringspolitiken.

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala

kommittén

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förberedelser inför WTO:s fjärde ministerkonferens: ESK:s ställningstagande"

(2002/C 36/18)

Den 26 april 2001 beslutade Ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 23.3 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om "Förberedelser inför WTO:s fjärde ministerkonferens: ESK:s ställningstagande".

Sektionen för yttre förbindelser, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 4 oktober 2001 (föredragande: Bruno Vever, medföredragande: María Candelas Sánchez Miguel).

Mot bakgrund av ovanstående antog Ekonomiska och sociala kommittén vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober 2001) följande yttrande med 116 röster för och en nedlagd röst.

1. Sammanfattning

1.1. Nära två år efter misslyckandet i Seattle söker WTO fortfarande efter sin identitet. Trots att dess system för tvistlösning konsoliderats har organisationen svårt att hantera de nya utmaningar som den internationella handeln står inför: den heterogena sammansättningen av stater, eftersläpningen i många utvecklingsländer, praxis som åsidosätter tanken bakom single undertaking (avtalen som odelbara enheter), behovet av nya internationella bestämmelser för handelsutbyte som går utanför den rent kommersiella ramen (t.ex. bestämmelser i fråga om konkurrens, miljö, hälsa, sociala frågor). Ett nytt misslyckande i Doha i november 2001 skulle hota det multilaterala systemets starka ställning och skapa nya risker för utestängning från marknaden (särskilt för utvecklingsländerna) samtidigt som WTO:s möjligheter skulle hämmas när det gäller att hantera de utmaningar som globaliseringen och den ökade antalet handelstvister innebär. En framgång i Doha skulle å andra sidan leda till en bättre reglering av den internationella handeln och en långsiktig förstärkning av basen för tillväxt för världsekonomin, vilket särskilt skulle gynna utvecklingsländerna. Med tanke på terrordåden den 11 september och den spända internationella situation som de utlöst skulle det vittna om det internationella samfundets beslutsamhet om man genom dialog kunde stärka samarbetet när det gäller globaliseringen och de nya utmaningar som framtiden medför.

1.2. Om man vill undvika en upprepning av misslyckandet i Seattle måste man lära sig av erfarenheterna därifrån. Misslyckandet bör inte tillskrivas en alltför ambitiös dagordning utan de bristande förberedelserna inför konferensen. I synnerhet hade man undervärderat utvecklingsländernas förväntningar och problem, och den känsla av utestängdhet som många av dem upplever när det gäller förhandlingsförfarandena. Det fanns också en brist på lyhördhet och flexibilitet

i debatten, missförstånd när det gällde den nya dagordningens inriktning och en bristande och otillräckligt förberedd dialog med det civila samhället och de icke-statliga organisationerna.

1.3. När Doha-konferensen nu närmar sig är utmaningarna fortfarande komplexa, även om det på senare tid har skett en viss tillnärmning som gör det möjligt att hoppas att en framgång inte är utom räckhåll, trots den stora osäkerhet som har uppstått efter den 11 september. Bland de positiva tecknen kan man notera ett oförändrat stort intresse för en ny runda bland många länder, ett närmande mellan de stora handelspartnerna, en mer gynnsam attityd bland utvecklingsländerna som har främjats av EU-initiativ på senare tid. Manöverutrymmet är dock fortfarande begränsat. De stora förväntningarna på en omfattande dagordning som det civila samhället och de icke-statliga organisationerna har gett uttryck för (särskilt i fråga om miljö och sociala frågor) möts fortfarande av tystnad från flera utvecklingsländer, som i stället har krav inom andra områden – genomförande, utveckling, tillträde till marknaden. Alla är dock medvetna om komplexiteten i att få enhällighet bland de 142 staterna om ett tillfredsställande resultat, vilket bidrar till kompromissviljan.

1.4. Ovanstående konstateranden föranleder kommittén att presentera följande rekommendationer inför Dohamötet:

1.4.1. För det första gäller det att få vissa utgångsförutsättningar till stånd om man vill lyckas. Det innebär att förhandlingarna måste inledas i en öppen anda där man lyssnar på varandra och där öppenhet råder; fastställandet av dagordningen får inte innebära att man förutsäger resultatet av diskussionen. Man måste absolut söka stöd hos utvecklingsländerna, organisera en ömsesidig dialog med det organiserade civila samhället, knyta samman de olika frågorna och sätta in dagordningen i Doha i ett större sammanhang som kräver medverkan från andra internationella organ än WTO.

1.4.2. Om man kommer överens om en ambitiös, enhetlig dagordning innebär det att det finns en vision som åtminstone i viss utsträckning delas av alla samt en avsevärd vilja att

komma fram till målet. Kommittén föreslår därför att den nya WTO-rundan inriktas mot målet "hållbar global utveckling". Det målet skulle göra det möjligt att understryka följande:

- Den ekonomiska utvecklingen som det bärande inslaget i rundan, i första hand i utvecklingsländerna.
- Utvecklingen av nya kvalitetskrav – hälsa, säkerhet, miljö, sociala frågor.
- Utvecklingen av samarbetet med andra internationella organisationer.
- Det internationella samfundets stora beslutsamhet att svara på de utmaningar som terrordåden den 11 september har gett upphov till genom en förstärkning av samarbetet på ett globalt och hållbart sätt. Samarbetet bör kännetecknas av dels ökad uppmärksamhet på problemen med underutveckling, dels ökade insatser i Världshandelsorganisationen för att bemästra de handelsmässiga konsekvenserna av de störningar som den nya situationen innebär.

1.4.3. Kommittén understryker alltså att den nya rundan måste vara global, innehålla vissa krav och genomföras i samspel med andra aktörer, men ESK konstaterar samtidigt att vissa känsliga frågor kan behöva mer tid för att ta form under förhandlingarna. Man skulle kunna genomföra den nya rundan i tre sammanhängande delar, där ingen av delarna skulle kunna genomföras utan de två andra.

- Man inleder direkt med frågan om genomförandet i utvecklingsländerna. (Kommittén kan med glädje konstatera att de förslag som enligt planerna skall läggas fram behandlar just denna fråga.)
- Man påskyndar förhandlingarna om marknadstillträde och den därmed sammanhängande dagordningen – jordbruk, tjänster.
- Man öppnar vägen för mer omfattande frågor (konkurrens, investeringar, konsumentskydd, miljö, sociala frågor i samarbete med ILO).

Kommitténs kommentarer om de olika mål som bör uppnås grundar sig på vad som framkommit vid dess hearingar och i de reflexionsgrupper som bildats av kommissionsledamot Pascal Lamy i samarbete med arbetsmarknadsorganisationer och icke-statliga organisationer.

1.4.4. En effektiv dialog med det organiserade civila samhället ingår som en självklar del i förutsättningarna för framgång. Därför rekommenderar kommittén att WTO och företrädare för det organiserade civila samhället (arbetsmarknadsorganisationerna, de icke-statliga organisationerna) tillsammans antar

en uppförandekodex. En sådan kodex skulle ge de socioekonomiska intresseorganisationerna och de icke-statliga organisationerna möjligheter att ta ansvar för förberedelser, utvärdering, uppföljning och genomförande av WTO:s åtaganden, utan att staternas exklusiva förhandlingsrättigheter skulle ifrågasättas. En sådan kodex skulle skapa en ram för dialogen och skulle dessutom kunna vara ett fungerande instrument för samarbetet mellan WTO och det organiserade civila samhället i syfte att främja den "globala, hållbara utveckling" som kommittén så starkt stöder.

2. Konferensens utmaningar

2.1. GATT har länge varit framgångsrikt på grund av en pragmatisk inställning. Medan UNCTAD har fastnat i ideologiska debatter och inte lyckats lägga fram några konkreta lösningar har GATT alltid undvikit att blanda in politik i diskussionerna och därför lyckats slutföra förhandlingsprogram med höga målsättningar när det gäller att avskaffa hinder för den internationella handeln. Efter det att Uruguayrundan framgångsrikt avslutats i Marrakech gäller det nu för Världshandelsorganisationen, som bildats för att ta över GATT:s funktion, att finna sin framtida roll.

2.2. När man nu blickar bakåt måste alla medge att det arbete som utförts i Marrakech efter Uruguayrundan är omfattande, oavsett hur högt man sedan värderar det. Det rör sig om följande:

2.2.1. GATT, som endast hade ställning som ett provisoriskt avtal, har utvecklats till WTO, en internationell institution med FN som mönster och permanenta lagstiftande befogenheter inom den internationella handeln.

2.2.2. GATT-avtalet gällde en mångskiftande samling stater eller statsgrupperingar, som beroende på sin utvecklingsgrad gjorde olika åtaganden. Detta avtal har omvandlats till ett gemensamt åtagande som gör det möjligt att på sikt föreställa sig en enpolig värld byggd på en samling regler som även om de inte är lika för alla åtminstone tillåter jämförelser.

2.3. Samma orsaker som ligger bakom WTO:s framgångar ligger emellertid också bakom organisationens problem. Ända sedan systemet för tvistlösning trädde i kraft har många inväntat att dess inflytande är alltför stort i förhållande till dess ursprungliga legitimitet. Man har också ifrågasatt organisationens värdering av reglerna i förhållande till andra bestämmelser inom områden som miljö och sociala frågor. Det måste också medges att många u-länder efter ministerkonferensen i Singapore 1996 har hamnat på efterkälken eftersom deras myndigheter inte är anpassade för en fullständig tillämpning

av WTO:s regler. Först tycktes organisationen gå stärkt ur konferensen i Singapore, men efter den tredje konferensen i Seattle försvagades den kraftigt efter såväl skarp intern kritik från u-länder som hård extern kritik från företrädare för det civila samhället.

2.4. Under kongressen i Seattle kunde utvecklingsländerna inte gå med på en ny runda multilaterala handelsförhandlingar. De efterlyste i stället en översyn av flera regler som de godkänt i Marrekech. Detta kan innebära att själva begreppet "single undertaking" riskerar att allvarligt skadas. Röster har höjts för att ett antal andra frågor skall behandlas samtidigt och på samma nivå som den internationella handels utveckling. Det gäller frågor som hållbar utveckling, grundläggande rättigheter för arbetstagare och en mer harmonisk reglering av internationell handel och internationella investeringar.

2.5. Dessa nya insikter inom WTO har lett till följande:

2.5.1. Klyftan mellan olika medlemmar (eller grupper av medlemmar) har blivit djupare och gäller inte längre bara handelsfrågor. Gamla motsättningar har nu fått sällskap av andra meningsskiljaktigheter mellan medlemmarna om frågor som miljön och arbetsmarknadsrelationer, såväl mellan olika i-länder som mellan dessa och u-länder.

2.5.2. Det är nu många fler parametrar (handel, tullhinder, andra handelshinder, konkurrens, miljö, samhälle och sociala frågor) som måste ges en lämplig gemensam lösning före WTO:s kommande ministerkonferenser. Detta är en mycket svår uppgift.

2.6. Denna utveckling återspeglar också följande olika politiska och strategiska synsätt på den internationella handels framtid och funktionssätt:

2.6.1. Skall man prioritera ett multilateralt avtal under WTO:s ledning? Eller snarare bilaterala, regionala eller till och med unilaterala avtal?

2.6.2. Är det möjligt att bibehålla enhetliga handelsregler på global nivå? Bör man i stället ta större hänsyn till hur utvecklade WTO:s olika medlemsstater är (och då även ta hänsyn till skillnader mellan olika u-länder, från tillväxtekonomier som på många sätt redan är konkurrenskraftiga, t.ex. Brasilien och Indien, till de minst utvecklade länderna)?

2.6.3. Skall WTO:s verksamhet begränsas till området handel? Mekanismen för tvistlösning har visat sig påverka andra faktorer även om den utformats enbart med tanke på handeln. Bör man i och med detta uppmana WTO att ta hänsyn till vidhängande frågor, som hållbar utveckling i dess vidaste mening (dvs. social, samhällelig, etisk, miljömässig)? Om detta är fallet är frågan om det är WTO eller andra befintliga organisationer som bör leda detta arbete, samt hur verksamheten skall samordnas.

2.6.4. Finns det anledning att se över WTO:s sätt att fungera för att säkerställa både ökad insyn och effektivare deltagande i de styrande organen samt därigenom ta större hänsyn till parlamentarisk demokrati, ekonomisk och social demokrati samt mer allmänna förväntningar och farhågor inom det civila samhället?

2.7. Alla dessa frågetecken leder till att förberedelserna inför och själva genomförandet av ministerkonferensen i Doha ter sig som något mycket osäkert och riskfyllt. Ett nytt misslyckande skulle ha sina konsekvenser för organisationen och för villkoren för den internationella handeln, även om vissa med mer eller mindre rätta anser att ett misslyckande i detta läge inte skulle innebära ett slutgiltigt misslyckande.

2.8. Ett misslyckande i Doha skulle stärka det läger som förespråkar bilaterala eller biregionala lösningar. Tidigare erfarenheter visar emellertid att sådana lösningar är skadliga på så vis att de ger upphov till utestängning från marknader. Det är inte till skada bara för EU utan även för många u-länder, t.ex. länder med relativt litet inflytande eller länder som Indien, som hittills avstått från denna typ av lösning. Ett misslyckande skulle också göra systemet för tvistlösning mindre stabilt.

2.9. En av de negativa följderna av ett misslyckande skulle mycket väl kunna vara att WTO:s verksamhet lamsläs i ett läge när följande sker:

2.9.1. Nya svårlösta frågor uppkommer kontinuerligt inom världshandeln: den nya tekniken, elektronisk handel, miljön, konsumentskydd, livsmedelssäkerhet, försiktighetsprincipen, behovet av livsviktiga läkemedel, ökande krav på etik och socialt ansvarstagande liksom många andra förväntningar från det civila samhället.

2.9.2. Det förekommer ständiga spänningar i handelstvisterna, som på sätt och vis underblåses av själva det faktum att det finns en nytt instrument för att bilägga dessa tvister.

2.9.3. Dominerande aktörer (ALAC, EU-Mercosur) gör försök att regionalisera och därmed dela upp den internationella handeln, vilket är till men för deras svagaste motparter.

2.9.4. Kinas inträde i WTO är visserligen en viktig händelse eftersom det finns klara fördelar med att ha en medlem med så stor tyngd i organisationen, men vissa svåra frågor på dagordningen för förhandlingarna kommer med säkerhet att påverkas i fall de inte tas upp tidigare, t.ex. miljöfrågor och sociala frågor.

2.10. Om WTO:s arbete avbröts eller tillfälligt blockerades skulle detta vara detsamma som en tillbakagång. Risker skulle vara stora att organet för biläggande av tvister skulle göra anspråk på att ensamt sköta organisationens hela verksamhet, med hjälp av bestämmelser som kommer att visa sig vara alltmer föråldrade i relation till utvecklingen inom världshandeln.

2.11. Om konferensen i Doha däremot blir framgångsrik, dvs. om man kan inleda en ny runda med konsekventa och balanserade handelsförhandlingar, kommer hoppet åter att växa på alla håll.

2.11.1. En sådan framgång skulle vara en trovärdig garanti för att multilaterala arrangemang är bättre än andra (regionala, bilaterala osv.) lösningar, och den skulle stärka den ekonomiska tillväxten i alla berörda stater, framför allt för utvecklingsländerna som skulle få bättre möjligheter att komma i kapp. De positiva effekterna skulle bli desto tydligare som ekonomin och den internationella stabiliteten hotas av alla slags efterverkningar av terrordåden i USA den 11 september.

2.11.2. En framgång är endast möjlig genom en kompromiss som är godtagbar för alla medlemmar (industriländerna, utvecklingsländerna, de minst utvecklade länderna, övergångs-ekonomier och nya industriländer) samt de viktigaste motparterna (regeringar, det civila samhället, branschorganisationer, fackföreningar, företag, ekonomiska aktörer etc.), och som gör det möjligt för den internationella handeln att utvecklas under mer harmoniska förhållanden och införliva faktorer som inte är strikt handelsrelaterade, så att processen lättare kan accepteras av var och en och bli mer förutsägbar för alla.

2.11.3. På så sätt skulle inledandet av en ny runda visa att globaliseringsdebatten inte längre är enbart en tvistefråga mellan staterna respektive mellan staterna och de icke-statliga organisationerna, och att det nu är möjligt att förhandla fram lösningar tillsammans.

2.12. Trots den djupa osäkerhet som uppstått i och med den nya internationella situationen efter den 11 september är detta mål fortfarande möjligt att uppnå för förhandlingarna i Genève, förutsatt att de verkligen drar lärdomar av det som skedde i Seattle. Man måste både undvika att förberedelserna för rundan blir otillräckliga och elitistiska, och att den text som blir slutresultatet skjuter över målet genom att redan från början koncentrera sig på medlen.

2.13. Följande etapper måste definieras bättre:

— Vilka områden skall vara förbehållna WTO?

— Vilka ytterligare områden skall bli föremål för bilaterala avtal eller avtal mellan två regioner?

2.14. Det krävs med andra ord att man kan enas om en utgångspunkt för den nya rundan, dvs. följande:

2.14.1. Man måste återskapa den anda som fortfarande rådde i Punta del Este och vid den strandade konferensen i Havanna, dvs. inställningen att det rör sig om att stöpa om den internationella handeln, samtidigt som man inte låter sig smittas av andan i Seattle (olägliga konflikter om målsättningsarna).

2.14.2. Man bör vara medveten om vikten av att inte begränsa sig till ett avtal mellan EU och USA, eftersom ett sådant avtal visserligen är nödvändigt men inte tillräckligt. Det är oerhört viktigt att få stöd både från Quad-gruppen (EU+USA+Japan+Kanada), övriga OECD-länder och utvecklingsländerna när en ny runda inleds, ett stöd som både omfattar principerna och dagordningen.

2.14.3. De allvarliga spänningar som uppstått efter den 11 september bör motverkas genom att världssamfundet visar en gemensam vilja att via dialog skynda på sin organisation inför globaliseringen och de framtida utmaningarna.

3. ESK:s rekommendationer

3.1. ESK har knutit åtskilliga kontakter för att kunna genomföra en analys och ge rekommendationer, både med kommissionens GD Handel, Europaparlamentets föredragande Konrad Schwaiger, WTO:s sekretariat och företrädare för det civila samhället (t.ex. de reflexionsgrupper som inrättats av kommissionsledamot Pascal Lamy under 2000/2001 och i vilka icke-statliga organisationer medverkat, hearingen med medlemmar i de icke-statliga organisationernas kontaktgrupp i kommissionens GD Handel den 6 juni, hearingen med företrädare för det europeiska civila samhället den 5 juli, medverkan i den offentliga konferens som WTO anordnade i Genève med företrädare för det civila samhället och icke-statliga organisationer den 6–7 juli samt medverkan i den dialog med det civila samhället om WTO-konferensens utmaningar som kommissionens GD Handel anordnade den 24–28 september).

3.2. Kommittén bekräftar att den stöder flera principer för den internationella handeln, framför allt följande:

3.2.1. Multilaterala avtal skall äga företräde, inte på så vis att man avstår från att gå längre med en eller annan stat utan på villkor att bilaterala avtal och avtal mellan två regioner ingås med respekt för WTO-bestämmelsernas bokstav och anda (WTO:s överhöghet, icke-diskriminering, nationell behandling etc.).

3.2.2. Det system som kallas single undertaking (avtal som behandlas som odelbara enheter) gör det möjligt för alla WTO-medlemmar att skriva under på samma bestämmelser, även om man måste förutse följande:

3.2.2.1. Tekniskt och finansiellt bistånd,

3.2.2.2. Flexibla tidsfrister för utvecklingsländernas och de minst utvecklade ländernas tillämpning av vissa bestämmelser som kräver ett multilateralt tillvägagångssätt såsom föreslagits av kommissionär Lamy, så att dessa länder i slutet av förhandlingarna kan välja om de vill delta i avtalen om investeringar och konkurrens eller inte, precis som nu sker när det gäller avtalet om offentlig upphandling.

3.2.2.3. Fördömmande av varje form av ensidiga åtgärder så snart detta bryter mot WTO:s regler.

3.3. Kommittén betonar behovet av att beakta lärdomarna från toppmötet i Seattle och att dra största möjliga nytta av den pågående utvecklingen för att undvika de förhållanden som ledde till att förhandlingarna strandade. Detta innebär i synnerhet följande:

3.3.1. Att bättre stödja utvecklingsländerna genom fokusering på utvecklingsmålet i förhandlingarna.

3.3.1.1. Att låta dessa länder få ta större del i förbandena (öppenhet i förhandlingarna, flexibla förbandena).

3.3.1.2. Att acceptera att förhandla om vissa frågor som är av särskilt intresse för dem, t.ex. stigande tullsats, rörligheten för nyckelpersoner i serviceföretag samt antidumping.

3.3.1.3. Att ta upp vissa frågor rörande genomförandet av besluten i Marrakech-avtalet till ny behandling.

3.3.1.4. Att när så är möjligt ge dessa länder en särskild och differentierad behandling, som för dem som uppvisar bäst resultat inte utesluter en graderingsordning.

3.3.2. Ett effektivare samråd med företrädare för det organiserade civila samhället även om själva förhandlingen till syvende och sist skall skötas av staterna själva.

3.3.3. Att eftersträva en övergripande balans inom WTO och mellan WTO och övriga internationella organisationer (bl.a. ILO i sociala frågor).

3.3.4. Att fästa större uppmärksamhet vid intressen på medellång och lång sikt och inte bara på kortsiktiga intressen.

3.3.5. Att öppna en dagordning skall inte förväxlas med ett föregripande av förhandlingarnas slutresultat.

3.3.6. Den tidigare nämnda möjligheten för utvecklingsländerna att till sist avstå från att skriva under vissa kapitel som överstiger deras administrativa kapacitet.

3.3.7. Nödvändigheten att koppla de olika ämnesområdena till varandra.

3.3.8. Behovet av smidigare regler, särskilt genom att under vissa förutsättningar acceptera olika hastigheter när det gäller att genomföra dem.

3.3.9. Behovet av större öppenhet i förbandena, ett arbete som måste påbörjas genast.

3.3.10. Uppmuntran till reformplaner för att anpassa WTO efter behoven.

3.4. Kommittén betonar också nödvändigheten av att fastställa en tidsplan för den nya förhandlingsrundan vad gäller handeln inom WTO som är tillräckligt generös för att svara mot alla berörda parter förväntningar och som underlättar kompromisser. Att enas om en ambitiös dagordning kräver ett minimum av gemensamma visioner och en stor vilja att nå resultat. Det förefaller därför nödvändigt att ställa upp ett omfattande mål för denna dagordning som är tillräckligt engagerande och enande för att få med sig de olika staterna och samtidigt mottas positivt av flera icke-statliga organisationer. Kommittén föreslår därför att man inriktar den nya WTO-rundan på målet "global och hållbar utveckling". Detta mål skulle göra det möjligt att betona följande:

3.4.1. Den ekonomiska utvecklingen och främst utvecklingen inom utvecklingsländerna som kärnan i förhandlingarna.

3.4.2. Utvecklingen av nya kvalitativa krav, t.ex. hälsa, säkerhet, konsumentskydd, miljö, bl.a. försiktighetsprincipen, samt sociala frågor.

3.4.3. Utvecklingen av det organiserade och institutionella samarbetet med övriga verksamheter inom Förenta nationerna och andra internationella instanser, t.ex. ILO, IMF, Världsbanken, WIPO, UNCTAD, WCO, OECD etc.

3.4.4. En stor beslutsamhet från det internationella samfundet när det gäller att möta utmaningarna efter händelserna den 11 september genom ett förstärkt globalt och hållbart samarbete. Förutom en ökad uppmärksamhet på underutvecklingsproblemen kommer detta bl.a. att innebära en vaksamhet från WTO:s sida för att klara av de eventuella störningar inom handeln och konkurrensvillkoren till följd av de olika åtgärder som har beslutats eller som kan förutses på följande områden:

3.4.4.1. En striktare disciplin på det finansiella området (t.ex. kampen mot nätverken för finansiering av terrorismen och penningtvätt).

3.4.4.2. En ökad kontroll från medlemsstaternas sida vad gäller handel med känsliga produkter (t.ex. nukleära och kemiska produkter, produkter med både civilt och militärt användningsområde och prekursorer, ballistiska produkter).

3.4.4.3. Medlemsstaternas stöd till särskilt drabbade sektorer (t.ex. flyg, transporter, turism, försäkringar/återförsäkringar).

3.5. För att man skall kunna upprätta en omfattande dagordning som beaktar allas förväntningar bör de rekommenderade lösningarna vara flexibla och koncisa. Samtidigt som kommittén betonar att den nya förhandlingsrundan måste vara global, förbunden med vissa villkor och interaktiv, konstateras att vissa känsliga frågor kan komma att kräva mer tid för att profileras bättre under förhandlingarna. Därför skulle man kunna koncentrera den nya förhandlingsrundan kring tre teman, som alla är viktiga för genomförandet av helheten:

3.5.1. Omedelbar behandling av frågan om ett genomförande som gagnar utvecklingsländerna, eventuellt innehållande en "early harvest" till deras fördel motsvarande "halvtidsöversynen" i Montreal under Uruguay-rundan. Kommittén är glad att kunna konstatera att denna viktiga fråga redan är föremål för en första prioriteringsförhandling.

3.5.2. Underlättande av förhandlingarna om tillgång till marknaden i uttryckets vidaste bemärkelse, dvs. produkter inklusive underlättande av tullförfaranden, investeringsförberedande åtgärder och marknadshindrande aspekter som beror på konkurrensregler eller frånvaron av sådana, liksom frågor som hör till den inbyggda dagordningen som t.ex. jordbruk och tjänster.

3.5.3. En öppning för mer systematiska förhandlingar (konkurrens, investeringar, miljö, konsumentskydd, sociala frågor i samband med ILO).

3.5.4. Samtidigt måste kopplingen mellan de olika förhandlingarna behållas. Ingen förhandling skall formellt avslutas innan ett övergripande avtal har träffats, enligt principen "inget avtal utan ett komplett avtal".

3.6. Kommittén vill här framföra ett antal kommentarer beträffande den nya dagordningens olika punkter. Kommentarererna bör ses som en icke heltäckande sammanfattning. Särskild hänsyn har tagits till arbetet i kommissionär Pascal Lamys olika reflexionsgrupper, i vilka olika ekonomiska och sociala intresseorganisationer och andra frivilligorganisationer deltagit, och till de kompletterande hearingar som anordnats inom ramen för utarbetandet av detta uttalande.

3.6.1. Kommitténs kommentarer begränsar sig till de frågor som skall diskuteras och deras framtida konsekvenser. Innehållet i de kommande förhandlingarna behandlas inte. Såsom kommittén påpekat kommer förhandlingarna att äga rum vid ett senare tillfälle och inte under ministerkonferensen i Doha, där man i stället skall koncentrera sig på att fastställa dagordningen för den nya förhandlingsrundan utan att föregripa förhandlingsresultatet.

3.6.2. Dessa kommentarer måste ses i sitt sammanhang och samtliga frågor måste sättas i relation till varandra, eftersom de samverkar på många olika sätt och med tanke på att man efter avslutade förhandlingar måste uppnå ett sammanhängande och balanserat resultat.

3.6.3. Kommittén betonar också att de olika förhandlingsfrågorna bör diskuteras ur ett utvecklingsperspektiv när en ny förhandlingsrunda startar. Om handeln antas vara en förutsättning för utveckling, bör det även skapas utvecklingsincentiv genom att man hittar minsta gemensamma nämnare för att balansera de olika ömsesidiga eftergifterna. Man bör också utarbeta effektiva nationella anpassnings- och genomförandestrategier, eftersom dessa är av stor vikt på detta område. Diskussionerna bör därför främst handla om hur man kan förverkliga de åtaganden som gjorts inom WTO, inklusive åtagandena i Marrakech, så att utvecklingsländerna kan bistås i arbetet med att utveckla den institutionella kapaciteten. Skuldavskrivningar bör också komma i fråga för de mest skuldsatta utvecklingsländerna.

3.6.4. I fråga om målen för tillträde till marknaden betonar kommittén att nya tidsplaner måste införas för sänkta tullar (framför allt de högsta tullavgifterna) och undanröjandet av icke-tariffära handelshinder (även offentlig upphandling). Detta kan bidra till ökad ekonomisk tillväxt i världen. Åtgärder som syftar till att underlätta utvecklingsländernas tillträde till olika

marknader bör särskilt uppmärksammas, framför allt åtgärder som syftar till att undanröja befintliga handelshinder i industri-länderna. Multilaterala förhandlingar avseende teknik, jordbruk och miljö skulle underlätta en dylik process. Utvecklingsländerna bör beviljas undantag från vissa av WTO:s förpliktelser i fråga om avreglering under genomförandeperioden, förutsatt att ett antal objektiva och kontrollerbara kriterier uppfylls.

3.6.5. I fråga om målet att underlätta tullklareringen framhåller kommittén vikten av minskad byråkrati och moderniserade tullförfaranden vid import och export. Kommittén anser att utvecklingsländerna bör ges tekniskt bistånd (samt stöd till tillämpningen av mekanismer som syftar till att reglera handelsrelaterade tvister).

3.6.6. I fråga om målen avseende de jordbruksrelaterade frågorna understryker kommittén behovet av balans mellan olika viktiga krav: ökat globalt livsmedelsutbud; förbättrat marknadstillträde för framför allt utvecklingsländerna; kvalitets-, livsmedels säkerhets- och konsument skydds krav; jordbrukets mångfunktionella roll och sociala i stället för enbart ekonomiska hänsynstaganden; djurens välbefinnande; skydd av den biologiska mångfalden och traditionella kunskaper; skydd av landsbygdsmiljön och struktururomvandlingsstöd; en övergripande balans i fråga om samtliga parter eftergifter i försöken att skapa fler möjligheter att få tillträde till marknaderna. Kommittén förväntar sig framför allt att övriga WTO-medlemmars ansträngningar ligger på minst lika hög nivå som gemenskapens ansträngningar och att översynen av exportstödsåtgärder också kommer att omfatta exportkrediter och livsmedelsbistånd. Åtgärderna för att öppna upp marknaderna för jordbruksprodukter och för att minska importbestämmelser och de interna och externa subventionerna måste vidtas successivt samtidigt som man noga kontrollerar utvecklingen under övergångsperioden i nära samarbete med samtliga berörda parter.

3.6.7. I fråga om målen avseende tjänster betonar kommittén de nya möjligheter som skapas för EU, som är den största handelspartnern på detta område. Kommittén vill samtidigt poängtera att ytterligare avregleringar kommer att kräva nya bestämmelser. Allmänna tjänstehandelsavtalet (GATS) innebär att världsmarknaden för tjänster kan öppnas upp, framför allt marknaden för finansiella tjänster, samtidigt som medlemsstaterna har rätt att tillämpa lämpliga regler och bestämmelser i allmänhetens intresse och tillhandahålla allmänna tjänster under samma marknads villkor. En utvidgad tjänstemarknad (inklusive e-handel och fri rörlighet för arbetstagare i nyckelpositioner) utgör ett viktigt bidrag till utvecklingsländernas utveckling och tekniköverföring. Fler incita-

ment bör därför skapas, så att framför allt utvecklingsländerna kan föregripa vissa problem och definiera prioriteringar för olika yrken och branscher i samband med att ländernas marknader öppnas upp.

3.6.8. I fråga om de investeringsrelaterade målen framhåller kommittén att förhandlingarna främst bör innebära att man utarbetar en positiv förteckning över prioriterade branscher där åtgärder bör vidtas för att underlätta nyinvesteringar, framför allt i utvecklingsländernas intresse. Uppförandekoder för multinationella företag bör också främjas, i linje med de uppförandekoder som utarbetas på grundval av OECD:s riktlinjer. Man bör framför allt slå vakt om rätten till överföringar och skyddet mot expropriering och andra typer av nationalisering.

3.6.9. I fråga om de konkurrensrelaterade målen framhåller kommittén att konkurrenshinder går hand i hand med underutveckling, korrup tion och stängda marknader. Alla dessa fenomen hotar den ekonomiska utvecklingen, framför allt i utvecklingsländerna, och skapar obalans på många plan i den internationella handeln. Grundläggande regler bör därför fastställas på detta område. I detta skede bör den främsta målsättningen vara att främja en integration av grundläggande principer i ländernas nationella lagstiftning, i syfte att bekämpa vissa symbolladdade förfaranden som motverkar konkurrens, utarbeta flexibla regler för samarbete och utbyte av information samt utforma en mekanism för lösning av tvister på dessa områden. Detta måste dock ske utan att man ifrågasätter de nationella myndigheternas och tillsynsmyndigheternas prerogativ. Man bör bistå utvecklingsländerna i arbetet med att förbättra deras administrativa kapacitet på dessa områden.

3.6.10. I fråga om målen avseende den immateriella äganderätten betonar kommittén behovet av incitament för forskning och innovation och understryker att man bör bekämpa piratkopiering och varumärkesförfalskning. Det är också viktigt att framhålla innovationernas fördelar för ekonomin, folkhälsan och den sociala utvecklingen i alla länder, framför allt utvecklingsländerna. Ett viktigt mål bör vara att sänka kostnaderna för att få tillgång till innovationer och att förbättra utvecklingsländernas möjligheter att skapa hälsosamma och säkra levnadsförhållanden. I detta hänseende bör avtalet om handelsrelaterade aspekter av den immateriella äganderätten förtydligas, i syfte att förbättra den tekniköverföring som utvecklingsländerna är starkt beroende av. WTO bör också ta större hänsyn till arbetet och förhandlingsresultatet inom Världspanorganisationen för immateriell äganderätt (WIPO).

3.6.11. Med avseende på de mål som berör folkhälsan vill kommittén betona att försiktighetsprincipen måste gälla, att tillämpningen är proportionerlig och varken godtycklig eller diskriminerande, samt att den grundas på strikta kostnadsnyttoanalyser under villkor som gör att alla berörda parter kan delta. Det är sannolikt också nödvändigt att utveckla användningen av en gemensam terminologi och utnyttjandet av internationella normer som Codex alimentarius. Informationen till konsumenterna, bland annat via produktmärkningen, måste bli fylligare. Internationella förfaranden måste avtalas för riskhanteringen. Det krävs gynnsammare regler för tekniköverföring till utvecklingsländerna (jämför frågan om TRIPS, upphovsmannarätt), bland annat genom snabba förbättringar i produktions- och distributionssystemet för livsviktiga läkemedel. Dessutom kan utvecklingsländerna behöva stödjas för att förbättra kontrollen och efterlevnaden av reglerna. Frågorna i anslutning till avreglering av den offentliga upphandlingen måste angripas. Öppningen av hälso- och sjukvårdstjänsterna för privata investeringar inom ramen för GATS (Allmänna tjänstehandelsavtalet) måste ske med bibehållen kvalitet och samma sociala målsättningar. Dessa olika faktorer motiverar också förstärkta kopplingar mellan WTO och andra internationella organ som WHO och UNCTAD.

3.6.12. Beträffande de mål som berör miljön understryker ESK att den internationella handeln måste ansluta sig till målsättningen en hållbar utveckling, med hänsyn till de stora globala ekologiska utmaningarna och behovet att åstadkomma bättre levnadsvillkor i vars och ens miljö. Det kommer att behövas effektindikatorer som SIA-projektet – sustainable impact assessment – som initierats av Europeiska kommissionen. Hänvisningar till internationella normer behövs också. Det kan visa sig nödvändigt med stöd för att u-länderna skall kunna jämka samman sin ekonomiska utveckling med dessa absoluta krav, särskilt med hjälp av budgetmässiga och tekniska stödinsatser tillsammans med andra internationella instanser (Världsbanken osv.) samt tekniköverföring. Det gäller att slutligen hitta en bättre fördelning mellan miljöinstrumenten och WTO:s multilaterala regler.

3.6.13. När det gäller målen i anslutning till de sociala frågorna hänvisar kommittén till sitt yttrande om mänskliga rättigheter på arbetsplatsen, där det betonas att en process måste inledas för att föra in grundläggande arbetslivsnormer i förhandlingarna om en ny kommersiell världsordning, bland annat genom att verka för att förstärka kontakterna mellan WTO och ILO. ILO är fortfarande lämpligaste instans för att avtala om internationella sociala villkor, men WTO bör försöka att i högre grad stödja dessa genom att främja positiva stimulansåtgärder. Det är dessutom positivt att det meddelande som kommissionen lade fram i juli 2001, om grundläggande

arbetslivsnormer och socialt inriktade styresformer i samband med globaliseringen, också uppmärksammat att Europeiska unionen måste ta nya initiativ på detta område.

3.7. Även om samförståndslösningar kan framstå som lamslående är de i dagens internationella offentlighetsliga läge den enda möjliga metoden att komma fram till ett välavvägt resultat. Det gäller nu att i högre grad än tidigare organisera ett sådant samförstånd, på följande grundval:

3.7.1. Ökad delaktighet för samtliga medlemmar, även utvecklingsländerna och de minst utvecklade, så att de på ett verksamt sätt kan bidra till att formulera en dagordning för den nya utvecklingscykeln. Detta kan motivera att länderna med de mest begränsade institutionella resurserna vid behov sluter sig samman i "kluster" (med hjälp av metoder som redan tillämpas i IMF:s och Världsbankens system).

3.7.2. U-länderna måste få försäkringar om att de får finansiella och mänskliga resurser som gör det möjligt att tillämpa en disciplin som de frivilligt gått med på att underordna sig.

3.7.3. I förekommande fall kan u-länderna ges övergångsperioder för att komma fram till samma resultat.

3.7.3.1. De mer eller mindre utvecklade länderna kan få hjälp att inrätta de institutioner som behövs.

3.7.3.2. Det går att utnyttja de organiska kopplingarna mellan WTO och de övriga internationella organisationer som ansvarar för den hållbara utvecklingen och framstegen på det sociala området, bland annat genom att ge dem observatörsstatus och förstärka de ömsesidiga kontakterna, med utgångspunkt i det som gjorts i samband med öppnandet av marknader av Världsbanken/IMF i samarbete med WTO.

3.7.3.3. Man kan slutligen också inrätta rådgivande organ inom WTO, antingen på parlamentarisk basis eller med koppling till den ekonomiska och sociala demokratin.

3.8. Kommittén understryker också att WTO i högre grad måste öppnas för företrädarna för det organiserade civila samhället, på följande sätt:

3.8.1. Bransch-, fack- och frivilligorganisationerna måste få utökade möjligheter att göra sig hörda, samtidigt som de på detta sätt får incitament att ta större hänsyn till samtliga faktorer, inte bara enstaka frågor eller krav som betraktas utanför sitt övergripande sammanhang. Detta motiverar särskilt

- att man årligen organiserar ett offentligt samrådsmöte inom WTO, med utgångspunkt i det som hölls i Genève i juli 2001,
- att man inrättar rådgivande kommittéer för givna teman,
- att man i detta sammanhang utvecklar samarbetet med EU:s ekonomiska och sociala kommitté.

3.8.2. Samtidigt gäller det att undersöka om de kan knytas till vissa förfaranden som rapportering från berörda aktörer, arbetslivsorganisationer och icke-statliga organisationer inom ramen för tvistlösning.

3.9. ESK rekommenderar således, med utgångspunkt i ett förslag från WTO:s generaldirektör Mike Moore, att man skall avtala om en uppförandekodex mellan WTO och företrädarna för det organiserade civila samhället (arbetslivssammanslutningar och frivilligorganisationer) som möjliggör en interaktiv dialog med ömsesidig lyhördhet på förstärkt och hållbar grund (rådföring, rapportering osv.). Med en sådan kodex kan man aktualisera 1996 års riktlinjer om förbindelserna mellan WTO och frivilligorganisationerna. Utan att ifrågasätta principen att de regelrätta förhandlingarna är de enskilda staternas ansvar kan den ge bättre hantering inom WTO av relationerna med det organiserade civila samhället och hämta inspiration från välfungerande lösningar på området som kan finnas i olika medlemsstater. Samtidigt som den skapar en ram för dialogen bör en sådan kodex också kunna vara ett operationellt

instrument för samarbetet mellan WTO och det organiserade civila samhället, till förmån för den globala och hållbara utveckling som kommittén stöder. Uppförandekodexen skulle kunna omfatta följande:

3.9.1. En uttrycklig deklaration om att avstå från alla former av våld och att främja den ömsesidiga dialogen.

3.9.2. Arbetslivs- och frivilligorganisationerna som under-tecknat kodexen skulle förbinda sig att följa vissa öppenhetsregler (syfte, medlemmar, organisation, finansiering osv.).

3.9.3. WTO:s sekretariat skulle åta sig att organisera detta samråd på operationell nivå (information och tillgång till dokument, rådföring, avrapportering, utvärderingar, forum på Internet osv.) som bland annat kunde innefatta en årlig offentlig konferens.

3.9.4. Företrädarna för det civila samhället och frivilligorganisationerna skulle erbjudas att delta i informationskampanjer och läges- och uppgiftsanalyser och att överta ansvarsuppgifter inom WTO:s verksamhet, exempelvis att lägga fram förslag som är till nytta för WTO:s institutioner i ämnen som berör WTO:s insatser, att stödja genomförandet av WTO:s åtaganden och program, ge värdefulla bidrag till panelerna och att bidra till att studera tillämpningssvårigheterna och genomförandeläget.

3.9.5. WTO:s medlemsstater skulle kunna uppmanas att tillämpa sådana samrådsförfaranden med företrädarna för det civila samhället och frivilligorganisationerna på nationell nivå.

3.10. Utifrån dessa olika grundvalar för reflexioner och rekommendationer avser Ekonomiska och sociala kommittén att utveckla dialogen med och mellan företrädarna för det organiserade civila samhället, och att ta alla initiativ som kan bidra på ett värdefullt sätt.

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

BILAGA I

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande**Lessons from Seattle**

It seems vital to understand thoroughly and take on board the reasons behind Seattle's failure so as not to risk the talks becoming derailed a second time, yet again resulting in stalemate for similar reasons.

The most apparent reasons for this failure stem, *inter alia*, from:

- inadequate preparations and organisation beforehand to achieve consensus among the member countries in tackling a particularly ambitious agenda, making it virtually impossible to hammer out areas of agreement within the brief space of a one-week conference;
- a lack of effective preparation, apart from ad hoc debriefings on the spot, of dialogue with civil society representatives and the many NGOs present in Seattle; proper dialogue could have meant that their expectations and concerns were better taken on board in advance, instead of allowing the situation to degenerate into violent skirmishes on the streets stirred up by the unchecked actions of certain groups.

Other perhaps less apparent reasons nevertheless proved to be decisive:

- against this background of major disruption there was not enough time to enter into coherent negotiations and make a success of them, while last minute efforts by the EU amongst others to rebuild contacts did not meet with enough support to break the deadlock;
- many developing countries felt marginalised in the negotiations, both with regard to the procedure and to their own demands. The Euro-American condominium, even when extended to the QUAD (EU, United States, Canada and Japan) and the OECD, proved to be no longer capable of steering multilateral trade negotiations: the backing of a significant number of developing countries now also needs to be reckoned with;
- the WTO's procedures and working methods, perceived to be elitist and secretive (the term "medieval" has even been used), have fuelled a certain amount of defiance on the part of some states, particularly amongst the developing countries, and of civil society representatives and NGOs. Its dispute settlement system produces solutions which anticipate or even jeopardise the outcome of future negotiations between sovereign states (c.f. on the environment). Through its specific methodology and organisational approach, the WTO has a tendency to extend its powers beyond the field of trade. It is criticised in such incidences for unfettered imperialism;
- also, despite the declared aim of a wide-ranging agenda, the key objective of a new round was not clearly set out in Seattle: the reference to a "millennium round" in actual fact barely concealed the lack of a common vision on the major objectives. This was for a large part responsible for the participants' inability to pull together the various threads of the negotiations.

Major misunderstandings arose in Seattle which need to be resolved in Doha:

- many NGOs are not opposed in any way to the concept of more international regulation in the face of globalisation, but they do oppose a certain type of approach adopted by the WTO. Civil society representatives aspire in particular to making their voice heard in the WTO's activities (consultation, assessment and implementation);
- developing countries also want greater transparency — above all in the internal operations of the WTO, more than in its external operations — as well as greater fairness and involvement in the way it operates, but they are distrustful of the new rules which do not take account of the disadvantages they face and they currently rule out any formal involvement of civil society representatives in the work of the WTO. Here one must be fully aware of major differences in approach, which obviously complicate the conditions for reaching the wide-ranging consensus needed for successfully launching a new round;

- it is not so much the ambitions of a wide-ranging agenda which must be held responsible for the failure in Seattle as a lack of understanding of that agenda and a failure to prepare it properly;
- the WTO cannot and must not do everything: its role is to contribute to shaping a new world structure in a global framework;
- no-one is opposed in principle to adjusting the WTO rules, but this can only be undertaken gradually in a climate of greater trust.

BILAGA II

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Ongoing developments

In the run-up to Doha, the situation is still very uneven. However, given the results of the meetings in Mexico and Hanoi, certain developments are taking shape which indicate that a positive outcome may be within reach.

Generally speaking, several advances have been made:

- the requirements of a new round remain intact, despite the various ups and downs that have occurred, with progress — albeit painstaking and complex — in the preparations in Geneva and the fact that the objective interest in a new round not only concerns individual states but also the new regional groupings such as Mercosur, NAFTA and ASEAN;
- closer contact between the major industrialised partners, in particular between the European Union and the United States (cf. the Zoellick/Lamy contacts, the OECD ministerial conference in May 2001, the Gothenburg summit in June attended by President Bush, the G8 summit in Genoa in July); also note that the parties concerned have all sought to make their bilateral and bi-regional (FTAA, Mercosur) initiatives compatible with the WTO's multilateral framework; the EU has thus arranged its negotiating timetable accordingly and the United States has called for a "trade promotion authority" to work to this end;
- greater convergence between industrialised countries and developing countries (c.f. the Mexico and Singapore mini-ministerial conferences, the Hanoi ASEAN meeting, the Nairobi EU-ACP meeting and the meeting of the Asia-Pacific countries in the context of the Shanghai APEC summit, which have all produced significant progress), together with changes for the better in the developing countries, reinforced by a number of initiatives such as the EU's "Everything but Arms" initiative (even if the sole beneficiaries are the least developed of the developing countries, leaving other developing countries' expectations unchanged);
- improved dialogue with civil society and NGOs firstly on the part of the European Commission, spurred on by Commissioner Pascal Lamy with several meetings in Brussels, and also on the part of the WTO, as demonstrated by the recent conference held with them in Geneva in July at the initiative of the Director-General, Mike Moore.

Nevertheless, there is very little room for manoeuvre:

- disagreements persist on the shape of the new agenda;
- the international economic situation is less favourable than one or two years ago and could tempt countries to adopt a more inward-looking approach, prompted by the greater uncertainty following the events on 11 September;

- EU initiatives have not been fully endorsed by the QUAD, the United States or even all the other OECD members;

Generally speaking, the EU still needs greater support in its clear calls for a wide-ranging, global round comprising one part packed with new systemic issues, despite the converging approach adopted by the countries applying for EU membership, together with Switzerland, Norway and Japan, and in spite of some initial encouraging but still unconfirmed responses from a number of developing countries;

- many of the points called for by civil society and NGOs still run counter to the thinking of the developing countries, even if these contradictions are not necessarily insurmountable;
- many NGOs themselves continue to adopt a largely confrontational attitude, as demonstrated at the latest G8 summit in Genoa in July;
- in any case, there is still some way to go towards making the WTO more transparent and developing dialogue with civil society.

The split in the NGO camp is more clearly demarcated than in the past. Some NGOs are in reality more opposed to globalisation than to the WTO itself, while many NGOs now see the debate on a different level, i.e. better world-wide regulation of the multilateral trading, economic and financial system. However, the overall problem remains of deciding which of their demands have to be taken on board, and how this should be done:

- should this be done within the WTO itself on the basis of a very wide-ranging agenda?
- or should a counterbalance to the WTO be sought by giving other international organisations new responsibilities and entrusting them with the task of carrying through new, supplementary negotiations, either under the auspices of the ILO, the UNDP or in the framework of some new World Environmental Organisation, building on the work already set in motion within the United Nations?

As far as the developing countries are concerned, their demands have largely been spelt out, so much so that none have spoken of a future development round. Most of these countries are interested above all in focusing the agenda on the conditions required for their economic development, in particular access to both industrial and agricultural markets in the industrialised countries. They seem more ready to discuss the terms for easier access to services markets, which could benefit them not only as service providers, where comparative advantage would work in their favour, but above all as users, especially with the development of the information society. Many continue to call for adjustments to the implementation of some of the rules decided on in Marrakech (*inter alia* TRIPS, trade policy instruments, anti-dumping, public tenders, textile-clothing agreement) — indeed some have even asked for them to be abolished; all these are particularly sensitive issues for the industrialised countries, and could prove to be very difficult to implement in some cases, when it is less the scheduling and more the very essence of the rules which is being called into question.

Such adjustments would probably make it easier to broaden the agenda to include new subjects such as investment and competition, about which many of these developing countries nevertheless remain suspicious. Their suspicions are even greater as far as the environment is concerned since they fear that they will be the victims of protectionist measures. As they are even more reticent regarding social standards, they view the WTO's actions as unwarranted meddling and fear unjustified questioning of their competitive abilities which takes no account of their particular problems.

Lastly, many developing countries want to change the WTO's decision-making process to their advantage so as to allow them to participate more actively in the preparatory work and in setting the agenda for the new round. They also quite rightly stress the matter of their institutional and administrative handicaps which warrant special attention. However none of the developing countries are enthusiastic about the NGOs and civil society interfering with the WTO's decision-making procedures. On the contrary, they have expressed their will to stick to the sacrosanct principle of "one country one vote" (which anyway none of the members wishes at present to call into question).

In order to rally the developing countries to the idea of launching a new round, numerous efforts have been made, particularly by the EU: The "Everything but Arms" initiative; European Commission talks on a possible multilateral approach to investment and competition; and Commissioner Lamy's "implementation" offer to the developing countries in the form of a three-pronged approach before, during and after Doha. The outcome of this is that the idea of a "manageable" round now gives rise to fewer fears.

The Cairns Group continues primarily to seek better outlets for their agricultural and agri-food products, which the Group feels requires both the opening up of markets and a reduction in support measures. It considers that the agenda of the new round might be more acceptable if it resembled the built-in agenda.

The United States is mainly concerned with capturing service, goods and agricultural markets. On the other hand, it remains suspicious as regards environmental issues while the implementing arrangements still pose problems (e.g. trade defence instruments and intellectual property).

For the EU, minimum negotiations focusing on market access would clearly not be enough, even if it is obvious that the EU as the foremost world-wide trading partner both in goods and services has itself many interests, expectations and claims to defend in this area: these negotiations must be extended to include a number of issues which go beyond pure trade and are likely to encourage some regulation of trade and investment (investment, competition and also the environment), even if that would require balancing, graduating or even compensatory mechanisms. Moreover the EU wishes to continue the debate on social standards even if it acknowledges that the WTO is not the most suitable forum for dealing with this issue directly without making use of the special role that the ILO must play in this area. The applicant countries wishing to join the EU are themselves close to the EU's position — which they already supported in Seattle.

It has been noted overall that the format for the agenda of future negotiations remains to be set, even if no-one (or hardly anyone) challenges the following points any more:

- setting an agenda based on the built-in agenda (services and agriculture), backed by supplementary measures on "market access";
- putting the finishing touches to the uncompleted parts of the Uruguay round negotiations;
- updating certain commitments made at Marrakech at least as regards the schedules, as well as taking into account certain of the developing countries' basic needs (essential medicines in the framework of the TRIPS agreement);
- improving the transparency of WTO procedures;
- introducing a number of additional topics relating to market access, such as facilitating customs procedures.

The following points still cause problems:

- the scale of the negotiations on the "implementation" arrangements and in particular the shape of any concession to be granted to the developing countries as regards intellectual property, the textile/clothing agreement, trade defence instruments and some aspects of dispute settlement — all of which are particularly delicate issues for the industrialised countries;
- systemic and regulatory negotiations on competition and investment-related matters, the environment and, even more controversial, social issues.

The argument in favour of a wide-ranging round, which would meet the concerns of all parties, nonetheless remains a valid one, especially if — as is to be hoped — the aim is to accede to all or part of the requests made by civil society in the broadest sense of the term.

APPENDIX III

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande**Glossary of abbreviations**

APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation
ASEM	Asia-Europe Meeting
FTAA	Free trade area of the Americas
GATS	General Agreement on Trade and Services
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
ILO	International Labour Organisation
IMF	International Monetary Fund
LDC	Least developed countries
MEA	Multilateral environmental agreements
MTN	Multilateral trade negotiations
NGO	Non-governmental organisations
NIC	Newly industrialised countries
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
SIA	Sustainable impact assessment
TRIPS	Trade-related aspects of intellectual property rights
UNCTAD	UN Conference on Trade and Development
WCO	World Customs Organisation
WIPO	World Intellectual Property Organisation
WTO	World Trade Organisation

Yttrande Ekonomiska och sociala kommittén om "Vitbok – Strategi för den framtida kemikaliepolitiken"

(2002/C 36/19)

Den 26 mars 2001 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 175 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om "Vitbok – Strategi för den framtida kemikaliepolitiken"

Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 27 september 2001. Föredragande var Sergio Colombo.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 70 röster för och 3 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Kommissionen har antagit en vitbok om strategin för den framtida kemikaliepolitiken, i enlighet med strategin för "hållbar utveckling". Huvudsyftet är att uppnå en hög hälso- och miljöskyddsnivå samtidigt som den inre marknaden fungerar obehindrat och den europeiska kemiska industrins innovationsförmåga och konkurrenskraft främjas.

1.2. Vitboken om kemikaliepolitiken är ett av initiativen i programmet "Miljö 2010: Vår framtid – vårt val" ⁽¹⁾, som kommissionen antog i januari 2001. Detta program har fyra prioriterade handlingsområden: klimatförändring, miljö och hälsa, natur och biologisk mångfald samt förvaltning av naturresurser.

1.3. En viktig åtgärd inom handlingsområdet miljö och hälsa under de närmaste åren är en fullständig översyn av gemenskapens system för riskhantering på kemikalieområdet, en översyn som kommer att knytas till den lika viktiga strategin för minskning av riskerna med bekämpningsmedel.

1.4. Utmaningen består i att garantera ett nytt system för bedömning och hantering av riskerna med de kemikalier som produceras, används och saluförs, för att fördelarna med kemikalieanvändningen skall komma samhället till del samtidigt som man minskar de skadliga effekterna och undviker oacceptabla hälso- och miljörisker.

1.5. I det kapitel som handlar om kemikalierna i gemenskapens nya miljöprogram ger kommissionen en tydlig definition av det största problem som vi står inför: de "existerande ämnen" som redan fanns när gemenskapslagstiftningen på detta område trädde i kraft 1981. I många fall är det först nu

man börjar inse riskerna med användning av dessa ämnen. Trots att de existerande ämnena utgör mer än 99 % av den totala mängden ämnen på marknaden, omfattas de för närvarande inte automatiskt av samma testkrav som kemikalier som börjat saluföras senare. 1981 hade cirka 100 000 existerande ämnen anmälts, och idag saluförs uppskattningsvis 30 000 ämnen i större mängder än 1 ton.

1.6. Kommissionen har redan upprättat en förteckning över 140 farliga ämnen som kräver särskild uppmärksamhet och riskbedömning. Riskbedömningsförfarandet är tyvärr både tids- och resurskrävande och gör att systemet inte fungerar ändamålsenligt och effektivt. Den nuvarande ansvarsfördelningen är olämplig, eftersom det är myndigheterna som ansvarar för bedömningen i stället för de företag som framställer, importerar eller använder ämnena. Det är därför ofta svårt att få exakt information om hur ämnena används, och uppgifterna om exponering i samband med användningen är i allmänhet knapphändiga.

1.7. Beslut om ytterligare testning av ämnen kan endast fattas genom ett invecklat kommittéförfarande. Industrin skall kunna åläggas att genomföra sådana tester först när myndigheterna har bevisat att ett ämne kan utgöra en allvarlig risk. Eftersom det är praktiskt taget omöjligt att utan testresultat lägga fram bevis på möjliga risker, har slutgiltiga riskbedömningar endast gjorts för ett mycket litet antal ämnen.

1.8. Syftet med kommissionens vitbok är att tillgodose både hälso- och miljöskyddskraven och behovet av att stärka den europeiska kemiska industrins innovationsförmåga och konkurrenskraft. Samtidigt vill kommissionen öka öppenheten genom att göra uppgifter om kemikalier mer tillgängliga och förklara de olika faserna i beslutsprocessen för allmänheten.

⁽¹⁾ KOM(2001) 31 slutlig. ESK:s, EGT C 221, 7.8.2001.

1.9. Det system som antas kommer enligt kommissionen att bidra till att främja innovation och skapa en operativ ram inom vilken den europeiska industrin kan konkurrera helt och fullt med industrin i övriga världen. Gemenskapspolitiken syftar även till deltagande i initiativ på internationell nivå, eftersom problemet med säkerheten i förhållande till produktion av och handel med kemikalier samt de gränsöverskridande effekterna av vissa kemiska ämnen har blivit en internationell fråga.

1.10. Hela strategin är inriktad på försiktighetsprincipen och ett mål är att främja ersättning av farliga ämnen med sådana som är mindre farliga i de fall där det finns lämpliga alternativ.

2. Vitbokens innehåll

2.1. Det viktigaste innehållet i vitboken är följande:

- En konsekvent och effektiv ram med enhetliga bestämmelser föreskrivs, för att ge en likvärdig informationsnivå för informationen om användning av och eventuella risker med de ämnen som förekommer på marknaden, oavsett om de saluförts före eller efter september 1981 ("existerande" ämnen eller "nya ämnen"). På så sätt skall en enhetlig hälso- och miljöskyddsnivå garanteras.
- Ansvar för utförande av analyser och riskbedömningar skall åligga industrin och inte de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna.
- Innovation och konkurrenskraft skall främjas utan att detta påverkar hälso- och miljöskyddsnivån negativt.
- Det föreslås att ett ämnesanpassat godkännandeförfarande för vart och ett av ämnena skall införas, för att garantera strängare kontroller av de farligaste ämnena.
- Informationen om kemiska ämnen skall bli öppnare och grundligare.

2.2. Enligt förslagen i vitboken bör det nuvarande systemet, som innebär olika behandling av nya och existerande ämnen när det gäller obligatorisk testning, ersättas av ett enhetligt, effektivt och konsekvent system för största delen av alla kemiska ämnen.

2.3. I den föreslagna strategin erkänner man bristerna i det nuvarande systemet för riskbedömning och riskhantering, och man tar särskilt upp problemet med att existerande kemiska ämnen saluförs i stora mängder utan att eventuella hälso- och miljöeffekter är kända.

2.4. Det nya systemet innebär att ett företag som släpper ut ett visst ämne på marknaden åläggs att lämna all nödvändig information om riskerna, medan de behöriga myndigheterna får i uppgift att bedöma dessa uppgifter och därefter utarbeta ett ämnesanpassat testprogram med hänsyn till förslag från företaget. Även andra användare i tillverkningskedjan (industrin i senare led i denna kedja samt formulerare) bör åläggas ett större ansvar och lämna uppgifter om det specifika användningsområdet för de kemiska ämnena.

2.5. Det nya systemet för bedömning av existerande och nya ämnen kallas REACH (från engelska registration, evaluation and authorisation of chemicals) och består av följande:

- registrering i en central databas av de uppgifter industrin lämnar om cirka 30 000 ämnen (alla nya och existerande ämnen med en produktionsvolym som överstiger 1 ton). För cirka 80 % av ämnena kommer det att räcka med enbart registrering.
- Utvärdering av registrerad information om alla ämnen med en produktionsvolym som överstiger 100 ton (ca 5 000 ämnen, eller 15 % av det totala antalet) eller ämnen som ger anledning till oro, även om de produceras i mindre mängd. Bedömningen skall göras av behöriga myndigheter och omfattar även ett testprogram som särskilt anpassas till ämnet i fråga och främst syftar till att bedöma effekter vid långvarig exponering.
- Godkännandeförfarandet skall vara obligatoriskt för ämnen som är cancerframkallande, mutagena eller reproduktionstoxiska (CMR-ämnena) och för långlivade organiska föreningar (POP).
- PBT⁽¹⁾ (förutom de ovannämnda POP) och VPVB⁽²⁾ kommer att identifieras genom en rad ingående undersökningar. Kommissionen kommer i ett senare skede att bestämma hur man skall behandla de ämnen som har sådana egenskaper.

2.6. Med volymen på de ämnen som släpps ut på marknaden som viktigaste faktor och mot bakgrund av en rad andra villkor föreslås följande tidsfrister för inlämnande av registreringshandlingar:

- Ämnen med en volym som släpps ut på marknaden som överstiger 1 000 ton per år: före utgången av 2005.

(1) Med PBT avses långlivade, bioackumulerbara och toxiska ämnen.

(2) Med VPVB avses mycket långlivade och mycket bioackumulerbara ämnen.

- Ämnen med en volym som släpps ut på marknaden som överstiger 100 ton per år: före utgången av 2008.
- Ämnen med en volym som släpps ut på marknaden som överstiger 1 ton per år: före utgången av 2012.

2.7. Kommissionen föreslår att det inrättas ett centralt organ för att handha REACH-systemet, och att detta skall omfatta en central databas med uppgifter om registrerade kemiska ämnen och preparat. Dess uppgift skall vara att ge medlemsstaterna den tekniska och vetenskapliga uppbackning som behövs för att bedöma kemiska ämnen. Det centrala organet bör även genomföra stickprovskontroller och datorsökningar för registrerade ämnen som ger anledning till särskild oro.

3. Sammanfattning av grunddokumentet

3.1. Vitboken erbjuder först och främst ett bra tillfälle för att motverka en gammal och tyvärr djupt rotad uppfattning hos allmänheten, nämligen att kemiska produkter är förbundna med farliga situationer och föroreningar. Den ger ramar för en heltäckande översyn av hur produktion och användning av kemiska ämnen påverkar hälsa och miljö.

3.2. För att nå det uppsatta målet krävs det att alla berörda parter är villiga att enas om ett bedömningssystem och lagstiftningsåtgärder som kan skapa jämvikt mellan de okränkbara miljö- och hälsoskyddskraven och kravet på effektiv och konkurrenskraftig produktion med hög säkerhet.

3.3. Den kemiska industrins strategiska betydelse blir tydlig om man tittar på vissa signifikanta uppgifter. I EU är 1,7 miljoner personer direkt sysselsatta inom den kemiska industrin och upp till 3 miljoner jobb är indirekt beroende av den. Handelsöverskottet är 46,4 miljarder EUR, vilket motsvarar 65 % av hela tillverkningsindustrins handelsöverskott. Inom sektorn finns stora multinationella företag, men även över 36 000 små och medelstora företag.

3.4. En sektor med så stor strategisk betydelse kräver lämpliga reaktioner på de signaler om minskad konkurrenskraft och minskad social betydelse som har börjat förekomma, med tanke på att antalet sysselsatta inom den kemiska industrin under 1990-talet minskade med 13 % medan sysselsättningsnivån i USA inte förändrades särskilt mycket. Denna tendens väcker tvivel om att Europa skall kunna fortsätta att vara världsledande.

3.5. Det är alltså mycket tydligt att en omfattande och ambitiös process som genomförs med aktiv medverkan av de berörda aktörerna och med en välinformerad allmänhets samtycke kan ge den europeiska kemiska industrin stora möjligheter att få ett positivt gensvar för sin produktion, som ju är så viktig för utvecklingen av nya processer och alltmer avancerad teknik i ett modernt samhälle. På så sätt kan man motverka den dunkla och farliga motvilja mot kemisk produktion som exempelvis visar sig på lokal nivå när nya anläggningar skall godkännas.

3.6. Det är tydligt att utmaningen för den kemiska industrins innovationsförmåga kommer att få följder för många andra sektorer som använder sig av kemiska ämnen. Kommittén ser positivt på att kommissionen har beställt en undersökning av hur vitbokens åtgärder påverkar andra näringar, och den kommer att kommentera resultaten av denna undersökning i samband med de lagstiftningsförslag som vitboken skall leda till.

3.7. Kommittén anser även att det är viktigt att undersöka hur man genom kompletterande åtgärder kan gynna innovativa företag och uppmuntra de många producerande, importerande och användande små och medelstora företagen att minska omfattningen av de kemiska ämnen som ger särskild anledning till oro från hälso- och miljösynpunkt, och i stället ta fram ersättningsprodukter.

4. Allmänna kommentarer

4.1. Vitboken är av naturliga skäl begränsad till att ge allmänna riktlinjer för en framtida gemenskapsstrategi på kemikalieområdet, och innehåller inte de detaljer som är typiska för rättsakter. Kommittén har utarbetat sitt yttrande i enlighet med förslagets karaktär, men vill dock fästa uppmärksamheten på några punkter i vitboken som har strategisk betydelse och förtjänar att göras mer utförliga.

4.2. ESK stöder den allmänna inriktningen i strategin. Detta gäller särskilt följande:

- Förslaget grundar sig på principerna om hållbarhet, försiktighet och ersättning för att garantera säkerheten för miljön, användarna och konsumenterna, vilket även omfattar mer information.
- Innovationen görs till den viktigaste drivkraften för förnyad konkurrenskraft och säker kemisk produktion, först och främst genom stora åtaganden på gemenskaps-

nivå inom forskningen. Den kemiska industrin skall på så sätt fortsätta att spela en oersättlig roll i det moderna samhället.

- Forskning som inte grundar sig på djurförsök skall främjas.
- Företagen (producenterna, importörerna och användarna) får ett större ansvar i och med att de blir ansvariga för att registrera kemiska ämnen.

4.3. Kommittén uppmärksammar slutsatserna från miljöministrarnas rådsmöte den 7 juni 2001. Framför allt stöder kommittén principen om att den nya kemiska industrin i Europa skall bidra till en hållbar utveckling och garantera en hög miljö- och hälsoskyddsnivå som även skall omfatta arbetstagarna, samtidigt som den europeiska kemiska industris innovation och konkurrenskraft främjas. Kommittén stöder dessutom målet att senast 2020 endast producera och använda kemiska ämnen som inte får betydande negativa följder för miljö och hälsa.

4.4. Det är dock förvånande att vitboken inte i högre grad tar upp arbetstagarna, eftersom resultaten av förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter har möjliggjort betydande förbättringar av arbetsvillkoren och av säkerhets- och hälsoförhållandena på fabriker, och även lett till viktiga framsteg genom att de offentliga myndigheterna har involverats i relationen mellan industrin och samhället.

4.5. Enligt ESK bör dessa erfarenheter bli en viktig utgångspunkt för den framtida processen, även med tanke på att det först är främst arbetstagarna som får utstå riskerna både med de kemiska slutprodukterna och med mellanledsprodukter vars risker ofta inte är kända. I detta hänseende konstaterar kommittén att det vore lämpligt att starta en utbildnings- och fortbildningsprocess för arbetstagarna, och att man då även skulle kunna utnyttja erfarenheter från produktionsanläggningarna.

4.6. ESK föreslår särskilda åtgärder som främjar anpassningen till den nya lagstiftningen för de 36 000 små och medelstora företag som bidrar med 28 % av den europeiska produktionen inom kemisektorn. Kommittén anser vidare att gemenskapens forskningsprogram inom sjätte ramprogrammet bör riktas in på att ge tillräckligt stöd för målsättningarna i vitboken, med utgångspunkt i behovet att undersöka lämpliga instrument för stöd till forskning och innovation och på så sätt skynda på processen med att hitta kemiska ämnen som inte påverkar hälsa och miljö negativt och som därför kan ersätta andra ämnen. Framför allt bör man utveckla in vitro-experiment för att helt kunna avskaffa djurförsöken.

4.7. ESK instämmer helt i det som hävdas i inledningen, nämligen att det är mycket viktigt att iaktta försiktighetsprincipen genom att ersätta ett visst kemiskt ämne när trovärdiga vetenskapliga uppgifter visar att dess användning medför troliga skadeverkningar för miljö och hälsa, även om det inte finns vetenskapliga belägg för de eventuella skadornas exakta natur och betydelse. Det gäller att noga bedöma kostnad och nytta i fråga om "hållbarhet". I detta sammanhang vill ESK fästa uppmärksamheten på miljö- och konsumentorganisationernas farhågor och deras åsikt att kommissionens förslag inte är tillräckligt utförligt när det gäller vikten av att minska produktionen av kemiska ämnen som bevisligen är toxiska, långlivade och bioackumulerbara, och uppmuntrar av ersättning av farliga ämnen med sådana som är mindre farliga i de fall där det finns lämpliga alternativ.

4.8. Proportionalitetsprincipen bör tillämpas både med hänsyn till att de kemiska ämnena är potentiellt farliga och till att kostnaderna påverkas för det enskilda företag som måste tillhandahålla dokumentationen. Den bör vara en övergripande princip för strävan att hitta en flexibilitet som utan att skada hälso- och miljöskyddet gör det möjligt för den europeiska kemiska industrin att förbli konkurrenskraftig och därmed världsledande.

4.9. På grundval av ansvarsprincipen bör de företag som producerar, importerar, saluför och använder kemiska ämnen tillhandahålla uppgifter som gör det möjligt att få tillräcklig kunskap om de existerande ämnens egenskaper och användning. Man kommer därmed att kunna uppnå de politiska målen snabbare, särskilt om insamlingen av information organiseras i lämpliga system som görs enhetliga för alla led i användningskedjan (från produktion till konsumtion och avfallshantering) och som syftar till att upptäcka bevisade eller förmodade farliga egenskaper hos homogena ämneskategorier genom de mest avancerade test som vetenskapssamfundet och den tekniska innovationen kan frambringa.

4.10. ESK stöder kommissionens förslag (punkt 8.2) om att den nuvarande Europeiska kemikaliebyrån (ECB) skall bli ett centralt organ med uppgift att handha REACH-systemet och att ge medlemsstaterna det tekniska och vetenskapliga bistånd de behöver, särskilt när det gäller bedömning av kemiska ämnen. Detta organ måste få tillräckliga resurser för att kunna utföra de nya uppgifterna.

5. Särskilda kommentarer

5.1. I vitboken (punkt 3.4) står det att testningen av och insamlingen av information om de 30 000 existerande ämnen som produceras i större mängder än 1 ton kommer att ta 11 år, och den totala kostnaden för företagen uppskattas till cirka 2,1 miljarder EUR. Kommissionen är fortfarande övertygad om att anpassade test för vart och ett av ämnena är det säkraste och effektivaste tillvägagångssättet. ESK vill dock lyfta fram att alla berörda parter har uttryckt oro för att testningsprocessen skall bli för lång, invecklad och kostsam. Att använda producerad mängd som ett kriterium för att särskilja de tre kategorier med kemiska ämnen som skall analyseras och registreras framstår som nödvändigt men samtidigt otillräckligt. Det finns en risk för kringgående manövrer, särskilt när det gäller importerade produkter, och en fara att potentiella risker som kan förekomma även vid användning i liten omfattning förbises. Det vore bättre att dela in de ämnen som skall analyseras i grupper eller familjer enligt deras kemiska struktur och/eller egenskaper. Om så skedde skulle man kunna skynda på hela processen med översyn av ämnena och även minska kostnaderna.

5.2. REACH-systemet (punkt 4) skulle innebära ett stort steg framåt i förhållande till de nuvarande tungrodda förfarandena, genom att det skulle garantera större öppenhet och spridning av information om de existerande kemiska ämnens inneboende egenskaper. Det är dock ett komplicerat system som är svårt att handha, inte minst när det gäller fördelningen av befogenheter och ansvar mellan kommissionen och medlemsstaterna. Kommittén anser att det behövs ett klagörande av begreppet "ökad flexibilitet", som behandlas i punkt 4.3 i samband med undantagen från godkännande av ämnen som ger anledning till särskild oro. I bedömningsprocessen får man dock aldrig göra avkall på försiktighetsprincipen.

5.3. Kommittén är oroad över det faktum att medlemsstaterna normalt har svårigheter att anpassa sina tekniska, vetenskapliga och administrativa strukturer till gemenskapslagstiftningen. Det är nödvändigt att garantera dels en jämn spelplan, dvs. lika villkor, för producenterna, dels största möjliga visshet och information för konsumenterna, utan att detta påverkar respekten för information som omfattas av sekretess eller är kommersiellt känslig. ESK rekommenderar att de personalresurser och ekonomiska anslag som avsätts för Europeiska kemikaliebyrån anpassas till den typ av uppgifter som kommer att åläggas detta organ. När dessa resurser fastställs bör man även ta hänsyn till de ökade anpassningskrav som utvidgningen medför.

5.4. För att undvika en onödigt dubblning av information (vars effekter står i omvänd proportion till produktionens och företagets omfattning), är det enligt ESK nödvändigt att främja

samarbetet mellan företagen för att kunna behandla samma ämne som ett gemensamt ärende, med exakta uppgifter om de användningsområden ämnet utvecklats och producerats för. Kommittén är medveten om att detta förslag kan bli svårt att tillämpa i juridiskt hänseende. För att skynda på tillämpningen av principerna i vitboken skulle man dock kunna undersöka lämpliga former för samarbete mellan de största producenterna, importörerna och användarna av kemiska ämnen, i de fall dessa inte överskrider de föreskrivna gränserna betraktade i ton men den europeiska konsumtionen i sin helhet överskrider dessa gränser.

5.5. Det upprepade påståendet om att importen inte får negativa effekter på de europeiska företagens konkurrenskraft, eftersom importörerna har samma skyldigheter, är av följande skäl inte övertygande:

- EU:s export är omfattande, och en ökning av de interna kostnaderna skulle därför försvåra exporten och/eller uppmuntra alternativ produktion i länder där man inte bryr sig särskilt mycket om säkerhets- och miljöproblem.
- Det är inte klart om skyldigheterna gäller varje enskilt företag som juridiskt sett är fristående, eller den grupp som företaget ingår i (om ansvaret för en företagsgrupp med gemensamt ägande tydliggörs minskar risken för försök till kringgående).
- Det är inte så att kravet på att söka mindre farliga ersättningsämnen automatiskt leder till investeringar i innovation, om de produkter som skall ersättas fortfarande saluförs i andra delar av världen och om man inte ökar konsumenternas medvetande om den hälso- och miljövänliga produktionens betydelse, så att en eventuell prishöjning för produkterna kan accepteras.
- REACH-systemets kostnader och arbetsbörda kan verka hämmande på importerande små och medelstora företags verksamhet och på EU:s import av ämnen som endast importeras i mindre mängder, något som i så fall får negativa följder för konkurrenskraften och sysselsättningen.

5.6. Kommittén anser därför att en av hörnstenarna i försvaret av den europeiska kemiska industrins konkurrenskraft är införlivande av EU-bestämmelser i nationell lagstiftning, i syfte att åstadkomma enhetliga bestämmelser. Detta

mål får inte betraktas som en marginell faktor i strategin, utan den är en grundval för tillämpningen av försiktighetsprincipen på internationell nivå. Ett första steg i denna riktning togs när konventionen om långlivade organiska föreningar (POP) ⁽¹⁾ undertecknades i Stockholm den 22 maj i år.

⁽¹⁾ Se IP/01/730 om innehållet i denna konvention.

Bryssel den 17 oktober 2001.

5.7. Kommittén är medveten om de tillämpningsproblem som kan uppstå under övergången från vitbokens allmänna riktlinjer, som det är lätt att skapa bred enighet om, till omsättandet i praktiken via specifika rättsakter. Detta visar hur nödvändigt det är att alla berörda parter intar en positiv ståndpunkt i förhållande till den komplicerade tillämpningsfasen och bestämmer sig för att följa denna process och bidra till att ge den kemiska industrin en framtid där konkurrenskraften stärks samtidigt som säkerhet, hälsa och miljöskydd kan garanteras.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror" (framlagt av kommissionen enligt artikel 47.2 och artiklarna 55 och 95 i EG-fördraget)

(2002/C 36/20)

Den 3 juli 2001 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda förslag.

Sektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som ansvarat för beredningen av ärendet, antog sitt yttrande den 3 oktober 2001 (föredragande: Christoph Fuchs).

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 17 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 50 röster för, 18 röster emot och 7 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Ekonomiska och sociala kommittén konstaterar att förslaget skall ersätta direktiv 98/43/EG av den 6 juli 1998, som har upphävts av Europeiska gemenskapernas domstol ⁽¹⁾. Detta förslag till direktiv skall reglera reklam för tobaksvaror och tobaksrelaterad sponsring. Det syftar till en tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar för att undanröja hinder för den inre marknadens funktion, med målet att garantera fri rörlighet för varor och tjänster enligt bestämmelserna i direktivet.

1.2. De flesta medlemsstaterna har lagstiftning för att reglera tobaksreklam och tobaksrelaterad sponsring. Den nationella lagstiftningens räckvidd varierar i stor utsträckning. Alla medlemsstater har dock införlivat direktiv 89/552/EEG, som innehåller ett förbud mot TV-reklam för tobaksvaror. Enligt kommissionens förslag kan tre olika kategorier av länder särskiljas:

- a) Länder med begränsade restriktioner mot tobaksreklam: Luxemburg, Sverige, Spanien, Grekland, Tyskland och Österrike.
- b) Länder med totalförbud mot tobaksreklam: Frankrike, Italien, Portugal och Finland.
- c) Länder med pågående lagändringar: Storbritannien, Irland, Nederländerna, Danmark och Belgien.

⁽¹⁾ Mål C-376/98 av den 5 oktober 2000, Tyskland mot parlamentet och rådet.

Skillnaderna mellan olika länders lagstiftning kan vad gäller reklam och sponsring leda till skärpta hinder för varors och tjänsters fria rörlighet mellan medlemsstaterna. Dessa hinder bör undanröjas.

1.3. Detta förslag grundas på artikel 47.2 och artiklarna 55 och 95 i fördraget. Artikel 95.3 anger att en hög skyddsnivå skall vara utgångspunkten när det gäller folkhälsa. Tillnärmningen av medlemsstaternas lagstiftning skall skydda folkhälsan genom att man undviker att reklamen tidigt får unga människor att börja röka och bli beroende.

Förslaget beaktar också de synpunkter som medlemsstater och vetenskapliga institutioner framfört beträffande folkhälsan och som lagts fram för kommissionen (artikel 95.8).

1.4. Detta förslag till direktiv skall reglera reklam för tobaksvaror och tobaksrelaterad sponsring, utom sådan reklam och sponsring i TV som redan omfattas av annan gemenskapslagstiftning. Målet är ett så omfattande förbud mot tobaksreklam som möjligt i alla medier samt mot sponsring, i en form som tar full hänsyn till EG-domstolens beslut. I förslaget föreskrivs även ett förfarande för rapportering i syfte att beakta ny vetenskaplig utveckling som påverkar genomförandet av den inre marknaden och dess funktion.

1.5. ESK konstaterar att bestämmelserna i förslaget är förenliga med de rekommendationer som lämnats av kommissionens rådgivande kommitté för förebyggande av cancer⁽¹⁾ och av Världshälsoförsamlingen (World Health Assembly) inom WHO⁽²⁾. De är också förenliga med det yttrande om en socialt ansvarsmedveten tobakspolitik som kommissionens konsumentkommitté antog den 14 juni 1998⁽³⁾.

1.6. Uppmärksamheten riktas särskilt mot WHO:s arbete för att förebygga rökning. Vid det 52:a mötet i Världshälsoförsamlingen den 24 maj 1999 beslutade man att inrätta ett mellanstatligt förhandlingsorgan som skulle utarbeta ett förslag till ramkonvention för WHO för att förebygga rökning. Inom ramen för dessa förhandlingar handlar det också om utfärda bestämmelser för tobaksreklam, sponsring och andra försäljningsfrämjande åtgärder. Dessa bestämmelser kommer att få konsekvenser för den existerande gemenskapsrätten.

1.7. I ett expertutlåtande på uppdrag av Världsbanken om bekämpning av tobakskonsumtion⁽⁴⁾ dras slutsatsen att omfattande förbud mot tobaksreklam är effektiva om de omfattar alla medier och all användning av varumärkesnamn och logotyper.

2. Allmänna kommentarer

2.1. ESK välkomnar att kommissionen lägger fram ett direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror.

2.2. ESK delar uppfattningen att den av kommissionen föreslagna harmoniseringen och tillnärmningen av medlemsstaternas lagar och andra författningar kommer att förbättra tillämpningen av föreskrifterna. ESK förespråkar en mer långtgående harmonisering eller tillnärmning av medlemsstaternas lagar när så verkligen behövs för att fullborda inre marknaden och konstaterar med beklagande att kommissionen inte presenterat några belägg för att det faktiskt uppstått handelshinder på tobaksproduktreklamens område.

2.3. ESK betonar att kommissionens initiativ kan ses som ytterligare ett steg mot att förbättra folkhälsan i EU. Kommittén har redan flera gånger framhåvt folkhälsans växande betydelse på gemenskapsplanet⁽⁵⁾.

2.4. Kommittén ser kommissionens initiativ som ännu ett steg för att förhindra de hälsovådliga verkningarna av tobaksrökningen. Kommittén vill i detta sammanhang betona att det bara är en omfattande, gränsöverskridande strategi som kan uppnå varaktiga framgångar i kampen mot tobakens skadeverkningar. Därför stöder ESK utan reservation rådets slutsatser om WHO:s ramkonvention om bekämpning av tobaksmissbruk av den 19 juni 2001⁽⁶⁾ att kommissionen skall ge sitt stöd till WHO vid utarbetandet av en ramkonvention om bekämpning av tobaksmissbruk.

2.5. ESK välkomnar att dess krav av den 9 juli 1997⁽⁷⁾ om förbud mot direkt och indirekt tobaksreklam genomförs i och med detta direktiv.

(1) KOM(96) 609 slutlig, bilaga.

(2) Tobacco or Health, a status report, WHO, Genève, 1997, s. 49.

(3) Yttrande från kommissionens konsumentkommitté om en socialt ansvarsmedveten tobakspolitik (14.6.1998).

(4) Curbing the Epidemic, World Bank, Washington, 1999. Tobacco control in developing countries, Oxford, Oxford University Press, 2001.

(5) EGT C 407, 28.12.1998, s. 21.

(6) EGT C 174, 19.6.2001, s. 1.

(7) EGT C 296, 29.9.1997, s. 32.

2.6. ESK hänvisar till sina många tidigare yttranden ⁽¹⁾ där man har konstaterat att tobaksprodukter skadar människans hälsa och leder till hjärt- och kärlsjukdomar, cancer och andra sjukdomar. WHO ⁽²⁾ ⁽³⁾ utgår ifrån att ca 500 000 medborgare i EU årligen avlider i förtid på grund av tobaksbrukets följder. 80 % av ungdomarna börjar röka före 18 års ålder. Med utgångspunkt i gemenskapens mål att säkerställa höga nivåer på hälsoskydd och konsumentskydd krävs ett brett reklamförbud inom ramen för en omfattande åtgärds katalog för att bekämpa rökning. På så sätt kan man förhindra att barn och ungdomar, som är en grupp som måste ges särskilt skydd, genom reklamens påverkan börjar röka tidigt och blir beroende.

2.7. Den epidemiologiska och kliniska forskningen om rökning måste stärkas. Särskilt tillsatsämnenas och carcinogenernas roll bör uppmärksammas.

2.8. ESK utgår ifrån att kommissionen har tagit tillbörlig hänsyn till EG-domstolens dom av den 5 oktober 2000.

3. Särskilda kommentarer

3.1. Kommittén välkomnar direktivets mål om att förbättra nivån på hälsoskyddet i medlemsstaterna. Emellertid beklagar kommittén att kommissionen i sitt förslag inte presenterar

⁽¹⁾ "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om antagande av ett program för gemenskapsåtgärder på folkhälsområdet (2001–2006)" – EGT C 116, 20.4.01, s. 20. "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror" – EGT C 140, 18.5.2000, s. 24. "Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet om gemenskapens nuvarande och dess planerade roll när det gäller bekämpning av tobak och rökning" – EGT C 296, 29.9.1997, s. 32.

⁽²⁾ WHO, Tobacco or Health. A global status report. Genève, 1997.

⁽³⁾ Peto m.fl., Mortality from smoking in developed countries 1950–2000, Oxford, Oxford University Press.

några bevis på hur effektivt ett reklamförbud är utifrån de erfarenheter som gjorts i de medlemsstater som redan har ett sådant förbud.

3.2. Artikel 1

ESK beklagar att direktivets tillämpningsområde är begränsat och att det inte skall genomföras en omfattande reglering av reklam för och sponsring av tobaksprodukter som även omfattar bioreklam och reklamtavlor utomhus.

3.3. Artikel 2

Kommittén vill peka på informationssamhällets tjänster som utökas och förändras snabbt. Att styra dem torde inte heller när det gäller reklamen vara oproblemiskt.

3.4. Artikel 3 Kommittén utgår ifrån att man kommer att göra en noggrann juridisk prövning i synnerhet av artikel 3. Man bör också undersöka om tidningar och tidskrifter med en uteslutande lokal och regional inriktning, som således inte skapar några hinder på inre marknaden utan endast lyder under den nationella lagstiftningen, kan undantas från detta förbud i linje med bestämmelserna om sponsring och om publikationer som ges ut i länder utanför Europeiska unionen.

3.5. Artikel 5

ESK vill påpeka problemet med dumpingpriser, vilket innebär att tobaksprodukter delvis säljs under sitt värde i gemenskapen. Kommittén välkomnar att kommissionen planerar att ta upp detta hinder för inre marknaden i en separat förordning.

3.6. Artikel 6

ESK välkomnar skyldigheten för kommissionen att avge en rapport.

Bryssel den 17 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

BILAGA

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Följande avsnitt i yttrandet från sektionen ströks med anledning av inkomna ändringsförslag. Minst en fjärdedel av rösterna avgavs till förmån för att behålla texten.

Punkt 2.2

"Existerande handelshinder skall undanröjas. ESK förespråkar en längre gående harmonisering och tillnärmning av lagarna och anser att detta är ett nödvändigt nästa steg för att fullborda inre marknaden."

Resultat av omröstningen om att stryka texten

För: 44, emot: 28, nedlagda: 3.

Punkt 3.1

"ESK välkomnar direktivets mål och förväntar sig att det leder till att hinder för inre marknaden undanröjs och att en hög nivå på hälsoskyddet uppnås i medlemsstaterna."

Resultat av omröstningen om att stryka texten

För: 39, emot: 33, nedlagda: 0.

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ett åtgärdsprogram för gemenskapen för att främja icke-statliga organisationer som är aktiva främst inom miljöområdet"

(2002/C 36/21)

Den 11 juli 2001 beslutade rådet att i enlighet med artikel 175 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Ekonomiska och sociala kommittén gav María Candelas Sánchez Miguel i uppdrag att utarbeta detta yttrande som huvudföredragande.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 18 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 66 röster för, 22 röster emot och 10 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Under en period som inleddes den 1 januari 1998 och kommer att avslutas den 31 december 2001 har ett gemenskapsprogram för att främja europeiska icke-statliga miljöorganisationer utvecklats, i syfte att bidra till finansieringen av sådan verksamhet som bidrar till att utveckla och genomföra gemenskapens miljöpolitik och miljölagstiftning på grundval av rådets beslut 97/872/EG.

Därför är det nödvändigt att göra följande:

- Utvärdera programmets betydelse i förhållande till kommissionens politik.
- Undersöka om strategin är lämplig och omfattar kommissionens nya riktlinjer och mål.
- Utvärdera vilken funktion programmet haft när det gäller att bibehålla och/eller ändra denna åtgärd, dvs. finansieringen av de icke-statliga miljöorganisationernas verksamhet.

1.2. Av "Rapport från kommissionen till rådet och Europaparlamentet om erfarenheterna från tillämpningen av rådets beslut 97/872/EG av den 16 december 1997 om ett åtgärdsprogram för gemenskapen för att främja icke-statliga organisationer som är aktiva främst inom miljöområdet" ⁽¹⁾ framgår det att kommissionens avdelningar är nöjda med de aktiviteter som genomförts, berättigandet av dem och framläggandet av slutrapporter i vilka resultatet av det utförda arbetet redovisas (utvärdering av budgetpost B4-3060). Rent generellt har detta program varit lyckat i förhållande till de förväntningar som funnits under den period det genomförts.

1.3. För närvarande anser kommissionen att de icke-statliga organisationerna har en viktig roll att spela i samband med de

nya europeiska styrelseformerna och de krav som integrationsprocessen (i fråga om införlivandet av miljöskydd och hållbar utveckling i all EU:s övriga politik) och utvidgningsprocessen ställer. De stödmottagande icke-statliga organisationerna har besvarat en enkät och de instanser som övervakar programmen har uttryckt sina åsikter, och man har därmed kunnat konstatera brister i ansökningsomgången samt utvecklingen och förvaltningen av programmet. Kommissionen föreslår därför att det tidigare beslutet ersätts med ett nytt som möjliggör följande:

- De icke-statliga miljöorganisationerna skall regelmässigt kunna delta i utformningen och genomförandet av gemenskapspolitiken.
- Löptiden skall förlängas till fem år för att man skall kunna anpassa sig till EU:s budget och politiska överenskommelser.
- Ansökningsomgången och beslutsfattandet skall överensstämma med kalenderåret.
- En utvidgad geografisk räckvidd mot bakgrund av stabiliserings- och associeringsprocessen för länderna i södra Östeuropa.
- Ett förenklat system för urval, övervakning och utvärdering som bygger på resultat/effekt-inriktade indikatorer som tar hänsyn till behovet av en bättre balans mellan olika geografiska områden, små och stora organisationer, specialister och generalister etc.
- Ett fast revisionssystem som säkerställer en sund, öppen och strikt förvaltning av de offentliga medlen.

2. Allmänna kommentarer

2.1. De europeiska icke-statliga organisationerna har visat att de har förmåga att spela den roll som kommissionen har tilldelat dem, både när det gäller att främja nya europeiska styrelseformer och att utforma och tillämpa EU:s miljöpolitik, vilket framgår i motiveringen i stycket "Nya styrelseformer i

(1) KOM(2001) 337 slutlig (Volym 1).

EU" ⁽¹⁾ Detta är ett tillräckligt belägg för att det behövs ett åtgärdsprogram för gemenskapen för att främja icke-statliga organisationer som är aktiva främst inom miljöområdet.

2.2. Den föreslagna löptiden på fem år (2002-2006), med en interimsvärdering 2004, kommer tillsammans med detta nya programs särdrag att göra detta instrument för att främja de icke-statliga organisationernas verksamhet och funktion så funktionellt och effektivt som möjligt. Kontrollen, ansvarsskyldigheten och öppenheten i fråga om användningen av gemenskapsmedel kommer också att stärkas.

2.3. Åtgärdsprogrammets budget på 32 miljoner euro innebär en betydande ökning jämfört med den tidigare budgeten. Stödet till icke-statliga miljöorganisationers verksamhet har ökat år från år på bekostnad av stödet till projekt för att öka medvetenheten, och fördelningen mellan det föreslagna åtgärdsprogrammet och andra budgetposter får med tanke på detta inte leda till obalans i finansieringen av andra organisationers verksamhet på områden som ligger inom gemenskapspolitikens prioriteringar: kampen mot klimatförändringen; natur och biologisk mångfald; miljö och hälsa; hållbart utnyttjande av naturresurser och hållbar avfallshandling (sjätte miljöhandlingsprogrammet).

2.3.1. Det är nödvändigt att klargöra att de icke-statliga miljöorganisationerna är dåligt representerade på vissa områden som är direkt knutna till näringsliv och produktion, medan andra samhällsorganisationer (fackföreningar, arbetsgivarföreningar, jordbruksorganisationer och konsumentorganisationer) har bättre förankring och större kapacitet när det gäller att agera i vissa frågor (klimatförändring, miljö och hälsa, avfallshandling etc.).

2.4. Resultaten är dock goda av den politik som går ut på att finansiera dels miljöaktiviteter i allmänhet, dels punktvisa aktiviteter inom organisationer som kontinuerligt och i första hand ägnar sig åt miljöskydd och utveckling och tillämpning av gemenskapspolitiken.

3. Särskilda kommentarer

3.1. Ett av kriterierna, som främst framgår av artikel 2 b, är att organisationens struktur och verksamhet måste omfatta minst tre europeiska länder. Även om detta krav stärker organisationernas transnationella karaktär, begränsas antalet eventuella stödmottagare eftersom 80 % av stödmottagarna som bekant alltid är desamma.

3.1.1. Det vore lämpligt att ett av programmets mål bestod i att främja former av permanent eller tillfälligt EU-omfattande samarbete mellan miljöorganisationer för att uppfylla gemenskapspolitiska mål som är mer långtgående än program för att finansiera aktiviteter (Life, räddningstjänst och miljökatastrofer etc.).

3.1.2. Trots att det nuvarande programmet utesluter kandidatländerna för att undvika överlappningar i finansieringen omfattas dessa länder av de europeiska miljönäten, vilket skulle kunna främja kandidatländernas integrering i gemenskapen tillsammans med permanenta eller tillfälliga sammanslutningar med andra icke-statliga organisationer.

3.2. Det tredje steget i urvals- och tilldelningsprocessen (artikel 5) består i en jämförande bedömning av de giltiga ansökningarna enligt följande tre kriterier, vilka beskrivs närmare i punkt 2 i bilagan:

- I vilken utsträckning det föreslagna arbetsprogrammet uppfyller programmets mål.
- Förvaltningens och produktens kvalitet.
- Verksamhetens bredd, inverkan och effektivitet.

3.2.1. De tre viktigaste faktorerna för bedömning av den sista punkten, dvs. organisationens och dess verksamhets "allmänna synlighet", externa förbindelser samt "allmänhetens (inklusive medias) omdöme", ger ett större utrymme för godtycke och kan därmed få negativa följder för målen i programmet.

3.2.2. För att minska utrymmet för godtycke är följande lämpligt:

- Uteslutande koncentrera sig på "aktiviteternas synlighet" och inte på den ansökande organisationen för att främja nya organisationer eller nya former av samarbete.
- Ge en tydlig definition av begreppet "medias omdöme", för att undvika att det blir bilden av de icke-statliga organisationerna som i sista hand avgör det finansiella stödet.

3.3. I artikel 6 fastställs procentsatserna för de årliga bidragen, 70 % respektive 80 % beroende på omständigheterna, och det slås fast att bidrag in natura inte är en bidragsberättigande utgift, vilket är i linje med de synpunkter kommissionen framför i punkt 2.6.4 i sin rapport ⁽²⁾, på grundval av Europeiska unionens bestämmelser om finansiell kontroll.

⁽¹⁾ KOM(2001) 337 slutlig – 2001/0139 COD Volym II.

⁽²⁾ KOM(2001) 337 slutlig (Volym 1).

3.3.1. De små och föga professionaliserade icke-statliga organisationerna anser att begränsningen när det gäller oavlönat arbete och donationer in natura är ett handikapp. Om man inte alls tar hänsyn till denna aspekt kan den lösning som presenteras i dokumentet leda till att "professionella" miljöorganisationer stärks på bekostnad av de icke-statliga organisationer som har sin grund i medlemmarnas ideella arbete och det civila samhällets stöd, vilket inte nödvändigtvis ges i form av pengar.

3.3.2. Även om förvaltningen blir mer komplicerad är det därför rimligt att formulera lösningar som gör det möjligt för in natura-bidragen att i någon form ingå i de bidragsberättigande utgifterna. På så sätt kan bestämmelserna tillämpas på ett mer flexibelt sätt när det visar sig nödvändigt att behålla det ideella arbetet inom de icke-statliga organisationerna.

3.4. I den händelse oegentligheter, dålig förvaltning eller bedrägeri upptäcks kan en eller flera administrativa åtgärder och påföljder tillämpas, beroende på hur allvarligt fallet är.

3.4.1. En av dessa åtgärder innebär utestängning från den aktuella dialogmekanismen inom kommissionen, och eftersom det är en så allvarlig åtgärd är det tillrådligt att tydligt fastställa i vilka fall man kan hindra en icke-statlig organisation att delta i de demokratiska mekanismerna samråd och medverkan, detta för att undvika att påföljden tillämpas på ett godtyckligt eller olämpligt sätt.

4. Ytterligare särskilda kommentarer

4.1. För att uppnå de nya styrelseformer som beskrivs i kommissionens meddelande "Strategiska mål 2000–2005

'Forma ett nytt Europa'"⁽¹⁾ och åstadkomma tillräckligt hög miljöskyddsnivå och hållbar utveckling, vilket trots ständiga ekonomiska svårigheter utgör gemenskapspolitiska mål, måste man främja och finansiera miljöaktiviteter och miljörelaterade åtaganden inom icke-statliga organisationer som representerar EU-medborgarna i deras egenskap av arbetstagare, arbetsgivare, jordbrukare och konsumenter och som spelar en mycket viktig roll inom miljöpolitiken.

4.1.1. Det är exempelvis otänkbart att EU:s åtaganden i fråga om Kyotoavtalet för att minska utsläppen av växthusgaser skall kunna fullgöras, att de kemiska produkternas användning och farlighet skall kunna minskas och att ramdirektivet om vatten skall kunna efterlevas om inte arbetstagarna och arbetsgivarna samverkar och agerar på arbetsplatserna. För närvarande har arbetstagarnas och arbetsgivarnas organisationer inte tillräckliga resurser för att kunna höja medlemmarnas medvetenhet och stärka deras åtaganden på miljöområdet.

4.1.2. Samma sak måste sägas om den mycket viktiga roll som jordbruksorganisationerna spelar för att minska eller helt avskaffa användningen av bekämpningsmedel och den roll konsumentorganisationerna spelar för att genomföra minskning och återbruk av avfall från stadsområden.

4.1.3. ESK rekommenderar att man undersöker möjligheten av att utveckla ett åtgärdsprogram för gemenskapen som kan löpa parallellt med och komplettera det program som behandlas här, och som kan möjliggöra kontinuitet och stabilitet i verksamheten inom de samhällsorganisationer som på ett avgörande sätt bidrar till utvecklingen av den europeiska miljöpolitiken trots att de inte i första hand ägnar sig åt miljöfrågor.

⁽¹⁾ KOM(2000) 154 slutlig (EGT C 81, 21.3.2000 och EGT C 14, 16.1.2001).

Brüssel den 18 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 92/79/EEG, direktiv 92/80/EEG och direktiv 95/59/EG när det gäller strukturer och skattesatser i fråga om punktbekattning av tobaksvaror"

(2002/C 36/22)

Den 5 april 2001 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 24 september 2001. Föredragande var José Bento Gonçalves.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 18 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 87 röster för, 30 röster emot och 15 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. De nuvarande bestämmelserna (direktiv 95/59/EG) om strukturer och skattesatser i fråga om punktbekattning av tobaksvaror infördes den 1 januari 1993. När dessa bestämmelser skulle fastställas ville kommissionen se en total harmonisering av punktbekattningen av tobaksvaror, men rådet följde inte denna linje utan fattade endast beslut om att harmonisera skattestrukturerna och fastställa minimisatser.

1.2. När det gäller cigaretter innebär den skattesatsstruktur som fastställts på EU-nivå att den skatt som medlemsstaterna tar ut skall bestå av både en proportionell komponent som beräknas med utgångspunkt i det högsta detaljhandelspriset och en särskild komponent (styckpris). Dessa två komponenter skall tillsammans utgöra minst 57 % av detaljhandelspriset för cigaretter i den mest efterfrågade prisklassen. (Den särskilda komponenten får inte vara lägre än 5 % och inte högre än 55 % av den totala skattebelastningen, mervärdesskatten inberäknad.)

1.3. När det gäller andra tobaksvaror än cigaretter, dvs. cigarrer, cigariller, tobak avsedd för rullning etc. kan medlemsstaterna välja mellan tre typer av punktskatter: proportionella punktskatter, särskilda punktskatter eller en kombination av båda.

1.3.1. I direktiv 92/80/EEG är de minimisatser som fastställts för dessa produkter följande: 5 % av försäljningspriset för cigarrer eller cigariller (eller 10 EUR per 1 000 stycken), 30 % eller 25 EUR per kilogram för finskuren tobak (avsedd för rullning) respektive 20 % eller 19 EUR för annan röktoak.

1.4. Enligt direktiv 92/79/EEG skall kommissionen vart tredje år lägga fram en rapport för rådet, med eller utan förslag om översyn av direktiven. Med utgångspunkt i denna skall

rådet granska minimipunktskatten och punktskattestrukturerna, som i dag regleras i direktiv 95/59/EG. Om rådet vid behov antar ändringar skall dessa antas enhälligt och efter samråd med Europaparlamentet.

1.5. Det är alltså med utgångspunkt i den tredje rapporten, som följde på rapporterna från 1995 och 1998, och även på begäran av vissa medlemsstater, som kommissionen föreslår en mer genomgripande översyn av punktskattesatserna och punktskattestrukturerna för cigaretter och andra tobaksvaror.

2. Kommissionens förslag

2.1. I sin rapport konstaterar kommissionen att priserna för tobaksvaror trots de gällande bestämmelserna om punktskattestrukturer fortfarande uppvisar stora skillnader mellan vissa medlemsstater. Kommissionen uppger 400 % som en rimlig siffra för skatteutfallet för den mest efterfrågade cigarettkategorin.

2.1.1. Kommissionens motiv för förslagen är inte enbart att den inre marknaden fungerar dåligt, utan även att förslagen kommer att leda till minskad smuggling och bidra till att de europeiska medborgarnas hälsa förbättras.

2.2. I sitt förslag förespråkar kommissionen större konvergens eller harmonisering på skatteområdet, och därmed på punktskattestrukturernas område, för att motverka den snedvridning av den inre marknaden som den nuvarande situationen medför.

2.2.1. När det gäller punktskattesatserna för cigaretter föreslår kommissionen att det utöver det nuvarande systemet fastställs en fast skattesats på 70 EUR per 1 000 cigaretter i de mest efterfrågade prisklasserna. Medlemsstaterna måste därmed uppfylla två krav: minimipunktskatten skall vara 57 %,

och den skall uppgå till 70 EUR per 1 000 cigaretter i det fall detta belopp inte uppnås genom 57-procentsregeln.

2.2.1.1. Kommissionen föreslår dock att de medlemsstater vars skatteintäkter från cigaretter utgör minst 100 EUR per 1 000 styck inte skall vara skyldiga att följa 57-procentsregeln.

2.2.2. Kommissionen ifrågasätter det faktum att medlemsstaterna hittills har kunnat tillämpa en minimipunktskatt oberoende av cigarettpriserna i de lägre prisklasserna så länge skattebelastningen inte översteg 90 % av skattebelastningen för cigaretter i den mest efterfrågade prisklassen.

2.2.2.1. Förslaget innehåller följande ändring av denna 90-procentsregel: det enda villkoret är att medlemsstaterna inte får fastställa en minimipunktskatt för lågpriscigaretter som är högre än den punktskatt som tas ut för den mest efterfrågade prisklassen.

2.2.3. När det gäller finskuren tobak avsedd för rullning föreslår kommissionen att punktskatten för denna tobaksvara successivt anpassas till punktskatten för cigaretter, vilket skulle innebära att minimiskattesatsen höjs från 30 till 39 % eller från 25 till 34 EUR per kilo under perioden fram till 2004.

2.3. Kommissionen föreslår en ny definition av cigarrer och cigariller, i syfte att undvika att produkter säljs under detta namn för att beskattningen skall bli gynnsammare trots att de egentligen är cigaretter och borde beskattas som sådana.

2.4. Rent allmänt föreslår kommissionen att granskningen av skattesatserna och strukturerna för punktbeskattningen skall förlängas från tre till fyra år, så att den inre marknadens funktion kan utvärderas på ett bättre sätt.

3. Allmänna kommentarer

3.1. Kommittén beklagar att kommissionen inte mer allmänt har kunnat uppfatta de följderna som förslagen skulle kunna få för hela tobaksnäringen (till skillnad från cigaretttillverkarna och tillverkare av andra tobaksvaror har de europeiska tobaksproducenterna inte rådfrågats). ESK inser visserligen att goda avsikter ligger till grund för kommissionens målsättningar, men tvivlar ändå på att dessa målsättningar verkligen är realistiska både när det gäller förbättringen av den inre marknadens funktion, minskningen av smuglingen, konsumenternas hälsa etc.

3.2. Kommittén vill påminna om att skattepolitiken fortfarande ligger inom medlemsstaternas behörighet, och att gemenskapens ingripande är begränsat till att fastställa sådana villkor för fri rörlighet för varor att den inre marknaden kan fullbordas. Men denna inre marknad, som präglas av att hindren för fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital mellan medlemsstaterna avskaffas, fungerar ju.

3.2.1. Det är inte särskilt förnuftigt att tro att smuglingen upphör om punktskattesatserna harmoniseras uppåt. Smuglingen inom gemenskapen (som inte är smuggling i egentlig bemärkelse eftersom punktskatter faktiskt betalas till en medlemsstat) skulle visserligen bli mindre attraktiv, men det råder tyvärr inget tvivel om att smuglingen från tredje land (och i detta fall betalas inga punktskatter), dvs. från de central- och östeuropeiska länderna och andra delar av världen, både skulle bli mer utbredd och farligare eftersom illegala produkter som är olämpliga för konsumtion skulle kunna komma in i EU denna väg.

3.2.1.1. Kommittén anser att denna smuggling bör bekämpas genom kontroller som utförs av behöriga instanser i de berörda medlemsstaterna (i samarbete med Europeiska kommissionens avdelningar), t.ex. genom de förfaranden för samarbete som inletts mellan myndigheter med övervakningsfunktion i olika länder.

3.2.2. I sin rapport tar kommissionen även upp den handel över nationsgränserna som kan innebära att vissa medlemsstater går miste om skatteintäkter. Det bör påpekas att denna handel är helt laglig (under förutsättning att bestämmelserna om mängd i direktiv 92/12/EEG efterlevs), och dessutom handlar det inte om ett inre marknadsproblem utan tvärtom om ett tecken på en livskraftig och välfungerande marknad⁽¹⁾.

3.2.2.1. Flera undersökningar i ämnet visar tydligt att denna handel inte helt och hållet kan föras tillbaka på skillnaderna i beskattning mellan två medlemsstater, utan att även andra interaktiva faktorer spelar in. Handel över nationsgränserna förekommer inom många andra näringsgrenar och det är allmänt erkänt att den innebär ekonomiska fördelar för konsumenten.

3.3. Kommissionen föreslår att man utöver den fastställda minimiprocenten inför ett fast belopp på 70 EUR för 1 000 cigaretter för den mest efterfrågade kategorin. Kommittén befarar dock att detta kan medföra alltför stora prisökningar för vissa medlemsstater, vilket kan få följderna som kommissionen inte förutsett.

⁽¹⁾ EG-domstolen har för övrigt framhållit denna princip i en dom av den 2 april 1998 (Mål C-296/95).

3.3.1. ESK vill erinra om följande två principer som kommissionen förfäktade när åtgärder för att harmonisera punktskattesatserna för cigaretter antogs 1972 ⁽¹⁾:

- Punktskattestrukturerna skall vara sådana att skillnader i detaljhandelspriserna återspeglar prisskillnaderna före skatt, för att konkurrensen inte skall snedvridas.
- De anpassningsinsatser som krävs av medlemsstaterna skall vara jämförbara.

3.3.1.1. Kommissionens förslag skulle dock innebära att man krävde större anpassningsinsatser av de "proportionalistiska" länderna (som i allmänhet är producerande länder med lägre priser före skatt), och det skulle inte längre vara möjligt att återspegla prisskillnaderna före skatt. (Portugal är det enda av de berörda länderna som tillämpar en särskild punktskatt som skiljer sig från den obligatoriska minimiskattesatsen, dvs. 5 %) ⁽²⁾.

3.3.1.2. Preiseffekten skulle vara långt ifrån försumbar, och enligt kommissionen skulle det röra sig om ungefär följande siffror:

- + 11 % för Luxemburg,
- + 16 % för Portugal,
- + 18 % för Grekland,
- + 18 % för Italien,
- + 30 % för Spanien (i andra undersökningar är motsvarande uppgift 38 %).

När det gäller länderna i Central- och Östeuropa skulle prisökningen bli ännu större, och i de flesta fall uppgå till mellan 150 och 200 %, vilket ger en föraning om hur svårt det skulle bli att tillämpa denna nya bestämmelse.

3.3.1.3. ESK undrar därför vad det är som har fått kommissionen att ändra sitt förhållningssätt så drastiskt och införa en mer specifik politik som riskerar att likna ett bindande system för tillnärmning av priser. Trots att kommissionen hävdar att skillnaderna i BNP räknat i köpkraft (75 %) mellan medlemsländerna saknar jämförelse med skillnaderna i cigarettpriser (över 400 %), är det inte orimligt att tro att kommissionens förslag kan leda till prisnivåer som är oförenliga med levnadsstandarden i vissa länder.

3.3.2. De europeiska producenterna och hela näringen skulle verkligen få känna av denna förändrade situation. Följderna skulle även bli allvarliga för sysselsättningen i regioner som till största delen tillhör mindre gynnade områden i Sydeuropa.

3.3.2.1. De traditionella europeiska näringar som tillverkar lokala produkter till lägre priser skulle missgynnas i förhållande till stora multinationella företag som tack vare sina kontaktytor och sin prestige kan gå i täten det gäller dyra produkter (i och med att skatterna ökar kommer konsumenterna att välja en ersättningsprodukt, antingen en mycket billig produkt eller en produkt i den högre prisklassen som kommit att kosta ungefär lika mycket som de lokala produkter som tidigare såldes billigt).

3.4. Kommittén tvivlar även på att dessa förslag kommer att få effekter på konsumenternas hälsa. Hittills har inga undersökningar kunnat visa att tobakskonsumtionen minskar på grund av prishöjningar.

3.4.1. Andra förslag som rör märkning av cigaretter och andra tobaksvaror fyller redan denna funktion och kommer snart att träda i kraft ⁽³⁾.

3.4.2. En höjning av skattesatserna för lågprisvaror, såsom tobak avsedd för rullning (som varit ett alternativ för konsumenten) och produkter som liknar cigarrer och cigariller trots att de kanske inte borde räknas som sådana, kommer att leda till att smugglingen från tredje land ökar och att införseln av eventuellt farliga produkter till EU därmed uppmuntras. Att genom pristillnärmning göra ett antal substitutvaror mindre attraktiva innebär en beklagansvärd försämring för EU:s konkurrenspolitik. I praktiken drabbar det dessutom enbart de minst köpkraftiga konsumenterna.

3.4.3. Eftersom kommissionens förslag, som enbart är tillämpliga på cigaretter i den mest efterfrågade prisklassen, inte kommer att påverka alla cigaretttillverkare i alla länder på samma sätt, finns det risk för att ett priskrig uppstår. Man kan således inte vänta sig omedelbara fördelar vare sig när det gäller folkhälsan eller medlemsstaternas intäkter.

3.5. ESK vill även ge uttryck för sina farhågor när det gäller de följder kandidatländernas anslutning kan få både för deras nationella cigarettmarknad och för den nuvarande gemensamma marknaden. Det råder inga tvivel om att de övergångsbestämmelser som omnämns i kommissionens rapport inte kommer att lösa detta problem.

⁽¹⁾ Direktiven 72/464/EEG och 77/805/EEG.

⁽²⁾ Bilaga C i kommissionens rapport: Grekland 5,09 %, Spanien 5 %, Italien 5 %, Luxemburg 15 % och Portugal 41,6 %.

⁽³⁾ KOM(1999) 594 slutlig.

3.6. Kommissionen bör tillsammans med medlemsstaterna föreslå effektiva åtgärder mot den svarta tobaksmarknaden, en marknad som leder till en enorm förlust av skatteintäkter och snedvrider konkurrensen. Denna viktiga fråga tas inte alls upp i kommissionens rapport.

3.7. ESK är dock överens med kommissionen om att en översyn vart fjärde år i stället för vart tredje skulle medföra en bättre utvärdering av den inre marknadens funktion.

4. Slutsatser

4.1. Kommittén vill återigen betona att den i grund och botten har samma inställning som kommissionen till de frågor (minskad smuggling och konsumenthälsa) som denna söker hitta lösningar på. Kommitténs analys visar dock att kommissionens förslag inte kommer att få de effekter som man hoppas på och att det föreslagna instrumentet därför inte är lämpligt.

4.2. Varken konsumenterna, producenterna, industrin (när det gäller sysselsättningen), handlarna eller medlemsstaterna kommer att vinna på detta förslag.

4.3. ESK konstaterar att kommissionens förslag inte skulle leda till att skillnaderna mellan de punktskatter som tillämpas i de olika medlemsstaterna minskade, utan tvärtom till att de ökade, vilket går stick i stäv mot en viss harmonisering.

4.4. Det framgår av rapporten att medlemsstaterna gett kommissionen i uppdrag att undersöka skattesatserna och punktskattestrukturerna för "tobak, alkoholhaltiga drycker och mineraloljor" ⁽¹⁾. ESK förstår därför inte varför endast ett förslag om tobak har lagts fram.

4.5. Kommittén anser att den nuvarande situationen bör bestå så länge som harmoniseringen av punktskattesatser för tobak inte ingår i det allmänna skattepaketet och rådet inte har för avsikt att gå vidare med detta ärende. Det krävs ett heltäckande angreppssätt (för produkter och olika skattefaktorer), och detta måste innebära att man beaktar skillnaderna i mervärdesskatt som ju är större än skillnaderna i punktbeskattning.

⁽¹⁾ KOM(2001) 133 slutlig, volym I, kapitel II, punkt 2.1, s. 7.

Bryssel den 18 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om kvaliteten på bensin och dieselbränslen och om ändring av direktiv 98/70/EG"

(2002/C 36/23)

I enlighet med artikel 95 i EG-fördraget beslutade rådet den 7 juni 2001 att rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 26 september 2001. Föredragande var José Ignacio Gafo Fernández.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 18 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén enhälligt följande yttrande.

1. Inledning

1.1. Denna ändring av direktiv 98/70/EG har ett dubbelt syfte: dels att göra det lättare att uppfylla det frivilliga målet att förbättra den genomsnittliga bränsleeffektiviteten till 140 g CO₂ per kilometer från och med år 2008 (europeiska tillverkare) och år 2009 (import från Japan och Korea) hos nya personbilar som saluförs inom EU, dels att bekräfta att de nya specifikationerna för bensin och diesel skall tillämpas från och med år 2005.

1.2. För att uppfylla dessa åtaganden måste man förbättra kvaliteten på det bränsle, dvs. bensin och dieselbränslen, som används i dag. Närmare bestämt måste man minska den maximala svavelhalten i dessa bränslen till 50 mg/kg (miljonde-lar eller ppm) från dagens 150 ppm för bensin och 350 ppm för fordonsdiesel, vilket dessutom skulle bidra till att minska utsläppen från fordon som redan är registrerade i gemenskapen.

1.3. Direktivförslaget går längre än dessa maximala svavelhalter som behövs för att bilsektorn skall kunna uppfylla sitt frivilliga effektivitetsåtagande på 140 g CO₂/km. I förslaget fastställer man för år 2011 en högsta tillåtna svavelhalt på 10 ppm för både bensin och diesel, vilket gör det möjligt att senare fastställa nya och strängare effektivitetsåtaganden för både bensin- och dieselfordon.

1.4. För att uppnå dessa målsättningar införs ett delmål som innebär att tillgången på både bensin och fordonsdiesel skall vara geografiskt balanserad inom hela EU år 2005, så att den nya generationen fordon, som är specifikt utformade för att använda dessa bränslen, kan fungera optimalt.

1.5. Dessutom konsolideras tillämpningsområdet för direktiv 98/70/EG, så att det även inkluderar gasoljor som används

för mobila maskiner som inte är avsedda att användas för transporter på väg och lantbrukstraktorer, som föll utanför tillämpningsområdet när man upphävde den tidigare lagstiftningen om gasoljor. När direktivet träder i kraft införs en gräns för svavelhalten på 2 000 ppm som från och med år 2008 sänks till 1 000 ppm, med möjlighet för medlemsstaterna att införa en lägre gräns på 500 ppm eller den svavelhalt som vid en given tidpunkt krävs för fordonsdiesel.

1.6. Förslaget består av andra delar, bland annat införandet av ett kvalitetssystem baserat på en europeisk standard som snart offentliggörs, eller likvärdiga nationella kvalitetssystem. Medlemsstaterna skall också varje år lämna uppgifter om saluföringen av dessa bränslen till kommissionen.

1.7. Slutligen skall kommissionen före den 31 december 2006 göra en översyn av dessa specifikationer i ljuset av åtagandena att minska CO₂-utsläppen, förorenande fordonsutsläpp enligt luftkvalitetsdirektiven, avtalen med biltillverkare och utvecklingen av teknik för att minska utsläpp av föroreningar.

2. Kommentarer

2.1. Kommittén välkomnar med nedanstående förbehåll detta förslag till ändring av direktiv 98/70/EG. Ändringen syftar till att ta ett stort steg framåt i fråga om kvaliteten på bränslen och bör göra det möjligt att uppfylla de frivilliga effektivitetsmål som biltillverkare och personbils-importörer har fastställt. Kommittén vill uppmärksamma de stora insatser som gjorts de senaste tjugo åren i fråga om högsta svavelhalt, särskilt i dieselbränslen. Svavelhalten har sjunkit från uppskattningsvis 6 000 ppm till dagens 350 ppm, och inom tio år skall den ha sänkts till 50 ppm.

2.2. Kommittén instämmer i kommissionens påpekanden om den positiva nettoeffekten av en generell minskning av CO₂-utsläppen, men hade gärna sett att kommissionen undersökt effekterna för varje enskild medlemsstat.

2.3. Kommittén ställer sig dock frågande till bedömningen av vilken effekt som genomförandet av detta direktiv kommer att få på priserna i konsumentledet. De beräknade extra kostnaderna på 0,25 eurocent per liter för bensin och cirka 0,60 eurocent för diesel är mycket lägre än den nivå för skattesänkning som fastställs i ett nyligen antaget rådsbeslut, på förslag från kommissionen. Enligt rådsbeslutet tillåts en medlemsstat, i enlighet med direktiv 92/81/EG, att minska skatten på dessa produkter med 1,53 eurocent per liter, för att bränslen med låg svavelhalt snabbare skall penetrera marknaden. Kommittén anmodar därför kommissionen att revidera de kostnadssiffror som framgår i direktivets motivering, eftersom den skattelättnad som rådet godkänt annars kan anses utgöra statsstöd.

2.4. För att undvika missförstånd föreslår kommittén att man ersätter uttrycket "som skall vara lägre än 10 mg/kg (ppm)" i artikel 3 med "som skall vara maximalt 10 mg/kg (ppm)". Den första formuleringen är tekniskt inkorrekt, eftersom det ännu inte finns något tillförlitligt sätt att mäta de tiondels miljondelar som behöver mätas vid ett innehåll på 9,99 ppm, vilket direktivet kräver med sin nuvarande

ordalydelse. Dessutom är formuleringen inte förenlig med definitionen i bilagorna I–IV.

2.5. Vad gäller tillgången på bränsle uppges i kommissionens förslag att medlemsstaterna från och med år 2005 "med en balanserad geografisk täckning" skall säkerställa tillgången på svavelfri bensin och diesel.

2.5.1. Enligt kommittén borde begreppet tillgång preciseras genom att man i direktivet inför en mätbar parameter. I detta syfte begär kommittén att det skall finnas krav på att dessa bränslen finns att tillgå vid åtminstone 25 % av de bensinstationer i medlemsstaterna som ligger vid det ordinarie vägnätet och vid åtminstone hälften av de bensinstationer som är belägna vid motorvägarna och vid Europeiska unionens yttre gränser.

2.6. Kommittén ser hellre att nationella, icke-harmoniserade gränser för svavelhalten i den diesel som används i icke mobila maskiner och lantbruksmaskiner inte tillämpas på nationell nivå förrän det förfarande som fastställs i artikel 95.4 i EG-fördraget har slutförts.

2.7. Slutligen anser kommittén att medlemsstaterna, efter en rimlig övergångsperiod efter införandet av gemenskapsstandarden för övervakning av dessa bränslen, bör tillämpa denna standard i stället för sina egna, traditionella nationella system, även om dessa ger samma resultat.

Bryssel den 18 oktober 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Partnerskapet EU-Medelhavsländerna – Utvärdering och framtidsutsikter efter fem år"

(2002/C 36/24)

Den 12–13 juli 2001 beslutade Ekonomiska och sociala kommittén i enlighet med artikel 23.3 i arbetsordningen att utarbeta ett yttrande om "Partnerskapet EU-Medelhavsländerna – Utvärdering och framtidsutsikter efter fem år".

Sektionen för yttre förbindelser, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 4 oktober 2001. Föredragande var Dimítrios Dimitriádis.

Vid sin 385:e plenarsession den 17–18 oktober 2001 (sammanträdet den 18 oktober 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 87 röster för och 1 röst emot.

1. Inledning

1.1. Europeiska gemenskapen har sedan 1960 utarbetat en rad politiska åtgärder för att närma sig Medelhavsländerna och utvecklat den ram som krävs för ett framgångsrikt strategiskt partnerskap utöver de rent handelspolitiska kontakterna.

1.2. Sedan början av 90-talet har Europeiska unionen fört en politik som syftar till en integration av Medelhavsländerna, på grundval av de egna erfarenheterna på detta område, för att på så sätt verka för ett mer dynamiskt samarbete. EU har också satt stopp för den typ av politik där EU utarbetar förslag till samarbete och Medelhavsländerna därefter antar eller förkastar förslagen utan att ha kunskap om hur förslagen kan vidareutvecklas eller genomföras.

1.3. Den gemensamma deklARATION som antogs vid konferensen mellan EU och Medelhavsländerna i Barcelona (1) utgör en milstolpe för samarbetet. 27 medlemsstater deltog i denna konferens (EU:s 15 medlemsstater och 12 Medelhavsländer). BarcelonadeklARATION utgör grunden för ett ambitiöst projekt i tre delar:

- Första delen: säkerhetspolitik, med målet att skapa ett gemensamt område av fred och stabilitet.
- Andra delen: ekonomi och kreditgivning, med målet att skapa ett område av delat välstånd (inrättande av ett frihandelsområde fram till år 2010).
- Tredje delen: åtgärder för mänskliga, sociala och kulturella framsteg.

1.4. Partnerskapet mellan EU och Medelhavsländerna kännetecknas av stora framsteg under den förhållandevis korta

period (fem år) som följt efter dess införande, men mycket återstår fortfarande att göra innan de resultat som ursprungligen fastställdes kommer att ha uppnåtts.

2. Analys av partnerskapet EU–Medelhavsländerna

2.1. Förhoppningarna på partnerskapet EU-Medelhavsländerna var ursprungligen stora, i vissa fall mycket stora. En regelbunden dialog har tagit form mellan de 27 samarbetsländerna, i syfte att stärka freden och säkerheten i Medelhavsområdet och genomföra gemensamma initiativ (det bör särskilt framhållas att man inom ramen för partnerskapet EU-Medelhavsländerna lyckats få representanter från Libanon, Syrien, Israel och den palestinska myndigheten att samtala runt ett och samma bord).

2.1.1. Ett annat viktigt framsteg är att EU närmat sig Libyen inom ramen för partnerskapet. Representanter från Libyen bjöds för första gången in officiellt till toppmötet i Stuttgart den 15–16 april 1999. Förhandlingarna har dock inte lett till några större resultat och Libyen har inte heller gjort några som helst åtaganden att anta innehållet i BarcelonadeklARATIONen.

2.2. Det multilaterala samarbetet är nu lika omfattande som det traditionella bilaterala samarbetet. Omfattande resurser har dessutom anslagits till att utveckla partnerskapet via Meda-programmet och lån från Europeiska investeringsbanken. Meda-programmet är partnerskapets viktigaste finansiella styrinstrument och omfattar de tre politikområden som fastställdes vid ministerkonferensen i Barcelona.

2.3. EU:s medlemsstater och Medelhavsländerna har ingått bilaterala associeringsavtal, som syftar till att avreglera ekonomin och stärka marknadskrafterna, samtidigt som den sociala balansen garanteras och incitament skapas för konvergens mellan ekonomierna. Avtalen syftar också till ett samarbete i vidare bemärkelse, eftersom de innehåller en viktig kulturell

(1) BarcelonadeklARATIONen antogs av EU:s och Medelhavsländernas utrikesministrar den 27–28 november 1995.

dimension som på sikt skall leda till ökad stabilitet och ökat samarbete i Medelhavsområdet genom gemensamt utvecklingsarbete till förmån för regionens befolkning.

2.4. Samtliga EU:s medlemsstater erkänner att grannländerna i söder har stor strategisk betydelse, och man kan nu skönja de första positiva resultaten av Medelhavsländernas strukturomvandling.

2.5. Vissa kritiska röster har dock höjts och krav framförts på att handelsförbindelsernas ekonomiska mål undersöks samtidigt som bristerna på det sociala området framhålls.

2.6. Partnerskapet kännetecknades till en början av en mängd åtgärder utan tydliga prioriteringar. Projekten genomfördes rent generellt i långsam takt. Det är också viktigt att framhålla att Medelhavsländerna haft svårt att utnyttja alla resurser som anslagits, vilket framgår med särskild tydlighet när man betraktar de tekniska svårigheterna med att genomföra initiativen.

2.7. Det har visat sig vara mycket svårare än väntat att införa ett frihandelsområde. Ett tydligt tecken på detta är att förhandlingarna om frihandelsavtalet går mycket långsamt, vilket bland annat beror på att ratificeringen av ländernas behöriga parlamentariska organ dragit ut på tiden. I detta avseende ligger ansvaret till största delen hos EU:s medlemsstater. Arbetet med att främja ett ekonomiskt och politiskt samarbete mellan EU och Medelhavsländerna fortskrider också mycket långsamt. Man har inte heller lyckats väcka det intresse hos internationella investerare, större finansinstitut och riskkapitalbolag som krävs för större investeringsprojekt (telekommunikation, transporter m.m.).

2.8. Det låsta läge och de ständiga bakslag som kännetecknar fredsprocessen i Mellanöstern har inverkat negativt på ett mer övergripande regionalt samarbete.

2.9. Undertecknandet av associeringsavtal med uttryckliga klausuler om demokrati och mänskliga rättigheter har inte kunnat förhindra att situationen på dessa områden förvärrats i vissa länder. Samtalen har inte förts i en anda som kunnat lägga grunden till en uppriktig och seriös dialog om mänskliga rättigheter, bekämpande av terrorism eller invandring.

2.10. Det är viktigt att inte underskatta svårigheterna med att föra en dialog mellan länder vars politik, sociala system, ekonomi och kultur skiljer sig kraftigt åt, eftersom samhällsutvecklingen inte varit identisk och man har kommit olika

långt i det sociala utvecklingsarbetet. Den kulturella dialogen förutsätter kulturutbyte och rörlighet, något som inte alltid är praktiskt möjligt.

2.11. Det bör framhållas att länderna i östra Medelhavsområdet fram till år 2000 inte haft fullgod representation vid de årliga sammanträdena för ekonomiska och sociala råd och liknande organ. Orsakerna till detta står att finna i att de organisationer som representerar det organiserade civila samhället fått otillräcklig information eller ingen information alls om dialogen mellan EU och Medelhavsländerna. Dessa organisationers representanter prioriterar inte ett aktivt deltagande i överläggningarna, och de berörda ländernas regeringar anstränger sig inte heller för att inkludera frivilliga organisationerna i dialogen, eftersom de har ett mycket begränsat inflytande över ekonomiska och sociala frågor. Det är också viktigt att framhålla att de östra Medelhavsländerna inte har några ekonomiska och sociala råd eller liknande organ som kan sörja för en effektiv representation. Det saknas således strukturer och resurser för att dessa organisationer skall kunna spela en aktiv roll i partnerskapet mellan EU och Medelhavsländerna.

2.12. Under genomförandet av Meda-programmet (1995–1999) har det bilaterala samarbetet (cirka 90 %) varit mycket mer omfattande än det regionala samarbetet (cirka 10 %), som dock är mycket viktigt när det gäller att få till stånd en dialog, ett åsiktsutbyte och samarbete – vilket är partnerskapets grundläggande mål⁽¹⁾.

2.13. Om bristerna är stora i det regionala samarbetet, är de dock ännu större när man ser till det lokala samarbetet. På detta område har program godkänts som ännu inte påbörjats tre år senare. Detta ger anledning till oro för det fortsatta lokala samarbetet. Program med mindre räckvidd äventyras, trots att dessa program är nödvändiga för främjandet av strukturer på det sociala området.

2.14. Medelhavsländernas ekonomiska reformer genomförs inte i förväntad takt. Handeln mellan Medelhavsländerna (Syd–Syd) har inte ökat i förhållande till den mycket blygsamma ursprungsnivån och uppgår till knappt 6 % av partnerskapsländernas totala handel. EU:s investeringar i området är också relativt obetydliga – och till och med lägre än i andra delar av världen⁽²⁾.

3. ESK kommentarer avseende partnerskapet EU-Medelhavsländerna

3.1. En av EU:s mest betydande insatser under de senaste trettio åren har varit den dialog som man fått till stånd mellan medborgarna och olika samhällsaktörer via många olika

⁽¹⁾ KOM(2000) 472 slutlig.

⁽²⁾ KOM(2000) 497 slutlig.

kanaler. Mellaninstansernas roll är särskilt betydelsefull. Dessa organ fyller en viktig samhällsfunktion eftersom de har en oberoende ställning, genomför olika informationskampanjer och lyfter fram viktiga samhällsfrågor. Organisationerna har samtidigt möjlighet att påverka såväl regeringar som politiska beslut utan att vara direkt underordnade det politiska systemet.

3.2. ESK anser att partnerskapets svagheter beror på att samarbetet till största delen är politiskt och ekonomiskt och att partnerskapet saknar en social dimension. Denna obalans är också tydlig i de bilaterala associeringsavtalen. Att ingå bilaterala avtal är ett uttryck för EU:s önskan om "avreglering under kontrollerade former", vilket innebär att man skall öppna upp marknaden samtidigt som man i möjligaste mån försöker parera den starka chock som strukturomvandlingen ger upphov till. Man har ännu inte uppnått de resultat på det sociala området som man ursprungligen förväntat sig.

3.2.1. Att avreglera ekonomin i ett samhälle som redan präglas av stora sociala skillnader kan i sig inte garantera vare sig ekonomisk utveckling, i synnerhet inte i bristfälligt strukturerade samhällen och branscher, eller en framväxt av "områden av gemensamt välstånd". Partnerskapet mellan EU och Medelhavsländerna äger dessutom rum inom de gränser som EU fastställt. Samarbetet har hittills omfattat framför allt industrivaror, dvs. branscher där EU har en mycket stark konkurrensställning i förhållande till Medelhavsländerna. Jordbruksprodukter – en mycket viktig sektor för Medelhavsländerna – omfattas inte alls av samarbetet. Frihandelsområdet innebär att man endast tar sig an vissa av de utmaningar som ger upphov till klyftan mellan Medelhavets båda sidor.

3.3. Trots att programmen Euromed Heritage⁽¹⁾, Euromed Audiovisual⁽²⁾ och Euromed Youth⁽³⁾ varit framgångsrika när det gäller att stärka partnerskapets sociala dimension, konstaterar kommittén att det motsatta gäller för programmet Meda Democracy⁽⁴⁾ som syftar till att stärka demokratin

(1) Programmet Euromed Heritage lanserades i september 1998 till följd av kulturministrarnas deklaration vid sammanträdet i Bologna i april 1996.

(2) Programmet Euromed Audiovisual genomfördes i augusti 1998, till följd av resultatet från konferensen i Thessaloniki i november 1997.

(3) Programmet Euromed Youth genomfördes i början av 1999, till följd av resultatet från den andra konferensen på Malta i april 1997.

(4) Programmet Meda Democracy är resultatet av ett initiativ som togs av Europaparlamentet 1994 och det därpå följande partnerskapet mellan EU och Medelhavsländerna. Programmets mål publicerades i kommissionens dokument "Euromed Democracy Programme, Budget Line B7-705N – Criteria and Conditions of Eligibility" den 17 juli 1996.

och de mänskliga rättigheterna. En rad sammanträden och konferenser har anordnats för representanter från det organiserade civila samhället, men samarbetet på det sociala området och närmandet mellan det civila samhället i EU och Medelhavsländerna kan fortfarande beskrivas som otillräckligt.

3.4. Programmen för samarbete på lokal nivå (Med Urbs, Med Campus och Med Media), som syftar till att göra det möjligt för det civila samhället på båda sidor om Medelhavet att träffas i syfte att utarbeta gemensamma projekt, lades dock på is under 1996 på grund av undermålig intern förvaltning. Kommissionen har beslutat att avbryta dessa program, eftersom den problemfyllda förvaltningen av mikroprogrammen kräver betydande resurser, i fråga om både personal och pengar.

3.4.1. ESK välkomnar det belgiska ordförandeskapets initiativ att anordna ett forum den 13–14 juli 2001 om kvinnans roll i den ekonomiska utvecklingen och anser det vara särskilt positivt att forumet lagt grunden till ett framtida åtgärdsprogram med samma namn.

3.5. ESK anser att många av partnerskapets brister kan tillskrivas svårigheterna med att genomföra den tredje delen av Barcelonadeklarationen. Man har också överskattat den roll som partnerskapet kan spela för Medelhavsländernas samhällsutveckling. EU får inte glömma att unionens medlemsstater, i motsats till Medelhavsländerna, varit redo för integration på grund av en gemenskap och närhet i fråga om livsåskådning, utbildning och kultur. Situationen i Medelhavsländerna är helt annorlunda. Trots en geografisk närhet råder stora sociala, ekonomiska och kulturella skillnader, såväl mellan de olika Medelhavsländerna som mellan Medelhavsländerna och EU.

3.6. Att främja en dialog mellan länder med stora kulturella och politiska skillnader är det enda sätt på vilket man med framgång kan ta sig an spänningar som botten i kulturmöten och i olika levnadssätt, och som skapats av globaliseringen och frestelsen att inte ta hänsyn till de olika folkens nationella identitet.

3.7. Det står också klart att man hittills inte lyckats få till stånd en tillräckligt uppriktig och seriös dialog om frågor såsom mänskliga rättigheter – framför allt kvinnors och barns rättigheter – och bekämpning av terrorism och illegal invandring. Detta ger i sin tur upphov till en rad samhällsproblem, vilket för övrigt kommissionen också erkänner.

3.8. Associeringsavtalen lägger grunden till ett vertikalt samarbete (Nord-Syd), men EU borde i stället verka för en horisontell integration (Syd-Syd). Ett ökat utbyte av varor, kapital och arbetskraft i denna riktning skulle skapa nya marknader och på så sätt locka till sig de utländska investeringar som krävs för den ekonomiska utvecklingen. De strukturomvändningar som hittills ägt rum i Medelhavsländerna är otillfredsställande. ESK anser att man bör stärka mellaninstansernas roll inom ramen för en horisontell integration. Kommittén välkomnar samtidigt den deklaration som antogs nyligen (den 8 maj 2001) med avsikt att inrätta ett frihandelsområde som omfattar Tunisien, Egypten, Jordanien och Marocko.

3.9. Mellaninstansernas representation i Medelhavsländerna är otillräcklig, vilket gör det omöjligt att fastställa det verkliga behovet bland lokala företag. Antalet mellaninstanser är mycket lågt och det råder därmed brist på organisationsstrukturer, vilket hindrar ett verkligt samarbete inom Medelhavsområdet. Medelhavsländerna har redan nu svårt att strukturera samarbetet med EU i allmänhet och övriga Medelhavsländer i synnerhet.

3.9.1. För att Medelhavsländerna skall kunna komma till rätta med dessa kroniska problem, som hittills utgjort stora hinder, anser ESK att man på ett konkret sätt bör hjälpa Medelhavsländerna att kartlägga de möjligheter och problem som finns på lokal nivå, fastställa de verkliga behoven och utarbeta olika metoder för problemlösning.

4. Kommitténs slutsatser avseende framtidsutsikterna för partnerskapet EU-Medelhavsländerna

4.1. Nyckeln till framgång ligger i förhandlingarna om associeringsavtal. Framsteg på detta område skulle möjliggöra en bedömning av de 27 partnerskapsländernas åtgärder för att uppnå de mål som fastställdes vid ministerkonferensen i Barcelona. (del 1, 2 och 3)

4.1.1. Förhandlingarna och ratificeringen av avtalen har tagit längre tid än beräknat. Denna försening beror dock i huvudsak på att de associeringsavtal som ingåtts mellan EU och Medelhavsländerna i själva verket är bilaterala avtal mellan de 15 medlemsstaterna å ena sidan och vart och ett av Medelhavsländerna å andra sidan.

4.1.2. Förfarandena präglas av orättvisor och förseningar som är i det närmaste förnedrande för Syd. Ett avtal som undertecknats av ett Medelhavsland träder i genomsnitt i kraft tre år efter det att avtalet överlämnats till samtliga EU-huvudstäder för ratificering. Det avtal som ingicks med Jordanien i november 1997 har exempelvis ännu inte trätt i kraft, eftersom två av EU:s medlemsstater ännu inte har ratificerat avtalet.

4.1.3. Av denna anledning och i linje med de förslag som vid upprepade tillfällen framförts av det parlamentariska forumet för EU och Medelhavsländerna⁽¹⁾ vore det lämpligt att föra samman associeringsavtalen till ett enda multilateralt avtal, i syfte att påskynda förfarandet. Man bör även undersöka om dylika avtal kan ingås på annat sätt.

4.2. Fullbordandet av ett frihandelsområde för EU och Medelhavsländerna är en av de känsligaste delarna i partnerskapet EU-Medelhavsländerna. Frihandeln bör inte bara gälla handeln mellan EU och Medelhavsländerna utan även handeln mellan de olika Medelhavsländerna. Det är endast under sådana förhållanden som Medelhavsländernas marknader kommer att växa, regionen blir attraktiv för internationella investerare och tillströmningen av kapital ökar. (del 2)

4.2.1. Kommittén anser således att man i denna anda bör genomföra en översyn av Medelhavsländernas marknader, i syfte att förbättra deras organisation i förhållande till EU. Relationerna Syd-Syd bör samtidigt uppmuntras. Ett av de viktigaste målen för ett gemensamt frihandelsområde för EU och Medelhavsländerna är just att Medelhavsländerna engagerar sig i ett dubbelt partnerskap, gentemot EU och övriga Medelhavsländer.

4.2.2. Kommittén är övertygad om att Medelhavsländerna måste få hjälp med att organisera små och medelstora företag, hantverks- och mikroföretag, så att de kan skapa gemensamma strukturer för samråd och kollektivt agerande. Medelhavsländerna skulle också kunna utveckla och utvidga de projekt som syftar till förbättrade partnerrelationer med EU och övriga Medelhavsländer genom att man drar nytta av tidigare erfarenheter och lyckade lösningar i Europa.

4.3. Kommittén anser att man måste lyfta fram idén att omdefiniera "frihandelsområdet" till en verklig "gemensam marknad", som omfattar samtliga varor och således även de branscher där länderna söder om Medelhavet har en stark konkurrensställning: inom jordbruket. En sådan marknad

⁽¹⁾ Förklaring från andra parlamentariska forumet för EU och Medelhavsländerna den 8-9 februari 2001 i Bryssel.

förutsätter mycket omfattande kompletterande åtgärder (bl.a. tekniska och sanitära normer, modernisering av och nyetablering inom vissa sektorer, upprustning av företag som sysslar med bearbetning av och handel med jordbruksprodukter). (del 2)

4.3.1. Jordbruket är den allra viktigaste frågan för såväl EU som Medelhavsländerna. Det utgör den viktigaste sektorn i Medelhavsländernas ekonomi och står inför svåra organisatoriska och strukturella problem. Det råder stor brist på tekniskt kunnande och produktionsteknik samt långsiktig planering som tar hänsyn till strukturomvandlingens konsekvenser för arbetsmarknaden. En mer fördjupad ekonomisk integration kräver en mycket noggrann genomgång av de 27 partnerskapsländernas politik, om dessa problem skall kunna lösas. Ett viktigt steg i denna riktning togs vid konferensen i Strasbourg på temat "Jordbruket i EU och Medelhavsländerna", där man diskuterade hur ländernas jordbrukspolitik skulle kunna samordnas inom ramen för Barcelonaprocessen ⁽¹⁾.

4.3.2. Införandet av ett frihandelsområde i Medelhavsområdet kommer inte att bli framgångsrikt om Medelhavsländerna inte kan dra full fördel av frihandeln, dvs. om de inte har helt fritt tillträde till EU:s marknader för vissa jordbruks- och livsmedelsprodukter som bedöms vara avgörande för partnerskapsländerna. För att man snabbare skall kunna göra framsteg i denna riktning måste de regioner inom EU som direkt påverkas av den ökade konkurrensen kompenseras inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken.

4.3.3. Ytterligare uppoffringar i fråga om jordbruksproduktionen inom EU skulle kunna vara motiverat, om frihandeln ger avsevärda fördelar för utvecklingsländerna på andra sidan Medelhavet med avseende på exporternas utveckling.

4.3.4. Det är viktigt att uppmåna länderna inom frihandelsområdet att inte enbart producera för den europeiska marknaden eller att inrikta verksamheten mot de stora multinationella företag som dominerar handeln eller stora lokala markägare. Länderna bör i stället uppmuntras att huvudsakligen täcka den inhemska befolkningens livsmedelsbehov. På så sätt kan man successivt minska det livsmedelsberoende som annars i sin tur skapar ett beroende som inte bara är ekonomiskt utan även politiskt och kulturellt.

4.4. Textilindustrin är en annan viktig bransch i Medelhavsländerna som sysselsatte 30 % av den arbetsföra befolkningen ⁽²⁾ 1995. Branschen utgör dessutom en konkurrensfördel för många av länderna. (del 2)

4.4.1. Textilindustrin kan vara ett viktigt trumfkort när Medelhavsländerna diversifierar sin export till industriländerna. Ett tecken på textilindustrins strategiska betydelse är att den är underleverantör till EU:s textil- och beklädnadsindustri, framför allt av halvfabrikat.

4.4.2. Åtgärder bör följaktligen vidtas för att öka textilindustrins produktivitet. Sektorn bör omorganiseras och arbetskraften fortbildas samtidigt som man investerar i ny teknik samt omorganiserar och moderniserar den utrustning och de tillverkningsmetoder som används i dag.

4.4.3. Textilindustrin kan tjäna som exempel när Medelhavsländerna skall försöka lösa problem inom andra delar av näringslivet.

4.5. Fiskerinäringens ställning förtjänar också att omnämnas, eftersom en mycket stor andel (cirka 63 %) av Medelhavsländernas fiskexport går till EU. (del 2)

4.5.1. Fiskerinäringen inom EU befinner sig för närvarande i ett mycket utsatt läge på grund av överinvesteringar i förhållande till behoven, ökade kostnader och utfiskning. Kommissionen har därför presenterat en grönbok om den gemensamma fiskeripolitikens framtid ⁽³⁾, i syfte att skapa en gemensam grund för dialog.

4.5.2. Kommittén konstaterar med tillfredsställelse att grönboken innehåller övergripande förslag om att integrera Medelhavsområdet i den gemensamma fiskeripolitiken, i syfte att garantera fiskerinäringens överlevnad och uppmuntra en dialog mellan samtliga berörda parter kring Medelhavet.

4.6. Efter fem års erfarenheter ser nu EU över sina styrinstrument för att Medelhavs-politiken ⁽⁴⁾ skall bli framgångsrik. EU bör effektivisera Meda-programmet genom ett antal interna

⁽¹⁾ Konferens om jordbruk för EU och Medelhavsländerna den 14-15 juni 2001 i Strasbourg.

⁽²⁾ Rapport från FEMISE (Forum Euro-Méditerranéen des instituts des sciences économiques) om förändrade handels- och investeringsstrukturer mellan EU och Medelhavsländerna, punkt 109.

⁽³⁾ KOM(2001) 135 slutlig.

⁽⁴⁾ KOM(2000) 497 slutlig (Kommissionens meddelande Stärka Barcelonaprocessen).

förfaranden och förbättra utformningen av program och projekt. (del 1, 2 och 3)

4.7. Medelhavspolitikerna är svår att genomföra och ställer krav på omfattande administrativa förfaranden som ofta är tungrodda och byråkratiska, eftersom det handlar om mycket stora ekonomiska resurser. Det är viktigt att se till att personalen utbildas i tillräcklig utsträckning, så att Meda-programmet kan genomföras på ett korrekt sätt. Man bör även samråda i högre grad med berörda parter.

4.8. Politikens huvudsakliga mål bör vara att avsluta förhandlingarna om fred och stabilitet i området, införa mekanismer för en politisk dialog i syfte främja och upprätthålla fredliga förbindelser, stärka demokratiarbetet inom ramen för Meda Democracy och ge ökat stöd till mellaninstansernas representanter. Man får inte heller glömma bort att politiken bidrar till fredsprocessen i Mellanöstern. Mellaninstanserna utgör en viktig drivkraft när det gäller att öka partnerskapets inflytande och påverka dialogen på politisk, ekonomisk och kulturell nivå. (del 1 och 2)

4.9. Det politiska och säkerhetspolitiska samarbetet bör stärkas. De åtgärder som vidtagits har varit relativt urvattnade och inte lagt grunden till förtroendefulla förbindelser mellan EU och Medelhavsländerna. (del 1)

4.10. Den rangordning av prioriteringar som fastställdes i Barcelona bör ändras, och man bör ge större uppmärksamhet åt sociala, kulturella och invandringspolitiska frågor rent kvalitativt samt ge dessa frågor lika stor uppmärksamhet som de ekonomiska, handelspolitiska eller säkerhetspolitiska diskussionerna. (del 3)

4.11. EU bör verka ytterligare för social utveckling, folkhälsa, utbildning, kvinnors och barns rättigheter, ett starkt miljöskydd och genomförandet av infrastrukturprogram. Vikten av utbytesprogram för ungdomar samt rörligheten för teknisk och vetenskaplig personal bör framhållas. Det är samtidigt underförstått att de största satsningarna måste göras på utbytesprogram för lärare. (del 3)

4.12. Partnerskapet mellan EU och Medelhavsländerna bör bli synligare och mer allmänt känt i partnerskapsländerna. Informationsarbetet och PR-kampanjerna bör intensifieras. I

fråga om informationsstrategin bör man försöka skapa en känsla av delaktighet i fråga om de åtgärder som finansieras inom ramen för partnerskapet. (del 3)

4.13. Kommittén anser att man inte kan få till stånd ett verkligt samarbete mellan de två samarbetsparterna så länge som frågan om den fria rörligheten för personer inte organiseras på ett korrekt sätt och de båda parternas legitima intressen kan säkerställas. Genom att säga nej till begäran om fri rörlighet understöder man den illegala invandringen. (del 1)

5. Förslag från kommittén avseende framtidsutsikterna för partnerskapet EU-Medelhavsländerna

5.1. Kommittén anser att inrättandet av ett frihandelsområde, antingen bilateralt mellan EU och Medelhavsländerna eller multilateralt mellan Medelhavsländerna, inte kan vara ett mål i sig utan snarare ett medel för att uppnå ett högre mål om stabilitet, fred och välfärd i regionen.

5.2. Kommittén anser att frågan om huruvida partnerskapet kommer att röna framgång avgörs av om man kan uppnå dynamiska resultat. Ett varuutbyte innebär även andra former av utbyte: kunskap, institutionella modeller, politiska principer m.m. Genom associeringsavtal kan även befintliga institutioner ifrågasättas och därmed effektiviseras.

5.3. Kommittén anser att man bör stärka de EU-initiativ som avser partnerskapets andra del, i syfte att komma till rätta med uppdelningen av marknaderna i södra och östra Medelhavsområdet.

5.3.1. Kommittén föreslår att varje land som ratificerar ett associeringsavtal med EU också ingår ett frihandelsavtal inom en femårsperiod med samtliga länder som är associerade till EU på samma sätt.

5.3.2. Kommittén föreslår att man bör utarbeta lämpliga mekanismer för att främja företagandet, samtidigt som man via lagstiftning och administrativa förfaranden bör skapa ett gynnsamt klimat för investeringar och privata initiativ genom att tillämpa öppna och förtroendeskapande förfaranden. Kommittén vill även att små och medelstora företag samt mikroföretag ges en särställning när åtgärder vidtas för att stärka handeln och industrisamarbetet mellan EU och Medelhavsländerna. Kommittén anser för övrigt att ett starkt samarbete mellan representanter för små och medelstora företag kommer att ge partnerskapet ytterligare drivkraft.

5.3.3. Kommittén anser det vara viktigt att man utarbetar program för tekniskt och ekonomiskt bistånd till förmån för små och medelstora företag samt mikroföretag i Medelhavsländerna, i syfte att stimulera en diversifiering av ländernas ekonomier. Hantverkssektorn bör särskilt uppmärksammas, eftersom ländernas näringsliv till största delen faller inom denna kategori. Som en jämförelse bör nämnas att den italienska trä- och möbelindustrin, som tidigare bestod av en mycket varierande och stor grupp hantverksföretag av blygsam storlek, i dag har skaffat sig en eftertraktad ställning på världsmarknaden. Denna framgångsmodell kan fungera som ett exempel för utveckling av handelssektorn i Medelhavsområdet.

5.3.4. Kommittén anser att man bör genomföra fler informationskampanjer som riktar sig till representanter för handeln och tillverkningsindustrin – t.ex. handelskammare, arbetsmarknadens parter och sammanslutningar för olika yrken och köpmän – så att potentiella investerare kan dra nytta av det stöd och den information som krävs för investeringar på lång sikt i Medelhavsländernas tillverkningssektorer.

5.3.5. Kommittén rekommenderar att EU förbättrar sin strategi för Medelhavsländerna, genom att man stärker det gränsöverskridande och lokala samarbetet, i syfte att verka för en hållbar utveckling. Kommittén uppmanar därför kommissionen att

- a) beakta den sociala sektorn inom ramen för de regionala programmen, genom att fästa särskild vikt vid att arbetsmarknadens parter deltar i arbetet inom respektive land men även på transnationell nivå,
- b) samordna utbildningspolitiken i enlighet med de krav som ställs på grund av konjunkturväxlingarna på arbetsmarknaden, genom att skapa nätverk för socialomsorg samt moderna samarbetsmetoder för dessa omsorgssystem.

I detta sammanhang föreslår kommittén att EU främjar program och initiativ för lokalt samarbete som syftar till ett utbyte mellan samtliga berörda parter, i enlighet med Barcelonadeklarationens avsnitt om samarbete på de sociala, kulturella och humanitära områdena. Målet bör vara att göra systemen mer flexibla och kraftfulla samt att göra den kulturella utvecklingen mer dynamisk.

5.4. Kommittén anser att man bör betona partnerskapets sociala aspekter genom att utarbeta nya program. Kommittén välkomnar inrättandet av programmet Euromed Human Sciences.

5.5. Kommittén godkänner att partnerskapet mellan EU och Medelhavsländerna får en egen logotyp, så att dess olika program kan identifieras. Man bör verka för att partnerskapet ges ökad publicitet i samarbete med massmedia och andra informationskanaler i Medelhavsländerna, med syftet att sprida kunskap i det civila samhället om de resultat som uppnåtts genom partnerskapet.

5.6. Om samarbetet mellan EU och Medelhavsländerna skall bli framgångsrikt och demokratin och de mänskliga rättigheterna i regionen samtidigt skall stärkas, måste mellaninstansernas ställning konsolideras och det civila samhället uppmuntras att delta i all verksamhet inom ramen för Meda-programmet. I vissa Medelhavsländer har staten ett oproportionerligt stort ansvar för förvaltningen av detta program. Det saknas också samrådsförfaranden för utarbetandet av vägledande program.

5.6.1. Kommittén anser att det civila samhället (invandrare, lokalsamhällen, företag, universitet och föreningslivet) bör spela en mycket mer aktiv roll, så att man skall kunna garantera att hela samhället deltar i Barcelonaprocessen. Kommittén anser att man bör arbeta ytterligare för att fler mellaninstanser med verkligt oberoende bildas, och att internationella frivilligorganisationer kan etablera sig och utöva verksamhet även i Barcelonaprocessens 27 partnerskapsländer.

5.7. Kommittén noterar att det finns ett behov av information och ökad social rörlighet i Medelhavsländerna, eftersom man kunnat konstatera att de personer som dragit störst nytta av Meda-programmet oftast redan haft kontakt med EU:s politik och funktionssätt. Den stora utmaningen för programmet Meda II⁽¹⁾ blir att inkludera hela samhället, så att finansieringen kan få största möjliga spridning och på så sätt nå samtliga samhällsklasser och yrkeskategorier.

För att Meda II skall kunna genomföras med framgång anser kommittén att man bör

- kartlägga Medelhavsländernas behov och uppmuntra dessa länder att planera och genomföra de undersökningar som krävs för att underlätta att budgetmedlen utnyttjas till fullo, i samarbete med olika organisationer som representerar EU,

⁽¹⁾ Förlängning av Meda-programmet (1995–1999) under perioden 2000–2006.

- få till stånd en kunskaps- och tekniköverföring, framför allt till den privata sektorn och till olika frivilligorganisationer,
- dra nytta av bästa praxis, tack vare EU:s erfarenheter av genomförandet av Meda-programmet och gemenskapens regionala program,
- särskilt uppmärksamma jordbruket och tillverkningssektorn i Medelhavsländerna,
- utarbeta handböcker och informationsbroschyrer⁽¹⁾ om hur gemenskapens resurser används på bästa sätt och om resursfördelningen mellan olika användare,
- fastställa klara tidsgränser för förfarandena för utbetalning av ekonomiskt stöd inom ramen för Meda-programmet,
- fördela resurserna rättvist mellan partnerskapets tre delar och stärka den politiska dialogen om respektive del,
- anställa ytterligare personal vid de avdelningar inom kommissionen som ansvarar för förvaltningen av Meda-programmet,
- sprida information om resultat och innehåll till slutanvändarna (handelskammare och andra berörda parter),
- skapa en observationsgrupp för utvecklingen av Barcelonaprocessen.

5.8. Kommittén anser att man bör se över Meda-programmets allmänna tillämpning och inriktning. Man bör också eftersträva en förenkling av programmets bestämmelser, i syfte att förbättra resursutnyttjandet och minska de problem som hänger samman med dagens förfaranden. Kommittén understryker för övrigt vikten av ett lokalt samarbete⁽²⁾ och rekommenderar att programmet Meda II genomförs med beaktande av besluten från ministerkonferensen i Marseille⁽³⁾.

(1) Informationsrapport från sektionen för yttre förbindelser om "Innovationspolitik för små och medelstora företag och hantverkssektorn".

(2) Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande om partnerskapet EU-Medelhavsländerna, EGT C 301, 13.11.1995, s. 45.

(3) 4:e utrikesministerkonferensen EU-Medelhavsländerna, den 15–16 november 2000 i Marseille.

5.8.1. Kommittén anser det vara absolut nödvändigt att Meda-programmets nya bestämmelser garanterar en balanserad och hållbar politisk, ekonomisk och social utveckling samtidigt som man garanterar att det civila samhället deltar i utformningen och utvärderingen av programmen och angränsande verksamhet. Kommittén vill på denna punkt även understryka vikten av småskaliga initiativ.

5.8.2. Kommittén menar att en större del av anslagen inom Meda-programmet bör gå till regionala projekt och verksamhet med en inriktning på samarbete "Syd-Syd". Denna verksamhet bör fastställas i samråd med lokala aktörer, både statliga och icke-statliga organisationer.

5.8.3. Kommittén anser att Meda-programmet bör finansiera åtgärder som syftar till att stärka samarbetet inom jordbruket och utvecklingen i landsbygdsregioner, i syfte att förbättra livskvaliteten på landsbygden och minska beroendet på livsmedelsområdet.

5.8.4. Kommittén efterlyser kraftig ökade anslag till Meda-programmet, i huvudsak till olika utbildningsåtgärder på de områden som omfattas av partnerskapet, så att hela samhället i de bidragsberättigade länderna kan dra nytta av verksamheten.

5.8.5. En stor del av Meda-programmet bör inriktas på att främja samarbetet mellan olika nationella, etniska och religiösa grupper, vars kontakter ofta tyngs av konflikter eller historiska motsättningar.

5.8.6. Kommittén anser att uppföljningen av Meda II inte i första hand bör bygga på räkenskaper utan snarare utformas på ett dynamiskt och flexibelt sätt som gör det möjligt att direkt fastställa eventuella problem vid tilldelningen av resurser och vidta korrigerande åtgärder. Kommittén anser att man bör utarbeta en modell för självbedömning av de förfaranden som tillämpas när programmen genomförs. Syftet bör vara att kontinuerligt bedöma de uppnådda resultatens kvalitet genom en rationell förvaltning av samtliga förfaranden.

5.9. Kommittén föreslår att man prioriterar frågan om migrationsströmmar och utformar en invandringspolitik som är direkt kopplad till behoven av gemensam utveckling. Denna invandringspolitik bör bygga på följande:

- Ett ömsesidigt engagemang hos Nord och Syd, till förmån för en gemensam hantering av migrationsströmmar och bekämpning av illegal invandring.
- Införandet av en tillfällig invandringspolitik för länderna kring Medelhavet. Tyskland skulle kunna tjäna som exempel, eftersom detta är ett av få länder i Europa som har lång erfarenhet av att organisera arbetstagares rörlighet.
- En ny syn på rörligheten för personer från de länder som ingår i partnerskapet EU-Medelhavsländerna.
- Mobilisering av invandrare när det gäller utvecklingen i ursprungslandet, exempelvis genom stöd till program för invandrare i respektive ursprungsland, program för utbildning av studenter inom ramen för åtgärdsprogram som syftar till ökade anställningsmöjligheter i ursprungslandet, tillfälliga anställningar i europeiska företag, praktikplatser för ungdomar och införandet av ett ekonomiskt styrinstrument som syftar till att kanalisera invandrades sparmedel på ett bättre sätt till ursprungslandets tillverkningssektor.
- Tydligt definierade integrationspolitiska åtgärder i värdlandet, som syftar till att stärka rättigheterna för de personer som invandrat legalt.

5.9.1. Kommittén föreslår att det inrättas en observationsgrupp för invandringsfrågor som skall ansvara för en ständig och noggrann uppföljning av samtliga frågor som hänger samman med migrationsflödena i Medelhavsområdet, i samarbete med det relevanta utskottet inom forumet för EU och Medelhavsländerna.

5.10. De länder som beviljas stöd inom ramen för programmet Meda II bör sträva efter att respektera grundläggande demokratiska principer och mänskliga rättigheter, framför allt kvinnors och barns rättigheter, eftersom dessa frågor utgör kärnan för samarbetet med Europa. Det är viktigt att noggrant kontrollera att dessa principer tillämpas. Europaparlamentet bör också informeras regelbundet om dessa aspekter.

5.10.1. På grundval av ovanstående föreslår kommittén att man

- utarbetar program som garanterar utbildning och integration av kvinnor på universitetsnivå, på arbetsmarknaden och i näringslivet,
- inte beviljar stöd till organisationer, företag eller andra instanser som diskriminerar kvinnor när det gäller utbildning, sysselsättning och idrott.

5.10.2. Kommittén anser att man bör se över strategin för Libyen och välkomnar samtidigt de samarbetsinitiativ som tagits av Maghreb- och Mashreq-länderna gentemot detta land.

5.11. Kommittén godkänner och stöder inrättandet av samarbetskontoret EuropeAid inom kommissionen. Kontoret inrättades genom ett beslut av kommissionen den 1 januari 2001 i samband med översynen av gemenskapens biståndspolitik, och det lyder under samma bestämmelser som övriga gemenskapsorgan. Kommittén värdesätter kontorets arbetsmetoder i mycket hög grad, nämligen att allt som kan behandlas och beslutas direkt inte behöver skickas vidare till Bryssel. Denna inställning illustrerar kommissionens satsning på ansvarsdelegering. Det är viktigt att notera att kontoret har behörighet att agera under hela programperioden, så att man skall kunna uppnå målen i de program som utarbetats av kommissionens GD Yttre förbindelser och GD Bistånd och som godkänts av kommissionen.

5.12. Inom ramen för den verksamhet som faller under kommittén vill ESK framhålla vikten av att få till stånd en samrådsprocess i de Medelhavsländer som inte har något ekonomiskt och socialt råd. Det slutliga syftet är att en dylik instans skall inrättas i dessa länder.

5.12.1. I detta sammanhang är det viktigt att nämna två regionala program som inleddes i december 2000 med avseende på de ekonomiska och sociala samarbetsparternas roll och om den sociala dialogen mellan partnerskapets aktörer. Budgeten för dessa program uppgår till totalt 1,3 miljoner EUR. Vid det fjärde årliga sammanträdet för ekonomiska och sociala råd i Lissabon 1998 beslutade man att genomföra dessa program. Det första programmet, Tresmed, handlar om de ekonomiska och sociala samarbetsparternas samrådsfunktion och har en budget som uppgår till 700 000 EUR. Programmet genomförs med stöd av Spaniens ekonomiska och sociala råd och har redan två år på nacken. Det andra programmet för den sociala dialogen och de sociala trygghets-systemen har en budget på 600 000 EUR och genomförs sedan 18 månader tillbaka med stöd av Italiens Medelhavsinstitut (IMED).

5.12.2. Kommittén välkomnar genomförandet av dessa två program och hoppas att de kommer att fungera effektivt och ge konkreta resultat.

5.12.3. Kommittén bör förstärka sin satsning på att regelbundet skicka olika delegationer till alla Medelhavsländer, enligt den modell som tillämpats för besöken i Israel, de självstyrande palestinska områdena, Jordanien och Egypten.

Kommittén gläder sig åt att kommissionens ordförande Romano Prodi besökt Maghreb- och Mashreq-länderna tillsammans med kommissionärerna Chris Patten och Pascal Lamy. Det är viktigt att försöken att blåsa nytt liv i Barcelonaprocessen åtföljs av dylika initiativ som förbättrar samarbetsklimatet och skapar ökat förtroende för partnerskapet mellan EU och Medelhavsländerna.

Bryssel den 18 oktober 2001.

5.13. Händelserna den 11 september 2001 visar på behovet av att omedelbart stärka partnerskapet mellan EU och Medelhavsländerna. Inför de nya utmaningar som vi står inför måste EU grunda sin politik på de beslut som fattades vid ministerkonferensen i Barcelona för att förbättra rådande samarbetsklimat och stärka partnerskapsländernas kulturella band, både inbördes och med EU:s medlemsstater.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS
